

BETEKINTŐ

2009/2. szám

TARTALOMJEGYZÉK

Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953)

Argejó Éva: „...töltse jól megérdemelt büntetését Magyarország egyetlen szubalpin börtönében, Márianosztrán”

Fogdaüagnöki jelentések a Váci Országos Börtönben 1960-ban történt éhségstrájkokról

Tabajdi Gábor: Állambiztonság – propaganda – történetírás

Töredékek az állambiztonsági irattár működésének történetéhez (1965-1980)

Takács Tibor: Szilánkok által homályosan

Tükörszilánkok. Kádár-korszakok a személyes emlékezetben. Szerk. Kovács Éva. Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet – 1956-os Intézet, 2008.

Müller Rolf - Takács Tibor: 1989 – vidék – állambiztonság II.

Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953)

Magyarországon a II. világháborút követően a kommunista diktatúra kiépítésében és fenntartásában döntő szerepet játszó államvédelmi/állambiztonsági szervek működéséről, az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követő újjászervezésig már jelentős, de még mindig nem átfogó ismeretekkel rendelkezünk. Az iratokat, az egyes ügyeket kutatva, gyakran szembesülünk azzal, hogy a dokumentumokon – a korszakra oly jellemző titkosításnak megfelelően – általában az eljáró államvédelmi szervnek vagy csak a megjelölését, vagy az elnevezését tüntették fel. Nincs átfogó képünk arról, hogy az egyes államvédelmi központi-, területi- és azoknak alárendelt szervek, valamint feladataik miként változtak az éppen aktuális politikai akaratnak megfelelően. Ismerjük már sok, a kommunista diktatúrát kiszolgáló államvédelmi vezető és beosztott nevét, gyakran életrajzát, több, a közéleti vitákban oly gyakran és „előszeretettel” emlegetett „ügynöklistát” olvashatunk, de olyan 20. századi archontológia, mely ténylegesen feltárja az egyes államvédelmi „tisztviselő” nevét, beosztását, kinevezését stb. még nem készült.¹

Jelen tanulmány egy ilyen szervezettörténeti és archontológiai kutatás eredménye, mely igyekezett feltárni az 1949. december 28-án megjelent, 4.353/1949. MT. számú rendelettel megalakult Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1950 és 1953 közötti szervezeti és személyi változásait.² Olyan segédanyagot kíván nyújtani, mely megkönnyítheti az eligazodást a kutató számára az egyes ügyek születésének és lefolytatásának átfogó, részletes megismeréséhez.³

A lényegében 1950-ben megalakult új főhatóság a Belügyminisztériumtól (BM) szervezetileg függetlenített, a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt országos hatáskörű önálló költségvetési szerv lett. A rendelet értelmében főfelügyeletét a Minisztertanács egy tagján keresztül gyakorolta, ezt a feladatot – formailag – a belügyminiszter látta el. 1950. február 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium (HM) Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség „katonai és támadólagos” részlegét is az ÁVH vezetőjének rendelték alá. Az ÁVH-hoz tartozott továbbá a gazdasági rendészet, az útlevélügy, a külföldiek ellenőrzése,⁴ majd később egyes börtönök, valamint internáló- és munkatáborok is.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1949. december 28-án Péter Gábort nevezte ki az ÁVH vezetőjévé, altábornagyi rangban. Az, hogy Péter Gábor és az ÁVH fölött valójában – nem a tényleges szervezettörténeti vonatkozását kiemelve – ki állt, azt az alábbi idézet tükrözi a leghűebben: *„Az ÁVH a proletárdiktatúra védelmének és megszilárdításának egyik legfontosabb szerve. Az ÁVH a proletárdiktatúra rendszerében betöltött fontos szerepe miatt a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének az állam gépezetében működő szerve. Feladata, hogy a párt Politikai Bizottságának utasítása szerint harcoljon a munkásosztály hatalmának ellenségei ellen. Az ÁVH pártunk kezében olyan kiváló fegyver kell, hogy legyen, amely a munkásosztály hatalma, vagy pártunk ellen irányuló minden ellenséges akciót idejében és sikeresen meg tud hiúsítani.”*⁵

Az Államvédelmi Bizottság⁶ – Kádár János előterjesztését tárgyalva – 1949. december 24-i ülésén hozta meg az ÁVH átszervezésével kapcsolatos határozatot.⁷ Ezt megelőzően már több, az ÁVH szervezeti felépítésére és feladatkörére, valamint a vezetői garnitúrára vonatkozó javaslat készült. Ezek lényegében megegyeznek a működését 1950. január 1-ével megkezdő ÁVH szervezetével és vezetőivel, így elsősorban a feladatok meghatározásánál szolgálnak jó támpontként.⁸

Megalakuláskor az ÁVH hét főosztályból – I. (Hálózati), II. (Katonai Elhárító), III. (Operatív), IV. (Határőrség és Belső Karhatalom), V. (Káder), VI. (Jogi és Börtönügyi), VII. (Gazdasági) Főosztályok – valamint az ÁVH vezetője mellett felállított Titkárságból állt. A Hatóság vezetőjének egy első (általános) helyettese (egyben az I. Főosztály

vezetője), és három helyettese volt (a II., a IV. és az V. Főosztály vezetője illetve parancsnoka).

Péter Gábor áv. altábornagy 1953. január 3-i letartóztatásáig állt a Hatóság élén, utána Piros László áv. vezérőrnagy megbízott vezető irányította.

Titkárság

Az ÁVH „központi ügyvitelének intézésére” Titkárság felállítását rendelte el a Hatóság vezetője 1950. március 11-én kelt parancsával.⁹ A Titkárság közvetlenül Péter Gábornak lett alárendelve és működése során is az ő, illetve első (általános) helyettesének rendelkezése alapján járt el. A Titkárság vezetésével ekkor Szendy György áv. őrnagyot bízták meg, akit 1950. október 18-án Sín Sándor áv. főhadnagy váltott.¹⁰ Az 1952. szeptember 4-ével leváltott, időközben századosá előléptetett Sín Sándort Harangozó Szilveszter áv. főhadnagy követte, aki egészen 1953 májusáig, Dobróka János áv. őrnagy – korábban az ÁVH Győr-Sopron megyei Osztályának vezetője – kinevezéséig állt a Titkárság élén. Dobróka egyben a Hatóság megbízott vezetőjének, a Péter Gábor letartóztatását követően kinevezett Piros László áv. vezérőrnagy személyi titkára is volt.

Az ÁVH központi főosztályai:

I. (Hálózati) Főosztály

A Főosztály vezetője induláskor Szűcs Ernő áv. ezredes volt, akit (letartóztatását követően) Balog Béla áv. ezredes – korábban az I/4. (Szabotázselhárító) Osztály vezetője – váltott fel 1950 szeptemberében. 1951. május 11-ével Ferencsik József áv. őrnagy (korábban az I/3. Osztály helyettes vezetője, időközben alezredes) került a Főosztály élére,¹¹ akit 1953. január 14-én Selmeczi György áv. alezredes – ezt megelőzően a II. (Katonai Elhárító) Főosztályvezető-helyettese – követett.¹²

I/1. Osztály (Vidéki kirendeltségek irányítása és ellenőrzése)

Amikor az osztály megalakult, vezetője Sándor Imre áv. alezredes volt, aki 1951. április 5-ig, vagyis a végleges megszűnéséig állt az élén.¹³ Az osztály megszüntetése – a parancs szerint – az ÁVH szerveinek megnövekedett feladatai miatt vált szükségessé. Ezt követően a megyei osztályok operatív munkájának irányítását az illetékes központi osztályok vezetői látták el a megyei osztályvezetőkön keresztül. A megyei osztályok általános irányítását a Hatóság vezetőjének első helyettese végezte, munkáját pedig a közvetlen irányítása alatt álló, 6 fős vidéki előadói csoport segítette.¹⁴ Sándor Imre ezt követően az ÁVH 1951. január 24-én felállított Budapesti Osztálya vezetője lett.¹⁵

I/2. Osztály (Belső reakció elleni harc)

Az élére elsőként Horváth Sándor áv. alezredes került, majd 1951-től Szöllősi György áv. alezredes irányította az osztályt, egészen 1953. januári őrizetbe vételéig. Ezt követően, 1953. március 4-től Nagy József áv. őrnagyot – előtte helyettes vezető – bízták meg az irányítással.¹⁶ Az osztály feladata a „belső reakciós” erők illegális tevékenységének felderítése és megszüntetése volt. Az egyes alosztályok feladatáról a Bevezetőben említett javaslatok egyike ad tájékoztatást.¹⁷

I/2-a alosztály – feladata „a földalatti trockista mozgalom”, a „nyugatosok, a politikai pártokba férközött „reakciós elemek”, valamint a megszüntetett pártok aktívan tevékenykedő maradványainak felderítése és ártalmatlanná tétele; vezetője a megalakuláskor Szamosi Tibor áv. százados (egyben osztályvezető-helyettes), 1950. november 1-től Jámbor Árpád, majd 1951-től Szalma József áv. századosok voltak;

I/2-b alosztály – feladata a „klerikális reakció” elleni harc; vezetője 1951-ig Rajnai Sándor áv. százados;

I/2-c alosztály – feladata a „múlt emberei” ellenséges tevékenységének felderítése és megbüntetése; vezetője 1950-től Váradi Ernő áv. százados (1952-ben már őrnagy);

I/2-d osztály – feladata a társadalmi tömegszervezetek „reakciós elemeinek” felderítése és ártalmatlanná tétele, valamint a „kulák-szabotázs” elleni küzdelem; vezetője 1952-ben Irinyi József áv. százados volt;

I/2-e osztály – feladata az állami apparátus hivatalaiba, valamint az értelmiség, a kultúra, a művészet terén tevékenykedő „reakciós elemek” felderítése;

I/2-f osztály – Nagy-Budapest területén „hálózati-operatív” munka végzésével foglalkozott;

I/3. Osztály (Kémelhárítás)

Az osztályt elsőként Dékán István áv. alezredes irányította 1950. június 23-ig, akit Bradács György áv. őrnagy, majd 1951. október 27-től Kucsera László áv. őrnagy – előtte az ÁVH Szombathelyi Osztályának vezetője – követett.¹⁸ Az osztály helyettes-vezetője 1950. november 1-től Turcsán József áv. százados és Ferencsik József áv. főhadnagy volt, majd 1952. március 8-ig Dobróka János áv. őrnagy (korábban az ÁVH Pest megyei Osztályának vezetője). Feladata az ország területén működő „imperialista” hírszerző szervek és külföldi követségek kémtevékenységének és „aknamunkájának” felderítése volt.

I/3-a osztály – feladata a felderítés amerikai vonalon;

I/3-b osztály – feladata a felderítés angol vonalon; vezetője 1952-ben Kovács Jenő áv. főhadnagy;

I/3-c osztály – feladata a felderítés francia vonalon; vezetője 1950-től Várkonyi László áv. százados;

I/3-d osztály – feladata a felderítés jugoszláv vonalon; vezetője Koncz István áv. százados;

I/3-e osztály – feladata a többi kapitalista állam követsége, vállalatai és kolóniai elleni elhárítás, valamint a nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező magyar szervezetekbe beépült kémek felderítése és ártalmatlanná tétele;

I/3-f osztály – feladata a régi magyar és német hírszerző és büntetőszervek munkatársainak és ügynökségeinek, valamint a magyarországi osztrák és német kolóniák „államellenesen tevékenykedő” tagjainak felderítése és ártalmatlanná tétele;

I/3-g osztály – a Magyarország területére átdobott hírszerzők, „diverzánsok” felderítése és ártalmatlanná tétele, valamint elhárítási munka végzése a határsávban;

I/3-h osztály – KEOKH és Útlevel Osztály; vezetője 1952. május 16-tól Tatai József áv. százados (korábban helyettes vezető).

I/4. Osztály (Szabotázselhárítás)

Vezetője az induláskor Balog Béla áv. ezredes volt, akit Hidasi Mihály áv. őrnagy váltott fel 1950. szeptember 23-án. Hidasi 1951. július 25-ig maradhatott az osztály élén, mert egy felsőbb vezetői ellenőrzés súlyos hiányosságokat állapított meg az operatív hálózati munkában.¹⁹ A Hatóság kötelékéből történő elbocsátását követően, Péter Gábor Gazdik Gyula áv. alezredestől várta az osztály munkájának megjavítását, aki egészen az egységesített BM felállításáig töltötte be ezt a posztot. A helyettes vezető 1950. november 1-től Gera Gyula áv. százados volt. Az osztály feladata volt a hálózati-operatív munka végzése az ipar, a kereskedelem, a pénzügy és a közlekedés minden területén.

I/4-a osztály – Nehézipari Minisztérium és az irányítása alá tartozó hivatalok, laboratóriumok és üzemek; vezetője 1952. március 8-tól Muzslai József áv. százados;²⁰

I/4-b osztály – Könnyűipari Minisztérium, Építési Minisztérium, valamint az alájuk rendelt szervek; vezetője 1951. július 25-ig Vértes Jenő áv. százados;

I/4-c osztály – Kül- és Belkereskedelmi Minisztérium, Pénzügyminisztérium, valamint általában a kereskedelmi és a pénzügyi terület;

I/4-d osztály – Földművelésügyi Minisztérium, valamint általában a mezőgazdasági termelés: téeszcsék, állami gazdaságok; az osztályt az ÁVH vezetőjének 1950. december 23-án kelt, 043. számú parancsa önálló mezőgazdasági osztállyá szervezi, I/5. megjelöléssel.²¹ (Erről lásd lentebb)

I/4-e osztály – Közlekedési Minisztérium, vasúti és országúti közlekedés; vezetője 1951-ig Bácsvány János áv. százados;

I/4-f alosztály – a hajózás és a polgári repülés objektumai; vezetője 1950-től Jakab Géza áv. százados.²²

1951. június 13-án az *e-*, és *f alosztályokat* egyesítik, és új osztály hoznak létre I/6. (Közlekedési, majd Közlekedés Elhárítási) megjelöléssel. (Bővebben lásd ott.)

I/5. Osztály (Külső Hírszerzés)

Vezetője a megalakuláskor Szarvas Pál áv. alezredes volt, és közvetlenül a Főosztály irányítása alá tartozott. A Hatóság vezetőjének 1950. augusztus 25-én kelt parancsa az I/5. osztály elnevezését azonnali hatállyal X/3. osztály elnevezésre változtatta, és egyben a III. főosztály vezetőjének – ekkor Farkas Vladimir áv. őrnagy – irányítása alá rendelte.²³ Az osztály elnevezése ekkortól: X/3. (Államvédelmi Hírszerző) Osztály.²⁴ (Ezt követően az 1950. december 23-ával felállított *Mezőgazdasági Osztály* kapta meg az I/5. jelölést.) Az osztály feladata volt „hálózati-operatív” munka végzése a külföldön Magyarország ellen tevékenykedő hírszerzők, a magyar emigráció és annak szervei, valamint a külföldi magyar követségek, missziók és képviseltek ellen. Továbbá politikai és gazdasági hírszerzést folytatott az „imperialista” államokban.

I/5-a alosztály – Jugoszlávia;

I/5-b alosztály – Amerika, Anglia, Franciaország, valamint Ausztria és Németország „nyugati” területei;

I/5-c alosztály – Svájc, Olaszország, Törökország, Belgium és Palesztina;

I/5-d alosztály – a magyar Külügyminisztérium „hálózati-operatív” ellenőrzése.

I/5. Osztály (Mezőgazdasági)

A Hatóság vezetőjének 1950. december 23-án kelt parancsa értelmében, a munka jobb megszervezése céljából, valamint „a mezőgazdaság területén mutatkozó ellenséges tevékenység eredményes felderítésére és elhárítására”, a Szabotázselhárító Osztály keretén belül működő mezőgazdasági alosztályt önálló osztállyá kellett szervezni. A Hatóság vezetőjének parancsa az osztályt közvetlen a Főosztály irányítása alá rendelte.²⁵

A megalakulást követően először 1951. áprilisában neveztek ki vezetőt az osztály élére, Lombos Lajos áv. őrnagy személyében. 1951. december 10-ével Vándor Tibor áv. százados – előtte az osztály helyettes vezetője – vette át az osztály irányítását,²⁶ aki egészen az egységesített BM megalakulásáig töltötte be ezt a posztot.

I. alosztály: „hálózati-operatív” munka végzése a Földművelésügyi Minisztériumban és az alá tartozó budapesti csúcsszervekben és objektumokban;

II. alosztály: „hálózati-operatív” munka irányítása az ÁVH vidéki szerveinél, mezőgazdasági vonalon.

Ez a parancs rendelkezik továbbá arról, hogy az ÁVH megyei osztályain belül önálló mezőgazdasági alosztályokat kell felállítani. Egy 1952. március 21-én kelt parancs pedig arról határoz, hogy a mezőgazdasági alosztályok elnevezése V. alosztály legyen.

I/6. Osztály (Közlekedési, majd Közlekedés Elhárítási)

Az Osztály 1951. június 13-ával alakult meg, az I/4. Osztályon belül működő vasúti, vízi, légi és közúti közlekedéssel foglalkozó alosztályok egyesítésével.²⁷ Vezetésével Gera Gyula áv. százados – 1952-től őrnagy – bízták meg, aki egészen az egységesített BM létrehozásáig maradt ebben a beosztásban.

1. alosztály: „hálózati-operatív” munka végzése a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium (KPM) valamennyi főosztályán, az alájuk tartozó szervekben, vállalatokban, vasúti közlekedést, építést, tervezést, mélyépítést végző objektumokban;

2. alosztály: „hálózati-operatív” munka KPM hajózási, légi és közúti közlekedési főosztályain, valamint az alájuk tartozó objektumokban.

A központi osztály csak a közlekedés budapesti objektumainak elhárítását végezte, míg a vidéki objektumok a megyei osztályok alárendeltségébe tartozó közlekedési alosztályok hatáskörébe tartoztak.

II. (Katonai Elhárító) Főosztály

A Főosztály a HM Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség katonai és támadólagos elhárító részeiből alakult meg, 1950. január 31-én.²⁸ A vezetésével megbízott dr. Janikovszky Béla orvos, év. ezredes Kutika Károly év. (előtte honvéd) ezredes váltotta a poszton 1951. január 19-én, aki 1953-ig irányította a Főosztályt.²⁹ Helyetteseik Tihanyi János év. őrnagy és Kardos György év. alezredesek voltak.³⁰

A Főosztály feladata volt „hálózati-operatív” munka végzése a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Határőrség és a Belső Karhatalom alakulatai között, továbbá a Rendőrség állományába tartozó személyek és azok környezetében.³¹

II/1. Osztály (Katonai kémelhárítás)

Az osztály ugyan szervezetileg az ÁVH keretén belül működött, de a honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozott. Vezetője megalakuláskor Tihanyi János év. őrnagy, egyben a Főosztály vezető-helyettese volt, akit Berecz János év. őrnagy követett a poszton, egészen 1952. november 5-ig. Ezután Sárközi József év. őrnagy irányította az osztályt, majd egy rövid időre, 1953. június 12-én ismét Berecz Jánost bízták meg.³² Feladata volt hálózati munka végzése a hadsereg³³ kötelékébe tartozó valamennyi egység és intézmény, valamint a csapatok között.

II/1-a alosztály – a Honvédelmi Minisztérium és a vezérkar; vezetője a megalakuláskor Tillinger István polgári alkalmazott volt;

II/1-b alosztály – az alakulatok és katonai körzetek hivatalai; vezetője 1951. január 26-tól Bata László év. hadnagy;

II/1-c alosztály – katonai intézmények;

II/1-d alosztály – a HM Hadtápparancsnoksága és budapesti objektumai, valamint a katonai raktárak, kórházak.

II/2. Osztály (Belső Karhatalom, Rendőrség, Határőrség)

Az osztály élére 1950. február 3-án Berkesi András év. őrnagy került, akit Hajdók Béla év. százados követett 1950. szeptember 29-ével. Egy év múlva Jamrich József év. őrnagy kapott megbízást az osztály irányítására, majd 1952. szeptember 4-én Madarász József év. őrnagyot nevezték ki, aki az egységesített BM megalakulásáig töltötte be a posztot. Feladata „hálózati-operatív” munka végzése az alábbi testületeken.

II/2-a alosztály – Határőrség; vezetője 1950. február 3-tól Salgó György év. százados;

II/2-b alosztály – Belső Karhatalom;

II/2-c alosztály – a Rendőrség Budapesti Főkapitánysága és a rendőrség tanosztályai; vezetője 1950. február 3-tól Szeder Enoch év. százados.

II/3. Osztály (Katonai figyelés, operatív ellenőrzés)

Feladata volt a hadseregből politikai okokból elbocsátott hivatásos tisztek és a régi hadsereg tisztjeinek megfigyelése, a háborús- és államellenes bűntettel vádolt személyeket felkutatása, valamint a hadseregben, a Határőrségnél, a Belső Karhatalomnál és a Rendőrségnél tevékenykedő külföldi ügynökök felderítése és elhárítása. Az osztály élére Majoros Sándor év. őrnagy került, őt 1951-ben Sarlós Ferenc év. őrnagy követte. Helyettes 1951. január 26-tól Csurár József év. százados volt.

II/3-a alosztály – figyelte a hadseregből politikai okok miatt elbocsátott hivatásos tiszteket és a régi hadsereg hivatásos tisztjeit;

II/3-b alosztály – feladata a hadseregben, a Határőrségnél, a Belső Karhatalomnál, valamint a rendőrségnél tevékenykedő háborús bűnösök felderítése és ártalmatlanná tétele; vezetője 1950. február 3-tól Faludi Lóránd év. százados volt;

II/3-c alosztály – feladata a katonai kémelhárítás más osztályai és egyéb vidéki szervek megbízásából „környezetelés”, külső megfigyelés, őrizetbe vétel és házkutatás végzése; vezetője 1950. február 3-tól Köves Béla, majd Kovács Sándor év. századosok voltak.

II/3-d alosztály – az 1949. évi tervezetek nem tesznek róla említést, de 1950. február 3-ával biztosan megalakult.³⁴

II/3-e alosztály – az előzetes tervekben szintén nem szerepelt még az alosztály, de azt tudjuk, hogy 1951. január 26-ig Csurár József áv. százados, majd Simon István áv. főhadnagy vezette.³⁵

II/4. Osztály (Katonai Elhárítás Jogi, majd Vizsgálati Osztálya)

Elsőként Gáspár Márton áv. alezredest bízták meg az osztály vezetésével, aki három éven keresztül töltötte be ezt a pozíciót. 1953. február 20-án Heves István áv. százados kapott megbízást az osztály irányítására. Feladata volt nyomozást folytatni az őrizetesek ügyében, ellenőrizni a nyomozás menetét a katonai kémelhárítás vidéki szerveinél, valamint a nyomozati anyagot elkészíteni és átadni a bíróságnak. (Az egyes alosztályok feladatáról a Bevezetőben említett javaslat ad tájékoztatást.)³⁶

II/4-a alosztály – feladata volt nyílt nyomozást folytatni a katonai kémelhárítás központi apparátusához tartozó őrizetesek ügyében; vezetője 1950. február 3-tól Korom János áv. főhadnagy;

II/4-b alosztály – feladata volt a fontosabb vidéki ügyekben nyílt nyomozást folytatni; vezetője 1950. február 3-tól Hullay Lajos áv. százados;

II/4-c alosztály – feladata volt elkészíteni a nyomozati anyagokat és átadni azokat a bíróságnak; vezetője 1950. február 3-tól Sásdi Károly áv. százados volt.

II/5. alosztály (Katonai Nyilvántartó)

Önálló alosztályként, a katonai kémelhárítás vonalán vezetett nyilvántartást az ügynöki hálózatról, aktív operatív ügyekre nyitott dossziékat őrizetesekről, valamint „ellenséges, kompromittált elemekről”.³⁷ Az alosztály 1952-ben ebben a formában már megszűnt, addig Bedő Imre áv. százados állt az élén.

Az ÁVH vezetőjének 1951. november 2-án kelt parancsa³⁸ rendelkezett egy új csoport felállításáról, **II/a. csoport** megjelöléssel.³⁹ Állományilag a Főosztály-törzshöz tartozott, és közvetlen a Főosztályvezető-helyettesének – ekkor Selmeczi György áv. alezredest – irányítása és ellenőrzése alatt állt, vezetésével Farkas Sándor áv. századost bízták meg. A csoportot egy 1952. június 26-án kelt parancs bízta meg azzal a feladattal, hogy az ÁVH objektumain belüli valamennyi légmentes szervezet irányítsa, és szervezze meg azok általános kiképzését.⁴⁰

III. (Operatív) Főosztály

Megalakuláskor Farkas Vladimir áv. őrnagyot bízták meg a Főosztály vezetésével, akit 1951. szeptember 28-án már az újonnan megszervezett VIII. Főosztály élére neveztek ki. Helyére Zsidi Gyula áv. ezredest került, aki 1953. március 4-től – januártól már ideiglenes megbízatással – a VI. Főosztályt vezette, így az egységesített BM megalakulásáig Jamrich József áv. alezredest vezette a Főosztályt.⁴¹ 1951. szeptember 28-ig a Főosztály irányítása alá tartozott a X/3. (Államvédelmi Hírszerző) Osztály is.

III/1. Osztály (Nyomozó, később Figyelő és Kartonozó ill. Környezettanulmányozó)

Az osztály a Réh Alajos áv. százados vezette BM ÁVH VI/C. alosztályból alakult, ahova az ún. „T” (titkos) állományú ávósok tartoztak. A megalakuláskor Jávör Miklós áv. őrnagyot bízták meg az osztály vezetésével, akit 1950. november 1-ével Köteles Henrik áv. őrnagy váltott fel.⁴² A hálózati osztályok megbízásait teljesítette: külső megfigyelést, környezettanulmányozást, őrizetbe vételt, házkutatást hajtott végre, rendkívüli esetekben pedig elsőfokú nyomozást végzett. Az osztály négy alosztályra tagozódott:

III/1-a alosztály – feladata külső megfigyelés;

III/1-b alosztály – feladata környezettanulmányozás és „hálózati-operatív” munka végzése szállodákban, éttermekben, kávéházakban, mulatókban, játékházakban és házfelügyelőknél; vezetője elsőként Károlyi Gyula áv. főhadnagy volt, majd 1950. november 1-től Németh Hugó áv. főhadnagy vette át az alosztály irányítását;

III/1-c alosztály – feladata volt őrizetbe vételek és házkutatások végrehajtása;

III/1-d alosztály – „különleges esetekben” elsőfokú nyomozást végzett.

III/2. Osztály (Cenzúra, majd „K” Ellenőrzés)

Az osztály feladata levelek, táviratok és csomagok cenzúrázása, telefon-, mikrofon-, és rádióhallgatás, okmányok készítése, rejtjelezés, rádióbemérés, fényképezési és kémiai munkák elvégzése volt.⁴³ Amit biztosan tudunk, hogy egy 1951. szeptember 28-án kelt parancs az osztályt átszervezte. Ekkor szervezték Főosztállyá (ti. VIII. Főosztály) a X/3. Osztályt, de egyben osztállyá vonták össze a III/2. osztálytörzset, a III/2-b, a III/2-c és a III/2-d alosztályokat. Az így újonnan létrejött X/3., Operatív Technikai Osztály néven működött tovább, közvetlen alárendelve az ÁVH vezetőjének. A III. Osztály további alosztályaiból két új osztályt szerveztek: III/2. Osztály jelöléssel „K” Ellenőrzést, III/4. Osztály jelöléssel pedig Rádió Elhárítást.⁴⁴ Továbbá tudjuk, hogy egy 1951. február 16-án kelt parancs a III/2-f alosztályt megszüntette és Hírközpont néven új osztályt szerveztek belőle, melyet az ÁVH Titkárságnak rendeltek alá. (Erről lásd ÁVH közvetlen szervek)

Az 1951. szeptemberi átszervezésig Tárnoki János áv. őrnagy állt az osztály élén, majd az átalakítást követően Turcsányi Lajosné áv. százados töltötte be a pozíciót. 1953. január 16-tól Hidegkuti Károly áv. százados vezette az osztályt, egészen az 1953. júliusi átszervezésig.

III/3. Osztály (Központi operatív nyilvántartó)⁴⁵

Első, megbízott vezetője Hermann Lajos áv. százados volt, majd dr. Bauer Miklós áv. őrnagy irányította az osztályt 1951. március 23-ig. Miután átvette az újonnan megalakult VIII/3. Osztály vezetését, Hermann Lajos visszakerült korábbi pozíciójába. Az osztály három alosztályra tagozódott:

III/3-a alosztály – feladata a hálózati nyilvántartás vezetése és az ÁVH által nyilvántartott személyek és dossziék operatív feldolgozása;

III/3-b alosztály – feladata volt a nyomozati ügyek nyilvántartása, valamint a letartóztatottak mozgásának figyelése és rögzítése;

III/3-c alosztály – az Irrattarat működtette.

III/4. Osztály (Rádió elhárítás)

Az osztály – mint azt már fentebb említettük – 1951. szeptember 28-ával alakult meg a III/2-e alosztályból, élére Szepesi Imre áv. századost nevezték ki.⁴⁶

IV. (Határőrség és Belső Karhatalom Főparancsnoksága) Főosztály

Megalakuláskor Kajli József áv. ezredest bízták meg a Főparancsnokság vezetésével,⁴⁷ akit 1950. október 24-ével Piros László áv. vezérőrnagy váltott fel.⁴⁸ A Főparancsnoknak, aki egyben a Hatóság vezetőjének helyettese is, közvetlen alárendelték a Határőrség (IV/2.) és a Belső Karhatalom Törzskarát (IV/1.). Az előbbi feladata volt irányítani és vezetni a határőr csapatokat, biztosítani az ország határait, és a határsávban meghatározott rendet fenntartani. A Belső Karhatalom az ÁVH karhatalmi alakulatait irányította, „különleges” feladatokat hajtott végre és biztosította a fontosabb párt, ipari és stratégiai objektumok őrzését. A helyettesi teendőket Somkuti József áv. alezredes, illetve 1950. október 1-től Szalva János áv. alezredes látta el.⁴⁹

Az ÁVH vezetőjének 1950. december 18-án kelt parancsa⁵⁰ elrendelte a Határőrség és Belső Karhatalom átszervezését, így az új elnevezés *ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom Parancsnokság, Budapest* lett. Szervezeti felépítése az alábbiak szerint alakult:⁵¹

IV/A. Osztály (Politikai Osztály)

Az osztály egyrészt a Főosztály, másrészt pedig a HM Politikai Főcsoportfőnökség alárendeltségében és irányításával működött.⁵² A Határőrség és a Belső Karhatalom mellé rendelt politikai osztályok közvetlenül az osztály felügyelete alatt álltak. Vezetője 1951. május 11-ig Mázi József áv. alezredes (korábban a Határőrség Politikai Osztályának vezetője) volt, majd Kőrösi György áv. őrnagy (előtte itt helyettes vezető) váltotta ezen

a poszton.⁵³ A helyettesek Orbán Miklós áv. alezredes, majd Kőrösi György áv. őrnagyok voltak, akit vezetői kinevezését követően Oroszi György áv. százados váltott fel.

1952-ben a Határőrség és a Belső Karhatalom alakulatainál folyó „politikai munka” fokozottabb biztosítása érdekében a Politikai Osztályt Csoportfőnökséggé szervezték át, így az eddigi kerületi politikai alosztályokat osztályokká alakították.⁵⁴

IV/1. Osztály (Belső Karhatalmi Dandárparancsnokság)

Az ÁVH Belső Karhatalom 1950. decemberi átszervezését a vasúti és ipari objektumok őrzésének átvétele, valamint az „államvédelmi szempontból szükségessé vált” belső karhatalmi erő létrehozásának igénye indokolta. Ennek megfelelően az addigi 3600 fős létszám 7500 főre történő felemelését javasolták.⁵⁵

Az osztály feladata az ÁVH központi épületeinek, a Conti utcai (ma Tolnai Lajos utca) és a Váci fegyházak, a fontosabb vidéki államvédelmi épületek, valamint a zalai szénhidrogénmezőn az olaj- és gázkitermelő helyek őrzése, szükség esetén megerősítése. Az első dandárparancsnok – egyben a Főparancsnok-, majd Parancsnok helyettese – Somkuti József áv. alezredes volt, akit 1951. április 3-i felfüggesztését követően, ideiglenes megbízatással, Kristóf István áv. őrnagy (korábban itt vezető-helyettes) váltott fel. Az 1952. május 15-i átszervezést követően, az immáron alezredessé előléptetett Kristóf István vezethette tovább az újonnan megalakult IX. (Belső Karhatalom) Főosztályt.⁵⁶ (Lásd ott).

Az osztály szervezeti felépítése: Dandárparancsnokság mellé rendelt *Politikai Osztály* (közvetlen alárendelve a IV/A. Osztálynak), melynek vezetői Csabai Gyula áv. őrnagy, majd 1951. április 3-tól Oroszi György áv. százados (egyben a IV/A. Osztály helyettes vezetője). A IV/1. Osztály alárendeltségébe tartozott továbbá egy *Káderosztály* (alárendelve a IV/3. Osztálynak), valamint *Törzs- és Hadtápparancsnokság*.

A Belső Karhatalom alakulatainak szervezeti felépítése 1951. novemberig az alábbiak szerint alakult:

1. őrségi zászlóalj, Budapest – az ÁVH központi épületeinek őrzése;
2. őrségi zászlóalj, Budapest – politikai büntetőintézetek őrzése;
3. őrségi zászlóalj, Balatonfűzfő – vasúti objektumok őrzése;
4. őrségi zászlóalj, Budapest – Recski tábor őrszemélyzete;
5. őrségi zászlóalj, Lovászi – Zala megyei objektumok őrzése.

1. karhatalmi zászlóalj, Budapest
  2. karhatalmi zászlóalj, Szombathely⁵⁷
  3. karhatalmi zászlóalj, Pécs
  4. karhatalmi zászlóalj, Szeged
  5. karhatalmi zászlóalj, Miskolc
- Lovas század, Budapest
Tiszthelyettesi Iskola, Budapest

Egy 1951. november 8-i paranccsal új egységeket állítottak fel, illetve átszervezték a már meglévőket.⁵⁸

1. karhatalmi zászlóalj, Budapest;
2. karhatalmi zászlóalj, Budapest;⁵⁹
3. karhatalmi zászlóalj, Szombathely – újonnan felállított;
4. karhatalmi zászlóalj, Szeged – újonnan felállított;
5. zászlóalj, Budapest – Budapest területén eddig őrzött objektumok;
6. zászlóalj, Budapest – büntetőintézetek őrszemélyzete (Budapest, Vác, Kistarcsa, Recsk);
7. zászlóalj, Budapest – „Nagybudapest” területén és környékén eddig őrzött objektumok;
8. őrségi zászlóalj, Veszprém – Fehér-, Komárom-, Győr-Sopron-, Vas-, Veszprém-megyék területén lévő objektumok védelme;
9. őrségi zászlóalj, Lovászi – Zala megye területén lévő objektumok védelme;
10. őrségi zászlóalj, Kaposvár – Somogy, Tolna, Baranya megyék területén lévő objektumok védelme;

11. Őrségi zászlóalj, Miskolc – Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár, Hajdú-Bihar, Heves (kivéve Recsk), Nógrád megyék területén lévő objektumok védelme;
12. Őrségi zászlóalj, Kecskemét – Bács-Kiskun, Csongrád, Békés, Pest (déli része), Szolnok megyék területén lévő objektumok védelme;
13. Tartalék zászlóalj, Budapest – újonnan felállított; Tiszthelyettesi Iskola, Budapest (később Szombathely).

IV/2. Osztály (Határőr Parancsnokság Törzs)⁶⁰

Az MDP KV Államvédelmi Bizottsága 1949. szeptember 29-én hozott határozatot a határőrség átadásáról az ÁVH-nak.⁶¹ A tervezet szerint ez 1949. október 1-vel történt volna meg, de ténylegesen csak 1950. január 1-én vette át az ÁVH a határvédelmet. A Magyar Honvédség teljes egészében, vagyis az addigi szervezésben, létszámmal, anyaggal adta át a Határőrséget, s ezzel létrejött a „zöld ávó”.

Az osztály mellett is – a IV/1. Osztályhoz hasonlóan – *Politikai Osztály* működött (vezetője Mázi József alezredes, egyben Főparancsnok helyettes), alárendeltségébe pedig Törzsparancsnokság, és Hadtápszolgálat,⁶² valamint Felderítő- és Káderosztály tartozott. Parancsnoka elsőként Beszédes Antal áv. alezredes volt,⁶³ majd 1950. december 22-től Szalva János áv. alezredes, egyben a IV. Főosztály parancsnok helyettese. 1950. decemberi átszervezését elsősorban a déli-, valamint a nyugati határszakasz őrzésének megerősítése tette szükségessé.⁶⁴ Ez, valamint az ÁVH-hoz csatolt Határ-, Folyam- és Légirendészet eredményeképpen 1951-re a Határőrség létszáma 22. 618 fő volt.⁶⁵

Az ország az alábbi határkerületekre (kerületenként 3–4 zászlóaljra) oszlott:⁶⁶

- I. kerület, Csorna – parancsnoka: Nógrádi György áv. őrnagy;
- II. kerület, Zalaegerszeg – parancsnoka: Lenkei Antal áv. őrnagy;
- III. kerület, Nagykanizsa – parancsnoka: Kanok Győző áv. őrnagy;
- IV. kerület, Pécs – parancsnoka: Jelenszky Márton áv. őrnagy, majd 1951. októberétől Feksz László áv. őrnagy;
- V. kerület, Kiskunhalas – parancsnoka: Érsek Bertalan áv. őrnagy;
- VI. kerület, Orosháza – parancsnoka: Major Ferenc áv. őrnagy;
- VII. kerület, Nyírbátor – parancsnoka: Urbánszky József áv. őrnagy;
- VIII. kerület, Miskolc – parancsnoka: Nagy Ferenc áv. őrnagy;
- IX. kerület, Balassagyarmat – parancsnoka: Kelemen Sándor áv. százados; Önálló zászlóalj, Győr – parancsnoka: Székely Antal áv. őrnagy.

A Határőrség 1950. decemberi parancs szerint az alábbi osztályokra tagozódott:⁶⁷

- Határügyi osztály* – vezetője 1950. október 1-től Illés Béla áv. őrnagy;⁶⁸
- Szervezési Osztály* – vezetője Bédi Ferenc áv. őrnagy;
- Határforgalmi és Ellenőrzési Osztály* – vezetője 1950. október 1-től Kovács Mátyás áv. százados;⁶⁹
- Híradó Osztály* – vezetője Kucsra Mihály áv. őrnagy;
- Adminisztrációs Osztály* – vezetője Sala József áv. őrnagy;
- Kiképzési Osztály* – vezetője Földes Szilveszter áv. őrnagy;
- Fordító Osztály* – vezetője Káldor György áv. százados.

A Határőrség és a Belső Karhatalom különválasztásáról már 1952. január 20-i jelentésében is kitért a Főosztály, és jelentős hiányosságokról számolt be mindamelllett, hogy a Belső Karhatalommal sem foglalkozott olyan mértékben a Parancsnokság, mint ahogy annak „súlya, szerepe megkívánja”.⁷⁰

Az ezt véglegesítendő 1952. február 23-i határozatot⁷¹ követően, mely a Belső Karhatalom megerősítéséről döntött, a Határőrségtől – amint azt már fentebb említettük – különválasztották a Belső Karhatalmat, s míg ez utóbbi IX. Főosztály megjelöléssel működött tovább, a IV. Főosztály elnevezése így ÁVH Határőrség lett.⁷²

Egy 1952-es minisztertanácsi rendelet megszüntette a politikai tisztintézményét a Magyar Néphadseregnél, helyette bevezette a parancsnokok politikai helyettese címet, helyreállítva így az egyszemélyi parancsnoki rendszert. A Minisztertanács 67/6/1953. sz. rendelete alapján ezt a változást kiterjesztette az ÁVH Határőrség és Belső Karhatalomra

is. Ezzel gyakorlatilag megszűnt a parancsnok mellé rendelt politikai tiszt egyenrangúsága.⁷³

IV/3. Osztály (Káderosztály)

Az osztály feladata a tiszti állomány kiválasztása és nevelése volt, valamint javaslatokat tett kinevezésre, előléptetésre, és áthelyezésre. Vezetője 1950. december 22-től Pető László áv. őrnagy volt, majd 1951. június 21-től Serfőző Pál áv. százados vette át az osztály irányítását.

IV/4. Osztály (Felderítő osztály)

Feladata az „ellenségre” vonatkozó információk megszerzése volt. Első vezetője Bolgár Pál áv. őrnagy 1950. szeptemberi letartóztatásáig állt az osztály élén, majd 1950. december 22-én Kovács Dénes áv. őrnagy (korábban itt helyettes-vezető, majd 1952-től alezredes) került a helyére, aki egészen 1953. október 12-ig vezette az osztályt. (Az egységesítés után maradt a Határőrségnél, ahol a Felderítő Főosztályt vezette.)

IV/5. Osztály (Hadtápparancsnokság)

Az osztály az ÁVH VII. Főosztálya ellenőrzése alatt állt, igényeit azon keresztül nyújtotta be a Honvédelmi Minisztériumhoz. Vezetője 1950. december 22-től Szádeczky Béla áv. őrnagy volt.

Egy 1952. augusztus 22-én kelt parancs⁷⁴ az osztályt teljes egészében megszüntette, és az ÁVH valamennyi szervére kiterjedő egységes, központi Főosztályt alakítottak ki, VII. (Anyagellátó) Főosztály megjelöléssel és elnevezéssel. (Lásd ott).

V. (Káder, majd Személyzeti) Főosztály

Az Főosztály vezetője – aki egyben az ÁVH egyik helyettes vezetője is – elsőként Fazekas József áv. ezredes (előtte tartalékos honvéd ezredes) volt, majd 1950. november 3-án Lakatos Dezső áv. ezredes vette át az irányítást. Őt 1953. január 1-től Koczina Gyula áv. ezredes követte, aki előtte az ÁVH Pártbizottság titkári teendőit látta el.⁷⁵ A Főosztály feladata volt kiválasztani, kiképezni és ellenőrizni az ÁVH tagjait, valamint irányítani és vezetni a Határőrség és Belső Karhatalom káderosztályainak munkáját. A Főosztály Titkárságát elsőként Gervai Tibor áv. százados, majd 1952-től Deák Dezsőné áv. főhadnagy vezette. A megalakuláskor 6 osztállyal kezdte meg a működését.⁷⁶

V/1. Osztály (Káderosztály)

Elsőként Lőke Gyula áv. őrnagyot, egyben főosztályvezető-helyettest bízták meg az osztály vezetésével, majd még ugyanebben az évben Rajki Sándor áv. őrnagy vette át az irányítást. Miután Rajki átvette a X/2. Osztály vezetését, 1952. október 10-én Szabó László áv. őrnagy került a helyére, aki az egységesített BM Személyzeti Főosztályának I. (Káder) Osztályát még egészen 1955-ig vezette.

V/1-a alosztály – vezetője 1950. szeptember 1-től Bauer Miklósné áv. főhadnagy;

V/1-b alosztály

V/1-c alosztály – vezetője 1950. szeptember 1-től Szemenyei Pál áv. főhadnagy, majd 1952. május 16-tól Veres István áv. százados.

V/2. Osztály (Katonai személyügyi)

Az osztály vezetője 1950. szeptember 1. és 1952. augusztus 29. között Juhász Pál áv. főhadnagy (majd őrnagy) volt.

V/3. Osztály (Fegyelmi)

Az osztály megalakulásakor V/3. jelzéssel a Főorvosi Hivatalt jelölték, de egy 1950. szeptember 1-i hatályú paranccsal annak számozását VII/6. Osztályra változtatták és beépült a VII. (Gazdasági) Főosztály szervezetébe, Egészségügyi Osztály elnevezéssel.⁷⁷ Az V/3. jelölés ezt követően a Fegyelmi Osztályt takarta. Vezetője 1950. szeptember 1-től Lalik Árpád áv. őrnagy volt.

V/4. Osztály (Tanulmányi)

Élére elsőként Berán Iván áv. őrnagy került,⁷⁸ majd 1952. április 11-től Szendy György áv. alezredes (korábban még őrnagy rendfokozattal a X/2. Osztály vezetője) irányította az osztályt.

V/4-a alosztály – vezetője 1951. november 2-től Imre László áv. százados;

V/4-b alosztály – vezetője 1951. november 2-től Paulik Imre áv. százados.

V/5. Osztály (Személyzeti nyilvántartó)

Megalakuláskor az osztály élére Kónya József áv. főhadnagy került.⁷⁹ 1952. május 16-ával az osztály átszervezik: összevonják az V/6. (Szervezési) Osztállyal, így ezt követően az újonnan megalakult *Szervezési és állomány-nyilvántartás Osztály* kapja meg az V/5. jelölést.⁸⁰ Az osztály vezetésével ismét, az időközben századossá előléptetett Kónya Józsefet bízták meg. Három alosztályra tagozódott:

V/5-a (Szervezési),

V/5- b (Szolgálati),

V/5-c (Állomány-nyilvántartási) alosztályok.⁸¹

V/6. Osztály (Szervezési)

Élére 1950. szeptember 1-ével Fazekas Péter áv. százados került, majd Veres István áv. százados vette át az irányítást. Az osztály, mint már fentebb említettük, 1952. május 16-tól beolvadt az V/5. Osztályba.

Dzerzsinszkij Iskola⁸²

Az ÁVH vezetője 1951. szeptember 13-i parancsában rendelkezett az Iskola felállításáról, melyet közvetlen a Főosztály alá rendelték.⁸³ Elnevezése ekkortól: 1 éves Dzerzsinszkij operatív iskola (korábban Dzerzsinszkij Tiszti Tanosztály, parancsnoka 1950. november 1-től B. Szabó István áv. őrnagy volt).⁸⁴ Az iskola célja, középkaderek kiképzése, az állomány politikai, operatív és általános műveltségi színvonalának emelése volt. Vezetője a megalakuláskor Várad József áv. százados volt.

VI. (Jogi és Börtönügyi, majd Vizsgálati) Főosztály

A Főosztály feladata volt az ÁVH központi szervei és a vidéki osztályok által végzett nyílt nyomozások vezetése, míg a „különösen fontos” ügyekben maga a Főosztály végezte a nyomozást. Irányítása alá tartoztak az ÁVH börtönei, internáló- és munkatáborai, ahol „hálózati-operatív” munkát folytatott a letartóztatottak és az internáltak között.

Megalakuláskor dr. Décsi Gyula áv. ezredes került a Főosztály élére, majd fél év után Károlyi Márton áv. alezredes váltotta ezen a poszton. 1951. február 2-án Juhász László áv. ezredes vette át az irányítást, 1953. január 14-én pedig a III. Főosztály vezetőjét, Zsidi Gyula áv. ezredest bízták meg, egyenlőre ideiglenesen.⁸⁵ Márciusban véglegesítették a kinevezést, így Zsidi egészen az egységesített BM létrehozásáig vezette a Főosztályt. A főosztályvezető-helyettes megalakuláskor Vajda Tibor áv. őrnagy (egyben a VI/1. osztály vezetője), továbbá Károlyi Márton áv. alezredes voltak, míg utóbbit 1952. január 18-án végleg törölték az ÁVH állományából. 1952-től Micskó Rudolf töltötte be a helyettesi pozíciót egészen 1953. augusztusig, mikor is megbízták a BM Országos Tűzrendészeti Parancsnokság vezetésével.

VI/1. Osztály (Jogi, majd Vizsgálati)

Vezetője Károlyi Márton áv. alezredes, majd 1950. november 1-től Vajda Tibor áv. őrnagy volt.⁸⁶ (Az osztályvezető-helyettese 1950. november 1-től Szeifert József áv. főhadnagy volt.) 1951. december 10-ével a VI/1-d (vidéki) alosztályt osztállyá szervezik, VI/6. (Vidéki vizsgálati osztály) jelöléssel, mely a vidéki osztályok ellenőrzését végezte.⁸⁷

Egy 1953. január 2-án kelt parancs az osztályt megszüntette, és az alosztályaiból két önálló osztályt szerveztek:⁸⁸

a VI/1-a és -j alosztályokból: VI/3. osztály;

a VI/1-b és -c alosztályokból: VI/4. osztály.

VI/2. Osztály (Börtönügyi)

Vezetésével elsőként Princz Gyula áv. őrnagyot bízták meg, majd 1951. január 12-án Lőke Gyula áv. alezredes – korábban az V/1. Osztály vezetője – vette át az osztály irányítását. Lőkét 1952. augusztus 29-ével egyéves pártfőiskolára küldték, így amíg 1953. márciusában ismét átvette az osztály vezetését, Várkonyi Ferenc áv. őrnagy (korábban a IX. Főosztály *Szolgálati Osztályának* vezetője) töltötte be a posztot.⁸⁹

A VI/2. Osztály alegységei a börtönökben, internáló- és munkatáborokban belső fogoly őrszolgálatot végeztek, „általában fegyver nélkül”. Fegyveres szolgálatot a büntetőintézetek bejáratánál, kapu őrszolgálatban, fogolykísérő szolgálatban és külső területeken végzendő munkálatok biztosításakor láttak el.⁹⁰

Egy 1951. november 2-án kelt parancs az osztály szerveinél új megjelölést léptetett életbe, továbbá megbízta, vagy megerősítette azok vezetőit és helyetteseit:⁹¹

VI/2-a. alosztály (Szolgálati) – vezetője Németh Lajos áv. őrnagy;

VI/2-b. alosztály (Operatív) – vezetője 1952. május 23-ig Potecz Sándor áv. százados (korábban a kistarcsai tábor vezetője), egyben osztályvezető-helyettes, majd B. Szabó Gyula áv. főhadnagy;⁹²

VI/2-c. alosztály (Gazdasági) – vezetője Binszki János áv. főhadnagy;

VI/2-I. alosztály (ÁVH „Házifogda”, Budapest) – vezetője Urr József áv. főhadnagy, majd 1952. márciustól Csete József áv. százados⁹³ (korábban a Recski tábor parancsnoka);

VI/2-II. alosztály (Állambiztonsági Büntetőintézet, Conti utca) – vezetője Nagy Károly áv. őrnagy;

VI/2-III. alosztály (Állambiztonsági Büntetőintézet, Kozma utca) – vezetője 1951. májustól Bánkuti Antal áv. százados, majd 1952. december 30-tól Kómár Mihály áv. százados neve szerepel az iratokon, mint intézetvezető.⁹⁴

*VI/2-IV. alosztály (Állambiztonsági Fogház, Mosonyi utca)*⁹⁵ – vezetője 1950. júniustól Csillag György áv. főhadnagy, majd Bus József áv. hadnagy. 1952. márciustól Urr József áv. hadnagy vette át az intézet irányítását, majd egy év múlva Nagy Károly áv. őrnagy (korábban a Conti utcai börtön parancsnoka) váltotta ezen a poszton;

*VI/2-V. alosztály (Állambiztonsági Büntetőintézet, Vác)*⁹⁶ – vezetője Lehota István áv. őrnagy;

*VI/2-VI. alosztály (Internálótábor, Kistarcsa)*⁹⁷ – vezetője 1951. novemberig Potecz Sándor áv. százados, majd Urbán Rezső áv. főhadnagy;⁹⁸

VI/2-VII. alosztály (Internálótábor, Recsk) – vezetője 1950. júniustól Fóris Béla, majd 1951. augusztustól Csete József áv. századosok voltak. 1952. tavaszától Fazekas Péter áv. százados (korábban a VI/2-IX. alosztály vezetője) vette át a tábor irányítását, de a szabaduló leveleket 1953. tavaszán már Tóth Gyula bv. alezredes írta alá;

VI/2-VIII. alosztály (2. sz. Állambiztonsági Munkatábor, Tiszalök) – vezetője Kiss Kálmán áv. főhadnagy (1952-től bv. százados), majd 1953. júliustól Dornai Sándor bv. főhadnagy;⁹⁹

VI/2-IX. alosztály (Munkatábor, Kecskemét) – vezetője Fazekas Péter áv. százados, korábban osztályvezető helyettes.

A már korábban említett osztályok közül, az 1953. január 2-án felállításra kerülő **VI/3. (Kémelhárító Vizsgáló) Osztály** vezetésével Balázs Béla áv. őrnagyot, míg a **VI/4. (Belső Elhárító Vizsgáló) Osztály** vezetésével Kapitány István áv. századost bízták meg. Az 1951. december 10-én megalakuló **VI/6. (Vidéki vizsgáló) Osztály** irányítását Szeifert József áv. százados (korábban a VI/1. Osztály helyettes vezetője) végezte, helyettese 1952. május 23-tól Barkóczy Pál áv. főhadnagy volt.

VII. (Gazdasági, majd Anyagellátó) Főosztály

A Főosztály volt hivatott intézni az ÁVH gazdasági és pénzügyeit, vezetője közvetlen alá volt rendelve az ÁVH vezetőjének. Megalakuláskor Érsek Tibor áv. alezredes irányította a Főosztályt 1951. november 30-ig, majd törölték az állományból, és Gajda Marcell áv. őrnagy (előtte a VII/1. osztály vezetője) követte a poszton.¹⁰⁰

VII/1. Osztály (Pénzügyi)

Vezetője 1951. november 30-ig Gajda Marcell áv. őrnagy.

VII/2. Osztály (Anyagellátó)

Vezetője Szirtes Zoltán áv. százados, majd 1951. július 6-tól Darvas József áv. főhadnagy.¹⁰¹

VII/3. Osztály (Gépjárműosztály)

Az osztály vezetője Szabolcsi Mihály áv. őrnagy, majd 1951. május 18-tól Znamenák István áv. százados vette át az irányítását.¹⁰²

VII/4. Osztály (Központi anyagellátó)

Vezetője a megalakuláskor Csapó Andor áv. alezredes volt, aki az 1951. november 27-i átszervezésig irányította az osztályt. Ekkor az anyagellátásért felelős alosztályt leválasztották, és X/4. jelöléssel új Gazdasági Osztályt szerveztek belőle. Az osztály vezetésével Csapó Andort bízták meg.¹⁰³ (Erről lásd bővebben majd az ÁVH közvetlen szerveinél.) A VII/4. Osztály feladata marad ezt követően az összes főosztályok és osztályok részére berendezés, ruházat, élelem, személyi felszerelés és illetményezés, valamint a műszaki karbantartás és takarítás. Élére ideiglenes megbízással Rigó György áv. hadnagy került.

VII/5. Osztály (Építési és elhelyezési)

Az osztály 1950. október 28-ával alakult meg, vezetője Hantos László áv. ezredes.

VII/6. Osztály (Egészségügyi)

Az osztály – mint már fentebb arról szó volt – 1950. szeptember 1-én alakult meg, elődje az V/3. (Főorvosi Hivatal) Osztály. Ekkor dr. Bálint István áv. orvos ezredest bízták meg az Osztály vezetésével (helyettese dr. Körösi Andor áv. orvos alezredes), aki egészen az 1952. január 25-i átszervezésig maradt ezen a poszton. Ekkor ugyanis az osztályt átszervezték, és X/5. jelöléssel egy új Egészségügyi Osztályt hoztak létre, melynek régi-új vezetője dr. Bálint István lett.¹⁰⁴ (Erről lásd bővebben majd ÁVH Közvetlen Szervek)

VII/7. Osztály (Fegyver- és Lőszerosztály)

Az osztály 1951. április 14-vel alakult meg,¹⁰⁵ vezetője először Pálinkási Ferenc áv. százados, majd 1952. március 3-tól Fátrai László áv. százados volt. Feladata a fegyverszertár kezelése, az ÁVH szerveinek fegyverrel és lőszerrel való ellátása.¹⁰⁶

VII/8. Osztály (Tervezési és Szervezési)

Az ÁVH vezetőjének 1951. július 6-án kelt parancsa rendelkezett az osztály felállításáról, élére Szirtes Zoltán áv. százados került.¹⁰⁷

VII/9. Osztály (Technikai-műszaki ellátó)

1952. március 3-i parancs után került sor a VII/7. Osztály átszervezésére, melynek egy részét leválasztva hozták létre a VII/9. Osztályt. Feladata az ÁVH szerveinek műszaki anyag, robbanóanyag, műszaki erődítések, vegyvédelmi anyagok, valamint híradástechnikai anyagokkal való ellátása, azok folyamatos biztosítása volt. Irányításával a VII/7. Osztály korábbi vezetőjét, Pálinkási Ferenc áv. századost bízták meg.¹⁰⁸

1952. augusztus 22-én kelt, az ÁVH vezetőjének 040. számú parancsa a teljes Főosztályt átszervezte: az ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom Hadtápparancsnokság megszűnik, és az ÁVH valamennyi szervére kiterjedő egységes, központi Főosztályt alakítottak ki, VII. (Anyagellátó) Főosztály megjelöléssel és elnevezéssel. Feladata az ÁVH anyagi szükségletének megtervezése, biztosítása, beszerzése, tárolása és elosztása az egyes szervek szükséglete szerint, a Hatóság vezetőjének irányelvei alapján. A

Főosztály vezetője egyben az ÁVH vezetőjének helyettese is volt gazdasági téren, annak közvetlen alárendelve.¹⁰⁹

A Főosztály szervezeti felépítése az alábbiak szerint módosult:

VII/1. Osztály (Pénzügyi)

Vezetője 1952. december 5-től Juhász Imre áv. százados;

VII/2. Osztály (Építési és elhelyezési)

Vezetője Hantos László áv. alezredes;

VII/3. Osztály (Ellenőrzési) – újonnan alakul;

VII/4. Osztály (Terv- és szervezési)

Vezetője ideiglenes megbízáttal Diamant István áv. százados;

VII/5. Osztály (Személyzeti és kiképzési) – újonnan alakul;

Helyettes vezetője Csiki István áv. százados. 1952;

VII/6. Osztály (Élelmezési) – újonnan alakul;

VII/7. Osztály (Fegyver- és lőszerosztály)

VII/8. Osztály (Gépjárműosztály)

Helyettes vezetője Ambrus József áv. főhadnagy;

VII/9. Osztály (Híradástechnikai és műszaki)

VII/10. Osztály (Ruházat, vonatanyag, irodaszer)

Budapesti Ellátó Osztály

Központi Anyagszertár

VIII. (Hírszerző) Főosztály

1951. szeptember 28-ával alakult meg, amikor a X/3. Osztályt főosztállyá szervezték VIII. Főosztály megjelöléssel.¹¹⁰ Vezetésével Farkas Vladimir áv. alezredest (korábban a III. Főosztály vezetője) bízták meg, helyettese Tihanyi János áv. őrnagy (korábban a X/3. Osztály vezetője) volt.

VIII/1. Osztály (Jugoszláv hírszerzés)

A X/3-a alosztály osztállyá szervezésével alakult meg, vezetője Török Pál áv. százados, majd Vértes János áv. őrnagy (korábban a VIII/2. Osztály vezetője). A VIII. Főosztály alosztályainak szervezetére vonatkozóan egy 1952. július 29-én kelt parancs áll rendelkezésünkre:¹¹¹

A-alsztály – vezetője: Márványközi István áv. százados;

B-alsztály – vezetője: Sipos Károly áv. főhadnagy;

C-alsztály – vezetője: Koppány József áv. főhadnagy;

D-alsztály – vezetője: Rossz Gyula áv. főhadnagy;

E-alsztály – vezetője: Csonka István áv. főhadnagy;

F-alsztály – vezetője: Stoll Dániel áv. főhadnagy.

VIII/2. Osztály (Angol és amerikai hírszerzés)

A X/3-b alosztályból alakult, vezetői elsőként Vértes János áv. őrnagy, majd Vadász Tibor áv. százados voltak. Alosztályai a következők voltak:

A-alsztály – vezetője: Ikladi Lajos áv. százados;

B-alsztály – vezetője: Sogór Gyula áv. százados;

C-osztály – vezetője: Dénes Miklós áv. százados;
D-osztály – vezetője: Varga János áv. százados.

VIII/3. Osztály (Nyugat-európai hírszerzés)

A X/3-c osztályból alakult, vezetője 1951. szeptember 28-tól dr. Bauer Miklós áv. őrnagy (korábban a X/3. osztályvezető-helyettese), helyettes vezetője pedig Kovács Zoltán áv. főhadnagy volt. Alosztályai:

A-osztály – vezetője: Ágoston Kálmán áv. hadnagy,
B-osztály – vezetője: Sas László áv. főhadnagy.

VIII/4. Osztály (Emigrációs hírszerzés)

A X/3-d osztály osztállyá szervezésével alakult meg, vezetői Esztergályos Ferenc áv. hadnagy, majd 1952-től Horváth Árpád áv. százados (korábban a VIII/5. Osztály vezetője) voltak.

VIII/5. Osztály (Küldetés- és elhárítási)

A X/3-e osztályból alakult meg, vezetője Horváth Árpád áv. százados, majd Mészáros István áv. százados (korábban a X/3-e osztály vezetője) volt.

A-osztály – vezetője: Tóth Pál áv. főhadnagy;
B-osztály – vezetője: Hajósi János áv. főhadnagy;
C-osztály – vezetője: Háder Károly áv. főhadnagy;
D-osztály – vezetője: Tóth István áv. hadnagy.

IX. Főosztály (Belső Karhatalom)

Az ÁVH Titkársága 1952. február 23-i határozata alapján, 1952. május 15-ével az ÁVH Belső Karhatalom különvált a Határőrségtől, IX. Főosztály megjelöléssel.¹¹² Élére elsőként az ekkor áv. alezredessé előléptetett Kristóf Istvánt (korábban a IV/1. Osztály vezetésével ideiglenesen megbízva) nevezték ki, helyettese 1952. december 5-től Adorján Gyula áv. őrnagy volt, aki egészen 1954. január 18-ig töltötte be ezt a posztot. Alárendeltségébe 4 karhatalmi, 8 őrségi és 1 tartalék zászlóalj tartozott, valamint a Budapesti zászlóalj és a Tiszthelyettesi Iskola Szombathelyen.

Szolgálati Osztály - vezetője a megalakuláskor Várkonyi Ferenc áv. őrnagy 1952. augusztus 29-ig, majd Ecseri Tibor áv. őrnagy;

Káderosztály – vezetője Szigeti Zoltán áv. őrnagy, majd 1952. augusztus 29-től Tarkó Lajos áv. százados;

Kiképzési Osztály – vezetője 1952. október 3-tól Palkovics István áv. őrnagy.

Az ÁVH közvetlen szervei:

X/1. Osztály (Kormány- és Pártórség)

Az iratok tanúsága szerint már 1950-ben használták a X/1. megjelölést a Pártórség Osztályra, de ténylegesen 1951-ben épült be az ÁVH szervezetébe, önálló szervként, közvetlenül alárendelve a Hatóság vezetőjének. (Ezt megelőzően az ÁVH vezetőjének első helyettese alárendeltségébe tartozott) Az osztály feladata volt gondoskodni a párt és a kormány vezetőinek személyes biztonságáról, valamint őrizte, szükség esetén pedig védte a főbb pártintézményeket.

Vezetője 1949. december 30-tól Moravetz László áv. alezredes, majd miután 1951. május 18-án felmentették és törölték az állományból, Jamrich Mihály áv. alezredes (1952. márciustól ezredes) vette át az osztály irányítását,¹¹³ helyettese Veres Mihály áv. százados volt. 1952. decemberében Jamrichot operatív iskolára küldték a Szovjetunióba, ahonnan 1953-ban visszahívták, és májusban ismét megbízták az osztály irányításával

(helyettese Kiss Dezső áv. őrnagy). Jamrich Mihály az egységesített BM létrejöttével megalakuló XIII. (Kormányőrség) Osztályt még egészen 1956-ig vezette. (Arra vonatkozóan nincs adatunk, hogy a köztes időben ki irányította az osztályt)

1953. május 15-ével 7 alosztály felállítását rendelte el Piros László áv. vezérőrnagy:¹¹⁴

X/1-a. alosztály – vezetője Mészáros Sándor áv. őrnagy;

X/1-b. alosztály – vezetője 1953. májusig Brusinszki Ferenc áv. őrnagy, majd Kósa János áv. százados;

X/1-c. alosztály – vezetője 1953. májustól Brusinszki Ferenc áv. őrnagy;

X/1-d. alosztály – vezetője Nagy Antal áv. százados;

X/1-e. alosztály – vezetője Kónyi Alajos áv. százados;

X/1-g alosztály – vezetője Koleszár János áv. százados.

Valamint:

I. század – parancsnoka Ács István áv. százados;

II. század – parancsnoka Görög István áv. főhadnagy;

III. század – parancsnoka Sztari János áv. alhadnagy;

IV. század – parancsnoka Németh József áv. hadnagy;

V. század – parancsnoka Borsós János áv. hadnagy.

X/2. (Tájékoztatási) Osztály

Korábban *Információs Osztály* néven az ÁVH vezetője első helyettesének volt közvetlenül alárendelve. Feladata volt az ÁVH minden területéről származó információk begyűjtése, azok összefoglalása és továbbítása a legfőbb pártvezetés részére.¹¹⁵ Később, – valószínűleg az 1951. év első felében – önálló osztályként, közvetlenül az ÁVH vezetője alá rendelték, X/2. megjelöléssel.

Vezetője a megalakuláskor Wágner Anna áv. alezredes volt, majd 1950. november 17-től Szendy György áv. őrnagy (korábban az ÁVH Titkárság vezetője) vette át az osztály irányítását. Őt Kovács Endréné áv. százados váltotta, majd 1952. október 10-től Rajki Sándor áv. őrnagy (korábban az V. Főosztály vezető-helyettese) vezette az osztályt, egészen az egységesített BM létrejöttéig.

X/3. (Operatív Technikai) Osztály

Kétszer is megalakították az osztályt. Először egy 1950. augusztus 25-én kelt parancs, az I/5. Osztály elnevezését azonnali hatállyal X/3. (Államvédelmi Hírszerző) Osztály elnevezésre változtatta, és egyidejűleg a III. Főosztály vezetőjének irányítása alá rendelte. (Lásd: I/5. Osztály). Majd 1951. szeptember 28-án az osztályt főosztállyá szervezték (VIII. Főosztály), ezzel együtt osztállyá vonták össze a III/2. osztálytörzset, a III/2-b, a III/2-c és a III/2-d alosztályokat (lásd: III/2. Osztály), és így alakult meg a X/3. (Operatív Technikai) Osztály, közvetlen alárendelve az ÁVH vezetőjének.

Első vezetője 1951. szeptember 28-ig Tihanyi János áv. őrnagy volt (helyettese Fehér Sándor áv. őrnagy, majd 1951. március 23-tól dr. Bauer Miklós áv. százados), majd Tárnoki János áv. őrnagy (előtte III/2. Osztály vezetője) irányította az osztályt, de egy hónap múlva felmentették. Helyére 1951. október 27-től Béres Pál áv. százados (előtte ugyanitt osztályvezető-helyettes) került.¹¹⁶

Az 1951. november 22-én kelt parancs átszervezte az alosztályok, mely az alábbiak szerint alakult:¹¹⁷

X/3-a. alosztály – vezetője 1950. november 1-ig Gelber Miklós áv. főhadnagy ideiglenes megbízatással, majd Fehér Sándor áv. őrnagy, 1951. november 22-től pedig Némethi Tibor áv. főhadnagy;

X/3-b alosztály – vezetője Markó Imre áv. őrnagy;

X/3-c alosztály – vezetője Imre Mátyás áv. százados;

X/3-d alosztály – vezetője Kunos László áv. százados;

X/3-e alosztály – vezetője 1950. november 1-ig Mészáros István áv. főhadnagy ideiglenes megbízatással, majd Horváth Árpád áv. százados, 1951. november 22-től pedig Rudas Ilona áv. hadnagy.

X/4. (Gazdasági) Osztály

1951. november 27-ével alakult meg, amikor a VII/4. Osztály ellátó szervéből új, önálló osztály felállításáról rendelkezett az ÁVH vezetőjének 96. számú parancsa. (Lásd: VII/4. Osztály). Az így létrejött X/4. Osztály feladata volt a központi épület és a VIII. Főosztályhoz tartozó épületek műszaki karbantartása, konspiratív célra használt házak, lakások megszerzése és karbantartása, valamint kisebb méretű „bizalmas” építkezések és átalakítások lebonyolítása. Az osztály felügyeletével a VIII. Főosztály vezetőjét (ekkor Farkas Vladimir áv. alezredes) bízták meg.¹¹⁸

Az osztály első vezetője Csapó Andor áv. alezredes volt (helyettese Komendó János áv. őrnagy), akit 1953. január 30-tól Bácsvány János áv. százados követett ezen a posztton.

Alosztályairól egyenlőre keveset tudunk:

a alosztály;

b alosztály – vezetője Olajos Imre áv. főhadnagy;

c alosztály – vezetője Vándor Ferenc áv. százados;

d alosztály – vezetője Nagy István áv. főhadnagy.

X/5. (Egészségügyi) Osztály

Az osztály „elődje” 1950. szeptember 1-ig V/3. (Főorvosi Hivatal) Osztály, majd az 1952. január 25-i átszervezésig a VII. Főosztály szervezetébe tagozódott. (Lásd VII/6. Osztály). Ezt követően hoztak létre egy egységes egészségügyi osztályt X/5. megjelöléssel, dr. Bálint István áv. orvos ezredes folytatólagos vezetésével. Az osztályvezető helyettese dr. Kőrösi Andor áv. orvos alezredes volt.

Az osztály megalakulásáról rendelkező parancs egyben az irányítást és az ellenőrzést közvetlen az ÁVH vezetőjének első helyettese (ekkor Ferencsik József áv. alezredes) alá rendelte.¹¹⁹ Feladata volt szervezeten összefogni, irányítani és ellenőrizni az ÁVH egészségügyi munkáját, rendszeres szűrővizsgálatot, orvosi tanácsadást és kezelést biztosítani a Hatóság beosztottai részére.

ÁVH Ellenőrzési Osztály

1951. április 12-én alakult meg, az ÁVH vezetőjének közvetlen alárendelve. Feladata a kiadott parancsok végrehajtásának ellenőrzése, az ÁVH összes szervei munkájának mindenre kiterjedő, időnkénti vizsgálata. Mindezek végrehajtására egy 8 főből álló osztály felállítását rendelte el az ÁVH vezetője.¹²⁰ Az osztály élére Bakos Pál áv. alezredes került, helyettesei Kenessey Tamás áv. százados, majd 1952. februártól Pálmai Imre áv. főhadnagy voltak.

ÁVH Hírközpont

1951. február 16-án kelt parancs a III/2-f alosztályt megszüntette és Hírközpont néven új osztályt szerveztek belőle, melyet az ÁVH Titkárságnak rendeltek alá. (Később az ÁVH vezetőjének közvetlen alárendeltségébe kerül.) Vezetője az egységesített BM létrejöttéig Kurta János áv. alezredes, helyettese 1952-től Dobány Imre áv. százados volt.

ÁVH Sportosztály

A Hatóság vezetőjének 1951. október 6-án kelt parancsa, az ÁVH keretén belül Bástya Sport Központ néven önálló osztály felállítását rendelte el. Az osztályt szervezetileg a Hatóság egyik helyettes vezetője, konkrétan Piros László áv. vezérőrnagy közvetlen alárendeltségébe helyezte. Vezetésével Somogyi János áv. alezredest bízták meg, aki egészen 1953. augusztusig irányította az osztályt. Helyettese Tihanyi György áv. százados volt. Feladata tervszerű sportszervezés az ÁVH alakulatai felé, valamint a

„tömegsport mozgalom” megalakítása és kiterjesztése annak érdekében, hogy a Hatóság beosztottait „edzettebbé és állóképesebbé” tegye.¹²¹

ÁVH Kultúrosztály

1950. július 15-én hozták létre, az ÁVH vezetőjének közvetlen alárendelve. Az osztály foglalkozott többek között a könyvtári munkával, könyvterjesztéssel, filmvetítéssel, közönségszervezéssel, dekorációk készítésével, valamint irányította az ÁVH ének- és táncegyüttesét. Vezetői Gát István áv. százados, majd 1951. szeptember 7-től Kónya Lajos áv. őrnagy voltak.

ÁVH Budapesti Osztály

Az osztály 1951. január 24-ével került felállításra, közvetlenül az ÁVH vezetőjének alárendelve.¹²² (Azt megelőzően az elnevezése ÁVH Budapesti Állománya volt) Feladata a Budapest területén élő „szervezetlen lakosság”¹²³, valamint a városi és kerületi üzemek, hivatalok, szervezetek hálózati-operatív biztosítása. Az osztály alárendelt szervei a kerületi alosztályok, melyeket a főváros minden kerületében felállítottak. A Budapest Osztály vezetője az egységesített BM felállításáig Sándor Imre áv. őrnagy (korábban az I/1. Osztály vezetője) volt, helyettese Znamenák György áv. őrnagy.

Az ÁVH vidéki szervei:

Megyei osztályok

1950. május 12-vel az ÁVH vidéki osztályainak addigi szervezete megszűnt, és az új közigazgatási székhelyeken önálló államvédelmi osztályokat hoztak létre. Az osztályokat a megyeszékhely után nevezték el.¹²⁴ (Kivéve a Csongrád megyét, ahol az ÁVH Szegedi Osztálya működött). Az így felállított 19 vármegyei osztály – melyeken belül 6 alosztályt, titkárságot, személyzeti csoportot és nyilvántartó csoportot rendszeresítettek – irányításáról és ellenőrzéséről egy 1950. június 29-én kelt parancs rendelkezett. Eszerint a megyei osztályok irányítása és ellenőrzése az I. Főosztály vezetőjének hatáskörébe került.¹²⁵ (Az I/1. Osztály 1951. április 5-i megszűnésével a megyei osztályok általános irányítását a Hatóság vezetőjének első helyettese vette át. Lásd: I/1. Osztály.)

Az egyes megyei alosztályok és csoportok irányítása és ellenőrzése azonban közel sem volt egységes. A titkárságok működéséért az ÁVH Titkársága, a személyzeti csoport munkájáért az V/1. Osztály, a nyilvántartó csoportokért pedig a III/3. osztály volt felelős. Továbbá az **I. alosztály** az I/2., a **II. alosztály** az I/3., a **III. alosztály** az I/4., a **IV. alosztály** a III/1, az **V. alosztály**¹²⁶ a III/2., a **VI. alosztály** a VI/1. osztályok irányítása és ellenőrzése alá tartozott.¹²⁷ A megyei osztályok alárendeltségébe tartozott továbbá még közlekedési alosztály is, amelynek feladata a közlekedés vidéki objektumainak elhárítása volt.

Ezen a kissé kaotikus irányítási rendszeren a már fentebb említett 1951. április 5-én kiadott parancs változtatott, mert ezután a megyei osztályok operatív munkájának irányítását az illetékes központi osztályok vezetői végezték a megyei osztályvezetőkön keresztül. A megyei osztályok általános irányítását a Hatóság vezetőjének első helyettese végezte, munkáját pedig egy, a közvetlen irányítása alatt álló, 6 fős vidéki előadói csoport segítette.¹²⁸ (Lásd: I/1. Osztály)

Az ÁVH vezetője 1950. szeptember 1-én rendelkezett az egyes vidéki kirendeltségek felállításáról, valamint a már meglévők megerősítéséről.¹²⁹

1951. november 1-i hatállyal a megyei osztályok elnevezését megváltoztatták, és a megyeszékhely helyett az egyes osztályokat a megyék szerint jelölte.¹³⁰ A vidéki osztályok részletezésénél már ezt a jelölést használjuk, feltüntetve a korábbi elnevezést is.

Az egységesített Belügyminisztérium létrejöttével, 1953. szeptember 15-ig Budapesten és valamennyi megyében egységes megyei főosztályokat szerveztek, melyek

vezetőiről szeptember 16-án kelt, 08. számú parancsában rendelkezett a belügyminiszter.¹³¹

ÁVH Baranya megyei Osztály – előtte ÁVH Pécsi Osztálya.

Élére 1950. február 16-ával Komlós János áv. százados került, majd 1953. április 27-ig Szabó István áv. őrnagy irányította az osztályt. Helyetteseik Gerendai László áv. százados, majd 1952. május 23-tól Nyirfalvi Károly áv. főhadnagy voltak.¹³²

ÁVH Bács-Kiskun megyei Osztály – előtte ÁVH Kecskeméti Osztálya.

Vezetője M. Orbán Miklós áv. őrnagy volt, aki 1953. június 9-ig töltötte be a pozíciót. Őt Szabó Károly áv. őrnagy (korábban a Győr-Sopron megyei, majd a Bács-Kiskun megyei osztályok helyettes vezetője) követte,¹³³ aki az 1953. szeptemberi, főosztályra szervezést követően, még 1954. augusztus 1-ig állt a BM megyei főosztálya élén.¹³⁴ Helyetteseik Barta István áv. főhadnagy, majd Szabó Károly áv. százados és Polgár László áv. hadnagy voltak.

ÁVH Békés megyei Osztály – előtte ÁVH Békéscsabai Osztálya.

Az osztály vezetője Habuda Zsigmond áv. százados volt 1951. november 29-ig, majd a BM megyei főosztályának megszervezéséig Arany László áv. százados töltötte be a pozíciót.¹³⁵ Az osztályvezető helyettesek Pálinkás Ferenc áv. hadnagy és Lehoczki László áv. főhadnagy voltak.

ÁVH Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Osztály – előtte ÁVH Miskolci Osztálya.

Az osztály élére elsőként Bakos Pál áv. őrnagy került,¹³⁶ akit Szabó Márton áv. százados követett 1951. január 5-től. 1952. március 8-ig Marton Béla áv. százados irányította az osztályt,¹³⁷ majd egészen 1956. január 27-ig Dáni János áv. őrnagy töltötte be először az osztályvezetői, majd a főosztályvezetői pozíciót. Az osztályvezető helyettesek nem váltották ilyen sűrűn egymást: 1950. május 12. és 1953. szeptember 16. között Angyal András áv. főhadnagy töltötte be a pozíciót.

ÁVH Csongrád megyei Osztály – előtte ÁVH Szegedi Osztálya.

Vezetője Tatai István áv. őrnagy volt, helyettese Kelemen Miklós áv. százados.

ÁVH Fehér megyei Osztály – előtte ÁVH Székesfehérvári Osztálya.

Az osztályt 1953. augusztus 17-ig Mester József áv. százados irányította, helyettese Déri György áv. százados volt.

ÁVH Győr-Sopron megyei Osztály – előtte ÁVH Győri Osztálya.

Az osztályt 1952. március 8-ig Muzslai József áv. százados, majd decemberig Dobróka János áv. őrnagy (korábban az I/3. Osztály helyettes vezetője) irányította.¹³⁸ Az őt követő Gáli István áv. százados az egységesített BM felállításáig vezette az osztályt. Helyetteseik Gyovai Sándor, majd Szabó Károly áv. századosok voltak.

ÁVH Hajdú-Bihar megyei Osztály – előtte ÁVH Debreceni Osztálya.

Vezetője megalakuláskor Lombos Lajos áv. őrnagy volt, majd 1950. május 12-től H. Tóth László áv. százados került az osztály élére.¹³⁹ 1951. január 5-től Dejczó Károly áv. százados vette át az irányítást. Őt a I. (Hálózati) Főosztály korábbi vezetője, Ferencsik József áv. ezredes váltotta 1953. január 14-től, aki 1954. július 21-ig állt, az akkor már BM Hajdú-Bihar megyei Főosztály élén. Osztályvezető-helyettes a megalakuláskor Tamás András, majd Surmann István áv. főhadnagyk voltak.

ÁVH Heves megyei Osztály – előtte ÁVH Egri Osztálya.

Megalakuláskor Varga Sándor áv. százados kapta meg az osztály irányítását,¹⁴⁰ majd 1950. május 12-től Müller Gyula áv. százados került a helyére, aki 1956. szeptember 16-ig maradt ezen a poszton. Az osztály helyettes vezetője először Havasi László áv. százados, majd Knez András áv. főhadnagy volt.

ÁVH Komárom megyei Osztály – előtte *ÁVH Tatabányai Osztálya*.

Az osztályt 1953. január 3-ig Gábor András áv. százados vezette, majd utána megbízott vezetőt neveztek ki Mozsolits Sándor áv. főhadnagy személyében, akit augusztusban fegyelmi úton, azonnali hatállyal elbocsátottak. Az osztály helyettes-vezetői sűrűn váltották egymást: a megalakuláskor Németh Nándor áv. hadnagy töltötte be a pozíciót, majd Bocskai Mihály és Mozsolits Sándor áv. főhadnagyk következtek. Ez utóbbi vezetői kinevezését követően Kovács Tibor áv. százados látta el a helyettesi teendőket.

ÁVH Nógrád megyei Osztály – előtte *ÁVH Salgótarjáni Osztálya*.

Vezetője 1951. szeptember 24-ig Bing Géza áv. százados volt, majd a BM megyei főosztályok megalakulásáig Rácz Károly áv. százados irányította az osztályt. Helyetteseik Péter Kornél, majd Haraszi János áv. főhadnagyk voltak.

ÁVH Pest megyei Osztály – előtte *ÁVH Budakörnyéki Osztálya*.

Megalakuláskor az osztály élére Komlós János áv. százados került, majd rövid idő után, 1950. február 17-től Dobróka János áv. százados váltotta fel. 1953. június 9-én még kinevezték az osztály élére Takács Imre áv. századost,¹⁴¹ aki a BM megyei főosztályok megszervezését követően egészen 1954. július 21-ig vezette a Pest megyei Főosztályt. Az osztály helyettes vezetője 1952. november 14. és 1953. augusztus 17. között Toldi Ferenc áv. őrnagy volt.

ÁVH Somogy megyei Osztály – előtte *ÁVH Kaposvári Osztálya*.

Az osztály vezetője 1953. június 9-től Czene Mihály áv. őrnagy volt.¹⁴² A helyettes vezetők Müller Gyula és Bíró (2.) Sándor áv. főhadnagyk voltak.

ÁVH Szabolcs-Szatmár megyei Osztály – előtte *ÁVH Nyíregyházi Osztálya*.

Megalakuláskor Pallagh Sándor áv. századost bízták meg az osztály vezetésével,¹⁴³ akit 1952. június 20-án váltottak le, és bocsátottak el az ÁVH állományából. A vezető-helyettesi teendőket elsőként Gerendai László, Daruka János áv. főhadnagyk látták el, majd 1953. szeptember 11-ig Jerabek Kálmán áv. százados töltötte be a posztot.

ÁVH Szolnok megyei Osztály – előtte *ÁVH Szolnoki Osztálya*.

Az osztály vezetői H. Tóth László áv. százados, majd 1953. június 9-től Kiss József áv. őrnagy (korábban itt helyettes vezető)¹⁴⁴ voltak.

ÁVH Tolna megyei Osztály – előtte *ÁVH Szekszárdi Osztálya*.

Az osztályt 1952. március 21-ig Vörös Balog Lajos áv. főhadnagy vezette, majd Gál Ferenc áv. főhadnagy töltötte be a pozíciót 1952. december 5-ig. Utána ideiglenes vezetőt bízták meg Papolcsi János áv. főhadnagy személyében, aki 1953. szeptemberi főosztályá szervezésig irányította a Főosztályt. Az osztály helyettes vezetője 1952. október 17-ig Kaczur Géza áv. főhadnagy volt.

ÁVH Vas megyei Osztály – előtte *ÁVH Szombathelyi Osztálya*.

Az osztályt 1951. október 27-ig Kucsera László áv. őrnagy (később az I/3. Osztály vezetője) irányította, majd Beck Ferenc áv. százados kapott megbízást.¹⁴⁵ 1952. március 8-tól Gerendai László áv. százados (korábban az ÁVH Baranya megyei Osztályának helyettes vezetője) állt az osztály élén,¹⁴⁶ aki egészen az egységesített BM felállításáig maradt ebben a pozícióban. Az osztály helyettes vezetője 1952. május 23-tól Barta István áv. főhadnagy (korábban az ÁVH Bács-Kiskun megyei Osztályának helyettes vezetője) volt.

ÁVH Veszprém megyei Osztály – előtte *ÁVH Veszprémi Osztálya*.

Vezetésével elsőként Marton Béla áv. századost (később az ÁVH Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Osztályának vezetője) bízták meg, majd 1951. november 16-tól Havasi László áv. százados került az osztály élére. Őt 1952. december 19-től Bagi Mihály áv. őrnagy követte, aki az egységesített BM felállítását követően is tovább vezette az

osztályt. Egy helyettes vezetőről tudunk Tamás András áv. százados személyében, aki 1953. szeptember 16-ig töltötte be a posztot.

ÁVH Zala megyei Osztály – előtte ÁVH Zalaegerszegi Osztálya.

Az osztály vezetője 1951-ben Thomann Ferenc áv. százados volt, 1953. június 9-én pedig Gál Ferenc áv. őrnagyot bízták meg az irányítással,¹⁴⁷ aki egészen 1954. augusztus 1-ig töltötte be ezt a pozíciót. Az osztály helyettes vezetője 1951-ben Takács Ferenc áv. főhadnagy volt.

Az ÁVH egyéb szervei:

Államvédelmi Hatóság Kollégiuma

Az ÁVH vezetőjének közvetlenül alárendelt konzultatív testület volt. A Kollégiumot 1950 tavaszán állították fel azzal a rendeltetéssel, hogy segítse a Hatóság vezetőjének munkáját döntései előkészítésében, a vezetők beszámoltatásában és ellenőrzésében. Péter Gábor mellett tagjai volt még a testületnek a vezető-helyettesek, így Piros László, Balog Béla, majd Ferencsik József, Kutika Károly, Lakatos Dezső, valamint Koczina Gyula, az ÁVH párttitkára, Farkas Vladimir és más meghívottak.

A Belügyminisztérium és az Államvédelmi Hatóság összevonásával létrejött Belügyminisztérium új szervezeti felépítéséről az 1953. július 22-én kelt, 01. számú belügyminiszteri parancs rendelkezett. Már az itt feltüntetett központi szervekből és azok kinevezett vezetőiből kiderül, hogy gyakorlatilag az ÁVH szinte teljes szervezetét és állományát „átvette” a Belügyminisztérium, vagyis a szervezet korábbi önállósága megszűnt ugyan, de lényegében megalakult a régi-új ÁVH.

A kutatás során vizsgált iratanyagok, elsősorban állományparancsok és az ezekből készült összesítés egyik szembetűnő momentuma az a nagymértékű fluktuáció, amely az önálló szervként működő ÁVH állományában nyomon követhető. A parancsokban olvashatunk kisebb részt fenyítésekről, lefokozásokról, áthelyezésekről, vagy elmarasztaló bírósági ítéletekről is, melyek azonban – az utóbbi két esetet leszámítva – nem mindig jártak pozícióvesztéssel is. A leváltások, felmentések leggyakoribb oka az 1952–1953-ban lezajló kádercserében keresendő. Erre az időszakra nagyrészt eltűnnek az „alapító atyák”, akik egyik pillanatról a másikra váltak kedvezményezettek közül a rendszer büntetett kádereivé. Folyamatosan termelt ki az ÁVH egy olyan megbízható és fejlődőképes „munkás-paraszt” káderállományt, akik különböző gyorstalpaló pártiskolák, állambiztonsági tisztképzők elvégzésével nyertek bizalmat és teret a kommunista pártnál és a Hatóságágnál. Sokak olyannyira, hogy állambiztonsági „karrierjük” még a '70-es, vagy akár a '80-as évekig is nyomon követhető.

¹ Az Államvédelmi Hatóság szervezettörténetével Boreczky Beatrix 1999-ben megjelent tanulmánya foglalkozott részletesebben: Boreczky Beatrix: Az Államvédelmi Hatóság szervezete, 1950–1953. In: *Trezor I. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, Történeti Hivatal, 1999. 91–114. Az azóta előkerült és hozzáférhetővé vált iratanyagok már a korábbinál bőségesebb információkkal és adatokkal szolgálnak, finomítva és pontosítva a már meglévő ismereteinket.

² A kutatás természetesen igyekezett feltárni a tanulmányban szereplő államvédelmi tisztek részletes életrajzát is, melyet az ÁBTL munkatársa, Fekete Edit végzett. Ezek terjedelmi okok miatt jelen tanulmányban nem közölhetőek, később, más formában jelennek meg.

³ Az eddigi kutatás nem tekinthető véglegesnek, hiszen a források szétszórtsága, esetenként hiánya következtében nem teljes a vezetők névsora, és néhány szervezeti egység feladatköre sem ismert még. A kutatás másrészt nem zárult le 1953-mal, hiszen az egységesített Belügyminisztérium gyakorlatilag a korábbi ÁVH teljes állományát átvette és foglalkoztatta.

⁴ Az Útlevel Osztály, a KEOKH, a Gazdasági Rendészet operatív alosztálya, valamint a Határ-, Folyam- és Légirendészet már 1948 szeptemberében az akkor megalakult BM ÁVH-hoz került.

⁵ Az MDP KV PB 1950. február 20-i határozatából. Idézi Szakács Sándor–Zinner Tibor: *A háború „megváltozott természete”. Adatok és adalékok, tények és összefüggések, 1944–1945*. Budapest, Génus Gold Rt.–Baththyány Társaság, 1997. 130.

⁶ Az MDP KV Titkársága 1948. szeptember 7-i ülésén határozott az ÁVO Hatósággá (BM ÁVH) szervezéséről, és egyben arról is, hogy a fegyveres erők ügyeit legfelső szinten addig kézben tartó két önálló szervet (ti. a Belügyi Bizottság és a HM Katonai Bizottság) az MDP Államvédelmi Bizottsága néven egyesíti. Erről lásd bővebben, Gyarmati György: Kádár János és a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága. Fordulat és folyamatosság a kommunista párt politikájában, 1948-ban. In: *Trezor I.* i. m. 115–145.; Germuska Pál–Nagy Tamás: Az MDP Államvédelmi Bizottsága, Honvédelmi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács. *Múltunk*, 2004/1. 180–210.

⁷ ÁBTL 2.1. XI/4. Javaslatok a BM és az ÁVH szervezeti felépítésére. Közli még Boreczky: i. m.

⁸ Ua.

⁹ 03/1950. 03. 11. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat. 1. doboz. A kutatás elsősorban az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) iratain alapult. Itt az ÁVH személyi állományára vonatkozó, illetve az ÁVH vezetője által kiadott parancsok az alábbi iratanyagokban találhatóak: 2.8.1 Állambiztonsági szervek nyílt állományú alkalmazottainak iratai; a 4.2. Parancsgyűjtemény; az 1.4. az ÁVH iratainak első sorozata; a 2.1. a volt Zárt irattár levéltári anyaga.

¹⁰ 018/1950. 10. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat. 1. doboz.

¹¹ 34/1951. 05. 11. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet.

¹² 05/1953. 01. 14. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

¹³ 24/1951. 04. 05. ÁVH vez. parancs. MOL XIX-B-1-az 11. d.

¹⁴ Ezt előzte meg az ÁVH vezetőjének 1950. június 29-én kelt, 07. sz. parancsa, mely a megyei osztályok irányítását és ellenőrzését az I. Főosztály vezetőjének – vagyis a Hatóság vezetőjének első helyettese – hatáskörébe utalta. ÁBTL 4.2. II. sorozat 1. d., valamint 1. 4. 1. d. 1. kötet.

¹⁵ 7/1951. 01. 24. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 1. kötet.

¹⁶ 08/1953. 03. 04. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

¹⁷ ÁBTL 2.1. XI/4. Javaslatok a BM és az ÁVH szervezeti felépítésére.

¹⁸ 86/1951. 10. 27. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹⁹ 61/1951. 07. 25. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet

²⁰ 012/1952. 03. 08. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

²¹ 043/1950. 12. 23. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat 1. d.

²² A már egységesített Belügyminisztérium Kollégiumi jegyzőkönyveiben olvashatjuk Lőke Gyula av. alezredes, akkor a BM X. (Államtitok-védelmi) Osztály vezetőjének 1954. május 17-i jelentését, melyben arról számol be, hogy az osztály elődje, az ÁVH I/4. Osztályának egyik, 9 fős alosztálya foglalkozott az államtitkok védelmével. Erre vonatkozó egyéb adatot nem került elő. *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései, 1953–1956. I. kötet*. Összeáll. Kajári Erzsébet, szerk. Gyarmati György és S Varga Katalin. Budapest, Történeti Hivatal, 2001. 851.

²³ 250.164/1950. ÁVH Eln. 1950. augusztus 25. ÁBTL 2.8.1. 555. d.

²⁴ 1951. szeptember 28-i parancs a X/3. osztályt főosztállyá szervezi, VIII. (Hírszerzés) Főosztály névvel. Erről lásd bővebben: VIII. Főosztály.

²⁵ 043/1950. 12. 23. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat 1. d.

²⁶ 101/1951. 12. 10. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

²⁷ 45/1951. 06. 13. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet. A Parancs közlekedési alosztályok megszervezését rendelte el továbbá a MÁV Igazgatóságok egyes székhelyein is, így Budapesten, Debrecenben, Miskolcon, Pécsen, Szegeden és Szombathelyen. Az alosztályok közvetlenül a ÁVH területileg illetékes megyei osztályainak voltak alárendelve. Az alosztályok feladata volt „hálózati-operatív” munka végzése az igazgatóságokon belül és az azokhoz tartozó valamennyi objektumban, valamint a vízi, a légi és a közúti közlekedési ágazatokban ezeken a területeken.

²⁸ 250.570/1950. ÁVH. Eln. 1950. január 31. ÁBTL 2.8.1. 555. d.

²⁹ A II. Főosztály vezetője egyben az ÁVH egyik vezető-helyettese is volt.

³⁰ 250.320/1950. ÁVH. Eln. 1950. február 1. ÁBTL 2.8.1. 555. d.

- ³¹ A honvédelmi miniszter és az ÁVH vezetőjének 1951. június 26-án kelt, 019. számú parancsa szerint „...A katonai elhárítás az Államvédelmi Hatóság szerve, mely a fegyveres erők és a rendőrség operatív biztosítására van hivatva... főfeladata: a) A fegyveres erők és a rendőrség soraiba befurakodott kémek, diverzánsok, terroristák, kártevők, és más ellenséges elemek aláaknázó tevékenysége elleni harc; b) Az ellenséges agitáció és propaganda, valamint a hazaárulók, katonaszökevények és öncsonkítók elleni harc; c) Elősegíteni az állami és katonai titkok megőrzésének biztosítását”. Idézi: *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései*, i. m. 548.
- ³² 8/1953. 06. 12. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 2.8.1. 562. d.
- ³³ Magyar Honvédség helyett 1951. június 1-től használták a Magyar Néphadsereg elnevezést.
- ³⁴ 250.320/1950. ÁVH Eln. 1950. február 1. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ³⁵ 95-497/1951. ÁVH. I. 26. ÁBTL 2.8.1. 559. d.
- ³⁶ ÁBTL 2.1. XI/4. Javaslatok a BM és az ÁVH szervezeti felépítésére.
- ³⁷ ÁBTL 2.1. XI/4. 113.
- ³⁸ 95-2709/1951. ÁVH. XI. 2. ÁBTL 2.8.1. 559. d.
- ³⁹ A II/a. csoportról elsőként a Kozma utcai Állambiztonsági Büntetőintézet anyagában olvashatunk. Itt szervezték meg elsőként a légmentesítést az intézet vezetője, Bánkúti Antal áv. százados parancsnokságával. ÁBTL 2.1. XII/5.
- ⁴⁰ 033/1952. 06. 26. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat 2. d.
- ⁴¹ 08/1953. 03. 04. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ⁴² 95-547/1950. ÁVH. XI.6. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁴³ ÁBTL 2.1. XI/4. 130. Az osztály működését az ÁVH vezetőjének 1951. május 22-én megjelent, 37. sz. parancsa határozta meg. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet.
- ⁴⁴ 76/1951. 09. 28. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.
- ⁴⁵ 1950. április 11-ével alakul meg, az ÁVH vezetőjének 04. számú parancsával.
- ⁴⁶ 76/1951. 09. 28. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.
- ⁴⁷ 2/1949. 12. 30. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁴⁸ 22/1950. 10. 24. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 1. kötet.
- ⁴⁹ 95-583/1950. ÁVH. X. 4. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁵⁰ 041/1950. 12. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1. 4. 1. d. 1. kötet.
- ⁵¹ 0754.500/1950. Kf. Szt. szerv. ÁBTL D. Gy. 1950. 12. 28. BM parancs
- ⁵² Egy 1950. január 31-én kelt javaslat szerint ezt úgy kellett értelmezni, hogy a HM Politikai Főcsoportfőnökség utasításait, munkamódszereit, kiadványait a saját munkaterületének megfelelően hajtsa végre, illetve alkalmazza. MOL M-KS 276. f. 54. cs. 84. ö. e.
- ⁵³ 34/1951. 05. 11. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet.
- ⁵⁴ 016/1952. 03. 24. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.
- ⁵⁵ 041/1950. 12. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 1. kötet. 1951-re a Belső Karhatalom rendszeresített létszáma valóban 7500 fő volt, de több irat megemlíti, hogy az alapvetően objektumörzéssel megbízott állománynak sem „M” (azaz Mozgósítási) terve, sem „M” tartaléka nem volt.
- ⁵⁶ 1952. május 15-ével az ÁVH Belső Karhatalom különvált a Határőrségtől, IX. Főosztály megjelöléssel.
- ⁵⁷ 1951. november 8-ával megszűnt, feladatait a 8. őrségi zászlóalj vette át.
- ⁵⁸ 90/1951. 11. 08. ÁVH vez. parancs. MOL XIX-B-1-az. 11. d.
- ⁵⁹ 1951. október 1-vel alakul meg, feladatáról később rendelkezett az ÁVH vezetője. Az biztos, hogy ebben a zászlóaljba épült be a Lovas Század.
- ⁶⁰ Az osztály elnevezése 1950. május 5-ig ÁVH Határőrség Főparancsnoksága volt, majd ezt követően az ÁVH Határőrség Parancsnokság elnevezést rendelte el a Hatóság vezetője. 250.650/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 5. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁶¹ MOL M-KS 276. 84. cs. 20. ö. e. Az MDP KV Államvédelmi Bizottsága 1949. szeptember 29-i ülésének jegyzőkönyve. Közli Orgoványi István: A nyugati határzár és annak felszámolása 1956-ban. In: *ÁVH – politika – 1956. Politikai helyzet és az állambiztonsági szervek Magyarországon, 1956.* Szerk. Okvách Imre. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2007. 104.
- ⁶² Vezetője 1949. december 31-től Korompai József százados. 255.100/1949. ÁVH Eln. 1949. december 31. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁶³ 255.100/1949. ÁVH Eln. 1949. december 31. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁶⁴ 041/1950. 12. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 1. kötet.
- ⁶⁵ Hadtörténelmi Levéltár 1967/T. 243/II. d. 124–125.
- ⁶⁶ Az egyes határkerületi parancsnokságok törzs-, felderítő-, hadtáp- és politikai alosztályokból álltak.
- ⁶⁷ 042/1950. 12. 22. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1. 4.1. d. 1. kötet.
- ⁶⁸ 95-583/1950. ÁVH. X. 4. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁶⁹ 95-583/1950. ÁVH. X. 4. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ⁷⁰ MOL M-KS 276. f. 54/276. f. 54. cs. 178. ö. e.
- ⁷¹ MOL M-KS 276. f. 54/224. ö. e. Jelentés a Titkárságnak az ÁVH Belső Karhatalom helyzetéről.
- ⁷² 028/1952. 05. 15. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.
- ⁷³ 014/1953. 03. 17. ÁVH vez. parancs. A parancs egyben kihangsúlyozza a parancsnokok teljes egyszemélyi felelősségét, és azt is, hogy „sikeres munkájának legfőbb biztosítója az, ha szilárdan támaszkodnak a politikai

apparátusra”. ÁBTL D. Gy. 1953.

⁷⁴ 040/1952. 08. 22. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

⁷⁵ 01/1953. 01.01. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

⁷⁶ 256.061/1950. ÁVH eln. sz. 1950. szeptember 2. ÁBTL 2.8. 1. 555. d.

⁷⁷ 250.164/1950. ÁVH eln. sz. 1950. szeptember 2. ÁBTL 2.8. 1. 555. d.

⁷⁸ 95-547/1950. ÁVH. XI.6. ÁBTL 2.8.1. 555. d.

⁷⁹ 95-4042/1952. ÁVH. V. 16. ÁBTL 2.8.1. 560. d.

⁸⁰ 95-4085/1952. ÁVH. V. 16. ÁBTL 2.8.1. 560. d.

⁸¹ Uo.

⁸² Erről lásd bővebben, Kozáry Andrea: Az ÁVH Dzerzsinszkij tisztképző iskolájának megindítása, kezdeti tevékenysége. In: *Államvédelem a Rákosi-korszakban*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, Történeti Hivatal, 2000. 203–210.

⁸³ 70/1951. 09. 13. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet. Hivatkozva az ÁVH vezetőjének 041. sz. parancsában is. 1952. augusztus 22. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

⁸⁴ 1953. november 1-től az iskola elnevezése: 1 éves „Dzerzsinszkij” Tiszti Továbbképző Iskola.

⁸⁵ 05/1953. 01. 14. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

⁸⁶ 95-547/1950. ÁVH. XI.6. ÁBTL 2.8.1. 555. d.

⁸⁷ 101/1951. 12. 10. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

⁸⁸ 02/1953. 01. 02. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

⁸⁹ 08/1953. 03. 04. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

⁹⁰ ÁBTL 2.1. XII/5-c.

⁹¹ 95-2627/1951. ÁVH. XI. 2. ÁBTL 2.8.1. 558. d.

⁹² 95-4284/1952. ÁVH. V. 23. ÁBTL 2.8.1. 560. d.

⁹³ Csete József áv. őrnagyot 1953. november 17-ével mentik fel a „Házifogda” vezetése alól és megbízzák a Pest megyei Főosztály Büntetés-végrehajtási alosztály irányításával.

⁹⁴ Az intézet korábbi elnevezése Budapesti Országos Börtön, amit 1951. május 15-től vesz át az ÁVH az Igazságügyi Minisztériumtól (kivéve az Elmefigyelőt). Az egységesített BM létrejöttével pár hónapra ismét megváltozik az elnevezés, BM Büntetés-végrehajtási Főosztály (ekkor már Parancsnokság – Cs. Zs. I.), Gyűjtő (vagyis a Belügyminisztérium alárendeltségébe került), majd októbertől Országos Börtön, Budapest. Az intézet új vezetője Lehota István áv. alezredes (korábban a Váci Büntetőintézet parancsnoka) lett.

⁹⁵ 1950. június 28-tól veszi át az ÁVH a Belügyminisztériumtól az intézet felét (az elnevezés ekkor ÁVH Toloncház), így 1950. november 30-ig az államvédelmi őrség és a rendőrség közösen biztosította az épületet. A teljes átvételt követően már csak a Belső Karhatalom 2. őrségi zászlóalja látta el az őrzési feladatot. ÁBTL 2.1. XII/5.

⁹⁶ A Váci Állambiztonsági Büntetőintézetet 1950. március 11-én vette át az ÁVH.

⁹⁷ Az ÁVH 1950. május 5-től veszi át a tábor irányítását.

⁹⁸ Urbán Rezső áv. századost 1953. november 17-ével helyezték át Kistarcsáról Komlóra, ahol megkapta a *Kőbánya Munkahely parancsnokság* parancsnok-igazgatói posztját.

⁹⁹ Az egységesített BM létrejöttét követően a tábor megmaradt, *Munkahely parancsnokság, Tiszalök* elnevezéssel, 1953. októbertől Gáspár Márton irányította a tábort.

¹⁰⁰ 99/1951. 11. 30. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹⁰¹ 51/1951. 07. 06. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹⁰² 36/1951. 05. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet.

¹⁰³ 96/1951. 11. 27. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹⁰⁴ 03/1952. 01. 25. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

¹⁰⁵ 95-1892/1951. ÁVH. IV. 14. ÁBTL 2.8.1. 559. d.

¹⁰⁶ 09/1952. 03. 03. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat. 2. d.

¹⁰⁷ 51/1951. 07. 06. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹⁰⁸ 09/1952. 03. 03. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat. 2. d.

¹⁰⁹ 040/1952. 08. 22. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

¹¹⁰ 76/1951. 09. 28. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹¹¹ 037/1952. 07. 29. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat. 2. d.

¹¹² 028/1952. 05. 15. ÁVH vez. parancs. A IV. Főosztály elnevezése ezt követően ÁVH Határőrség. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

¹¹³ 36/1951. 05. 18. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 2. kötet.

¹¹⁴ 3/1953. 05. 15. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 2.8.1. 562. d.

¹¹⁵ Boreczky: i. m. 109. Továbbá: 08/1952. 02. 28. ÁVH vez. parancs.

¹¹⁶ 86/1951. 10. 27. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹¹⁷ 95-3023/1951. ÁVH. XI. 22. ÁBTL 2.8.1. 558. d.

¹¹⁸ 96/1951. 11. 27. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹¹⁹ 03/1952. 01. 25. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.

¹²⁰ 25/1951. 04. 12. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹²¹ 80/1951. 10. 06. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.

¹²² 7/1951. 01. 24. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 1. kötet.

- ¹²³ Az állambiztonsági szervek előszeretettel használták ezt a kifejezést akkor, amikor a „hálózati-operatív” munka még kezdetleges volt és nem terjedt ki a lakosság egészére.
- ¹²⁴ 252.800/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 8. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
Az Államvédelmi Bizottság már – a korábban említett – 1949. december 24-i határozatában kitért az ÁVH vidéki szerveinek átalakítására, az ekkor országosan átalakított megyei rendszernek megfelelően. (Tí. 1950. január 1-től a korábbi 25 megye és 14 törvényhatósági jogú város helyett 19 megyét szerveztek.) Ezzel megszűnt a korábbi nyolc vidéki államvédelmi osztály, és egyúttal létrejött a budapesti és 19 megyei osztály.
- ¹²⁵ 07/1950. 06. 29. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat 1. d., valamint 1.4. 1. d. 1. kötet.
- ¹²⁶ Ekkor V. alosztály jelölése az Operatív műszaki alosztálynak volt, de 1952. március 21-től már a mezőgazdasági alosztályokat jelölték így.
- ¹²⁷ 07/1950. 06. 29. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 4.2. II. sorozat 1. d., valamint 1.4. 1. d. 1. kötet.
- ¹²⁸ 24/1951. 04. 05. ÁVH vez. parancs. MOL XIX-B-1-az 11.d.
- ¹²⁹ 252.800/1950.ÁVH. eln.sz.IX.2. ÁBTL 2.8.1. 555. d.
- ¹³⁰ 81/1951. 10. 11. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.
- ¹³¹ Belügyminiszter 08. számú parancsa. 1953. szeptember 16. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ¹³² A megyei vezetők kinevezésére és leváltására vonatkozó parancsok a 9. számú lábjegyzetben feltüntetett iratanyagokban találhatóak.
- ¹³³ 032/1953. 06. 09. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ¹³⁴ A Belügyminisztérium Kollégiuma 1953. augusztus 22-i ülésén tárgyalta a BM egységes területi szerveinek létrehozásáról, és határozata alapján szeptember 15-ig kellett felállítani a megyei főosztályokat. Az egyes főosztályok vezetőinek kinevezésére a belügyminiszter 1953. szeptember 16-i, 08. számú parancsával került sor.
- ¹³⁵ 95-1044/1952. ÁVH. II. 15. ÁBTL 2.8.1. 560. d.
- ¹³⁶ 250.800/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 9. ÁBTL 2.8.1. 560. d.
- ¹³⁷ 012/1952. 03. 08. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.
- ¹³⁸ 012/1952. 03. 08. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.
- ¹³⁹ 260.395/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 6. ÁBTL 2.8.1. 555. d., valamint 250.800/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 9. ÁBTL 2.8.1. 560. d.
- ¹⁴⁰ 250.800/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 9. ÁBTL 2.8.1. 560. d.
- ¹⁴¹ 032/1953. 06. 09. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ¹⁴² 032/1953. 06. 09. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ¹⁴³ 250.800/1950. ÁVH. Eln. 1950. május 9. ÁBTL 2.8.1. 560. d.
- ¹⁴⁴ 032/1953. 06. 09. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.
- ¹⁴⁵ 86/1951. 10. 27. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 3. kötet.
- ¹⁴⁶ 012/1952. 03. 08. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 4. kötet.
- ¹⁴⁷ 032/1953. 06. 09. ÁVH vez. parancs. ÁBTL 1.4. 1. d. 5. kötet.

„...töltse jól megérdemelt büntetését Magyarország egyetlen szubalpin börtönében, Márianosztrán”

Fogdaügynöki jelentések a Váci Országos Börtönben 1960-ban történt éhségsztrájkokról

1960. április 7-én reggeli-osztásnál a kőműves brigád egyik tagja egy gyors mozdulattal a „trepnire” csapta a reggelijét. Példáját követve 16 társa nem vette fel az ételt, délután az asztalos és lakatosműhely 70 elítélte pedig már ennél is továbbment, és megtagadta a munkát. Így kezdődött a Váci Országos Börtönben az a tömeges éhségsztrájk, amely az 1956 utáni megtorlásokat követően a legnagyobb szabású zendülés volt büntetésvégrehajtási intézetben. Időpontja éppen az 1957 elejétől 1963 tavaszáig terjedő hatéves „nagyidős” rabsági időszak felező idejére esett. Lezajlása, letörése, utólagos felgöngyölítése és megtorlása éles fényt vet mind a korabeli börtönviszonyokra, mind a politikai elítéltek és fogvatartók mentalitására.¹ A Kádár-korszak e sokáig titokban tartott eseményéről mindmáig keveset tudunk, pedig olyan jelentős és közismert szereplői voltak, mint Bibó István, Göncz Árpád, Litván György, Mérei Ferenc, Nagy Elek, Széll Jenő, vagy Mészáros Gábor, aki a váci börtön raborvosaként hosszú elbeszélő költeményében írta meg ezt a történetet.²

Az 1960-as váci éhségsztrájk kirobbanásának bonyolult és sokrétű előzménye volt. Az 1956-os forradalmat követő megtorlás elítélteinek első amnesztiarendeletere 1959 tavaszán, az április 4-i ünnep előtt került sor, de ekkor még mindössze 697 fő szabadult az elítéltek közül. Az amnesztiarendelet lehetőséget biztosított az egyéni kegyelemgyakorlásra, ilyenben részesült a Nagy Imre-perben elítélt idős és beteg Tildy Zoltán is. 1959. május 8-án az egyéni kegyelemadás elbírálására két bizottság is alakult, melynek tagjai az Elnöki Tanácshoz terjeszthették fel javaslataikat, illetve a legsúlyosabb ügyekkel a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma mellett megalakult bizottság foglalkozott.³ A bizottságok tevékenységének híre beszivárgott a börtönökbe is, és felfokozott amnesztia reményeket ébresztett mind a hozzátartozókban, mind az elítéltek körében. Az 1960-hoz kötődő – 1945-től számított – 15. évforduló csak még tovább fokozta a várakozást. Ezt a hangulatot, és vele a reményt csak erősítették a börtön őrszemélyzetének elejtett megjegyzései, és magatartása is.⁴ 1960. április 1-én jelent meg az Elnöki Tanács 1960/10. sz. törvényerejű rendelete a második részleges közkegyelemről, amely amnesztiában részesítette az 1957. május 1. előtti cselekményekért hat évet meg nem haladó börtönbüntetésre ítéltet, s egyéni kegyelemben részesítette többek között a forradalom résztvevői közül Déry Tibort, Donáth Ferencet, Jánosi Ferencet. Azonban ugyancsak szabadulást hozott – a törvénytelenéseken való részvétel miatt elítélt – egykori honvédelmi miniszternek, Farkas Mihálynak és fiának, Farkas Vladimirnak, az ÁVH volt alezredesének. A csalódottság csak tovább fokozódott Vácon, amikor nyilvánossá vált az amnesztiában részesülők névsora. A „Farkasok” szabadulása is felkorbácsolta az indulatokat, de a külföldi közvélemény nyomása miatt amúgy is kedvezményezett helyzetben lévő Déry Tibor személye még antiszemita színezetet is kölcsönzött az elégedetlenségnek, különösen, amikor a szabaduló Déry könyvekkel teli bőröndjeit cipelő börtönőrökről, s a kapu előtt rá várakozó Volgáról is szétfutott a hír a rabok közt.⁵ A váci börtönben rekedt politikai elítéltekben a csalódás és a düh indulata dolgozott, amitől igen feszültté vált bent a hangulat.

A váci éhségsztrájk geneziséhez, és a megtorlás jellegének megértéséhez ismerni kell a korabeli börtönviszonyokat is. Az 1956-os forradalom ítéleteit követően a Gyűjtőfogház őrizte a „kisdősöket”, vagyis az öt évnél rövidebb büntetésben részesülőket, a váci börtönbe kerültek az '56-os elítéltek közül a „nagyidősök”, akik öt évnél hosszabb börtönbüntetést kaptak, és a legszigorúbbnak tartott márianosztrai börtönben őrizték továbbra is a kegyelemre nem számító „osztályidegeneket”: a régi tiszteteket, csendőröket, rendőröket, papokat, kulákokat, ún. úri elemeket és a még büntetésüket töltő háborús bűnösöket, akiket teljességgel el akartak zárni a többi elítélttől, s akik a megfélemlítés és a vasfegyelem miatt nem is lettek voltak képesek szervezkedésre. Az 1960-as amnesztiarendelet hatására a „kisdősöket” őrző Gyűjtőfogház szinte kiürült, míg a „nagyidősöket” fogva tartó váci börtönből mindössze 193 rab kapott kegyelmet a mintegy másfél ezer közül.⁶ Ezek után szinte törvényszerűnek látszott, hogy az elkeseredettség és a bent feszülő dühös indulatok a váci börtönben szabadulnak el.

Mivel az 1959-es közkegyelmi rendelet általi egyéni kegyelemben részesülés reménye továbbra is élt az elítéltekben – sokan hitték azt, hogy ítéletfelezéssel szabadulhatnak –, néhány izgatott, forrongó nap után végül április 7-én a reggeli-osztás közben kezdődött el az

éhségstrájk, amely másnapra kiterjedt a börtön többi egységére is. Hanyatlását követően azonban a váci börtön egy különösen kegyetlen részén, az ún. Doberdó föld alatti fegyelmi zárkáiban, még egy hétig tartott. A sztrájk spontán vagy szervezett jellegéről sokáig még maguk a foglyok sem tudtak megegyezni, de a belügyi szervek képviselői és a büntetésvégrehajtás illetékesei sem jutottak közös nevezőre a sztrájk megítélését illetően. Szervezett, előre megtervezett akcióról és nagypolitikai célokról – a májusra kitűzött párizsi csúcserőkezlet⁷ megzavarásáról – a belügyi és büntetésvégrehajtási szervek beszéltek. Ezt az álláspontot képviselte a váci börtönbe mindjárt az események kezdetekor kiszálló Földes László belügyminiszter-helyettes is, aki így emlékezett a Vácra történetekre: „Egyikük elmondta, az keserítette el őket, hogy több vezető ember és író – akik tulajdonképpen belesodorták őket az ellenforradalmi cselekményekbe – amnesztiát kapott és kiszabadult, ők viszont nem. Azt válaszoltam, hogy az Elnöki Tanács rendeletét nem bírálhatja senki. Viselkedjenek a börtön szabályai szerint, akkor kedvezményt kaphatnak. Visszatértünk Pestre. Másnap reggel jelentették, hogy az éhségstrájk megszűnt, vagyis 36 óra alatt teljesen összeomlott. Azok, akik a háttérből irányították, arra számítottak, hogy akciójukkal hatást gyakorolhatnak a Párizsban sorra kerülő májusi csúcstalálkozóra.”⁸ A sztrájk tehát rövid idő leforgása alatt véget ért, és a Doberdón elkülönítetteket is visszavitték a cellájukba, amint elfogadták az ételt. Néhány napig nem történt semmi, majd úrlapokat osztottak szét a váci rabok között, amelyen jelölniük kellett az elmúlt napokban történt étel- és munkafelvételeiket. A begyűjtött íveket feldolgozták, majd a rákövetkező napokban a sztrájkban valószínűsíthetően résztvevő több száz elítéltet három transzportban elszállították Vácról. Április 20-án éjjel kezdték a „főbűnösökkel”, a 15 fős csoportot Budapestre, a BM Gyorskocsi utcai Vizsgálati Osztályára szállították azzal a céllal, hogy fogolylázadás szervezéséért bíróság elé állítsák őket. A második csoportot, 29 elítélttel⁹ április 28-án éjjel Márianosztrára szállították át, közöttük Bibó Istvánt, Göncz Árpádot, Dr. Mészáros Gábort és Annus Istvánt, akikről a fogdajelentésekben sűrűn szó esik. A harmadik, nagyszámú csapatot, közöttük olyan ismert személyeket is, mint Mérei Ferencet és Széll Jenőt, Sátoraljaújhelyre szállították. Valamennyien, akik részesei voltak a sztrájknak, egyéves összkedvezmény-elvonásban is részesültek fegyelmi fenytésenként, e szerint egy évre megfosztották őket a levélváltástól, a látogatástól és a csomagküldés jogától.

A dokumentum összeállításban a második transzporttal Márianosztrára átszállított elítéltek ott tartózkodásának néhány hónapját követhetjük nyomon három fogdaügynök, „Koltai” és „Csorba Pál” fedőnevű, valamint a saját nevén jelentő, Vácról rabként átszállított Czajlik Péter¹⁰ jelentéseinek tükrében. A rabok napi ellátásában segédkező, házimunkásként dolgozó vamzerek azt kapták feladatul tartótisztjeiktől, hogy derítsék ki, kik voltak a sztrájk szervezői, vezetői és április 7-én milyen céllal kezdték el a sztrájkot. A fogdaügynökök eredetileg kézzel írt jelentéseiből képet kaphatunk a váci és a márianosztrai börtönviszonyok közti különbségről, a nyomozók kihallgatási módszereiről, s azok kihallgatottakra tett lelki hatásairól. De írásaikból a vamzerek lelkivilágára is némi fény derül: kötelező penzumukon túl „önként és dalolva” jelentenek gyanútlan rabtársaikról olyan dolgokat, amiről hallgathatnának is. Jelentéseikből, mint apró puzzle-darabkákból, lassan kibontakozik a sztrájk története a maga ellentmondásosságában, úgy ahogy a résztvevők megélték. Bár az elítéltek próbálták humorral is fűszerezni az életüket, mint például Göncz Árpád, aki a séták alatt időnként mondogatta a többieknek: „töltsd jól megérdemelt büntetését Magyarország egyetlen szubalpin börtönében, Márianosztrán”,¹¹ de Bibó István visszaemlékezése szerint nehéz időket éltek át ott: „A kihallgatásnak a hangneme egyébként sokkalta rosszabb volt, mint a Fő utcaié; provokáló, agresszív, sértő volt; állandó letorkolás, kétségbevonás. Úgyhogy emlékszem, nagyon fölizgattam magam, és reszkettem az indulattól. Mikor replikáztam, egy dologra tértem mindig vissza: kérem, tessék bíróság elé vinni, boldog leszek, ha bíróság elé visznek, mert én nem tudom elképzelni, hogy létezik olyan bíróság, aki ezt a bűncselekményt meg tudja állapítani.”¹² A kemény bánásmódról már megérkezésükkor gondoskodtak a börtön irányítói, erről tanúskodik Niedermüller [Gyula] százados jelentése is: „...Wekerle őrgy. elvtárs tájékoztattott bennünket arról, hogy ezekkel szemben kemény börtönrezsímet kell kialakítani. Már a befogadásuk alkalmával úgy mutatkoztam be, hogy még gondolatban se merüljön fel a váci események megisméltése bennük.”¹³

Az éhséglázadás után három hónappal a váci politikai elítélteket a Gyűjtőfogházba szállították át. A váci parancsnokot és több beosztottját leváltották, néhány őrt korrupciós vádakkal bíróság elé állították, s Vác megszűnt politikai börtön lenni.¹⁴ A Vácról az éhséglázadást követően Márianosztrára és Sátoraljaújhelyre átszállított elítélteket az év második felétől kezdődően a Gyűjtőfogház fogadta be.

Dokumentumok

1. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése a Vácról Márianosztrára átszállított rabok figyeléséről, 1960. április 27.

Márianosztra, Orsz[ágos] Börtön

„Szig[orúan] Bizalmas!”

Jelentés

M[ária]nosztra, 1960. április 27.-én

Alulírott jelentem, hogy a Vácról ideszállított elítéltek szigorú elkülönítése és ellenőrzése végett eddig csak darabos suttogások formában sikerült némi „anyagot” gyűjtenem. Ugyanis az ott beosztott felügyelet érthető oknál fogva engem is fékez. Bár a Hadnagy Úr másként ismertette velem feladatomban lényegét, mégsem úgy történt, pedig a megbeszéltek taktika a jelek szerint szépen bevált volna. Nekem ennél a feladatnál az lenne a legfontosabb, hogy megnyerjek magamnak egy harmadrendű szerepet játszó, de fecsegő természetű elítélteket, és az intellektuellek közül is egyet, hogy bizalmukba férközve megtudjam mindazt, amire az operatív szerveknek ebből az ügyből kifolyólag szüksége van.

Szerintem a következőkre:

- a.) Milyen hangulat vagy egyéb vetette fel a sztrájk gondolatát?
- b.) Kik, melyik elítéltek kezdeményezték, és hogyan?
- c.) Tudott-e az előkészületekről esetleg valaki a bv. őrségből?
- d.) A lezajlott sztrájk főbb mozzanatai?
- e.) Kik azok az elítéltek, akik akár tevékenyen, akár másként, de résztvevői voltak a
- f.) sztrájkoknak, de nem kerültek felszínre?

Ezek volnának szerintem a legfontosabb felderítendő anyagok. És ehhez, hogy sikeres legyen a munkám, én a következő taktikát látom a legjobbnak: Nekem, mint „házimunkásnak”, ügyesen fel kell használni azokat a lehetőségeket, módszereket, amelyek ilyen esetben előfordulnak. Pl. most, amikor a dohányosok még fájlalják, hogy nincs szívnyaló, a fiatalabbak pedig több ennivalót is szívesen vesznek, így néha-néha egy bedobott cigaretta, egy-egy „velük együttérző” jó szó, vagy csak sajnálatos fejcsóválgatás is bizalmat ébreszt, ha azt ők úgy tudják, hogy az őrség háta mögött reszkírozok értük. Minden, még a legkisebb alkalmat is felhasználni arra, hogy tiszta képet kapjunk a sztrájk előzményeire és körülményeire. Úgy hiszem, hogy az operatív szerveknek is az igazság felderítése a legfontosabb. Így esetleg ártatlanok is állhatnak gyanúsítás alatt, viszont jól lehet az is, hogy még vannak olyanok, akik még „futnak”, illetve akiknek sikerült kibújni a felelősségrevonás elől. Ezt az utóbbit annál is inkább hiszem, mert már ezek közül is tettek olyan célzást (amikor a borotvapamacsokat osztottam ki borotválás előtt:), hogy: „Oh, öregfiú, leszünk még itt száznál is többen, most hirtelen csak minket kapkodtak össze.”

Szentmártoni Sándor (629-622 Tkv. sz.)¹⁵ és Szegedi György (296-003 Tkv. sz.) a szereplők közül kettő a következőket mondta: „Édes öregem! Tudjátok ti itt, hogy miért hoztak minket ide?” (Erre én azt válaszoltam, hogy össze-vissza mondogatják, de senki elítélte még nem tud biztosat.) Erre ő: „Mi értetek is harcolunk, ezt add tovább, hogy megtudják a rabtársak, hogy mi az igazságtalanság ellen fogtunk fegyvert, és Vácott 800 elítélte kezdett éhségsztrájkot, azért mert a Nagy Imre volt „fejeseit” és egy csomó zsidó író szabadon engedtek, mivelünk még csak „leírás” sem történt. De nem fogjuk abbahagyni itt sem a harcot, csak egy kicsit megismerjük az itteni helyzetet. Meg, hát ígéretetek fűt-fát, hogy majd lesz-e az ügyünkbe valami változás, a fene tudja. Mindenesetre várunk egy kicsit még, hátha észhez térnek. Ha pedig nem, hát itt most eggyel több okunk lesz, mert tiltakozni fogunk az ellen, hogy osztályidegenek között legyünk. Van neked fogalmad milyen ribilliót csináltunk mi Vácott? Három napig még a munka is szünetelt, és egy héten átjártak hozzánk a minisztériumból, és az Országos Börtönparancsnokságtól is. Csak úgy nyüzsögtek az alezredek, meg a hasonló fejések, [...].¹⁶ Képzeld, az a szemét Darázs [István]¹⁷ is mint törzstiszt jelent meg ott, pedig az hírlett róla, hogy lefoglák már őt is. Pedig az a csavargó megérdemelné, mert Észak-Magyarország legkegyetlenebb pufajkás parancsnoka volt. Na de nem kell félni, május 16. majd Kádárnak is nagy változásokat fog hozni, sőt meglepetéseket. Ugyanis Hruscsov most készül Adenauerhez és ez döntő lépés lesz ránk nézve is. Mi csak megvagyunk itt kérlek, de mi történt azzal a 22 rabtársunkkal akiket állítólag a Fő utcára (Pv.)¹⁸ szállítottak...? El tudom képzelni, hogy azokból hogyan fognak még egy csomó elítélteket

kipréselni azok közül, akikre nem figyeltek fel eddig és sikerült kibújniuk. Hát még a „Heti Híradó”¹⁹ nem írta meg az esetünket? (kérdezte). Végül azt kérdezte még, hogy ismerem-e Lupkovics [György],²⁰ Bán István²¹ és Babits László elítélteket, s kik vannak még itt Nyíregyházáról?

Ennyit sikerült három nap alatt csupán [megtudnom], és hogy többet, illetve a már jelzett részleteket is fel tudjam deríteni, ehhez elsősorban Hadnagy Úr hozzájárulása és intézkedése szükséges olyan irányban, hogy: 1. Velem ismételten ismertetni a szempontokat. 2. Úgy intézkedni, hogy nekem módomban legyen az általam kiszemelt váci elítéltet segítség gyanánt igénybe venni, persze arra én ügyelek, hogy ő, illetve az, aki kijönne néha segíteni, a többi társaival érintkezni, vagy jelezni ne tudjon. Adja át a közölnivalóját nekem, s majd én „továbbítom.”

Eddig csak a kiblizés, és takarítás alkalmával lehettem fent és akkor is kettesben Garas elítélt házim[unkáss]-al, ez is csak fékez, mert előtte én se dolgozhatok.

Azért volna szerintem a legjobb megoldás az, hogy én egyedül, és állandóan fent lehetnék mint házim[unkás]. És amikor a kiblizés-takarítás van, olyankor mindig kiengedi a felügyelet azt a személyt, akit én előtte neki előre jelezni fogok. Este pedig nyugodtan megírhathnám mindig a jelentésemet, amit aznap sikerült megtudnom.

Jó lenne, ha személyesen beszélhetnék Hadnagy Úrral, mert van egy kibontakozóban lévő ügy, amiben nem tudom meddig merülhetek bele mielőtt Hadnagy úrral beszélhetnék.

Más lényeges jelentenivalóm nincs!

Kmft.
Koltai elítélt

[ÁBTL 3.1.2. M-18703. 80–82. Aláírás nélküli, kézzel írt jelentés.]

2. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése Dr. Mészáros Gábor Vácról átszállított elítéltről, 1960. május 16.

Márianosztra, Orsz[ágos] Börtön

„Szig[orúan] Bizalmas!”

Jelentés

M[ária]nosztra, 1960. május 16-án

Feladatomból volt: Dr. Mészáros Gábor elítélten (volt orvos proff. [sic!]) keresztül megtudni, hogy mi volt a Váci börtönben lezajlott sztrájk előzménye, célja és [kik voltak] annak értelmi szerzői.

A fentebb említett feladattal kapcsolatban jelentem az alábbiakat:

Mivel az „elkülönített” részen, az MZ-körletben²² én voltam az egyik házimunkás, így már látásból ismertük egymást Mészáros Gábor elítélttel, s a kórházban történt találkozásunk alkalmával már nem voltam teljesen idegen Mészárosnak, ami nagyban elősegítette a kölcsönös bizalom kialakulását köztünk. Hiszen egy-két jelentéktelennek látszó apró „házimunkás” szívességnek mindig meg van ilyen esetben az eredménye.

Kórházba való találkozásunk alkalmával, Mészáros Gábor örömeinek adott kifejezést, ellenben Dr. Lukács Elemér kissé bizalmatlannak mutatkozott. Sőt a későbbiek folyamán teljesen lefékezte Mészárost közlékenységében, amikor érdeklődtem Mészárostól afelől, hogy hogyan zajlott le a váci sztrájk, franciául figyelmeztette, hogy „lassabban, mert a falnak is füle van!”

Egy kis ideig megfigyeltem, hogy az egymás közti beszélgetések, stílusok, finom[ságából] vagy durvaságából meg tudjam állapítani Mészáros Gábor kb. karakterét. Sikerült is! Igen magas, az átlag intelligencián felül áll! Érzékenysége és tapintatossága igazi orvosra vall, ha szabad azt mondanom, hogy az úgynevezett „régigazi úriember” típus, aki nem tud hazudni, hanem inkább nem beszél. Ezenkívül étkezések előtt és után, valamint esti takarodó után mindig imádkozni szokott. Amikor azt kérdeztem tőle (Mészárostól), miután ő elmondta, hogy milyen jó dolga volt Vácon, mint raborvos: „Hogy hát tulajdonképpen mi volt ott Gábor bátyám, hogy ilyen komoly emberek is belekeveredtek ebbe a marhaságba?” Erre Mészáros a következőket mondta el: „Nézd, fiam! Ezt a megmozdulást nem lehet éppen marhaságnak nevezni, ahogy te helytelenül mondtad. Ez elég komoly akciónak indult, és nem is most keletkezett, ahogy ti tudjátok itt, hogy az amnesztia végett történt ez. Nem kérlek!

Hanem ez a gondolat már felvetődött 1959 karácsonya előtt is, méghozzá akkor úgy értesültem, hogy Bibó²³ szervezett valamit, amivel magunkra akartuk vonni az elítéltek figyelmét. Ezt pedig az a körülmény hozta magával, amikor akkor már két esetben félrevezettek bennünket, olyan formán, hogy kihírdették azt, hogy felül fogják vizsgálni a külön tanácsok és a népbíróságok által hozott ítéleteket. Igen ám, de közben valóban szabadítottak néhányat, és így Bibónak el kellett vetni ezt a tervet, hiszen nem mondhattuk azt, hogy senki sem szabadult. Csúfolták is annak idején ezért a visszavonulásért Bibót, akit különben egynapos miniszternek neveznek, mert valóban csak napkeltétől napnyugtáig volt miniszter. Tehát ez elmaradt akkor. Most pedig úgy tudom, hogy a kőműveseknél dolgozóknál vetette fel újra valaki, ha jól emlékszem a brigádvezető biztatására indult el ez a lavina. Nekem ezt Veres Dezső²⁴ üzentte Dr. Kertész Dezsőn²⁵ keresztül. Nem is értem rá sokáig latolgatni a hallottakat, máris jöttek és ránk zárták az ajtót.²⁶

Engem is kihallgatott később Rózsa őrnagy,²⁷ aki tudta, hogy nekem milyen beosztásom volt, és éppen ezért azt kérdezte tőlem, hogy »Na jó azt elhiszem, hogy maga nem sztrájkolt, de sok sus-musról van magának tudomása.« Ilyen szavak hallatára, hogy sus-mus, hát eltökéltem, hogy bezárkózom. Pedig, ha nem ezt a hangot használja velem szemben, én nyíltan megmondtam volna, hogy mi fáj az elítélteknek, és kinek mi a véleménye az ilyen igazságszolgáltatásról, mint ami itt a szemünk előtt lejátszódott. Nagyon felsült velem a Rózsa őrnagy azzal a kísérletével is, amikor engem egy külön kórterembe tetetett, ahol pont olyan elítélteket ültetett mellém, akiről mindenki tudta, hogy a Központi Bizottság tagja volt az illető, tehát virtigli kommunista. De az ő, aki betette őt mellém, ahogy csukta be az ajtót, a szájára téve a mutatóujját figyelmeztetett, hogy ne beszéljek. Rögtön megértettem mindent.

Utána engem újra munkába állítottak, de most már nem az MZ körletben, hanem a Soós szds. mellé a kórházba. Itt hat napig dolgoztam még. De Nagy Lajos elítélttől, aki nekem hat hónapig volt gyógyszerelosztóm, s később házimunkás lett, tőle üzentem a kollégáknak, hogy egy ideig ne ostromoljanak, mivel attól tartottam, hogy figyelgetni fognak. Mert tudod, hogy van fiacskám...? Én mint orvos sok szívességet tudtam tenni, így sokszor voltak olyanok, akik megkértek arra, hogy ha XY jön vizitre, hát akkor őt is hivassam fel valami egészségügyi oknál fogva.

Tudom, hogy Rózsa őrgy. erre célzott, amikor nekem azt a sus-must említette, na dehát így kell egy idős orvossal beszélni? Azt meg Nagy Lajostól tudtam meg szintén, hogy engem egy bizonyos Zelei Péter házimunkás beárult azzal, hogy nem betegeteket is »kezelné« szoktam. Én meg vagyok győződve, hogy ő miatta kerültem a listára én is, Zsiros Bandi, az ottani főházi[munkás] is tett hasonló említést erről a Zelei Péterről nekem.

Mikor az első listát felolvasták, megkönnyebbülten vettem tudomásul, hogy én nem vagyok köztük. De nemsokára rá, már jött az őrségtől az egyik őrmester és közölte velem, hogy a másodikon én is rajta vagyok, Dr. Lukács Elemérrel együtt. Aztán így kerültem ide. Csak azon csodálkozom, hogy Marjai, és pld. Jenei [Andor]²⁸ meg a kis Czajlik hogy kerültek közénk...?

Itt aztán már elmondtam a főorvosnak is a dolgokat és kértem a tanácsát. Azt mondta, hogy kérjem a kivizsgálását, ha úgy érzem, hogy büntelenül vagyok itt. Hát majd megpróbálok összeállítani, egy panaszbeadványt a belügyminiszterhez. Az itteni szigorúság ellenére azért rendesen bánnak velünk, csak hát tudod fiacskám más volt Vác.” – fejezi be ezzel kapcsolatos beszélgetését Dr. Mészáros Gábor elítélt.

Hozzá kell még fűzzem azt, hogy bár egészen őszintének látszik Mészáros Gábor elítélt, de nem lehetett nekem rögtön „visszakérdezni”, vagy nevek után tapogatózni, korainak véltem. De ha nincs vele Dr. Lukács Elemér is, úgy sokkal könnyebben vezettem volna a beszélgetésünk fonalát, és a részleteket is mélyebben érinthettem volna. De így nem mertem próbálkozni éppen Lukács rafináltsága miatt.

Meg vagyok róla győződve, hogy Dr. Mészáros Gábor elítélt még sok hasznos adatot fog szolgáltatni anélkül, hogy ő tudná, csak meg kell találni az Achilles sarkát. Más, lényeges jelenteni valóm jelenleg nincs még tisztázva.

Kmtf
Koltai elítélt

Értékelés: A jelentés értékes, mert Mészáros Gábor elítélt beszélgetését írja le a váci eseményekkel kapcsolatban. Tartalmazza a jelentés azt is, hogy eredetileg mikor és kinek az elgondolása alapján, és miért akartak sztrájkolni. [A jelentés tartalmazza] Egyes elítéltek, örök és Mészáros szerepét az ügyben

Intézkedés: Kombinációval legalább egy fél napra elviszem a zárkából Lukács Elemért, hogy az ügynök nyugodtan beszélgethessen Mészárossal.

Feladat: Megállapítani azt, hogy kik voltak a sztrájk szervezői, irányítói, és az egyes személyeknek mi volt a feladatuk?

Találkozás: 1960. máj. 20.

Darin Antal
r. fhdgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18703. 83–86. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

3. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése Bibó István Vácról átszállított elítéltről, 1960. május 27.

Márianosztra Orsz[ágos] Börtön
Nytsz: 253-1398/60.

Adta: „Koltai”
Vette: Darin fhdgy.
Idő: 1960. május 27.
„Szigorúan bizalmas!”

Jelentés
Márianosztra, 1960. május 27-én

Feladatom volt: Bibó István elítélttől megtudni a Váci börtönben lezajlott sztrájk előzményeit, célját, és a „hangadók”-at névszerint

A fentiekkel kapcsolatban jelentem az alábbiakat:

Bibó István elítéltet sajnos csak egy esetben volt lehetőségem megközelíteni és így a „kezdő lépéseken” kívül többet nem tudtam megtenni, mivel a Főhadnagy Úr taktikája (a vizezésnél segíteni fog) csak részben lett végrehajtva ez az utasítása Pichler bv. töm. úr szabadsága miatt.

Különben az első találkozásunk így jó sikerült, mert a felügyelet talpraesetten állította be ezt a „segítést”, és gyanút nem keltett. Sőt mivel, ahogy már szóbelileg jelentettem is már, Bibóval két esetben beszélgettünk néhány szót. Amikor az a „sötét”-ben volt fegyelmin – így könnyebb volt megindulnia, – mivel a bizalom alapját még itt leraktam nála, vagyis kezdett bizalmasan beszélgetni velem.

Most, ahogy találkoztunk vele, azzal fogott velem kezét annál a bizonyos vízcsapnál, hogy: „Na végre talán megszűntem vesztegzár alatt lenni!?” Erre én azt válaszoltam neki, hogy: „Igen, most szerencséd van Pista bátyám, mert ma »jó« őrség van szolgálatban és mivel a másik házinak felvágta az orvos a vállát, így csak egyedül vagyok és én kértem az őrt, hogy adjon valakit legalább a vizet engedni a kannákba. Mire azt mondta az őr, hogy az utolsó zárkából majd kiengedi azt, akinek jó a lába, hát így kerültél ki. Csak arra kérlek, hogy fegyelmezetten viselkedj, a vízcsaptól távolabb ne menj, mert akkor be fog küldeni az őr. Megérted ugye, hogy attól tartanak, hogy esetleg valamelyik zárkába »drótozol« valamit. Inkább, ha megbízol bennem, Pista bátyám, és ha van valamelyik váci kollégádnak mondanivalód, én szívesen továbbítom az üzenetedet, amikor arra alkalmas pillanat adódik” – mondtam én Bibónak.

Mire ő a következőket válaszolta: „Nagyon szép tőled ez a szolidaritás, Jánosom, csak tudod itt annyira össze vagyunk csere-berélve, hogy pld. azt sem tudom, hogy ki van már a harmadik zárkában. Mert itt csak a mellette lévő zárkatársakat ismerheti az ember. Borzasztó, ahogy meg van ez itt szervezve. Nem hiába emlegették az elítéltek „mumusként” ezt a M[ária]nosztrai börtönt, de ez az is. Igaz, hogy másrészt kellemesen csalódtunk, azt hiszem mindannyian váciak, mert ahogy minket itt fogadtak, hát rosszabbra voltunk felkészülve. De nincs gorombaság, hálistennek, csak ez a túlzott fegyelem talán az, ami nekünk szokatlan. Attól tartok, hogy ezek a fiúk itt némelyik össze fog roppanni, mert ugyebár mindig vannak gyengébbek, és azok esetleg arra számítva, hogy előnyük fog származni abból, ha elkezdenek fecsegni. Nem sok ilyen akad köztünk, de azért van. Hiszen nem vagyunk egyformák.

Tudod én a váci akciót is másként képzeltem el, és mégsem úgy sikerült, ahogy az pontról-pontra ki volt dolgozva. Ezt annak köszönhetjük, hogy már az első ütem el lett rontva az ingadozók által. Másrészt pedig nagy hiba volt az is tőlünk okosabbaktól, hogy nem mi értelmiségiek kezdtük nyíltan az akciót, hogy ezzel bátorságot és kitartást, erőt adhattunk

volna a kisebbekbe, hanem pont az ellenkezője történt. Mivel Dr. Göncz²⁹ és Veres Dezső tervmódosításról spekuláltak, közben nem tudtuk időben értesíteni erről a változásról a fizikai munkán dolgozókat és erre persze azok az első tervezés értelmében cselekedtek. Persze mi következhetett ebből? Felborult a szervezettség és kis csoportok támasz nélkül, irányítás nélkül cselekedtek. Végül persze hogy az értelmiség is csatlakozott, de már elvesztette jellegét, tekintélyét az egész megmozdulás. Nekem aztán pont jó jött, hogy így történt az eset, mert ha bárki megkérdezi engem, hogy mi történt, én nyugodtan védekezhetek most azzal, hogy »Kérem én csak későn és szolidaritásból léptem sztrájkba, nehogy a fizikai dolgozók azt mondhassák, hogy mi értelmiségiek kihúztuk magunkat az egész megmozdulásból.« Arról pedig, hogy hogyan kell harcolnunk az igazságunkért miután Nagy Imre környezetéből is csak a kicsinyek maradtak bent, és a tábournokok is szabadultak, a kis katonák meg szintén »ülnek« tovább, ennek a ténynek furcsa és érthetetlen arculatára viszont mi értelmiségiek hívtuk fel a figyelmét a kevésbé jártas embereknek, tehát sehogy se lett volna gerinces dolog őket cserben hagyni.

Van itt azonban egy néhány köztünk, akik nem tudom miképpen kerültek közénk. Pl. az öreg Kiss bácsi meg az a félkegyelmű Lendvai Dani és Gerényi [Gyula].³⁰ Ezek csak rontják jelenlétükkel a többit.

Megvagyok győződve arról, kérlek szépen, hogy még lesz ennek folytatása, ahogy én ismerem az embereket. Nem lehet csak úgy megfélemlítéssel eloltani egy-egy ember [...] ³¹ sérelmét, amit az igazságtalanság gerjesztett benne tűzzé. Én író ember vagyok, Jánosom, és sokat [...] ³² harcoltam már az életben az igazságért. Ezért szerettek az emberek Vácson is épp úgy, mint kint a szabad életben. Respektáltak is mindig. Tudnék én neked néhány dolgot elsorolni, amit én személyesen vívtam ki. Szeretett az őrség is Vácot, de ott valahogy emberebb emberek vannak ezen a poszton, mint itt. Nem mintha panaszkodhatnék itt valamelyikre, de mégse jönnek le közénk a zárkába elbeszélgetni, mint ahogy ott tették. Itt, ha ránéz az ember egy-egy őrré, úgy látja mintha a fogdászabályzatot magát nézné. Nincs mosoly az arcukon, csak az a hivatalos külső és szigor” – fejezi be a beszélgetést Bibó István elítélt.

Meg kell jegyeznem azt, hogy ő sokkal szebb beszédstílusban mondta el a fentieket, amit igyekeztem tőlem telhetően legalább megközelítően visszaadni.

Mélyebben az idő rövideje miatt, és azért, hogy túl érdeklődőnek ne tűnhessek fel előtte, nem reszkíroztam első alkalommal többet.

Kmft.

Koltai elítélt.

Értékelés: A jelentés értékes, mert Bibó István elbeszéléséből meg lehet állapítani, hogy az egész akció előre meg volt szervezve. A szervezők közül a jelentés egy pár nevet meg is említ.

Intézkedés: Az MZ körleten elintézem azt, hogy Bibó vizezésnél és kiblizésnél segítsen és ilyenkor az ügynök tud vele beszélni. A jelentést felhasználásra az alosztályra megküldöm.

Feladat: Meg kell állapítani, hogy kik dolgozták ki „pontról-pontra” az akciót név szerint? Mi volt az a módosítás, amit Göncz és Veres Dezső akartak csinálni? Kik voltak az egyes helyeken az összekötők?

Találkozás: 1960. június 6-án.

Darin Antal

r. főhadnagy

[ÁBTL 3.1.2. M-18703. 89–92. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

4. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése Bibó István elítéltről, 1960. június 2.

Márianosztra Orsz[ágos] Börtön

Adta: „Koltai”

Vette: Darin fhdgy.

Idő: 1960. jún. 2.

„Szig[orúan] bizalmas!”

Jelentés

Márianosztra, 1960. június 2.-án

Feladatomból volt Bibó István elítélteől megtudni, illetve „tisztázni” vele azt, hogy hogyan volt „pontról-pontra” a váci börtönben lezajlott sztrájk szervezve és melyek voltak azok a módosítási részletek, amit Dr. Göncz Árpád elítélt ingadozása (vacilált) meghiusított?

A fentiekkel kapcsolatban jelentem, hogy a mai napon Bibó István elítélttel lavorsúrolás ürügyével dolgoztam együtt kb. két órán keresztül. „Igen boldog vagyok, Jánosom, (mondta:) hogy megint egy kis mozgási lehetőséghez jutottam.” Erre én azt válaszoltam, hogy: „De remélem nem veszed »kitolásnak«, hogy mindig éppen a legpiszkosabb munkához hivatlak ki segíteni, mert tudod mi háziak nyakig vagyunk munkával mindig és sajnos csak akkor akad egy kis segítség ha a »jó váltás« van szolgálatban, s ilyenkor is veletek váciak[ka]l nagyon körülményes minden. Látod, csak ez a komoly képű törm.-er mer néha kiengedni, ezt is nagy könyörgésre teszi.” Mire Bibó elítélt azt mondta, hogy: „Ugyan kérlek! Hát van neked fogalmad, hogy milyen szívesen csinállok bármit is, csak egy kicsit mozoghassak. És különben is a börtönben mindent úgy kell venni, ahogy van. Én külön megfogom kérni, most amikor befog engedni a törzsőrmester, hogy akár mikor hívjon, bármilyen munkát vállalok. Külön és ismételtelen megköszönöm neked a »Szputnyikot« (Heti Híradót). Mire én közbevágtam és rögtön rákérdeztem, hogy „na és mi a te véleményed a csúcsértekezlet kudarcát illetően Pista bátyám?” Erre Ő: „Ugyan-ugyan! Hát ez a kis gömböc Hruscsov azt képzelte, hogy a négerekkel lesz dolga, akik talán megtették volna azt a kívánságát, hogy térden állva bocsánatot kérjen[ek], de egy Eisenhower [sic!] tábornok, egy amerikai elnök soha. Az is lehet, kérlek, hogy Hruscsov tudta azt, hogy nem fognak meghajolni előtte, és éppen ezért kezdte ilyen állati nyilatkozattal, csak azért, hogy elodázza a dolgokat. Nincs kizárva az sem, hogy Hruscsov úgy látja a helyzetet, hogy elkerülhetetlen a háború, és éppen ezért van az az éles fenyegetés a támaszpontok felé, ami arra enged következtetni, hogy igenis fel van már most készülve a Szovjet is, és ő akarja kiprovokálni a háborút, ez viszont a kommunizmus katasztrófáját jelenti, s ezt ők jól tudják.

Annyi biztos Jánoskám, hogy ez volt a legveszélyesebb három politikai lépcsők egyike, amelyikbe most Ruscsov [sic!] a békét szajkózva rálépett. Persze ti itt úgy el vagytok szigetelve a külvilágtól Jánoskám, hogy még egy »Népszabadság« se fut be sehonnan. Pedig azt kellene még átfutni, mert abból mégis lehet a hazugságokból is következtetni. Nézd fiam, én író ember vagyok, s tudom, hogy mi a sajtó, ha az »övékét« egyáltalán sajtónak lehet nevezni.” Ennyit és így nyilatkozott Bibó István a „Heti Híradó” utóbbi számáról. Majd átvettem a szót s igyekeztem a váci eseményekre visszavezetni a beszélgetést, mondva, hogy: „Úgy hallottam Pista bátyám, hogy rövidesen felülvizsgálják a ti fegyelmi ügyeteket, és akiről ki fog derülni, hogy csak kevésbé bűnös, az rövidesen dolgozni fog, mert itt nagy munkáshiány van”. Erre Ő azt mondta, hogy: „Ebben én nem nagyon bízhatom, sajnos, mert rólam jól tudják, hogy mit tettem azért, hogy a tervbe vett sztrájknak meg is legyen az eredménye. Persze »ezek«-nek fogalmuk sincs hogy hány hónapos keserves munkába, álmatlan éjszakába került ez nekünk, mire végre-valahára kész lettünk. Ugye itt figyelembe kellett venni azt is, hogy a kinti hangulatot is meg kell, hogy zavarja a mi megmozdulásunk. Le kellett ellenőrizni azokat az öröket, akiknek ebbe a játékba szerepet szántunk, végül »rostálni« kellett sok élhetetlen fickót az elítéltek közül is stb. stb. Munkahelyenként és csoportonként úgy elosztani, hogy mindenhová kerüljön az értelmesebb elítéltek közül. Oh, Jánosom! Ha az a csacsi Göncz nem kezd el spekulálni, akkor... egy villanyjelzésre pokollá lehetett volna változtatni az egész börtön területét, ahol már úgyis úgy zümmögött minden a felháborodástól, mint egy kitörni készülő méhkas. S lásd mi lett belőle!? Egy halva született gyermek. Neked nincs fogalmad, hogy mit lehetett volna elérni ennyi feldühödött, a szabadsága után sóvárgó emberekkel, s íme itt csücsülünk, és némaságra vagyunk ítélve. Még csak kacintani sincs módja senkinek. De én meg vagyok győződve arról – ahogy én a váci társaságot ismerem –, hogy nem fognak sokáig túrni itt sem. Ne haragudj, de mi nem vagyunk még olyan elfásult emberek, mint ti itt, akik már 8-10 éveket börtönben vagytok. Bennünk még ég a küzdelem az elszántság, ha az igazságunkért kell harcolni. Minket nem lehet már ígérekkel elámítani. Ez csak egyszer sikerült nekik. És meglásd, ha itt csak 5-6 váci dolgozni fog, az majd elhinti köztetek is azt a magot, ami gyökeret kell, hogy verjen minden elítélttben. Csak nálatok itt Nosztrán az is nagy baj, hogy kisebbségi érzésben vagytok azért, mivel állandóan ott zúg a fületekben az a borzasztó szó és kegyetlen megkülönböztetés, hogy osztályidegenek vagytok. Ennek már régen el kellett volna tűnnie még a Rákosiékkal. De ti itt csak hallgattok, és nem törődömséggel fogadnátok talán már azt a rendelkezést is, hogy már pedig most minden osztályidegent likvidálni fogunk!³³ Igen ez így van fiam. Én ismerem az embereket, hiszen én is

voltam valamikor valaki, s ezt Vácon az őrség, ha titokban is, de észrevettem, hogy respektálta. Itt sajnos olyan elfogult hülyék szolgálnak, akik nem tanultak sem a 45 előttiből, sem az 56-os forradalomból. Ne adj isten, hogy egy félrepillantás a sétán, vagy a legkisebb kilengés, rögtön kiállítják a fegyelmi lapot. Főleg ezen a szendeképű Niedermüller [Gyula] századoson csodálkozom, erről azt tudták a váciak, hogy még a légynek sem ártott soha, amíg ott szolgált, itt meg szinte keresztül nézi az embert. Igaz, én Vácon nem ismertem őt, mert akkor még nem voltam ott, de itt meg van róla a véleményem és garantálom azt, hogy még eljön az az idő, amikor a külföldi rádió az ő nevét is zengedezni fogja” – fejezte be beszédét Bibó István elítélt.

Meg kívánom még jegyezni, hogy Bibót nem igyekszem lehetőleg „félbeszakítani” elbeszéléseiben, csak hadd beszélje először ki magát, hisz mindig lehet valami értékes anyag az elbeszélésében. Másrészt pedig gyanús lehetne, ha én erőszakkal és állandóan csak szűken a sztrájjal kapcsolatos dolgokról tanúsítanék a kelletténél nagyobb érdeklődést.

Kmft.

Koltai elítélt

Értékelés: A jelentés értékes, mert Bibó és társai tevékenységét, illetve annak részleteit írja le a váci eseményekkel kapcsolatban.

Intézkedés: A jelentést megküldöm gépelésre az alosztályvezető elvtárs utasítása szerint.

Feladat: Mélyítse el a barátságot jobban Bibóval. Értesítse őt arról, hogy Mészáros dr-t Pestre vitték. Ezt úgy közölje, hogy a 119-es zárkásoktól tudja. Közölje vele azt is, hogy látta Lukács dr-t az átjárón, valószínűleg kihallgatáson volt. Mondja neki azt, hogy ha akar, közvetít üzenetet. Meg kell állapítani: 1. Kik voltak név szerint a szervezkedés szellemi irányítói? 2. Miféle módosítást akartak Gönczék végrehajtani?

Találkozás: 1960. jún.11

Darin Antal

r. fhdgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18703. 93–96. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

5. Czajlik Péter fogdaügynök jelentése Asztalos György szerepéről a váci éhségstrájkban, 1960. június 15.

Adta: Czajlik Péter

Vette: Darin fhdgy.

Idő: 1960. jún. 15.

Jelentés

Az utolsó 3 hét alatt a következőket tudtam meg Asztalos György³⁴ szerepéről a sztrájk alatt.

Asztalos György már az első napon a gombüzemben értesült a sztrájkról. Ekkor kereste fel és beszélt vele Thuránszky Zoltán³⁵ a rajzolóban. Majd vasárnap a zárkában mikor az elítélt társa behozta a reggelit és elmondták, hogy ők az elsők, akik felvették a reggelit. Asztalos kikelt magából, hogy szégyelljék magukat és elhordta azokat mindenféle csavargónak. Ezután mivel a zárkatársával szembekerült, óvatosságból nem sztrájkolt. Ez a 76-os zárkában történt.

Délelőtt amikor lementek a műszakra, lent a rajzolóban is, a TMK-ban Szabó Imre Ferencsel megbeszélték az eseményeket és ott is lázító magatartást tanúsított, mindaddig amíg a TMK-ban kitört a zűrzavar, ezután hagyták az eseményeket a maguk folyásában.

Ezenkívül a gombüzemben Thuránszkyval Pallos Lajos, és Májerszky Bélával³⁶ tárgyaltak a sztrájkról.

Márianosztra 1960. jún. 15.

Czajlik Péter

Értékelés: A jelentés tájékoztató jellegű, mert Asztalos György és társai POFOSZ szervezőknek a sztrájjal kapcsolatos tevékenységét írja le.

Intézkedés: A jelentést másolásra megküldöm.

Feladat: Állapítsa meg, hogy a POFOSZ egyes vezető személyeinek milyen szerepe volt a sztrájk előkészítésében.

Találkozás: 1960. jún. 25.

Darin r. fhadgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18130. 10. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

6. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése Bibó István elítéltről, 1960. június 24.

Márianosztra Orsz[ágos] Börtön
Nytsz: 253-1582
253-1619

Adta: „Koltai”
Vette: Darin fhdgy.
Idő: 1960. jún. 24.
„Szig[orúan] bizalmas!”

Jelentés
M[ária]nosztra 1960. 6. 24.-én

Feladatom volt: Bibó István elítélttől megtudni, hogy ki, vagy kik, voltak Farkas Béla³⁷ elítélt közvetlen „összekötői” a kőműves-brigádban dolgozó váci elítéltek közül. Továbbá azt, hogy személy szerint kinek mi volt a szerepe a kőműves brigádon belül, vagy esetleg ezen a területen kívül?

A fentiekkel kapcsolatban jelentem az alábbiakat:

Bibó István elítélt amikor a vízházban találkoztunk, ma különösen jókedvűnek látszott, és meglepetésemet alig tudtam palástolni, amikor is azzal kezdte a beszélgetést, hogy: „Mondd Jánoskám, ti mit hallottatok arról, hogy végre Hruscsov megbukott volna?” Erre lehet, hogy észre is vette, hogy meglepődtem, és csak annyit tudtam kinyögni, hogy „Én még nem hallottam erről”, így azzal folytatta, hogy: „Tudod valamelyik »köteles« (kötélfonó) mondta, de olyan hangosan, hogy többen is meghallották közülünk. Ezért gondoltam, hogy te is tudsz már valamit efelől, hiszen egész bátran és nyíltan mondta az illető. S, nézd kérlek, utóvégre ez már várható volt, hiszen Hruscsov politikája már régen megérett erre. És ha ez igaz, akkor csakis egy katonai puccs következtében állhatott be, akkor pedig háború lesz! Ha pedig a Párt tette őt félre, akkor pedig még nagyobb fordulatok várhatók, mint a Molotovék buktatása után. Jönnek majd újra a nagy »szánom-bánomokkal.«” Itt, hogy ne fogjon nekem bele egy végtelen nemzetközi politikai prédikációba, mikor úgyszólván rövid ideig beszélhetünk csak, azzal szakítottam félbe őt, hogy: „Ja, igen Pista bátyám, átadtam Lupkovicsnak üzenetedet, és sokszor üdvözöl, majd próbál valamiképp a segítségedre lenni.” Erre Bibó azt válaszolta, hogy: „Igazán kedves Jánoskám, ne félj még ezt meghálálom neked. Bibó még lesz. Tudom, hogy a közeljövőben nemcsak »egynapos miniszter« leszek, ahogy most ugratnak, illetve tréfálnak velem. Mert a magyar közéletben mégis nevem volt, és rögtön megtaláltak, amikor szükségük volt rám. Na és bent a börtönben is csak »Bibó« maradtam én, és minden rabtársamtól megkaptam a kellő tiszteletet, már amennyire ezt a börtönkörülmények megengedték.” Itt újra átvettem a „fonalat”, és megszakítottam őt azzal, hogy: „Csak azt nem értem Pista bátyám,... már ne haragudj, hogy mindig visszatérek erre a ti sztrájkotokra, de ha már annyi okos, tapasztalt politikus, és volt katonatiszt volt közöttetek, hát minek kellett akkor egy kis bányamérnöknek olyan szerepet adni, mint ti, hogy az szervezze meg a kőműves brigádot? Ugyan »kire támaszkodhatott« ő a szerencsétlen, mikor szerintem csak parasztokat, vagy gyári segédmunkásokat szoktak a börtönbe a kőművesekhez beosztani?” Erre Bibó a következőket válaszolta: „Tévedsz Jánoskám! Mert nem tudom, hogy itt Nosztrán nálatok milyen emberekből tevődik össze, de nálunk Vácott bizony nagyon sok értelmes ember is dolgozott ebben a minőségben. Sőt a »legrámenősebb« társaság volt, hiszen ha csak azokat hozták volna ide, akkor itt már nincs elkülönítés nekünk, az biztos. Bátor magyar fiúk voltak mindannyian, ezért is kerültek Sátoraljaújhelyre, ha jól tudom. Na de Farkas Béla is »belevaló« ember volt, és őrá senki nem sejtett semmit, mert »jól feküdt« mindenhol, ami szintén csak nekünk volt jó. Különben is ott volt mellette Székelyaz írnok egy nagyon rendes és megbízható egyén volt, és legtöbbször Székelynél tárgyaltunk meg dolgokat, mert ő jobban tudott magának időt szakítani erre, mint Farkas Béla. Kezdetben pedig még Szegedi [György] is jól tudtuk használni, csak nála az volt a baj, hogy egy kicsit nagyszájú volt, s nem győztük figyelmeztetni és fékezni. Tőle, mármint Szegeditől nem kell tartani, hogy fecsegni fog, sem a Harmati [Attilát]tól aki az asztalosok között volt a mi emberünk, ugyanúgy mint a Szentmártoni [Sándor] is” – mondja Bibó István elítélt, majd én azzal szakítottam újra félbe, hogy: „Na és mondd Pista bátyám,

arra nem gondolsz, hogy lesz olyan is ezek közül aki idővel meg fog törni és beszélni fog? Erre ő azt felelte, hogy: „Ahogy a jelek mutatják, még eddig nem sok lényeges dolgot tudnak, csak tapogatóztak nálam is, amikor kihallgattak. Hiszen mindegyik a saját bőrével is számol. Na és ha egy-kettő akadna is, aki megtörik, azt meg a többiek kifogják hurrogni, és egyszerűen azzal fogunk védekezni, hogy ezek csak azért beszélnek, mert idegileg összeroppantak és kész. A legvégső fokon pedig, ha úgy látnánk, hogy »minden kötél szakad«,... hát akkor is inkább olyan színezetben fogjuk lefesteni a dolgokat, hogy inkább csak zsendülést tudjanak ránk sózni. Mert ezért mivel nem katonák, hanem csak elítéltek vagyunk, nem kaphatunk többet, mint 1 és fél évet. De ha a szervezkedést sikerül nekik ránk bizonyítani, akkor még 5 év is lehet könnyen. Na, de még addig sok minden történhet.” – mondja Bibó István elítélt, majd néhány jelentéktelen börtön dologgal fejeztük be beszélgetésünket, kért tőlem smirgli papírt, hogy ceruzát tudjanak hegyezni, s mikor azt kérdeztem, hogy nem fél, hogy a „Hipis” megtalálja a ceruzát, azt felelte, hogy: „Annus Pista³⁸ (a zárkatársa) jól járt ezzel a járógép felszereléssel, vagy mi a csoda,... de abban akármit el lehet rejteni.”

Kmft.
Koltai elítélt

Értékelés: A jelentés értékes, mert meghatározza azt, hogy a kőműves brigádnál kik voltak Farkas Bélának és általában nekik az embereik.

Intézkedés: A jelentést másolásra és felhasználásra megküldöm.

Feladat: Meg kell még állapítani a másik szabadult vezető személy nevét. Ezenkívül azt, hogy hol, milyen körülmények között szoktak találkozni, beszélgetni és azt, hogy ki volt közülük az általánosan elismert vezető.

Találkozás: 1960. júl. 2-án

Darin Antal
r. fhdgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18703. 108–110. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

7. „Koltai” fedőnevű fogdaügynök jelentése Bibó István elítéltről 1960. július 3.

Nysz: 253-1645/60

Márianosztra Orsz[ágos] Börtön

„Szig[orúan] bizalmas!”

Jelentés

M[ária]nosztra, 1960.7. 3.-án

Feladatom volt: Bibó István elítélttel való „beszélgetéseink” alkalmával, olyan helyzetet teremteni, illetve úgy vezetni a beszélgetésünk fonalát, hogy a következő tények tisztázódjanak:

1. Eredetileg milyen időpontra tervezték a megmozdulást, vagy volt-e meghatározott időpontjuk erre egyáltalán...?

2. Ő (Bibó) kitől hallotta először, hogy a kőműves brigád megkezdte a sztrájkot, és hogyan értesült arról pld, hogy melyik elítélt adta ki az utasítást a megkezdéshez és kinek...?

A fentiekkel kapcsolatban jelentem a következőket:

A tegnapi nap folyamán (júl. 2-án)³⁹ úgy jártam el, ahogy azt előzőleg Főhadnagy Úrral megbeszéltük. Megvártam amíg Veres Dezsőt előállítják, majd ezt „bizalmasan” megsúgtam Bibó István elítéltnak. Ennek az előjátéknak meg is volt az eredménye, ahogy a későbbiek során Bibó elbeszéléseiből érezhető volt, ennek az előzménynek a lélektani hatása. Másrészt pedig Bibó előtt újra beigazolódott, hogy nem mondtam neki valótlant, ami megerősítette velem szembeni bizalmát még jobban. Ez esetben⁴⁰ megkönnyítette munkámat az a körülmény is, hogy nem volt Bibó István mellett a zárkatársa, Annus István elítélt, ugyanis nevezett pont jókor került fegyelmi zárkába valami fegyelmezetlenség miatt, s így nem állt módjában Bibót rafinériájában kiegészíteni. A szolgálatban lévő bv. törm. úrral megbeszélve, előkészítettük aztán a lehetőségeket ahhoz, hogy mikor Bibó visszatér kihallgatásáról, rögtön mellém adja segítségül a takarítósokhoz. Amikor Bibó István elítélt visszatért kihallgatásáról, megvártam amíg megebédel, s aztán kértem a felügyelő urat, hogy engedje ki a Bibót a megbeszélés zárkatarításhoz segítségül. Találkozásunk alkalmával én kezdeményeztem a beszélgetést

azzal, hogy „félelmet színlelve” azt kérdeztem Bibótól, hogy: „Mondd Pista bátyám! Csak nem »buktunk meg« azzal az egy-két újsággal, amit én neked titokban beadtam? Hisz láttam, hogy téged is a »sóhajok hídján« át kísértek, mint Veres Dezsőt, tehát sejthettem hogy csakis kihallgatásra vittek téged is. Már alig vártam, hogy mivel fogsz visszatérni, és már a sötét zárkában éreztem félig magam. De remélem nem beszéltél ilyesmiről, hiszen szavadat adtad...?” – mondtam én Bibó Istvánnak, mire ő a következőket válaszolta: „Áh, dehogy Jánoskám! Ugyanazon ügyből kifolyólag hívtak, mint a múltkor, és ugyanazok a »pofák« is hallgattak ki, a váci »buli« miatt”. „Még mindig ezzel vesződnek?” – kérdeztem én. „Sajnos, (mondja Bibó) de úgy látszik mégiscsak vádemelés lesz a vége. Különböznem mertek volna olyan hangnemben beszélni velem, mint amelyet használtak velem szemben. Még jó, hogy a te jóvoltadból tudtam arról, hogy doktor Veres Dezsőt már előttem kihallgatták, különben azt a bizonyos találkozót Mészáros doktor szobájába is letagadtam volna, de így mikor feltették azt a kérdést, hogy szoktam-e a Mészáros rendelőjében megfordulni és hányszor voltam nála, már rögtön sejtettem, hogy erről Veres Dezső már beszélt. Tehát marhaság lett volna tagadni, de annyival módosítottam a dolgot, hogy azt feleltem, hogy igen, egy esetben valóban találkoztam ott (Mészáros doktornál) Veressel, de csak hőmérőzés miatt jártam ott akkor.” „Na és mit beszéltetek meg akkor, vagy miről beszélgettetek” – tettem fel ismét a kérdést. „Az a pesti nyomozó volt, aki a múltkor is foglalkozott velem. Mondanom sem kell, hogy zavarban voltam, hát mit felelhetek erre? Aztán azt is kérdezték tőlem, hogy mikor kezdtük meg a szervezést, és azt, hogy ki volt az az illető, aki által tudomást szereztünk arról, hogy a kőművesek megkezdték a sztrájkot. Erre én megneveztem az egyik váci felügyelőt, hogy attól hallottam először, hogy mi van. Meg is neveztem az őrt, mert tudod valóban beszólt az nekünk, tehát ezt lehet nekik kontrollálni, és igazolni fog. Pedig alig tudtuk magunkat türtőztetni, meglepetést színlelve azt válaszolni neki – mármint az őrnek –, hogy »Ugyan tényleg? Nahát, ilyen örülséget! stb.« Csak tudod ezzel a kérdéssel ott lesz a hiba, ha mondjuk pont Szegedi tört meg, és az vallomást tett már nekik ebből kifolyólag. Mert tulajdonképpen Szegedi jelezte Nagy Lajosnak a volt házimunkásnak, Nagy aztán továbbította nekünk. Én persze a hajamat téptem, hogy ilyen zavarosan indult meg az egész.” – mondja Bibó István elítélte, majd közbevágva azt kérdeztem tőle, (hogy kiugrasszam, ki volt az indítórugója az egésznek) mondva, hogy: „Na és ki volt az a marha, aki erre az »ukázt« kiadta, hogy kezdjék meg? Nem sok sütnivalója volt az illetőnek ilyen vonatkozásban, az biztos”. Erre Bibó azt felelte, hogy: „Tudod János, amikor valamit elrontanak, annak nehezen akad gazdája. Így ebben az esetben is az egyik a másikra fogja, hogy ő volt a hibás. Annyit azonban megtudtam, hogy nem Farkas mérnök adta az utasítást, talán az is volt a baj nála, hogy egy kicsit gyenge volt az emberek kezelésében. Székelyi inkább értett a nyelvükön, de itt Székelyi is elkésett, mert valamelyik kisebb csoport, állítólag 4-5 ember úgy körülvették őt, és mire szóhoz jutott volna, már elkiáltotta valamelyik magát, hogy: „Elég volt! Sztrájk! Nem dolgozunk stb.” „Na és ez hol zajlott le Pista bátyám, a börtön valamelyik udvarán, vagy hol?” – kérdeztem újra Bibót. Mire ő azt válaszolta, hogy: „Ezt nem tudom most neked pontosan megmagyarázni, hogy melyik részen történt, mert futótűzként szaladt végig a házon. Aztán olyan kavarodás támadt, hogy senki sem kereste a »forrást« hanem csatlakoztak. A villanyjelzés volt tulajdonképpen megbeszélve, de ebbe is valami hiba csúszott, és nem úgy történt ahogy tervezve volt.” – mondja Bibó István. Ezután én vettem át újra a szót, és azt kérdeztem tőle, hogy: „Na és most »ezek« mire mentek veled Pista bátyám, akik kihallgattak?” Erre azt felelte, hogy: „Én váltig igyekeztem olyképpen viselkedni, mint aki örül, hogy bíróság elé kerül az ügy. Ezt úgy adtam elő, hogy nekem ez csak jó lesz, mert úgy tisztázódní fog az én szerepem. Próbálkoztam egy kicsit erősebb hangot is megütni, és úgy látszik, hogy valami sértő kifejezést is használhattam, mert az egyik a két pesti nyomozó közül engem szemtelennek nevezett, és azzal fenyegetett meg, hogy ezért külön felelni fogok. A másik meg újra azzal vigasztalt, hogy el fognak szállítani a Fő utcára, ahol aztán majd a szemembe mondják a többiek, mert azok már rájöttek, hogy ők félre voltak vezetve. Sajnos ezek után Mészáros doktorról is feltételezhetem, hogy ő is »elköttyögött« valamit, mert a Veres Dezsővel való találkozásomról csakis tőle tudhatnak valamit. Szóval a nagy Proffessor [sic!] is meggörcbült volna már! Ezt nem hittem volna János. Most aztán még az a körülmény is gyanús, hogy ezek most se jegyzőkönyveztek, tehát valóban el fognak szállítani a Fő utcára úgy látszik” – mondja Bibó I. Mire én azt kérdeztem tőle, hogy: „Na és most mi a szándékom, Pista bátyám, ha elszállítanak, és azt látod, hogy tényleg a szemedbe mondják majd a dolgokat?” „Ugyan kérlek! Hát van ezen mit gondolkodni? Vallomást tenni ráérek még akkor is, ha már látom, hogy minden kötél szakad. Addig viszont nagyon óvatossá kell lennem arra, hogy a

legkisebb ellentmondásba ne keverjem önmagamot, mert akkor vége, ha már egyszer rajtacsípnék, hogy blablázok. Hú! A mindenit, hogy fog majd velem foglalkozni ez az egyik a kettő közül, a fiatalabbik pesti nyomozó, aki már itt is azt a megjegyzést tette szemtelen magatartásom miatt, hogy azt mondta, hogy: »Tudja Ön, hogy ilyen szemtelenkedésért valamikor két 'taslit' biztos kapott volna?« – ezt mondta nekem. Na most képzelj el, hogy fog ez majd a képembe nevetni, és gúnyolódni, ha már tényleg nem lesz kiutam?» – mondta Bibó István elítélt, ügyével kapcsolatban.

Különben ideges volt és állandóan az ajtóhoz ugrott, hogy nem jön-e az ór. Nem mondja, hogy fél a Fő utcai átszállítástól, de ezt a magatartása igazolja, hogy tart tőle.

Kmft.

Koltai elítélt

[ÁBTL 3.1.2. M-18703 113–116. Aláírás nélküli, kézzel írt jelentés.]

8. „Csorba Pál” fedőnevű fogdaügynök jelentése a váci sztrájk résztvevőiről és a közöttük lévő kapcsolatról, 1960. július 28.

Adta: „Csorba Pál”

Vette: Darin r. fhdgy.

Idő: 1960. júl. 28.

Jelentés

Tisztelettel jelentem az utóbbi időkben Bibó Istvántól, Göncz Árpádtól, és Dr. Kertész Dezsőtől a váci sztrájkjal kapcsolatban valamint annak előkészítéséről az alábbiakat tudtam meg:

Mindháromuk elbeszéléséből kitűnik, hogy a váci sztrájkot megelőzően Vácon az Országos Börtönben már szervezetek alakultak, hogy Bibó szavával éljek: „a váci sztrájk nem csak azért érdekes, mert egy megfelelő politikai helyzetben jól jött, hanem egyben jele annak is, hogy a Vácon lévő politikai foglyok egy része egységbe tömörült, ennek az egységnek volt a jele a váci demonstratív sztrájk.”

Göncz Árpád elbeszéléséből a következőket tudtam meg: A sztrájkot megelőző időben a fordítóknál és a laboratóriumban kialakult egy politikai csoport, amely 2 részre oszlott. Ennek egyik része az úgynevezett ifjúsági csoportot alkotta a laboratóriumban dolgozó: Hegedűs László, Rácz József, Pataki László,⁴¹ Dr. Tóth Lajos, Mécs Imre,⁴² Hrabovszky László,⁴³ Papp József, Rácz Sándor.⁴⁴

Ezzel kapcsolatban megjegyezni kívánom, hogy Rácz József már 1958-ban kapcsolatba lépett a POFOSZ egyik főszervezőjével, Gyarmati Lajossal⁴⁵ a Bp-i Országos Börtönben, itt ismerkedett meg a POFOSZ eszméjével és itt tette magáévá a POFOSZ-ra oly jellemző „szintézis” középutas politikai eszmét. E ifjúsági csoportot a „felnőttek” közül főleg Haraszti Sándor,⁴⁶ Mérei Ferenc,⁴⁷ Göncz Árpád irányította, de ezt oly taktikával csinálták, hogy az ifjak észre se vegyék a befolyásolást. Göncznek ez könnyű volt, hiszen sokáig ott dolgozott velük, majd mikor fegyelmi úton eltávolították onnan, akkor pedig könnyű volt az áldozatot játszani. Mérei és Haraszti először kulturális síkon közelített, vagyis könyveket adott kölcsön nekik, sőt Haraszti Sándor több száz forint értékű könyvet hagyott Rácz Józsefnek. És megígérte neki, hogy szabadulás után Ráczot magához veszi, így annak politikai karrierjét is jobban tudja segíteni, mindebből az tűnik ki, hogy ezeknek az ifjúsági csoporttal messzemenő terveik voltak.

Az ifjúsági csoport feladata Göncz szerint az volt a váci demonstratív sztrájk alatt, hogy mivel együtt laktak az 50-es zárkában az asztalosok, kőművesek által elkezdett demonstráció mellé odaálljanak elsőnek, hogy ezzel példát adjanak a szolidaritásra.

Göncz ezenkívül elmondta, hogy az MZ-re kerülése után is kitűnő szervező munkát tudott végezni, mert december után oly annyira fellazult az MZ fegyelme, hogy az elítéltek nyugodtan tudtak egyik zárkából a másikba menni, így őnála is nyugodtan tudott gyülekezni: Litván György,⁴⁸ Lócsei Pál,⁴⁹ Herczeg András, Eötvös Lajos.⁵⁰ Ahol azután nyugodtan megtárgyalták a napi híreket, valamint minden börtön és azon kívüli dolgot. Többek között itt beszéltek meg többszörösen Dr. Zudar Endre⁵¹ lebuktatását aki szerintük veszedelmes „vamzer” volt. Amit azután Herczeg Endre és Eötvös Lajos hajtott végre. Ide többször különféle ürüggyel Dr. Mészáros is feljárt, ezenkívül állandóan tartották a kapcsolatot a fordítókkal, akik a házimunkásokon, Nagy Lajoson és Mészároson keresztül üzentek. Bibó elmondta, hogy Vácon a szervezést komolyan tavaly ősszel kezdték el Donáthtal, Haraszttal

és Méreivel. Decemberben majdnem le is buktak Mérei kórházba járásával, de hála óvatosságuknak ez nem történt meg.

Mérei és Donát többször hosszabb időt töltött a kórházban, itt alkalom volt a különböző munkahelyeken dolgozó egyénekkel összetalálkozni, megismerkedni és ezáltal „barátokat” szerezni, itt ismerkedett meg és később szorosabb kapcsolatot tartott fent Mérei és Donáth, Szegedi György és Viktor Károly elítélttel. Mint Bibó elmondja, Szegedin keresztül tudott azután Donáth, Mérei nagyobb összeköttetést és kontaktust szerezni a kőművesekkel.

Ezenkívül még beszélt arról is, hogy Dr. Radó György⁵² elítélt szintén „baráti” kapcsolatot tartott fent a fenti egyénekkel, miután Radó az 53-as zárkából átkerült a kórházba, mind könnyebbé vált az átjutás a kórházba bizonyos időre. Radó a kórházban állandóan gyűjtötte a híreket és azokat a hozzá átjáró Széll Jenőnek,⁵³ Klaus Sándornak, Mérei Ferencnek átadta, valamint ugyanúgy tudták az üzeneteket is [küldeni] a más munkahelyen dolgozó elítélteknek, és az azoktól jövő híreket is így kapták meg.

Radó a demonstrációs sztrájk után, mint orvos igen könnyen tudott érintkezni az elkülönített elítéltekkel is, és így a dolgok minden állását tudta⁵⁴ közölni azokkal, és a nagyobb meglepetéseket” ezzel kiküszöbölni.

Dr. Kertész Dezsőtől az alábbiakat tudtam meg. Mint olyan ember, aki hosszú ideig volt az MZ orvosa, majd a kórházban lett orvos, s igen nagy személyi ismeretsége volt a váci elítéltek között. Így Gönczöl Dezsővel, aki az asztalos műhelyben dolgozott, állandó szoros kapcsolatot tartott fent, aki számára a híreket, melyeket az asztalos műhelyben olvastak az újságokból, valamint a kintről bejáró civilek hoztak, így kapta meg. Kertész azonban nem tartott Méreiékkel és a többi „Nagy Imréssel” szorosabb kapcsolatot, mert jómagam habár valamikor kommunista volt, de az idő multával saját elvét elárulta, és végleg ellene fordult, nem szívelte a jobboldali beállítottságával a baloldali Méreiéket, és ezért mivel Göncz és Bibó ezekkel szoros kapcsolatot tartott fent, még ezeket is bizonyos előítéletekkel kezelte, amit azóta erősen megbánt, ami az itteni viselkedéséből kitűnik, és mindinkább szoros kapcsolatot épített ki Gönczcel, amit azonban Göncz elszállítása ketté húzott.

Márianosztra 1960. júl. 28.

Csorba Pál

Értékelés: A jelentés értékes, mert a váci sztrájk ügyben újabb adatokat és újabb személyeket közöl.

Ezenkívül pedig kontrol jelentésként is lehet használni a váci sztrájk ügyben.

Intézkedés: A jelentést másolásra megküldöm és a vizsgálati osztálynak is kérek egy másolati példányt megküldeni.

Feladat: Irányítsa úgy a beszélgetést, hogy Bibó és társai beszéljenek arról is, hogy a POFOSZ-nak volt-e szerepe a sztrájkban? Mit tudnak ők a POFOSZ-ról?

Találkozás: Orvosi rendelés ürügye alatt 1960. aug. 13.

Darin Antal r. fhdgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18130. 25–29. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés.]

9. „Csorba Pál” fedőnevű fogdaügynök jelentése Peszlen Antal szabaduló elítéltről és a Vácról átszállított POFOSZ tagokkal való kapcsolatáról, 1960. október 20.

Adta: „Csorba Pál”

Vette: Darin r. fhdgy.

Idő: 1960. október 20.

Jelentés

1960. október 20-án „Csorba Pál” fn. ügynök a találkozón az alábbi jelentést adta:

„Alulírott tisztelettel jelentem, hogy Peszlen Antal,⁵⁵ aki 1961. január 3.-án szabadul, jelenleg a fürdőben az elítélt-társaival tart kapcsolatot, itt ezektől összegyűjti az üzeneteket, hogy szabadulása után ezeket azok hozzátartozóinak átadja. Így pl. Asztalos György feleségének azt az üzenetet közli, hogy menjen el az ügyészre és ott intézkedjen, mert ő jogtalanul kapta fegyelmi büntetését.

Bibó István azt üzeni feleségének, hogy menjen el Erdei Ferenchez, és annak mondjon

el mindent, ami itt Márianosztrán történt, valamint Göncz Árpád feleségét is keresse fel és mondja meg neki, hogy férje a váci sztrájk miatt a Fő utcán van. Mondjon el mindent a sztrájkról is.

Megjegyezni kívánom, hogy e hó 13-án, csütörtökön reggel Niedermüller szds. úr ellenőrzés alatt Annus Istvántól kivette a plusz kenyeret a fegyelmi zárkáról, amit Újházi törm. úr visszaadott azonnal, hogy „egye meg gyorsan”.

Márianosztra, 1960. október 19.

Csorba Pál s.k.

Értékelés: A jelentés értékes, mert rajta keresztül ellenőrizni tudom Peszlen Antal ügynökjelölt őszinteségét. Ezenkívül Újházi törm Annus István elítélthez való viszonyát is jelenti.

Intézkedés: 1. Kérem a jelentést lemásolni és egy másolati példányt Márianosztrára megküldeni. 2. Újházi törm-el kapcsolatos részt kérem kivonatolni és megküldeni a BM Felügyeleti Csoportnak Bárány r. fhdgy. elvtárs részére.

Feladat: Az ügyben az ügynök feladatot nem kapott.

Találkozás: 1960. november 17. a kórházban

Darin Antal r. fhdgy.

[ÁBTL 3.1.2. M-18130. 40. Darin Antal aláírásával ellátott, kézzel írt jelentés]

- ¹ Kertész Dezső – Litván György: *Váci börtönsztrájk, 1960. Visszaemlékezések és dokumentumok*. In Évkönyv IV. 1995. 1956-os Intézet, Budapest, 1995, 163.
- ² Dr. Mészáros Gábor a szellemi hagyatékát: verseit és prózai írásait halála után fia rendezte sajtó alá. „Az éhségstrájk” című, a váci éhségstrájkáról írt versének részlete olvasható: Uo. 180.
- ³ Uo. 164.
- ⁴ Földvári Rudolf visszaemlékezése a váci éhségstrájkra. Lásd uo. 175.
- ⁵ Tóth Nándor elítélt visszaemlékezése a váci éhségstrájkra. Lásd uo. 177.
- ⁶ Uo. 166.
- ⁷ 1960-ban az 1955-ös genfi mintájára szervezett négyes csúcstalálkozó előkészületei alatt, május 1-én Szverdlovszk közelében a szovjet légvédelem egy föld-levegő rakétával lelőtt egy amerikai U2-es kémrepülőgépet, melynek katapultált pilótáját foglyul is ejtették. Hruscsov az Eisenhowerrel való párizsi találkozását ahhoz a feltételhez kötötte, hogy az amerikai elnök kérjen nyilvánosan bocsánatot a szovjet légtér megsértéséért. Eisenhower először tagadta a tényt, de mikor nyilvánosan bemutatták az élve maradt pilótát, aki beszámolt feladatáról, beismerte a kémkedést. A szovjet főtábornok elutazott Párizsból, a csúcstalálkozó elmaradt, s szovjet részről lemondták az amerikai elnök Moszkvába tervezett látogatását is.
- ⁸ Földes László: *A második vonalban*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1984, 279.
- ⁹ A Márianosztrára szállított rabok névsora: Annus István, Asztalos György, Bibó István, Bognár Ferenc, Czajlik Péter, Csongrádi Vilmos, Dr. Dobai István, Gerényi Gyula, Göncz Árpád, Harmathi János, Jenei Andor, Dr. Kertész Dezső, Kiss Károly, Lendvay Dániel, Lichtenstein Sándor, Lukács Elemér, Marjai József, Dr. Mészáros Gábor, Molnár Ferenc, Nagy Lajos, Peszler Antal, Suba György, Szatmári János, Szatmári Sándor, Szegedi György, Szentmártoni Sándor, Dr. Tóth István, Vereczki György, Veres Dezső. Kertész – Litván: i. m. 231.
- ¹⁰ Czajlik Pétert az 1956-os forradalomban való részvételéért és tiltott határátlépésért 12 év börtönre ítélték, 1963-ban szabadult.
- ¹¹ Tóth István visszaemlékezése a váci éhségstrájkra. Lásd Kertész – Litván: i. m. 178.
- ¹² Bibó István visszaemlékezése a váci éhségstrájkra Lásd uo. 187.
- ¹³ Niedermüller százados beszámolója parancsnokának Lásd uo. 218.
- ¹⁴ Uo. 171.
- ¹⁵ Tkv sz.: törzskönyv szám.
- ¹⁶ A kézírás elmosódottsága miatt nem lehet pontosan érteni a szót, vélhetően: „palik”.
- ¹⁷ Darázs István az 1956-os forradalom idején a salgótarjáni karhatalom parancsnoka.
- ¹⁸ P.v.: Pestvidéki Törvényszék és Fogda.
- ¹⁹ A *Heti Híradó* a váci börtön belső újságja volt.
- ²⁰ Dr. Lupkovics Györgyöt az 1956-os forradalomban való részvételéért, röplapterjesztésért és több bizottság munkájában való részvételéért 1958-ban 15 év börtönbüntetésre ítélték, 1961-ben szabadult.
- ²¹ Bán Istvánt 1957-ben demokráciaellenes izgatásért 8 év börtönbüntetésre ítélték, amnesztiával szabadult.
- ²² MZ-körlet: magánzárka körlet.
- ²³ Bibó István 1946–1949 között a Kelet-Európai Tudományos Intézet tanára, majd elnöke, 1950-től könyvtáros az Egyetemi Könyvtárban. A forradalom alatt 1956. október 30-án részt vett a Nemzeti Parasztpárt (Petőfi Párt) újjászervezésében. November 2-án a párt miniszternek jelölte az újjáalakuló Nagy Imre-kormányba, így államminiszterre nevezték ki. November 4-én Tildy Zoltánnal együtt tárgyalta az Országgyűlés épületét megszálló szovjet csapatokkal, s még aznap kiáltványt fogalmazott meg, mint a törvényes kormány egyetlen képviselője. 1958-ban életfogytiglani börtönre ítélték, az 1963. évi amnesztiával szabadult.
- ²⁴ Veres Dezsőt az 1956-os forradalomban való részvételéért 1958-ban 6 év börtönbüntetésre ítélték.
- ²⁵ Dr. Kertész Dezső az 1956-os forradalom ideje alatt a hódmezővásárhelyi honvédségi alakulatnál a forradalmi katonai bizottság elnöke volt. 1957-ben a Szegedi Katonai Bíróság 7 év börtönbüntetésre ítélte, 1962-ben szabadult.
- ²⁶ A lap oldalán kézzel írt megjegyzés: „Az üzenet lényege az volt, hogy ne vállaljuk az etetést, ha sztrájkoló elítéltekről lenne szó.”
- ²⁷ Rózsa László r. őrnagy, a Váci Országos Börtön operatív csoportjának vezetője volt.
- ²⁸ Jenei Andor munkást az 1956-os forradalomban való szervezkedésért 8 évi börtönbüntetésre ítélték.
- ²⁹ Göncz Árpád az 1956-os forradalom alatt az Értelmiségi Forradalmi Bizottságot szervezte, tagja volt a Magyar Nemzeti Forradalmi Bizottságnak. 1958-ban életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélték, amit 15 évre csökkentettek. 1963-ban amnesztiával szabadult.
- ³⁰ Gerényi Gyula az újpesti forradalmi bizottság tagja volt. 1959-ben 15 év börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban szabadult.
- ³¹ Két szó áthúzással olvashatatlanná téve.
- ³² Egy szó áthúzással olvashatatlanná téve.
- ³³ Ennél a bekezdésnél a lap oldala vonallal kijelölve, a szöveget egy nagy kérdőjellel látták el.
- ³⁴ Asztalos Györgyöt 1956-ban a Budapesti Katonai Bíróság hűtlenség büntette miatt 8 év börtönbüntetésre ítélte.
- ³⁵ Thuránszky Zoltán 1950–54 között vezetőségi tagja volt a Magyar Keresztény Nemzeti Párt szervezkedésének. 1955-ben 13 év börtönbüntetésre ítélték, 1964-ben szabadult.
- ³⁶ Májerszky Bélát az 1956-os forradalomban való részvételéért ítélték börtönbüntetésre.
- ³⁷ Farkas Béla az 1956-os forradalom idején munkahelye, a Lovászi Kőolajtermelő Vállalat munkástanácsának tagja volt. 1958-ban 13 év börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban szabadult.
- ³⁸ Annus Istvánt az 1956-os forradalomban való részvételéért életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, amnesztiával

szabadult.

³⁹ A dátum mellett a „meg” szó áthúzva.

⁴⁰ Az „esetben” szó áthúzással javítva.

⁴¹ Pataki László az 1956-os forradalom idején a XVI. kerületi Forradalmi Ifjúsági Bizottság nemzetőr csoportjának tagja volt, amiért 19 év börtönbüntetésre ítélték.

⁴² Mécs Imrét az 1956-os forradalomban való részvételéért 1958-ban halálra ítélték, amit 1959-ben életfogytiglani börtönbüntetésre változtattak. 1963-ban amnesztiával szabadult.

⁴³ Hrabovszky Lászlót az 1956-os forradalomban való szervezkedéséért 10 év börtönbüntetésre ítélték.

⁴⁴ Rác Sándort a Nagy-budapesti Központi Munkástanács elnökét 1957-ben életfogytiglan tartó börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban szabadult.

⁴⁵ Gyarmati Lajost 1954-ben demokratikus államrend elleni szervezkedéséért 15 év börtönbüntetésre ítélték, ezt 1958-ban 8 évre csökkentették.

⁴⁶ Haraszi Sándort az 1956-os forradalomban való részvételéért, szervezkedéséért 6 év börtönbüntetésre ítélték, 1960-ban szabadult.

⁴⁷ Mérei Ferenc pszichológus, az 1956-os forradalomban játszott szerepe miatt 1958-ban 10 év börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban amnesztiával szabadult.

⁴⁸ Litván György 1956-ban a Petőfi Kör tagjaként részt vett a Magyar Demokratikus Függetlenségi Mozgalom szervezésében. 1959-ben 6 év börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban amnesztiával szabadult.

⁴⁹ Lőcsei Pál újságíróként az 1956-os forradalom idején forradalmi újság szerkesztésében vett részt. 1958-ban 8 év börtönbüntetésre ítélték.

⁵⁰ Eötvös Lajos az 1956-os forradalom idején hivatalos kiküldetésben lévő alezredesként a bécsi követségen kezdeményezője volt a Forradalmi Bizottság megalakításának. 1958-ban a Budapesti Katonai Bíróság 12 év börtönbüntetésre ítélte, 1963-ban szabadult.

⁵¹ Dr. Zudar Endrét 1954-ben szervezkedés kezdeményezése és vezetésének büntette miatt 14 év börtönbüntetésre ítélték, 1956-ban szabadult.

⁵² Dr. Radó György az 1956-os forradalom előkészítéséért és szervezéséért 12 év börtönbüntetésre ítélték, 1961-ben szabadult.

⁵³ Széll Jenő az 1956-os forradalom idején a Magyar Rádió kormánybiztosa volt, 1959-ben 5 év börtönbüntetésre ítélték, 1961-ben amnesztiával szabadult.

⁵⁴ Egy olvashatatlan szó áthúzva.

⁵⁵ Peszlen Antalt 1958-ban a Budapesti Katonai Bíróság tiltott határátlépés kísérlete, és egyéb köztörvényes bűntettek miatt 5 év 7 hónap börtönbüntetésre ítélték.

Tabajdi Gábor

Állambiztonság – propaganda – történetírás

Töredékek az állambiztonsági irattár működésének történetéhez (1965-1980)

A Kádár-korszak politikai rendőrségének működésével kapcsolatban leginkább a megtorlás pereire, besúgók beszerzésére, a megfigyelések különböző módozataira asszociál a történelem iránt érdeklődő olvasó. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége azonban nemcsak a hagyományos titkosszolgálati, módszerekkel, hanem más módokon is szolgálta a hatalom stabilitását. Az állambiztonság propagandatevékenysége számos kutatási lehetőséget kínál. Az alábbiakban néhány példa segítségével ebbe a speciális munkakörbe nyújtunk betekintést. Közben érintjük az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) dossziét őrző „belügyi irattárak” munkáját is.

A titkosszolgálati módszerekkel szerzett (keletkezett) információk propaganda célokból történő felhasználása az ilyen jellegű szervek működésének lényegéhez tartozik. Mindez hatványozottan igaz a monolit rendszerekben működő politikai rendőri apparátusokra, így a „csekista” mintára kiépülő kommunista állambiztonsági szolgálatokra is. Magyarországon a második világháborút követő átmeneti időszakban (1945–48) a megfélemlítő akciók, letartóztatások, összeesküvés ügyek és a kommunista sajtóban megjelenő szenzációs leleplezések együtt képezték a politikai harc eszközeit. A közvélemény befolyásolásának direkt formájaként tekinthetünk a sztálini diktatúra időszakában a koncepciós perekre és eljárásokra is. Ezek egyik funkciója szintén egy konstruált valóságértelmezés elterjesztése volt. A legnagyobb hatású magyarországi perek ilyen típusú összefüggései többé-kevésbé ismertek, feldolgozottak.¹

Szintén alapos tudásunk van arról, hogy a Kádár-rezsim hogyan igyekezett megteremteni 1957–1963 között kiadott broszúráiban – állambiztonsági forrásokat is bevonva – a saját legitimitását biztosító történelmi narratívákat.² Ezek közül a legismertebbek az aktuálpolitikai propagandának is tekinthető Fehér Könyvek, amelyek 1956 megfelelő értelmezését értelmezést voltak hivatva elterjeszteni.³ A későbbiekben Hollós Ervin és Berecz János munkássága ezt a képet próbálta fenntartani, elmélyíteni, illetve árnyalni.⁴

A titkosszolgálati anyagokat az egyes dossziék lezárása után nem csupán irattározták, hanem a rendezést követően a (párt)sajtó és a (párt)történetírás rendelkezésére is bocsátották. Így ezek az iratok már a hetvenes évektől – sajátos körülmények között – történelmi forrásokká is váltak. A politikai rendőrség iratait tehát nem csak direkt, hanem indirekt formában is felhasználták a közvélemény formálására.

Az ÁBTL-ben és a Magyar Országos Levéltárban (MOL) elszórtan található források rávilágítanak arra, hogyan születhettek ezek a kiadványok (könyvek, cikkek, filmek, propagandaanyagok), milyen apparátus segített az iratok kutatásában, feldolgozásában. Ezek az összefoglalók, jelentések, parancsok és levelek számos kérdést vetnek fel. Miként kezelték a BM nyilvántartási osztályain az állambiztonsági dossziékat? Kik voltak az állambiztonsági iratok első kutatói? Hogyan váltak történelmi dokumentummá ezek az anyagok a pártállami időszakban? Miként váltak a történelmi tudatot befolyásoló tényezőkké az állambiztonsági szervek manipulatív valóságértelmezései? Hogyan választható el a propaganda, a párttörténetírás és a korszakban született jelenkor-történelmi munka?

Az állambiztonsági irattár működéséről szóló általam ismert legkorábbi összefoglalót 1967. január 12-én Ács Ferenc ezredes osztályvezető készítette. Ebben olvashatunk először arról, miként váltak a titkosszolgálatok iratai „történelmi forrásokká”. A dokumentum ugyanakkor teljes nyíltsággal szól a direkt politikai, propaganda célú megrendelésekről is. A Nyilvántartó Osztály vezetőjének értékelése szerint ugyanis az összegyűjtött dokumentációkkal megfelelő segítséget adtak „irodalmi, történelmi és leleplező” cikksorozatok készítéséhez is.⁵ A jelentés szerint az évben két kiemelt fontosságú alkotáshoz használták fel a politikai rendőrség dokumentumait. A forradalom tízéves évfordulójára jelent meg Hollós Ervin: „Kik voltak, mit akartak?” (Budapest, 1967, Kossuth) című műve. A kötetben a Műegyetem tanárává áthelyezett káder az egykori általa irányított szervek anyagait használva konstruálta meg 1956 kádárista

történetét. Mindezzel kapcsolatban figyelemre méltó az éves jelentés megfogalmazása: *„A Párt és a Belügyminiszterhelyettes Elvtárs engedélyével segítséget nyújtottunk Hollós Ervin elvtársnak „A belső ellenség szerepe az 1956. október 23-án kirobbantott ellenforradalomban és előkészítésében” című disszertációjához és kiadásra kerülő könyvéhez.”* Szintén 1966-ban készült Cseres Tibor regényéből, az 1942-es újvidéki vérengzéseket bemutató *Hideg napok* című film Kovács András rendezésében. A III/2. Osztály munkatársai ehhez adatgyűjtő munkát végeztek.⁶

Az operatív nyilvántartási osztály legfőbb „együtműködő partnere” azonban a Párttörténeti Intézet volt. Az MSZMP KB-nak alárendelt intézmény dolgozói voltak azok, akik elsőként hozzáférhettek az egykori operatív iratokhoz, s minden jel szerint ők voltak az állambiztonsági irattár első kutatói. Megfelelő pártutasítás esetén ők foglalkoztathatták a belügyi dolgozókat egy átfogó témában iratok előkészítésére. 1966-ban például a kutatási tervben a hazai szélsőjobb (Vannay-féle puccskísérlet, Etelközi Szövetség) és a Matuska-ügy állt. E témák historiográfiai szempontból különösen izgalmasnak tekinthetők. Forrásul ez esetben ugyanis a Horthy-korszak politikai nyomozó szerveinek anyagai szolgáltak. Ezekhez 1945-től a Politikai Rendészeti Osztályok (PRO), az Államvédelmi Osztály (ÁVO), az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) irattára után a BM III/2. Osztályon lehetett hozzáférni. A régi ügyeket az 1945 után letartóztatott csendőrök és politikai nyomozók utólagos vallomásainak, vallatásainak anyagai egészítették ki. Így ezen többszörösen konstruált és manipulált iratok alapján születhettek a korabeli kívánalmakhoz igazodó elbeszélések, a „történeti munkák” mellett például a *Magyarország* hetilap cikksorozata a leventékről vagy a Rongyos Gárdáról.⁷

Az állambiztonsági irattárakba kerülő iratok más okok miatt sem maradtak „holt anyagok”, hanem diplomáciai, igazságszolgáltatási és egyéb ügyekben is felhasználták őket. 1966-ban például egy szervezkedési, kémkedési ügyekről szóló tankönyv megírásához kutattak a dossziékban. Több miniszteriális szerv kapott összefoglalót: így a BM Titkárság (a Nemzeti Munkaközpontról, a horthysta tábornokokról, a Paraszt Szövetségről), a Pénzügyi Központ (a II. világháborúban németek által elrabolt javakról), a Külügyminisztérium (az Értékforgalmi Banknak 600 oldalas dokumentációját az NSZK-val való tárgyalásokhoz), a HM Központi Irattár (48 alkalommal a Szovjetunióban elítélt személyekkel kapcsolatban).

Az állambiztonsági dokumentumok felhasználásának harmadik területét mutatja be a Belügyminisztérium IV/I. Csoportfőnökségén 1968. január 16-án kelt jelentés, amely az 1967-ben állambiztonsági vonalon végzett propagandamunka céljairól és irányairól számolt be.⁸ Az állambiztonsági irattár anyagait ugyanis felhasználták a direkt belügyi, illetve politikai propaganda előadások előkészítésénél is. 1967-ben például az állambiztonság munkatársai 219 propaganda előadást tartottak, elsősorban a külkereskedelemben dolgozóknak. Legtöbbet a Pannónia és Hungária Vendéglátóipari Vállalathoz tartozó közel 100 üzemegységben, de 25 KISZ építőtáborban is elhangzottak állambiztonsági előadások.⁹ A legnagyobb jelentőségű újítás azonban az állambiztonsági témák megjelenése volt a közoktatásban. A Művelődésügyi Minisztérium rendelete alapján 1967 februárjában kísérleti jelleggel a fővárosban, majd az 1967/68-as iskolai évtől az egész országban kötelezően tartottak osztályfőnöki foglalkozásokat a gimnáziumok, szakközépiskolák és technikumok IV. osztályában az államelleni bűncselekményekről.¹⁰ A korabeli beszámoló a tervek teljesítésének, a fiatalok érdeklődésének igazolására azt is rögzítette, hogy foglalkozásonként 10-12 kérdés merül fel, és az órák összesen több mint 200 000 fiatalt érintenek. Ezekhez az alkalmakhoz is kapcsolódtak a BM stúdióban készült oktató és propagandafilmeik. Közülük a leggyakrabban játszottak darabok a *Feladatuk a kémkedés*, a *Havi 200 márkáért*, a *Teenager party*¹¹ ma az ÁBTL-ben és a budapesti Open Society Archives (OSA) kutatóiban is megtekinthetők.¹²

A legszélesebb kört azonban nyilvánvalóan a tömegkommunikációs eszközökkel lehetett elérni. A TV-ben és a moziban a közönség több más állambiztonsági tematikájú filmmel is találkozhatott. 1967. március 22-én került TV-műsorba az *Ítélet kémügyben* című film¹³ az Asbóth-Egedy-ügyről¹⁴. Ugyanebben az évben *Piszkos amerikai* címmel a CIA-t leleplező dokumentumfilmet is sugároztak. Emellett többször vetítették az *Idézés* és az *Ötös mező* című állambiztonsági témájú filmeket is.¹⁵

A sajtóban végzett direkt propaganda eredményei nem voltak ennyire látványosak. Ez minden valószínűség szerint összefüggött azzal, hogy a Kádár-rezsim a megtorlásokat követően mindenképpen feledtetni kívánta a terrort direkt propagandával vegyítő ötvenes évek emlékét. A politikai nyomozó szerveket ezért nem csupán integrálta a Belügyminisztérium szervezetébe (összekötve a közrend és az állam rendjének védelmét), hanem a szerv működését minden eszközzel igyekezett konspirálni. 1967-ben a *Népszava* két állambiztonsági tartalmú cikket közölt.¹⁶ Csupán a szaksajtóban festett némileg másként a kép: az év folyamán *Magyar Rendőr*ben 103 állambiztonsági témájú anyag jelent meg,¹⁷ *Belügyi Szemlé*ben pedig 19 ilyen cikket publikáltak.

Fontos propagandaeszköznek számítottak emellett a különböző preventív célzatú, „az ország rendjének védelmét” propagáló kiállítások. 1967-ben (a már korábban létrehozott) „Védjük a szocializmust építő államunk biztonságát” c. kiállítást Budapest után valamennyi megyeszékhelyen, és több nagyvárosban is bemutatták, – a jelentés szerint – kb. 350000 látogató előtt. Emellett elkészült négy példányban egy kisebb helyekre szánt, könnyen felállítható kiállítás, amelyre elsőként a Fővárosi Művelődési Ház jelezte igényét. A kiállítást négy alkalommal turistaidényben, Balaton-menti üdülőközpontokban és Szegeden az ünnepi játékok alatt is bemutatták.

A fennmaradt éves jelentések alapján betekintést nyerhetünk az állambiztonsági iratok felhasználásának további történetébe is: 1968-ban a nyilasok által elkövetett bűncselekmények dokumentálása került előtérbe. Ez a munka egyszerre szolgálta az operatív szervek tevékenységét és a propagandát. A kutatás során feldolgozták a XII. kerületi nyilasok ügyeit és a II. kerületi Kapás utcai nyilasok büntetteit. (Közben eredeti nyilaspárti belépési nyilatkozatokat is összegyűjtöttek. Újra átvizsgálták a Duna-parti kivégzésekről szóló anyagokat, és ennek alapján több személyt vettek fel az operatív nyilvántartásba. A munkaszolgálatosokkal szemben elkövetett büntettek mellett vizsgálták a nyilas különítmények működését is. A nemzetközi együttműködés sajátosságait jelzi, hogy miközben egy volt Gestapo tiszt a felelősségre vonásához adatokat szolgáltatott az NSZK részére, a Berchtesgadenben működő amerikai hírszerző kiképzőhely ügynökeinek azonosításával is foglalkoztak.¹⁸ A hazai munkásmozgalmi vonatkozású anyagokban eközben Ságvári Endre és Rózsa Ferenc halálával kapcsolatban folytattak gyűjtőmunkát. A kiadott másolatokat felhasználták a Rózsa Ferencről készített film forgatásánál is.¹⁹

Az ilyen források még nagyobb óvatosságra kell, hogy intsék az akták mai olvasóit. A kutató ugyanis sok esetben nem az állambiztonsági szervek 1945 után (olykor 1945 előtt!) keletkezett iratait kutathatja az ÁBTL-ben, hanem azoknak a hatvanas-hetvenes évektől állambiztonsági és propaganda célból rendezett, szelektált, majd a rendszerváltozás idején megcsonkított együttesét. Azaz az iratok keletkeztetői és a dossziék „szerkesztői” is állambiztonsági, belügyi szakemberek voltak. A legfontosabb talán azonban, hogy mindkét folyamat politikai megrendelésre, a párt irányítása és ellenőrzése mellett zajlott. Mindez tehát alapos forráskritikát, az információk többszörös szűrését követeli meg. Ugyanakkor az ilyen jellegű dokumentumok alapján ezek a torzító (át-, de- és megkonstruáló) tényezők is vizsgálat tárgyává tehetők.

Az BM III/2. Osztály működésének intenzitását jelzi, hogy 1969-ben a napi munka keretében operatív és igazságügyi szervek részére, betekintésre és kutatásra 21899 dossziét adtak ki, vagy küldtek meg.²⁰ Sor került 15673 dosszié restaurálására is. Eközben kiegészítették az operatív irattárban lévő politikai, történelmi tárgyú könyvtári rendszert a horthysta erőszakszervezetek eredeti anyagaival és más újabb kiadványokkal. Átnéztek 34683, tárgyköröztek 11313 dossziét, eközben 21498 tárgykör-kartont készítettek.²¹ Ezekkel a gépesített irattári munkákkal alakították ki azt a struktúrát, amelynek segítségével az elkövetkező időben kielégítették a folyamatosan növekvő „kutatói igényeket”. Az érdeklődés erősödését Ács Ferenc osztályvezető is hangsúlyozta: „Az operatív irattár szerepe-tevékenysége 1969-ben jelentősen megnövekedett. Központi és megyei szerveink, valamint külső szervek (rádió, televízió, film, újságírók, történészek) élénk tevékenységet fejtettek ki az operatív irattárban lévő rendőri, politikai, történelmi dokumentumoknak, mint forrásmunkák felhasználásra, hazánk felszabadulásának 25 éves jubileumával összefüggő filmek, történelmi megemlékezések, cikksorozatok, tanulmányok stb. készítéséhez, egy-egy megye rendőri, állambiztonsági munkájának

bemutatására, *E politikailag nagyjelentőségű munkát – igen nagymennyiségű anyag biztosításával – eredményesen segítettük.*²²

1969-ben Párttörténeti Intézet például a horthysta erőszakszervek azon vezető tagjairól kért anyagokat, akik az illegális kommunista mozgalom elleni nyomozásokban részt vettek. A *Népszabadságban* cikksorozatot közölt az újvidéki vérengzésekről. A Magyar Partizánszövetség adatokat kért partizáncsoportok felszámolásának körülményeiről, a Görgey-zászlóaljról. Az MTV a *Századunk* című történelmi sorozatához, az 1920-as évek eseményeire, a frankhamisítási botrányra, ellenforradalmi titkos szervezetekre stb. kért iratokat. Figyelemre méltó, hogy a III/2. Osztály a német megszállók magyarországi rablásainak dokumentálására az NSZK-val szembeni kártalanítási ügyekben folyó tárgyalásokhoz kihallgatható tanúkat és anyagokat kutatott fel.

A titkosszolgálati, a propaganda és a történetírói munka összefonódása leginkább talán az egyes ügyek felülvizsgálatának kapcsán figyelhető meg. Erre szintén az 1969-es beszámoló szolgált érdekes példakkal: az Osztály Nemes Dezső²³ kérésére 1969 áprilisában kezdett hozzá a Magyar Közösség, az FM, a MAORT és a STANDARD ügyekben keletkezett anyagok felülvizsgálatához.²⁴ A megbízás szerint azt kellett kimutatni, hogy a lefolytatott eljárások „politikailag indokoltak, büntetőjogilag pedig törvényesek” voltak-e, illetve előfordultak-e törvénytértések az eljárások során. A kutatás során 230 dossziét – közel 70 ezer oldalt – tanulmányoztak át, bírósági anyagokat, fotómásolatokat, beadványokat szereztek be. Azonban nem csupán „történelmi” munkát végeztek! Feladatunk volt az ügyekben érintett személyek széleskörű ellenőrzése is, a szűk értelemben vett személyi adatokon túl az akkori jelenlegi társadalmi helyzetük, az 1956-os magatartásuk vizsgálata is.

A munkát 1969 decemberére végezték el. A tanulmányozott anyagok alapján 4 összefoglaló jelentést készítettek a minisztérium felső vezetői illetve a Párttörténeti Intézet részére. Összefoglalóikban megállapították, hogy a közismert „MK”, „FM”, illetve „Standard” név alatt ismert ügyek az 1946-1949-es évek jelentős belpolitikai eseményeivel összefüggésben kerültek leleplezésre. *„A tárgyalt időszakban úgy a külső, mint a belső reakciós erők szervezett összefogásáról volt szó, és éppen ezért ezen erők ellenséges tevékenységének megszakítása államvédelmi és igazságügyi szempontból való felelősségre vonása indokolt volt. Az egyes ügyekben felelősségre vont személyek elkövették az eljárás alapjául szolgáló bűncselekményt. Azonban a MAORT és STANDARD ügynél tapasztalható volt törvénytértés. Miután az eljárás lefolytatása egybeesett a munkásmozgalmi emberek elleni koncepciók ügyek vizsgálatával, itt is érvényesült a koncepció és bizonyos törvénytértő módszerek alkalmazása.”*²⁵

Az ilyen típusú átfogó munkák több lényeges kérdést is felvetnek. Az iratok története szempontjából például azt, hogy ezen alkalmakkal milyen mértékben bontották meg az iratok eredeti rendjét, milyen mértékű selejtezésre, válogatásra került sor. A politikai eseménytörténet felől közelítve ugyanakkor vizsgálható, hogy miért fordították adott időpontokban a rendelkezésre álló erőforrások zömét ilyen jellegű vizsgálódásokra. Az intenzív kutatómunka közben ugyanis az operatív szervek 1969-es kéréseit is ki kellett szolgálni. Az irattár többek között partizánokról, csendőrökről, egykori SS tisztekről, honvédekről, 1956 közéleti szereplőiről szolgáltatott adatokat 1969-ben.

Egy másik összefoglaló alapján úgy tűnik, hogy 1970-ben kevesebb „külső”, és több háttérmunkát végeztek az állambiztonsági szervek részére. Az éves értékelés megállapította: *„Az operatív irattár szerepe, tevékenysége jelentősen megnövekedett. A központi és megyei szervek mind gyakrabban fordulnak a BM III/2. Osztályhoz. A párt, állami szervek történelmi, politikai események tisztázásához, anyagaik kiegészítéséhez, propagandamunkához kérnek anyagot.”* A legfontosabb kérések alapján képet kaphatunk arról, hogy ebben az évben milyen anyagokba lehetett betekinteni. A *Magyar Hírlap* a Margit-körúti fogházzal kapcsolatos adatokat kért egy cikksorozat megírásához. Az Igazságügyminisztérium részére igazolás kiadása céljából szolgáltattak információkat a Kárpátalján 1940-44 között letartóztatott partizánokról. Az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének a kalocsai érsekség iratairól és kegytárgyairól kerestek adatokat. A Minisztertanács kérésére 1933-35-ös kommunisták elleni perek ügyiratait vizsgálták át. Az operatív szervek részére végzett kutatások célszemélyei a következők voltak 1970-

ben: az 1941-42-es délvidéki vérengzés résztvevői, a sátoraljaújhelyi fogházból kitört politikai foglyok elfogásában részt vett csendőrök, a Magyarország német megszállása után atrocitásokat elkövető SS, Gestapó, SD alakulatok tagjai, az 1942-ben az ún. Győri Vagongyári „szabotázs” ügyében őrizetbe vettek, (akiket az angol hírszerző kapcsolatokkal vádoltak), az olaszországi menekülttáborokban járt személyek, a Radnóti Miklós meggyilkolásával kapcsolatos tanúk, a kommunista-ellenes nyomozásokban részt vevők és partizánvadászok. Mindezek mellett a nyilvántartó osztály munkatársai hozzájárultak a Belügyminisztérium 25 éves jubileuma alkalmából a rendőrség munkáját méltató cikksorozat készítéséhez, továbbá egy államellenes büntettekről szóló tanulmány megírásához is.²⁶

Az eddig fellelt töredékek szerint tehát úgy tűnik, hogy a BM III. Főcsoportfőnökségén egy sajátos intézmény jött létre. Az irattár egyszerre szolgálta a napi titkosszolgálati munkát, a propaganda tevékenységet és a „történetírói” munkát. Nem véletlen tehát, hogy ezek a szálak összekeveredtek, szétválasztásuk izgalmas historiográfiai kutatások témája lehet. A megjelent publikációk esetében az írások tartalma összevethető az ÁBTL-ben jelenleg megtalálható dossziék anyagaival. A különböző gyűjtések, válogatások (elsősorban az ún. A-anyagok) keletkezéstörténete aprólékos munkával szintén felvázolható. Továbbá érdekes eredményeket hozhat annak a kutatása is, hogy kik és mikor kaptak engedélyt állambiztonsági anyagok felhasználására.

Az 1972. évről készített jelentés szerint külső szervek egy év alatt 20 esetben fordultak a BM Nyilvántartó Központ operatív irattárához. A kérelmeket hat alkalommal utasították el, két esetben a dekonspiráció veszélye miatt. A Párttörténeti Intézet a Polgári Demokrata Párt programját tartalmazó dokumentumokat kapott, Ortutay Gyula számára összefoglalót készítettek a „Görgey zászlóaljról”, a Magyar Partizán Szövetség a Szovjetunióban tevékenykedő partizánokról jutott hozzá anyagokhoz. A Hadtörténeti Intézet és Múzeumnak, valamint a Zalka Máté Katonai Akadémiának többek között a második világháború történetéhez használható népbírósi anyagokat küldték meg. A Magyar Televízió Dokumentumfilm Osztálya számára a Rózsa Ferencnek emléket állító film készítéséhez, illetve a Századok sorozat biatorbágyi merényletről készített részéhez adtak segítséget.

Történeti témájú könyvek közül 1972-ben két alkotás támogatásáról tett említést az összefoglaló. Az értékelés szerint adatokat szolgáltatottak *„Hollós Ervin elvtárs részére – készülő könyvéhez”²⁷ – ellenforradalmi bűncselekmények elkövetése miatt felelősségre vont egyes személyekről*. Továbbá megküldték *„Nemeskürty István részére, betekintésre – készülő történelmi munkájához”²⁸ – Jány Gusztáv a volt II. magyar hadsereg parancsnokának népbírósi anyagát*. Mindez önmagában is érdekes adalék a pártállam emlékezetpolitikai törekvéseiről. Hiszen a legjobban őrzött forrásokból egyszerre szolgáltatott anyagot a rendszer alapját szolgáló 1956-kép széleskörű propagálásához és egy olyan műhöz, amelyben először lehetett nyilvánosan empatikus sorokat olvasni az egyszerű magyar bakákról.

A külső kérések nagyobb része egyébként munkásmozgalmi, ellenállási érdemek igazolását szolgálta. Emellett – bár csupán egyetlen esetben szerepel – fontos megemlíteni az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága számára teljesített adatszolgáltatást. (1972-ben a „Magyar Közösség” ügy anyagaiból küldtek másolatokat a KEB-nek.) Ez a regisztrált eset ugyanis rávilágít az irattár komplex működésére, illetve a funkciók keveredésére. Miközben történeti publikációkat támogattak, a szervek a politikai ítélezésben, fegyelmi ügyekben is meghatározó szerepet játszhattak. A párt irányvonalának, a pártegységnek, a kommunista erkölcs legfőbb órének, a KEB-nek megküldött anyagok személyes sorsokat dönthettek el.

A központi és megyei állambiztonsági szervek munkájához 33 esetben végeztek kutatást. Többek között SS és Volksbund anyagokat küldtek meg a hírszerzésnek, a Ganz-MÁVAG 1945-1972 közötti objektum dossziéit a kémelhárításnak, vagy a Tűzoltó utcai 1956-os csoportról a katonai elhárításnak. Emellett a belügyi képzéshez is szolgáltatott anyagokat a Rendőrtiszti Akadémiának.²⁹

Az Osztály működése tehát mind komplexebbé vált, talán ezzel is összefüggött az, hogy hamarosan napirendre került az irattár működésének átfogó szabályozására.

A Belügyminisztérium 1972-es átszervezését követően az anyagok kezelője a BM Nyilvántartó Központ lett. Rácz Sándor vezérőrnagy, a belügyminiszter első helyettesének 1973-ban kiadott parancsa rendezte a leltározott anyagok kutatásának lehetőségeit. Ez az a dokumentum, amely elsőként próbálta meg az „állambiztonsági érdeket” és a múlt megismerésének, bemutatásának igényét összeegyeztetni. A parancs bevezetőjének megfogalmazásában: *„Ezen irattári anyagok – amellet, hogy politikai, munkásmozgalmi vonatkozású okiratokat, adatokat is tartalmaznak – többsége nem választható el a belügyi (állambiztonsági, bűnügyi) munka titkos operatív módszereitől, illetve a nyilvántartásban szereplő személyekre vonatkozó iratoktól. Alapvető érdek fűződik ahhoz és törvényszabta feladat, hogy a belügyi szempontból fontos, titkos irattározott anyagokat, adatokat a bennük szereplő személyeket védjük a dekonspirációtól.”*³⁰

A parancs a betekintésre, adatszolgáltatásra jogosultak körét a következő sorrendben rögzítette: a Párttörténeti Intézet munkatársai, az Intézet által támogatott kutatók; a Történettudományi Intézet kutatói; a HM Hadtörténeti Intézet munkatársai, történészei; a kulturális, a propaganda és hírközlő szervek (TV., rádió, sajtó, film, színház, stb.) megbízottai, valamint; az egyetemek tudományos tanárai. Az egyéni kérelemre történő adatszolgáltatást, betekintést, kutatást nem engedélyezték. A kutatást BM Titkárságtól kellett kérelmezni, a beérkezett igényeket a BM Nyilvántartó Központ vezetője véleményezte, tekintette át és tett javaslatot a válaszra.

A parancs rögzítette az adatszolgáltatás, betekintés, kutatás területeit, lehetőségeit is. A lehetőségek szerint az időhatár 1948 volt, témák szerint a Horthy-korszak lejárására, leleplezésére alkalmas iratokat és a munkásmozgalmi kutatásokat preferálták.³¹ Mindezt természetesen csak abban az esetben, ha a dekonspiráció veszélyét el lehetett kerülni. Továbbá szabályozták a kutatás nyilvántartásának, ellenőrzésének feltételeit is. Egy későbbi 1975-ös szabályozás szerint a megkezdett kutatásról az irattár vezetőinek 48 órán belül jelentést kellett tenniük.³²

A kutatási lehetőségek szabályozása után, több a propagandamunka erősítéséről szóló rendelkezés is született. Benkei András belügyminiszter 1975-ben kiadott parancsa a belügyi szervek tömegkapcsolatának szélesítésével foglalkozott. A hidegháborús enyhülés, a nyitás következtében a szervek kiemelt feladata lett a politikai befolyásolás, az „ideológiai diverzió” elleni küzdelem. Ennek érdekében a következő feladatokat határozták meg:

„1.[...] A szervek tervszerű és céltudatos intézkedésekkel segítsék elő, hogy a lakosság felismerje a különböző ellenséges tevékenység és propaganda módszereit, formáit és gyakorlatát, továbbá tegyék lehetővé, hogy állampolgáraink személyesen is közreműködjenek a politikai és államellenes bűncselekmények megelőzésében, felderítésében, illetve leleplezésében.

2. A Belügyminisztérium érintett szervei [...] gondoskodjanak a tömegek informálását elősegítő, olyan színvonalas propagandáról, amely a maga valóságában megismerteti előttük az ellenséges tevékenységet, leleplezi céljait, módszereiket. Ehhez az eddigieknél jobban használják fel a tömegkommunikációs eszközök adta lehetőségeket.

3. A BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség továbbra is szorgalmazza az állambiztonsági vonatkozású kiállítások szervezését, ehhez használja fel a bűnügyek bírósági anyagait, tárgyi bizonyítékait. Kapjanak különösen hangsúlyt a fellazítással, az ideológiai diverzióval kapcsolatos közlemények.

4. A BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség lássa el a polgári tanintézetekben az állambiztonsági vonatkozású ismeretterjesztést végző operatív tisztek munkájának felügyeletét, tegye szervezettebbé, színvonalasabbá...

5. Az állambiztonsági operatív csoportfőnökségek, a BM III/1. Osztály, valamint a rendőr-főkapitányságok vezetői a realizált ügyekről készített összefoglaló jelentésben foglaljanak állást az ügy propaganda célra történő felhasználását illetően, gondoskodjanak, hogy ezekről preventív célú publikációk készüljenek...

*6. A területileg illetékes belügyi szervek [...] állambiztonsági szempontból fontos objektumokba [...] ismertessék a dolgozókkal [...] az ellenséges tevékenység várható veszélyét...”*³³

1977-ben egy négyéves munkatervet is kiadtak az állambiztonsági propagandamunkáról. A célkitűzések között első helyen az imperialista hírszerzőszervek (elsősorban a CIA), illetve az ideológiai behatolási kísérletek leleplezése állt. Ugyanakkor kiemelt helyen szerepelt az értelmiség körében kifejtett propagandatevékenység. Tervbe vették – az egyetemek és főiskolák vezetőivel, a párt és a KISZ vezetőkkel történt egyeztetés után - előadások tartását a III. éves tanárképző végzős, bölcsész és jogász hallgatók számára. Feladatként szabták meg, hogy a Magyar Írók Szövetségében különböző állambiztonsági témakörökben irodalmi pályázatot kell meghirdetni, továbbá a Magyar Televízió és a Magyar Rádió az állambiztonsági témákkal foglalkozó filmek, adások számának növelését és nyilvános állambiztonsági kiállítások szervezését is tervezték.³⁴

A tervek megvalósulása, az állambiztonsági propagandatevékenység és a közvéleményt formáló más szervek összefonódásainak kimutatása további vizsgálódások témája lehet. Széleskörű, kitartó és alapos munka esetén jellegzetes esetek rekonstruálhatók. Talán a legjobb példa erre Hollós Ervin és David Irving kapcsolatát feldolgozó tanulmány.³⁵ Mink András írása részletesen elemzi, hogy miként talált egymásra az „állambiztonsági levéltár” leggyakoribb kutatója, az 56-os szakértő Hollós és az antiszemita Irving, a nyugati liberális demokráciák ellen folytatott propaganda bázisán.

A Kádár-korszakban az állambiztonsági, a propaganda és a történetírói munka számos esetben összefonódott. A politikai rendőrség által konstruált történetek így a propagandamunkákban és a tudományos publikációkban is megjelentek. Ezek keletkezése külön kutatási téma lehet és számos megközelítésben vizsgálható, hogy vajon a titkosszolgálatok valóságértelmezése, a szervek dokumentumainak nyelvezete, a pártutasítások alapján változó ellenségkép milyen viszonyban áll az 1990 előtt megjelent művekkel? Az ÁBTL-ben őrzött dokumentumok más levéltári forrásokkal együttesen végzett elemzése segíthet az ilyen kérdések megválaszolásában. Az állambiztonsági iratok tehát a 20. század historiográfiájának, propaganda- és irodalomtörténetének³⁶ is megkerülhetetlen forrásai.

¹ A koncepciók perekről szóló szakirodalommal kapcsolatban ld. az ÁBTL ajánló bibliográfiáját.

² Legrészletesebben ld. *1956 Kézikönyve. 2. köt. Bibliográfia*. Szerk. Litván György, Budapest, 1996, 1956-os Intézet, illetve az 1956-os Intézet évkönyveinek tanulmányait.

³ A Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala 1957-ben jelentette meg az *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben* című propagandafüzet-sorozatát. Ennek célja az 1956. október-novemberi történések ellenforradalmi jellegének igazolása volt. A köteteket több nyelven, így angolul és franciául is terjesztették, Lengyelországban azonban megtagadták a kiadását. A sorozathoz a vidéki eseményeket bemutató „Fehér Könyvek” is kapcsolódtak.

⁴ Hollós Ervin műveit ld. alább; Berecz János: *Ellenforradalom tollal és fegyverrel*. Budapest, 1969, Kossuth. A könyvet 1956 évfordulóihoz igazítva 1981-ben és 1986-ban is kiadták.

⁵ Összefoglaló jelentés a BM III/2. Osztály 1966. évben végzett munkájáról. ÁBTL 1.11.3 II. sor 5. d. 64-7663/66

⁶ ÁBTL 1.11.3 II. sor 5. d. 64-7663/66

⁷ Uo.

⁸ ÁBTL 1.11.3. II. sor. 7. d., 65-46-10/67

⁹ A jelentés szerint: „Ezek hasznosak voltak, a táborparancsnokok véleménye szerint segítették a politikai nevelőmunkát. Az előadások tapasztalatai szerint igen nagy az igény a fiatalok körében a „krimi” könyvek, filmek, tv műsorok iránt”

¹⁰ Az összefoglaló szerint az 1967/68-as tanévben 594 előadást tartottak a fővárosban. (a II. osztályosok számára tartott fiatalok körüli bűnözésről szóló alkalmakkal együtt.) 1968/69-ben a fővárosban 819, országosan 3800-4000 foglalkozással számoltak. ÁBTL 1.11.3. II. sor. 7. d., 65-46-10/67

¹¹ A filmgyártás legnagyobb hatású alkotása 1967 évben a *Teenager party* c. a „Szabad Európa Rádiót” leleplező film volt. Ezt a MOKÉP az egész országban forgalmazta, a statisztikai adatok szerint 1967 december 31-ig 964 előadáson 191000 néző tekintete meg.

¹² ÁBTL 4.9. Állambiztonsági oktatófilmek és hangfelvételek, illetve HU OSA 394-0-2.

¹³ Az ÁBTL-ben található változat 38 perc hosszú. ÁBTL 4.9. 20 *Ítélet kémügyben*

¹⁴ Az ügyre vonatkozó dokumentumokat ld. ÁBTL 4.1. A-1318, A-2114 Asbóth László amerikai kém ügye, illetve ÁBTL 4.1. A-1326, A-2120 Dr. Egedy Elemér és fia dr. Egedy Lehel ügye.

¹⁵ A jelentés szerint: „Ez évben készült el a *Tanúságtétel* c. filmünk is, szintén állambiztonsági témából.” ÁBTL 1.11.3. II. sor. 7. d., 65-46-10/67.

¹⁶ A *Népszabadság* a Vietnámban meghalt magyar származású katonáról írt, emellett a *Magyar Ifjúság*ban folytatásos cikk jelent meg állambiztonsági témakörből.

¹⁷ Tematikus bontás szerint: az ellenséges fellazításról 19, idegenforgalmi kérdésekről 26, vizsgálati munkákról 12, kémkedésről 24, a Cseka (szovjet politikai rendőrség) megalakulás 50 évfordulójáról 22 írás jelent meg.

¹⁸ Összefoglaló jelentés a BM III/2. Osztály 1968. évben végzett munkájáról. ÁBTL 1.11.3 II. sorozat 5. d. 399/6/1969.

¹⁹ A jelentés szerint Rózsa Ferenc és Ságvári Endre meggyilkolásának körülményeit bizonyító anyagokról fotokópiát adtunk. A *Magyar Ifjúság* Ságvári elvtárs életleírását cikkben jelentette meg, illetve Rózsa elvtárs életéről szóló film készítésénél használták fel. ÁBTL 1.11.3 II. sorozat 5. d. 399/6/1969.

²⁰ Összefoglaló jelentés a BM III/2 Osztály 1969. évben végzett munkájáról, 1970. január. 15. ÁBTL 1.11.3 II. sor 5. d., 399-7/1970.

²¹ Alábbi témakörökben: a horthysta rendszer politikája, intézkedései, proletárdiktatúra, szocialista államrend gyengítésére irányuló külső és belső ellenséges erők, imperialista fellazítás, népgazdaság elleni tevékenység.

²² ÁBTL 1.11.3 II. sor 5. d., 399-7/1970.

²³ Nemes Dezső 1957–1983 között az MSZMP legfelső vezető testületeinek tagja, 1965–66-ban a Párttörténeti Intézet főigazgatója, 1966–1975 között az MSZMP Politikai Főiskolájának igazgatója volt.

²⁴ Az ügy előzményeiről és részleteiről ld. Bacsoni Gábor: *Négy törvénytörtő per utóélete*. In *Államvédelem a Rákosi-korszakban*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, 2000, Történeti Hivatal.

²⁵ ÁBTL 1.11.3 II. sor 5. d., 399-7/1970.

²⁶ Összefoglaló jelentés A BM III/2. Osztály 1970. évben végzett munkájáról, 1971. január 29. ÁBTL 1.11.3 II. sor. 5. doboz, 64-52/2/1971.

²⁷ Valószínűleg Hollós másik meghatározó művéről van szó: Hollós Ervin – Lajtai Vera: *Köztársaság tér, 1956*. Budapest, 1974, Kossuth.

²⁸ Nemeskürty István: *Requiem egy hadseregért*. Budapest, 1972, Magvető.

²⁹ Jelentés az operatív irattárban 1972. január 1. és 1972. december 31. között végzett kutató- és adatszolgáltató munkáról. MOL XIX-B-1-ai, 1-a/336/73.

³⁰ MNK Belügyminiszterhelyettesének 01. számú parancsa (a BM Nyilvántartó Központ operatív irattáraiban lévő politikai, munkásmozgalmi, történelmi jellegű anyagokba külső szervek által történő betekintés szabályozása), MOL XIX-B-1-az (BM normagyűjtemény), 99. d., 10-23/1/1973.

³¹ A felsorolás szerint kiadható: a háborús és népellenes főbűnösök, a horthysta, valamint Szálasi államapparátus vezető tagjai, a jobboldali fasiszta pártok, szervezetek vezetői, a honvédség vezérkara stb. felelősségre vonásakor keletkezett népbírószági ügyiratok, különösen jegyzőkönyvek, vádiratok, ítéletek, eredeti dokumentumok, a II. világháború eseményeivel és a partizán tevékenységgel kapcsolatos anyagok, a „felszabadulással” és a „koalíciós időszak” eseményeivel összefüggő anyagok, továbbá a Tanácsköztársaság eseményeire szerveire, a fehérterrorra, a horthysta elnyomás 25 évében történt eseményekre vonatkozó anyagok, végül a politikai, munkásmozgalmi, történelmi

vonatkozású dokumentumokat tartalmazó anyagok.

³² A Kulturális Minisztérium 377/1975. I. számú, a levéltárakban folytatható kutatásokról szóló rendelkezésének végrehajtása a főkapitányságok hatáskörében, 1974. április 7. MOL XIX-B-1-az 107. d. 10-263/1975.

³³ MNK Belügyminiszterének 09. számú parancsa, Az állambiztonsági szervek tömegkapcsolatának szélesítéséről, Budapest, 1975. március. 25. MOL XIX-B-1-az, 104. d. 10-21/9/1975.

³⁴ 1/1977. sz. BMH. parancs, a Belügyminisztérium külső -a lakosság körében végzendő- propagandamunkájának 1977-1980. évekre szóló irányelveiről, Budapest, 1977. március. 28. MOL XIX-B-1-az, 115. d., 10-24/1/1977.

³⁵ Mink András: David Irving kalandja 1956-tal. In: *Beszélő*, 2000. (5. évf.), 7-8. sz., illetve

<http://beszelo.c3.hu/00/0708/15mink.htm>

³⁶ Pl.: A MAORT-ügy irodalmi lecsapódásaival kapcsolatban ld. Mocsár Gábor: *Égő arany*, vagy Galgóczi Erzsébet: *A törvény szövedéke* című könyveit. Az író nő *Vidravas*, illetve *Szent Kristóf kápolnája* című műveinek egy jelentős része is állambiztonsági háttérű. Galgóczi Erzsébetről ld. az MTV, *Múlt-kor* magazinjának, 2009. március 9-i adását. <http://www.mtv.hu/magazin/cikk.php?id=309831> (A kiegészítésekért köszönet Dr. Gyarmati György főigazgató úrnak).

Takács Tibor

Szilánkok által homályosan

Tükörszilánkok. Kádár-korszakok a személyes emlékezetben. Szerk. Kovács Éva. Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet – 1956-os Intézet, 2008.

„A történelem túlságosan is fontos dolog, hogysem rábízható volna egyedül a történészekre” – állítja Odo Marquard német filozófus.¹ Mintha ez a vélekedés a múlttal foglalkozó „empirikus” kutatásokban is teret nyert volna: a történetírói konstrukciók mellett egyre nagyobb figyelem irányul az egyes személyek saját elbeszéléseire, arra, hogy a kortársak miként éltek át egy bizonyos korszakot. A megéléstörténet, az emlékezeti kutatások előtérbe kerülése még inkább felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy a múlttól való beszéd a jelenben születik, a történelem és a történetek a jelenben íródnak és a jelennek szólnak, így legalább annyi tájékoztatnak a máról, mint a tegnapról. Nem véletlen, hogy az emlékezet a jelenbeli társadalmi valóságra irányuló kutatások, a „jelentudományok” vizsgálódásának az eszköztárába is bekerült. A most bemutatott kötet, mely azt vizsgálja, miként jelenik meg a személyes emlékezetben a Kádár-korszak (illetve a korszakok), is ebbe a sorba helyezkedik, hiszen szociológusok munkájának az eredménye.

Mindezidáig kevés olyan munka jelent meg, amely a közelmúlt történelmének kutatásába bevonta a kortársi emlékezetet,² így mindenképpen úttörő jelentőségű kötetről van szó. Különösen értékes Kovács Éva imponálóan gazdag szakirodalmon alapuló bevezetője, amely kitér a kommunikatív emlékezet minden lényeges összetevőjére és aspektusára, a személyes emlékezettől kezdve, a történelempolitikán és az emlékezeti helyeken keresztül, a kollektív, társadalmi emlékezetig. Felvázolja a biográfiai módszer kialakulásának folyamatát, az élettörténeti emlékezet kutatásának elszakadását az *oral history*-tól. Az alapos és szerteágazó bevezető ismertetése és további méltatása helyett azonban fordítsuk figyelmünket a konkrét esettanulmányokra, leginkább abból a szempontból szemlélve ezeket, hogy mennyire építenek a bevezető elméleti alapvetésre. A recenzió három fő problémakörre koncentrálna: 1. a kiválasztott társadalmi csoportok mennyire voltak alkalmas vizsgálati keretek; 2. az életút-elbeszélések elemzéséből mit tudhatunk meg a Kádár-korszak(ok)ról; 3. és, ezzel összefüggésben, a tanulmányok szerzői miként viszonyulnak az elbeszélők személyes nézőpontjához. Kovács Éva megjegyzése szerint ugyanis „az élettörténeti módszer *poiesise* csak akkor bontakozhat ki, ha az elbeszélő mellett az elemző személyes attitűdjei sem maradnak teljesen rejtve”. (8.) A tükörszilánkokból így a szerzők arca is visszaköszön, mint ahogy e recenzióból a recenzensé.

1.

Mint arra a kutatást vezető és a könyvet szerkesztő Kovács Éva rámutat, „a Kádár-korszak emlékezete ma még elsődlegesen *kommunikatív*”. (11.) Ennek megfelelően a vizsgálat elméleti keretét a kommunikatív emlékezet dinamikus modellje képezi. Szociológusok által végzett kutatásról lévén szó, annak célja értelemszerűen nem (társadalom)történeti, nem a Kádár-korszak bizonyos mozzanatait kívánja megvilágítani, hanem azt, hogy a korszak milyen helyet foglal el az életrajzi elbeszélésekben, azaz „milyen *identitáspolitikák* következnek abból, ha valaki a Kádár-korszakot átélte” (36.). Miután a kutatásban résztvevők nem a Kádár-korszak társadalmát állították a középpontba, hanem arra voltak kíváncsiak, hogy „mennyiben és miként szervezi a kor emlékezete a *jelenkori társadalmat*” (35), így magától értetődő volt, hogy – tekintettel az emlékezet működésére – olyan csoportok tagjait szólaltatják meg, amelyek létezése nem a múltban, hanem a jelenben releváns, illetve a csoporthoz való tartozás magától értetődő és nem „külsőleg előírt” legyen.

Ámha, miként Kovács Éva is megjegyzi, az élettörténet és az identitás kéz a kézben jár (sőt, tehetjük hozzá, Dan McAdams szerint az élettörténet maga az identitás³), és az élettörténeti emlékezet erősen függ a külső körülményektől (akkor emlékezünk, amikor mások erre készítenek, a megoszthatóság, a szövegbe rendezés pedig szintén társas szabályokat követ), akkor nehéz ez utóbbi kritériumot értelmezni, a

„magától értetődőséget” és a „külső elírtságot” szétválasztani. Ezzel a követelménnyel nehezen összeegyeztethető az is, hogy a kutatásban olyan jelenbeli csoportosulásokat kerestek, amelyek tagjai számára a Kádár-rendszer megszűnése „sorseselemény” lehetett (etnikumok, nemesi származásúak, hajléktalanok, „kiszolgálók” és volt „disszidensek”). Mert bár kétségtelen, hogy „egyikük sem létezett a mai formájában a Kádár-korszakban” (37), ez gyakorlatilag minden társadalmi csoportról, sőt magáról az egész társadalomról is elmondható. Arról nem is beszélve, hogy a nyilvánosságban mennyire felismerhető egy volt disszidens, egy nemesi származék vagy egy volt ávós. Vagyis nem tűnik meggyőzőnek, miért lenne a kutatás szempontjából inkább releváns a „sváb”, a „szlovák” vagy a „zsidó”, mint a kisiparos, a bolti eladó vagy – urambocsá’ – a „munkás” és a „paraszt”. Igazából felvetődik a kérdés: szükség volt-e egyáltalán az emlékezők előzetes csoportosítására.

A kiválasztott csoportokat ráadásul további nagyobb egységekbe osztották be: hét írás a „Tónusok” című blokkba került, míg az ex-kádereket és a rendszerváltás után hazatelepült disszidenseket „kontrollcsoportként” vonták be a vizsgálatba, „Árnyékok” és „Visszatükröződések” címen egy-egy tanulmányból álló „blokkot” kialakítva.⁴ A többi emlékezőtől való elkülönítésük alapja csak az lehetett, hogy ők közvetlenül nem „szenveték el” a rendszert, mert vagy kiszolgálói voltak annak, vagy elmenekültek előle. Ez viszont azt jelenti, hogy a bevezetőben megfogalmazottakkal ellentétben mégsem a jelenben, hanem a múltban releváns csoportok szerint alakították ki a kutatás kereteit, hiszen nekik nem a jelenlegi, hanem az akkori helyzetükből fakadóan lehettek – elvileg – másféle emlékeik a korszakról. A „disszidensekről” szóló tanulmány szerzője, Kovai Melinda szerint e személyek nézőpontja azért különös, mert „a kádári Magyarország az ő esetükben olyan tér, ahol fizikailag nem voltak jelen, a Kádár-korszak olyan idő, melynek eseményeit csak a távolból kísérték többé-kevésbé figyelemmel”. (289.) Kovai elismeri ugyan, hogy a „valóság” mindig konstruktív jellegű, ám úgy véli, hogy az emigránsok élettörténeteiben a fentiekből következően ez a tér és idő „több módon is *fikcionális*”. (289.) Azt nem magyarázza meg, mit is jelent ez a „több mód”, így elméleti alapként nem marad más, mint az a banális előfeltevés, hogy aki külföldön élt, az másként látta a rendszert, mint aki itthon maradt 1956 után. Azt az episztemológiai problémát azonban még csak nem is érinti, hogy ma már senki sem lehet *jelen* a *múlt* kádári Magyarországon, így valamennyien csak „fantáziákat” alkothatunk róla. Maga a tanulmány ugyanakkor kiválóan elemzi a három történetet (bár az országot 1944-ben elhagyó Máriát nehéz „disszidensnek” tekinteni, ő teljesen más rendszer elől szökött el, mint a két 56-os menekült), és rámutat arra, hogy az interjúalanyok a saját Kádár-korszakukat felépítő (és egyben meg is szüntető) elbeszéléseikben elsősorban saját énjük változástörténetét adják elő. (316.)

A „kiszolgálók” elkülönítésének hátterében egy olyasfajta felfogás húzódik, amely a „rendszer” mereven elválasztja a „társadalomtól”, előbbi egy adott, befejezett, lezárt valaminek tartva, amely a (szintén adott) társadalom szempontjából külsődleges, kívülről ráerőltetett valami, amelyet az emberek vagy elszenvednek, vagy kiszolgálják. Pedig, gondoljunk csak Illyés *Egy mondat*-ára, a hatalmi és uralmi viszonyok (a „zsarnokság”) át- meg átszövik a társadalmat. Valamennyien – természetesen nem egyforma módon és mértékben – „kiszolgálták” azt, és – igaz, nem ugyanúgy – „áldozatai” voltak annak: az élettörténeti elbeszélések éppen arra lennének alkalmasak, hogy megvizsgáljuk a „rendszerbe foglaltság” módozatait, a rendszerrel való azonosulás jellegét, azt, hogy az emberek milyen formában konstruálják meg a maguk szerepét. Természetesen a jelenbeli történelempolitikák a legitim, a „normál” emlékezés státusát sokkal inkább az egykori „áldozatok” számára tartják fenn, ám még ebben az esetben is kérdéses egy emlékezzetudományi munkában a „tettesként” tételezett személyek emlékezéseit „árnyékként” különválasztani a többiekétől. Főleg ha figyelembe vesszük, hogy az áldozatként megszólaltatottak elbeszéléseikben magukat sokkal inkább az ötvenes évek, semmint a Kádár-korszak áldozataiként konstruálták meg.

Az egykori „kiszolgálók”, „ex-káderek” történeteivel foglalkozó Pulay Gergő maga is úgy látja, hogy az „egykori »haszonélvezők« élettörténeteinek elemzése [...] a diktatúra szereplőit tettesekre és áldozatokra osztó bináris oppozíció újragondolásához kínálhat szempontokat”. (265.) Hangsúlyozza, hogy a rendszer egykori kiszolgálói

tulajdonképpen azok, akiket ma ekként azonosítanak, és akik tarthatnak attól, hogy ekként azonosítják őket mások. Ebbe a „mások”-ba maga a szerző is beletartozik, hiszen az általa megszólaltatottakat úgy tekinti, mint akik „működtetői és hasznélvezői voltak az egykori politikai rendnek”, az elemzés során ezért az interjúknak azokra a részeire koncentrált, amelyeknek a rendszerrel való azonosulás és a hatalomból való részesedés motívumai képezik a tárgyát. Közelebbről nézve persze egyik elbeszélés főszereplője sem futott be valami fényes karriert a Kádár-korszakban: a volt ávós az ÁVH-nál sem került magas posztra, és később is csak a művezetőségig jutott. A másik elbeszélő üzemi párttitkár lett, akinek a hatásköre meglehetősen szűk területre korlátozódott, és erről a helyről sem egzisztenciálisan, sem fizikailag nem tudott kitörni. A párton belüli szerepét és lehetőségét a mából a következő szavakkal írja le: „hogyan idején Rákosi mit csinált, ezt nem szabad volt vitatni. Inkább azt, hogy a fene egye meg a sütőiparba, a pék már megint nem görbítette meg ezt a kurva kiflit eléggé, ilyen kicsi dolgokon érdemes volt vitatkozni, mert akkor azt látták, hogy igenis a mukit érdekli a dolog [...]. De attól óvakodni kellett, és én erre rájöttem két hónap után, hogy nagyon belemerülni a politikába. Ne, mert az baj.” Igaz, azt is hozzátette, hogy ebben a pozícióban „isten bizony jól éreztem magam annyira, hogy nem igaz.” (284.)

Pulay az élettörténeti elbeszélések elemzése során maga is rámutat „a rendszer iránti elköteleződés, a megfelelés és a kedvezményezettek körébe való belépés aktusainak belső ellentmondásaira”. (288.) A rendszer által nyújtott szerepdefiníciók még „a látszólag totális uralom feltételei között” is ki vannak téve az „alul lévők” manipulációjának, ellenszegülésének, ezek a rendhez való adaptáció eszközeiként működnek, következésképpen nemcsak utólagos konstrukciók. (288.) Ebből szintén csak az következik, hogy a rendszerben való „bennefoglaltság” olyan általános, minden vizsgált csoporttal kapcsolatban jelentkező probléma, amely nem kiindulási alap, hanem vizsgálni való tárgy kellett volna, hogy legyen. Véleményem szerint a rendszer kiszolgálásánál sokkal izgalmasabb a fennálló *rendhez* való igazodás, a konformizmus módozatainak a vizsgálata, melynek előbbi csupán egyetlen aspektusát képezi. (Pulay írásával kapcsolatban azt még megkérdezném, hogy vajon a Kádár-rendszer mitől volt „*látszólag* totális uralom”, ha a kötet – és nemcsak e tanulmány – összes elbeszélése alapján úgy *látszik*, hogy nem volt az... A politikai rendőrséggel kapcsolatos kifejezések pontatlan, pongyola használatát [272–275.] is fel lehetne róni az egyébként kiváló tanulmány szerzőjének.)

A személyek kiválasztásában alkalmazott csoportosítás felvet egy másik problémát is: miben áll egy személy svábsága, szlováksága, délszlávsága, hajléktalansága stb. Miután az identitás konstrukció, melyet – többek között – éppen az „én”-ről (és a „mi”-ről) szóló elbeszélések teremtenek meg, úgy ezeket a kategóriákat nem tekinthetjük objektív kereteknek. Mint a kötet egyik szerzője, Zombory Máté rámutatott: „Ha nem egyszerűen a múlt referenciális olvasatát adjuk, hanem a múlttal kialakított viszonyt is rekonstruáljuk (mint az önmaga viszonyát az énhez), értelmezhetővé válik az identitás konstrukciójának stratégiai jellege.” (44.) Ehhez csak az a megjegyzés fűzhető, hogy az emlékezet már önmagában a múlttal kialakított viszony, így felette kérdéses, hogy lehetséges-e egyáltalán a referenciális olvasat. Bárhogy is van, ennek a viszonynak a rekonstruálására, vagy legalább e viszony tudatosítására Zomboryn kívül alig vállalkozott valaki a kötet szerzői közül. Az általa elemzett, kitelepített vagy málenkij robotra hurcolt németek (svábok) által elbeszélte történetek rámutatnak arra, hogy egy etnikai csoport nem tértől és időtől függetlenül létező valami, hanem a tagok identitásának folytonos újírása által megkonstruált, ennél fogva elmosódott határokkal rendelkező, folyamatosan változó entitás. A „mi” sosem egyértelmű: aki Magyarországon német volt, az Németországban magyarnak minősül, tehát itt is, ott is más. Valaki számon tarthatja német származását, identitása mégsem etnikai alapú: svábnak és magyarnak vallhatja magát egyszerre. Talán nem véletlen, hogy a bizonytalan és megsokszorozódott etnikai és nemzeti azonosságok között a lakóhely, a település jelenti a szilárd pontot, amihez vissza lehet térni, ez jelenti azt a helyet, amelyhez kapcsolva – a kiszakadásként, veszteségként értelmezett kényszermigrációra válaszul – megkonstruálhatják az önazonosságukat. Zombory éppen

az „identitás diskurzív konstrukciójának lokalizáló gyakorlatait” (42.) állította elemzésének középpontjába.

A mozgás, a kényszerű migráció eredményezte megsokszorozódott azonosságok jellemzik a Kovai Melinda tanulmányában megjelenő emigránsokat is, különösen Máriát, a kalandos életű művészt, aki 1944-ben hagyta el Magyarországot. Ő itthon zsidó volt (zsidóként kellett elmenekülnie), Svájcban külföldi (ráadásul nő, amitől még idegenebbnek számított), Izraelben pedig magyar. Ám, mindeközben és elsősorban: pesti. Nosztalgiajának a tárgya egész életében Budapest volt, és nem Magyarország, amely a kommunista diktatúra helyeként teremtődött meg számára, ahol – mint egy jómódú zsidó polgárcsalád leszármazottjának – csak az üldöztetés lehetett volna az osztályrésze.

A vizsgált etnikai csoport egzakt meghatározásának nehézségeit, majdhogynem lehetetlenségét érezte Kovai Cecília is a „cigánysággal” kapcsolatban: „azok az emberek, akiket e kategória össze akarna gyűjteni, örökké ki-bejárkálnak annak határain, és éppen a határok folytonos változása ad nekik lehetőséget erre.” Egyetértés csak abban lehet, hogy „a »cigányság« egyet jelent a heterogenitás tapasztalatával, egyetlen biztosnak tűnő vonása, hogy makacsul ellenáll a kategorizálás homogenizáló törekvéseinek.” (175.) A külső és belső határvonalak elmosódottságát, az „ők” és a „mi” bizonytalanságát, a hovatarozás, az önazonosság többdimenziós voltát tapasztalják maguk a megszólaltatott interjúalanyok is. (Pl. 180–183., 195–196., 208–209., 217–218.) A „ki vagyok én?” kérdésre keresett válaszok között nyilvánvalóan azért dominált saját cigányságuk, mert az interjúk készítői cigányként szólították meg őket, ami korántsem jelenti azt, hogy identitásukat egyedül ez határozta meg. Kovai például ekként jellemzi egyik történetének főszereplőjét: „Volt a kádári jólét védelmét élvező »kispolgár«, a »vadkapitalizmus« találékony vállalkozója, egyetlen »kisebbségi« egy a »többség« elvére épült gimnáziumban, munkásgyerek a munkásgyerekek között, volt unoka a cigánysoron, aki minden házban »rokon«. Volt anyja, feleség, cigány anyja és cigány asszony, ráadásul – hol versengve, hol egymást kizárva – dolgozó nő, nem egy helyen, nem is kettőn. Ez mind ő volt, mielőtt és miközben az újság munkatársa lett, azaz »cigány értelmiségi«.” (195.)⁵ Kovai Cecília fenntartja a lehetőségét annak, hogy a történetekben megtaláljuk azt, „ami a »cigányság« alapján összeolvashatóvá teszi őket”, ám kétségeit is kifejezi, hogy az „ilyenfajta áthallások az egyik élettörténetből a másikba feljogosítanak-e arra, hogy csoportot alkossunk” az elbeszélőkből. (229–230.)

Ehhez hasonló következtetést lehet levonni a kötet többi tanulmánya kapcsán is (bár ezt kevesen fogalmazták meg a Kovaiéhoz hasonló egyértelműséggel), így a kötet szerkesztője, Kovács Éva is kénytelen volt megjegyezni, hogy „az elemzések többsége e kategóriákat *áthúzta*” (39). Ebből az következne, hogy az előzetesen felállított csoportok végső soron nem voltak alkalmas vizsgálati keretek. Kovács azonban nem jut el idáig, hanem úgy véli, hogy ha „a közösség etnikailag vagy társadalmilag megszerveződött (például a hazai zsidóság és németiség vagy az ex-nemesség körében), ott a személyes élettörténeti elbeszélés felépítését is megtámogatja. Ahol nem – legyen az etnikai (mint a hazai szlovákság és a letűnt »délsláv« népcsoport) vagy társadalmi (mint az ex-káderek vagy a hajléktalanok) –, ott hiánya a közösségiség érzetét is veszélyezteti.” (39.) Azzal sajnós adós marad, hogy vajon ez a szerveződöttség miben áll. Mitől szervezettebb a német kisebbség, mint a szlovák? Van-e értelme egyáltalán egy talán sosem volt, a jelenben viszont egyáltalán nem létező csoport, a „délslávtság” szerveződöttségéről beszélni?

A kötet tanulmányai alapján úgy tűnik, mintha a fentiekben a magyarózott és a magyarózott összekeveredett volna. Vegyük például a zsidókkal foglalkozó tanulmányt, Neumann Eszter és Vajda Júlia munkáját. A szerzők két személy történetén keresztül kiválóan járják körül a zsidó énrre való rátalálás bonyolult összetevőit. (Nagyon kifejező az egyik elbeszélő megjegyzése: „voltak bizonyos jelek, amik így nem álltak össze, merthogy nem tudtam, hogy mivé kéne hogy összeálljanak”. [135.]) Ehhez az interjúk szövegét mint elhangzott szöveget (azaz nemcsak mint lejegyzett textust) is jól bevonják az elemzésbe, rámutatva az elbeszélésekben előforduló elhallgatások, kihagyások, szakadások és gesztusok jelentőségére és jelentésére is. A két elemzett történet hasonló felépítésű: az 1960-ban illetve 1964-ben született interjúalanyok kamaszkoruk

környékén ismerik fel, tudatosítják és vállalják zsidó származásukat, majd kezdik megélni zsidóságukat (mindketten zsidó szervezetekben is tevékenykednek). Amennyiben zsidóként a zsidóságukra a késő Kádár-korban kamaszként/fiatal felnőttként rátaláló személyeket szólaltatunk meg, úgy természetesen nagy az esély arra, hogy hasonló történeteket kapunk. Ebből azonban még nem lehet „etnikailag megszerveződött” csoportról beszélni, ami azután magyarázná az elbeszélések felépítésének hasonlóságát. A tanulmány szerzői ugyanis a „zsidó” fogalmának vállaltan szűkített értelmezését használták, így nem érezték feladatuknak azokkal foglalkozni, akik „zsidóságukban ambivalensek”, „akik csak akkor érzik magukat zsidónak, hogyha antiszemizmussal szembesülnek”, vagy „akik szívesebben szabadulnának zsidóságuktól, melyet, úgy érzik, csupán környezetük tulajdonít nekik”. (114.) Ezzel tulajdonképpen megkerülik a zsidó identitás többértelműségének vizsgálatát, annak kutatását, hogy mennyire különböző módon élhető és tapasztalható meg és építhető fel a zsidó én. A „belülről megélt személyes” és a kívülről „ránk oktrojált” közötti ekképpen felfogott különbség Ricoeur identitás-fogalmának leegyszerűsítésén (sőt téves értelmezésén) alapszik. Ricoeur ugyanis nem „szétválasztotta” az „önmagaságot” és az „ugyanazságot” (mint a főszövegben szerepel), hanem (miként a lábjegyzetben a szerzők maguk is fogalmaznak), különbséget tett a személyes identitás két aspektusa, az *id* és az *ipse* között. (114.)⁶ A maguk zsidóságát (avagy „zsidótalanságát”) tehát azok is megélik belülről, akiket Neumann és Vajda a „zsidóságukban ambivalenseknek” nevezett: izgalmas lett volna róluk is megtudni valamit.

2.

Habár a kötet nem „a” Kádár-korszakról szól, hanem a jelenbeli identitáspolitikákról, arról, hogy a korszak milyen helyet foglal el az életrajzi elbeszélésekben, így mégsem érdektelen megnézni, hogy milyen képet alkotnak az elbeszélők (és a tanulmányírók) az 1990 előtti évtizedekről. Ezzel kapcsolatban minduntalan visszatér a Kádár-korszak elbeszélhetőségének – vagy inkább elbeszélhetetlenségének – a problémája. Az egyik (szlovákként megszólaltatott) interjúalanyról írja a tanulmányt jegyző Füleki Katalin: „A főnarratíva [...] sajátossága, hogy nincsen benne történet. Az élettörténet szinte teljes egészében hiányzik belőle, de más történetek sincsenek. Csak egy leírás, látlelet arról, hogy hogyan működött a rendszer, hogyan kellett viselkedni, hogyan lehetett megélni. Ebbe a nagyobb szövegszakaszba, amely tehát elsősorban leíró és általánosító jellegű, nagy ritkán történettöredékek – épp csak egy-két sorosak – ékelődnek.” (100–101.) (Az olyan megállapításokkal nem igazán lehet mit kezdeni, amelyek szerint „az elbeszélők az iskolai végzettség csökkenésével egyre kevésbé voltak képesek élettörténeti elbeszélésre”. [83.] Ez azt sugallja, hogy „valódi” élettörténeti elbeszélés az iskolázott értelmiségi által elbeszélte szép kerek történet, amely tálcán kínálja magát a – természetesen szintén iskolázott – kutató elemzésének. Amely élettörténet ennek a normának nem felel meg, az nemcsak, hogy „rossz”, hanem egyenesen nem is „valódi”. Akkor vajon mi?) Kovács Éva summázata szerint „a Kádár-korszak emlékeztetéhez való viszonyulás – szemben mondjuk az elűzetések vagy a »kemény« diktatúrák emlékeztetével – a közösségiesedésben, azaz az állandóan alakuló kommunikatív emlékezetben nem vált kategorikus imperatívusszá. Szabad elfelejteni, szabad margóra tenni.” (40.) Vajon mi lehet ennek az oka?

Narratív pszichológiai kutatások eredményei szerint az egyéni történetek számára a kulturális-társadalmi közeg biztosítja a lehetséges történetváz-készletet. Mint László János megfogalmazta: „Történeteink [...] nem csak saját, egyéni – gondolati vagy szóbeli – elbeszéléseink. A kultúrában vagy a társadalomban a közös tapasztalatok közös történetek vagy történetvázak formájában öltenek testet.”⁷ Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az emlékek felidézése interjúszituációkban történik, azaz beszédaktus, s mint minden beszéd, a másik megértésére és lehetséges válaszára irányul, a másikra való beállítódás pedig szükségszerűen feltételezi a beszédpartnerek közötti viszonyok, a hallgatói (interjúkészítői) elvárások figyelembevételét.⁸ A történet köznapi fogalmába leginkább események elbeszélése tartozik (és sokkal kevésbé a leírás). Ha „tudósok”, „kutatók” (történészek, szociológusok) fordulnak az emberhez, hogy beszéljenek az életükről, akkor a beszélők hajlamosak saját élettörténetüket, annak eseményeit a

„történelem” szempontból fontosnak ítélte, „nagy” jelentőségű eseményekhez igazítva elmondani. Jelen kutatás esetében is jó okkal feltételezhető, hogy az interjúalanyok úgy gondolták, a kérdezők is erre kíváncsiak, személyük ezért lehet fontos, mert „történt” velük valami. Ezt erősíthette a személyük kiválasztása is: ha elhurcoltként, kitelepítettként stb. fordultak hozzájuk, akkor jogosan vélekedhettek úgy, hogy személyük elhurcoltként, kitelepítettként (elhurcolt németként, kitelepített arisztokrataként) érdekes. A pszichológus szavaival: az elbeszélés során „aktiválódhat az elbeszélő személy adott szociálisidentitás-kategóriája, és ezzel együtt észlelhetővé válik a kategóriához kapcsolódó tapasztalat is.”⁹ Így nem véletlen, hogy életüknek ezekről a mozzanatairól beszéltek többit, ám, és ezt nagyon fontos hangsúlyozni, üldöztetésük legnagyobb megpróbáltatást hozó, legmozgalmasabb, eseményekben leggazdagabb évei nem a Kádár-korszakra, hanem a korábbi időszakra estek.

Az áldozatként megszólaltatottak többsége 1945 (és nem 1956) után került valamilyen módon hátrányos helyzetbe. Ezekhez az időkhöz képest a Kádár-korszak az „eseménytelenség” időszaka, ekkor nem „történt” semmi különös velük, ami szerintük érdekes lehetne az interjúkészítők számára. (Ebből a szempontból érdemes lett volna olyanokkal is interjút készíteni, akiket 1956 után valamilyen retorzió ért. Például volt 56-osokkal vagy a későbbi évtizedekben üldözöttekkel, mondjuk a nyolcvanas években börtönbe zárt punk zenészekkel: ezek nem kevésbé releváns csoportok a jelenben, mint például az „ex-káderek”.) A megszólaltatottak tehát lehet, hogy azért nem beszéltek sokat a Kádár-korról, mert akkor, legalábbis a korábbi évekhez képest, nem történt semmi „nagy” dolog, amihez a saját élettörténetet kapcsolni lehetett volna. Az 1956-os forradalom utáni megtorlás lezárásával, az erőszakos tétesítés befejeztével a rendszer (személycseréktől, az új gazdasági mechanizmus bevezetésétől stb. eltekintve) mintha mozdulatlaná dermedt volna. Pontosabban: a politikai aktusokat a hatalom depolitizálta: a hatalmi körökön belüli változások, mechanizmusok be- és kivezetése stb. nem igényelte a „közemberek” részvételét, mint ahogy a tárgyalásos rendszerváltás sem, így utólag nehéz ezekhez a személyes életút történéseit hozzákapcsolni.

Viczián Zsófia és Pulay Gergő rámutatott arra is, hogy 1990 után sem alakultak ki olyan „nagy történetek”, narratív minták, „legitim beszédmódok”, amelyek akár a „kiszolgálók”, akár az „áldozatok” számára lehetővé tette volna a saját Kádár-korszakuk elbeszélését. Az elbeszéléseket tehát a szocialista korszak „kommunikatív karaktere” teszi töredékessé és bizonytalanná. (156., 265.) Jól példázza ezt az egyik nemesi származású elbeszélő, aki leginkább a háborús borzalmakról, szenvedésekről, a megbélyegezettségről, a nélkülözésekről beszél, vagyis azokról a „kalandos” eseményekről, amelyek közérdeklődésre tarthatnak számot. Az 1956 utáni időszakról nincs is sok mondanivalója, az „sok kis apró, elmesélésre méltatlan hétköznapi egymásutánja”. (162.) Azt, hogy a „nagy” sorsfordító események lezárulta után az elbeszélést a leírás és a magyarázat, értelmezési kísérlet váltja fel, Viczián Zsófia elsősorban az emlékezet működéssel magyarázza: a szenvedések, üldöztetések után a viszonylagos nyugalom, az ugyanazon a munkahelyen eltöltött évtizedek homogénebb emlékké olvadtak össze. Ami elmondható, az legfeljebb a boldogulás különböző módzatai. Kevésbé meggyőző, vagy legalábbis továbbgondolandó, a másik magyarázata, mely szerint a Kádár-korszak azért is elbeszélhetetlen e személyek számára, mert az őket ért megpróbáltatások tetteseit nem vonták felelősségre. (173.) Ha ezzel arra gondol, hogy a jelenben sem büntették meg az elkövetőket, akkor miért a Kádár-korról nem tudnak beszélni, magáról az üldözésekről, a megpróbáltatásokról, a megbélyegezettségről viszont igen. Ha viszont a megállapítás arra vonatkozik, hogy a Kádár-korban maradt el a felelősségre vonás, akkor a jelenbeli elbeszélhetetlenséget múltbeli okokra vezeti vissza, ami komoly ontológia fejtörést okoz, mivel a múlt a maga valójában nincs jelen a mában (hiszen elmúlt).

Véleményem szerint, bár annak gyökereit lehet a Kádár-korban, a rendszer mozdulatlanágában, a tabusításban (azaz a kibeszélhetetlenségben) keresni, az elbeszélhetlenség a jelen problémája, és nem a múlté. Elég, ha csak arra a nemesi származású interjúalanyra gondolunk, aki a saját (és osztályának) megpróbáltatásait más csoportok szenvedéseivel hasonlítja össze, amelyeknek már van megkonstruált, tehát elbeszélhető történetük: „Ahogy Anna meséli az élettörténetét, mintha féltékeny

volna a holokauszt emlékezetére, úgy érzi, a saját története nem jelent meg a nyilvánosságban eléggé, nincs súlya, nincsen igazi közmegegyezéses »tragikuma«.

Ugyanakkor azt is „sajnálja, hogy a Hortobágyra kitelepítettek története sokkal ismertebb és feldolgozottabb, mint az övék, a többieké, akik egy fokkal jobb körülmények közé kerültek.” (156–157.)

3.

Kovács Éva a bevezetőjében kitér arra, hogy a pszichológia után „a történettudomány és a szociológia is kénytelen volt elismerni: nyilvánvalóvá vált, hogy az élettörténeti interjúk nem a »történeti valóság« »objektív« rekonstrukcióját szolgálják, hanem az individuum »történetiségét« bizonyítják, illetve tanúságtételek. Többet mondanak az egyéni és kollektív emlékezetéről, mint a történeti faktumokról.” (27.) Ám éppen a hivatkozott Kovács András írásával kapcsolatban vetette fel Gyáni Gábor, hogy az is igazolásra szorul, „hogy a történelem ténybelisége annyi-e csupán, amennyi a »hivatalos« írott forrásokból megállapítható”.¹⁰ A dolog tehát nem úgy áll, hogy van a szakemberek által „feltárt” múlt, az orális forrásokból pedig legfeljebb azt tudjuk meg, hogy a megkérdezettek miként élték meg azt. Főleg ha figyelembe vesszük, hogy a „hivatalos” források (amellett, hogy többnyire maguk is retrospektív jellegűek), önmagukban nem „objektívek”, mert nincs semleges nézőpont és nincs értékelés nélküli interpretáció. Vagyis akár azt is mondhatjuk, hogy a múltról (szinte) kizárólag tanúságtételek állnak rendelkezésre, amelyek szükségszerűen szubjektívek, a tanúságtételekben található személyes megnyilatkozások „valóságtartalmát” pedig nem áll módunkban ellenőrizni, vagy elfogadjuk bizalmi alapon vagy sem. K. Horváth Zsolt szerint ezért a történész akkor jár el helyesen, ha nem viaskodik „a »történeti valóság« ma már kissé avított, nehezen definiálható, statikus fogalmával”, ehelyett a történeti események mentális világára koncentrál, „melyből türelmes kutató újabb és újabb tanulságokat vonhat le az embereket motiváló sokféle lehetséges értékről és stratégiáról”.¹¹ A tanúságtevő beszédstratégiáját a középpontba állítva, az eltérő narratívákat lehetséges szövegvalóságoknak tekintve a „nagy történelem” darabokra hullik, amelyek azonban már nem „rész”-ként foghatók fel, hanem olyan önálló lehetséges világokként, amelyek önmagukban is autonóm státusra tartanak igényt.¹²

Mindezt azért tartottam fontosnak kifejteni, mert a jelen kötet szinte valamennyi írásában tetten érhető az a törekvés, hogy az interjúalanyok által elmondottakat egy objektívnek tételezett múltbeli valósághoz mérjék. Ennek legszembetűnőbb narratív eszköze, hogy a szerzők az elbeszéléseket szinte kényszeresen igyekeznek egyfajta általános „keretbe” helyezni. Nem azt mondom, hogy ilyenekre egyáltalán nincs szükség, a gond sokkal inkább a keretek jellegével van. Ismertetik például az 1945 (!) utáni időszak nemzetiségi politikáját, a szlovák-magyar lakosságcserét és a szlovák kisebbség helyzetét, „a zsidók” (feltételezhető) viszonyulását a kommunista diktatúrához, az „úri” osztályokkal kapcsolatos rendelkezéseket és párthatározatokat. Igazából egyik esetben sem teljesen világos, hogy ezek a köztörténeti elbeszélések hogyan kapcsolódnak a megszólaltatottak megélelt történeteikhez: utóbbiakkal összevetve úgy tűnik, ez az „általános” szint egyáltalán nem tartozik az elbeszélők tapasztalati világához. A léptékváltás a tárgy megváltozását is eredményezi: nem ugyanaz a „szlovák”, „zsidó”, „szerb” stb. a tárgya az egyiknek és a másiknak. Ez csak akkor lenne így, ha az itt megszólaltatott személyek „tipikus” szlovákok, zsidók, cigányok stb. volnának, mintha léteznének ilyenek, elfeledkezve arról, hogy mennyire különböző módon élhető át és tapasztalható meg az etnikai, nemzeti identitás. Hiszen, és ez nagyon fontos, a kötetben megszólaltatottak, németisége, cigánysága, nemessége a konkrét interjúszituációban konstruálódik, és nem a köztörténeti munkákban.

Különösen érthetetlen például Bányai Borbála és Légmán Anna írásában a hajléktalanokkal készített interjúk elemzése előtt a Kádár-kori munkásságról, különösen a nagyüzemi munkásokról, valamint a „paternalista” társadalompolitikáról szóló értekezés. (Sajnos, az utóbbi fogalmat használók – nemcsak itt – adósak maradnak annak a magyarázatával, mit is jelent ez valójában. Mindenesetre nem leíró fogalomról, hanem egyfajta, politikai motivációktól sem mentes interpretációról van szó.) A téma szempontjából értelmezhetetlen az a szerzői célkitűzés, mely arra keresi a választ, hogy

a hajléktalanok (!) élettörténetei mennyire felelnek meg a történeti irodalomban élő munkásoknak. (232.) Miért kellene a kettőnek megfelelnie? A hajléktalanságot a hajlék, és nem a munka elvesztése szüli. (Az egykori munkásokból akár vállalkozó, őstermelő vagy nyugdíjas is válhatott.) Másfajta problémát jelent, hogy ha már a köztörténeti keretek felvázolására vállalkozik valaki, akkor nem ártana tisztában lenni a tárccal. Megütközéssel olvastam például, hogy szerbek és a horvátok számára „a XX. század nem hozott negatív diszkriminációt”, így „nemzetiségi identitásukból hiányzik az a kollektív trauma, amely meghatározta más csoportok viszonyulását a mindenkor hatalomhoz.” (89.) Nos, ha a „hideg napoktól” el is tekintünk (bár a 20. század hozta), arról azonban nem lehet megfedkezni, hogy az ötvenes években a hazai délszlávokat, mint Tito („a láncos kutya”) ügynökeit, kollektív ellenségnek tekintették, megfigyelték és üldözték, sokukat börtönbe is zárták.

Vannak persze kivételek. Zombory Máté például azt kívánta elemezni, hogy „a [Kádár-]korszak államilag lehetővé tett identitáskonstrukciós eljárásai továbbélik-e, és ha igen, hogyan.” (44.) Ehhez valóban szükség van a korszak (német) nemzetiségpolitikájának a vázlatos ismertetésére, bár az a tény, hogy ez az interjúk elemzése előtt található, szintén azt sugallja, hogy egy általa konstruált „általánoshoz” méri az „egyedit”. Hasonló a helyzet Kovai Melinda és Pulay Gergő írásánál is: az olvasó csak annyi és olyan bevezetőt kap, amely a konkrét életút-elbeszélések vizsgálatának értelmezéséhez feltétlenül szükségesek. Arra viszont csupán egyetlen tanulmányíró, Kovai Cecília vette a bátorságot, hogy az általa elemzett interjúk alapján megkérdőjelezze az írása elején választott vonatkozási keret (a Kádár-korszak cigánypolitikája) adekvát voltát. Mint írja: „A Kádár-korszak rendelkezései sem hozták el nekünk a »cigányt«, akit olyan régóta várunk, aki nem tesz fel kérdéseket, és legalább egy helyről nézve az, akinek látszik. A kádári cigánypolitika nem tűnik ilyen »helynek«. Nem alakult ki olyan kényszerítő viszony, amelyben mindig hozzá kéne fordulni, ha a »cigányság« tematizálása a tét. Nem mondhatjuk e dolgozat szereplőire, hogy abban cigányok, ahogyan kialakítják viszonyukat egy őket cigányként megnevező hatalommal.” (230.)

A kötet tanulmányainak többsége tehát adottnak és nem konstruálnak veszi a Kádár-korszakról szóló „nagy” történeteket, és ezt az adottnak, következőképpen objektívnak tételezett múltat olyan vonatkozási pontként használja, amelyekhez az elbeszélésekből kibontakozó „lehetséges világokat” mérni lehet, sőt mérni is kell. Az „objektív” azután egész könnyen „normális” is lesz, az interjúk elemzése pedig jórészt arra koncentrál, hogy azok mennyire felelnek meg ezeknek az utólagos normáknak. Mindezzel elvész az elbeszélések személyes perspektívája, az a tényező, amely izgalmassá, sőt egyáltalán indokolttá teszi az életútinterjúk módszerének alkalmazását. Vegyünk egy példát. Neumann Eszter és Vajda Júlia dolgozatának bevezető sorai között olvashatjuk: 1945-ben a zsidók közül „nagyon kevesen ismerték fel, hogy bár maguk közvetlenül valóban a szovjet felszabadítóknak köszönhetik életüket, a rövid, többé-kevésbé demokratikus időszakot követően mégiscsak csöbörből vödörbe kerültek: egyik totalitárius rendszerből a másikba.” (110.) (A tanulmányban többször is szerepel a totalitárius kifejezés.) Vagyis a többség nem így élte meg a történeteket, de – ezek szerint – így kellett volna? És ha nem így élte meg, pontosabban, nem úgy adja elő, hogy így élte volna meg, akkor ez az elbeszélés, sőt az elbeszélő hibája volna? Úgy tűnik, így áll a helyzet, hiszen amikor egyik interjúalanyuk a mából visszanézve arról beszél, hogy neki nem volt rossz a Kádár-rendszerben, akkor a szerzők ezt egyszerűen a rendszer apológiájaként aposztrofálják. (125.) A közölt interjúrészletek alapján azonban az elbeszélő viszonya a korszakhoz sokkal inkább ambivalens, és – a tanulmányírókkal szemben – megkísérli értelmezni és több szempontból is értékelni azt. A totalitarizmus ugyanis csak egy lehetséges olvasási módja a kommunista (és a fasiszta) diktatúráknak. Arról nem is szólva, hogy a jelenkor-történetben sokáig meghatározó totalitárius paradigmát megalapozó munkák csak az 1950-es években jelentek meg,¹³ így nehéz lett volna a negyvenes évek közepén „felismerni” a születőben lévő diktatúra jellegét...

Az ehhez hasonló szerzői alapállás (azaz a Kádár-rendszer „rossz”, a rendszerváltás „jó”) majd mindegyik tanulmányból kitűnik. A szerzők többsége mintha teljesen zavarba jönne attól, hogy az általuk megkérdőjelezettek nem kizárólag elutasítón

viszonyulnak az 1990 előtti rendszerhez, és nem értékelik egyértelműen pozitívan a rendszerváltást. Egy jellemző példát említenék csak: „hiába jelentett a rendszerváltás a nemzeti intézményrendszer, autonómia, jogi szabályozás szempontjából rengeteg vitathatatlan pozitívumot, az egyén számára – a hétköznapiak érzékelhető szintjén – sok esetben nem történt lényegi változás.” (95.) A kérdés persze az, hogy miért alakult ki sok-sok emberben „a hétköznapiak érzékelhető szintjén” a Kádár-korszak iránti „nosztalgia”. Az interjúk alapján úgy tűnik, legfőképpen azért, mert az elbeszélők *ma* úgy érzik, hogy *akkor* voltak olyan közösségek, ahová tartozhattak. Ennek konstatálásán túl azonban csak kevés szerző jut, és mutat rá – mint Füleki Katalin – arra az egyszerű tényre, hogy „inkább a jelenben kell keresnünk a nosztalgia okát, valamilyen itteni hiány fordítja a múlt felé az elbeszélőt”. (104.) Hiszen az elbeszélők a jelenben emlékeznek, a Kádár-kor „pozitív” képe az 1990 utáni jelenben konstruálódott. A kötetnek ez (lenne) a legfőbb tanulsága: az emberek a rendszerváltást leginkább a valahová tartozás elvesztéseként érzékelik, amelyhez képest még a zsúfolt „fekete vonaton” való több óras zötykölődés is pozitív kollektív élményként jelenik meg. „Jó és rossz élmények, mind közösen megélt dolgok” – mondja az egyik (cigányként megszólaltatott) elbeszélő. (185.) Hasonlóképpen szépíti meg a múltat a munka, a hajlék vagy a biztonságérzet elvesztése, amely valamikor (Kádár idejében) még volt.

Úgy vélem tehát, hogy az interjúk elemzésének, az elbeszélések értelmezésének nem az a megfelelő módja, ha az azokból kirajzolódó tapasztalati valóságon egy tudományos absztrakciót kérünk számon. Mert hiába válik hallhatóvá a kortársak, az emberek hangja, ha szinte azonnal lehurrogják őket, és megérett vizsgálat helyett csak magyarázni akarják az általuk elmondottakat. És itt nem feltétlenül csak az objektív múltbeli valóság normaként való kezeléséről van szó, hanem általában arról, hogy a tanulmányok szerzői sok esetben egyfajta „mindentudó” alapállásba helyezkednek. A Neumann–Vajda szerzőpáros megállapítja például, hogy „mindezen félelmeknek Dénes nincsen tudatában. Csak tudattalanja legmélyéből derengenek fel”. (126.) (Erre mondaná a pozitivisták történetírás, hogy naiv pszichologizálás...) Leginkább Udvarnok Virág tanulmányából érezhető ki ez a mindentudó alapállás. Írását eleve a „kemény” változók ismertetésével kezdi: ha az élettörténetet az élettörténeti elbeszélés teremti meg, mi alapján határozzuk meg, hogy a benne szereplő adatok közül melyik a „kemény” és melyik a „puha”? Az meg külön kérdés, hogy lehet-e „kemény változóként” kezelni olyan adatokat, mint az elbeszélők politikai beállítottsága (egyesek „nem voltak a hatalom támogatói, ugyanakkor ellenzői sem”, míg mások „hittek a szocializmusban”). (81.) Később az egyik interjúalanyról azt írja, hogy „a megélt és az elbeszélés életút ellentétben van egymással”. (86.) Vajon milyen ismeretei lehetnek arról, hogy egy másik személy mit élt meg, ha csupán szövegek állnak rendelkezésére (hiszen egy másik életet nem élhet át)? Sokkal pontosabban fogalmazott Füleki Katalin: „nem szeretném azt állítani, hogy az elbeszélőink nem élik meg szlovákságukat, de úgy tűnik, kifelé nem működtetik – jelen esetekben nincs mások számára megfogalmazható formája.” (109.)

Udvarnoktól megtudhatjuk azt is, hogy „az alacsony iskolai végzettségűek” „a politikai, társadalmi viszonyrendszerben tájékozatlanabbak, bizonytalanabbak, [de] a hagyományok és népszokások terén magabiztosan mozognak”. (93.) Ezt a kijelentését vajon mire alapozza? Egyébként is, létezhet hagyomány a társadalmi viszonyrendszeren kívül? Az emlékezőknek megmutatott képek kapcsán szövé teszi, hogy „az elbeszélők fontosabbnak tartották a képeken látható közösségi cselekvést és a közösségi rítust, mint a rítus tartalmát”. (94.) Mintha képzett szociológusként vagy antropológusként kellene gondolkodniuk, bár megjegyzem, éppen a narratív megközelítés nem tudja értelmezni egy dolog és egy dolog „tartalma” közötti absztrakt különbséget. Ugyanitt megjegyzi azt is, hogy a megszólaltatottak „nem érezték a képek disszonanciáját, iróniáját”. (94.) Miért, kellett volna? A kép önmagáért beszél, és csak egyféle interpretációt tesz lehetővé? Ha én ironikusnak látok egy képet, akkor mindenkinek úgy kellene látnia, és ha valaki nem úgy látja, az az emlékező defektusaként értelmezendő? Egyébként az elbeszélők által elmondottakhoz való negatív viszonyulás végigkíséri a dolgot: az olvasónak olyan érzése van, mintha Udvarnokyt csak az érdekelné, amit az interjúalanyok nem mondtak el, de szerinte el kellett volna.¹⁴

***

A könyv eredeti célkitűzése nem egyszerűen annak a vizsgálata volt, hogy „a” múlt hogyan él a különböző emberek emlékezetében, hanem hogy miként jön létre a múlt az egyéni elbeszélésekben. Így aztán nem is múltról, hanem sokkal inkább múltakról, nem Kádár-korszakról, hanem – mint a kötet alcímében is szerepel – Kádár-korszakokról beszélhetünk. Kovács Éva bevezetőjében írja: „a feltárulkozó személyes Kádár-korszakok kezdő, vég- és csúcspontjai vadul változatosak. A kötet tanulmányaiból a kommunikatív emlékezet korszak-alkotó elbeszélései köszönnek vissza.” (40.) Ez a megállapítás sokkal inkább igaz lehet az elemzett interjúkra, mint magukra a tanulmányokra, azokból ugyanis – kevés kivétellel – az „egy és oszthatatlan” Kádár-korszak, mint viszonyítási alap köszön vissza, ez alapján annak az alcímében történő megsokszorozása mintha pusztán retorikai fogás lenne. Van olyan szerző, aki kifejezést is ad azon meggyőződésének, hogy bár „az elbeszélők különféle okokból igen sajátos fantáziákat alkottak, együttesen mégis a »Kádár-korszak Magyarországát« mutatják be.” (291.)

Pedig a sok külön látószögéből nem lesz egy objektív, a sok szubjektív történetből nem lesz egy nagy objektív. Éppen ezért nem biztos, hogy a tükör metaforája alkalmazható volna: a múltról, jelen esetben a Kádár-korszakról szóló történeteink, legyenek azok akár életút-elbeszélések, akár történetírói munkák, nem a múltbeli valóság tükrői, hanem sokkal inkább annak (re)konstrukciói. A tükör „összetörésével” is csak azt sugalljuk, hogy ezek a „szilánkok” csupán eszközeink tökéletlen volta miatt nem állnak össze egy egészé, ám valamikor egy nagy egységnek a darabjai voltak. A történeti szöveg és az elbeszélés természetesen módot ad a képalkotásra, és maga is optikai, vizuális metaforák segítségével válik érthetővé – mindezzel persze azt az illúziót is keltjük, hogy teljes egészében hatalmunkban tartjuk a múltat (hiszen „látjuk”). A történeti ismereteink azonban viták, eszmecserek keretében nyeri el alakját, amelyben már megjelenik a hallás metaforája. „Az optikai metaforával ellentétben – állítja Ankersmit –, amely mindig is a múlt birtoklását sugallja, a hermeneutika és a historizmus auditív metaforája arra indít bennünket, hogy ismerjük el saját korlátainkat és minden történeti belátás viszonylagosságát.” A holland filozófus szerint azonban egyik sem biztosítja a múlttal való közvetlen érintkezés, a történelmi tapasztalat lehetőségét, amiben a múlt a tapintás érzékének formájában jelenik meg.¹⁵ Bárhogyan is van, egy orális forrásokon alapuló munka esetében talán érdemes lett volna a hallással kapcsolatos metaforát címnek választani.

A tanulmányok eltérő színvonala, a problémák felvetésének és a megoldási kísérletekben mutatkozó egyenetlenségek ellenére a kötet úttörő jelentőségű munka. Ezt már önmagában az is jelzi, hogy az írások egy sor izgalmas történeti, módszertani és episztemológiai kérdést vetnek fel, amelyek közül ráadásul többre itt és most nem volt lehetőség kitérni. Csak remélni lehet, hogy az elkövetkező években sok ehhez hasonló munka születik, amelyek okán/ürügyén élénk szakmai viták bontakoznak ki szociológusok, történészek és akár pszichológusok és más tudományágak képviselőinek a részvételével.

- ¹ Odo Marquard: Az egyetemes történelem és más mesék. In: Uő: *Az egyetemes történelem és más mesék*. Budapest, Atlantisz, 2001. 251.
- ² Lásd például: Tóth Eszter Zsófia: „Puszi Kádár Jánosnak” *Munkásnők élete a Kádár-korszakban mikrotörténeti megközelítésben*. Budapest, Napvilág, 2007.
- ³ Dan McAdams: A történet jelentése az irodalomban és az életben. In: *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Szerk. László János és Thomka Beáta. Budapest, Kijárat Kiadó, 2001. 165.
- ⁴ Egyébként mulatságos, hogy a bevezető az előbbieket egy kihalás szélén álló egzotikus népcsoportként mutatja be: „ez a csoport [...] az akkori formájában mára teljesen letűnt, egy eldugott egykori ipari kolónián találtunk rájuk”. (37.) Mintha az egykori káderek, miután az életfeltételeik a rendszerváltás következtében megromlottak, elterjedési területük kritikusan lecsökkent, és már csak a világtól – a civilizációtól – elzárt, nehezen megközelíthető helyeken maradt fenn egy-két populációjuk...
- ⁵ Ehhez mérten túlzottan leegyszerűsített Bányai Borbála és Légmán Anna leírása az egyik hajléktalan elbeszélőről, aki „a cigány női szereppel ellentétben nem megy férjhez, hanem dolgozni kezd”, mindent megtesz nem kívánt terhességének megszakítására, „jöllehet a cigányoknál az anyává válás a legfőbb érték egy nő számára”. (248.)
- ⁶ Hasonlóképpen kérdéses Udvarnok Virág írásában, hogy vajon létezik-e bartletti és halbwachsi *emlékező*, (82.) vagy az *emlékezet* működésének eltérő aspektusairól van-e szó? Én inkább ez utóbbi mellett érvelnék.
- ⁷ László János: *A történetek tudománya. Bevezetés a narratív pszichológiába*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2005. 96.
- ⁸ Vö. Mihail Mihajlovics Bahtyin: Nyelv, osztály, ideológia. In: Uő: *A beszéd és a valóság. Filozófiai és beszédelméleti írások*. Budapest, Gondolat, 1986. 143–154.
- ⁹ Pólya Tibor: *Identitás az elbeszélésben. Szociális identitás és narratív perspektíva*. Budapest, Új Mandátum, 2007. 26. „Például, ha egy tanártól azoknak az eseményeknek az elbeszélését kérjük, amelyek leírják pályaválasztását, akkor azt várhatjuk, hogy ez a foglalkozási szociálisidentitás-kategória fog kiemelkedni az elbeszélő szelfjében, azaz tanárként fogja elbeszélni a választást befolyásoló eseményeket”. Uo.
- ¹⁰ Gyáni Gábor: Emlékezés és oral history. In: Uő: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése*. Budapest, Napvilág, 2000. 135. Vö. Kovács András: Szórol szóra. *BUKSZ*, 1992/1. 88–94.
- ¹¹ K. Horváth Zsolt: Önarcképcsarnok. A személyes emlékezés mint történelmi probléma. In: *A történész szerszámosládája. A jelenkori történeti gondolkodás néhány aspektusa*. Szerk. Szekeres András. Budapest, L’Harmattan – Atelier, 2002. 98.
- ¹² Lásd még: Jerome Bruner: *Valóságos elmék, lehetséges világok*. Budapest, Új Mandátum, 2005.
- ¹³ Vö. Horváth Sándor: A mindennapi szocializmus és a jelenkortörténet. Nézőpontok a szocialista korszak kutatásához. *Századvég* 2006/2. (40.) 3–30.
- ¹⁴ A szöveg megfogalmazása miatt viszont néhol a szerző mondanivalója marad homályban. Nem tudni például, hogy mit akarhatott mondani azzal, hogy „az elbeszélők nemzetiségétől függetlenül az interjúk tulajdonképpen bizonyos értelemben hasonlítanak egymásra”. (83.)
- ¹⁵ Frank R. Ankersmit: *A történelmi tapasztalat*. Budapest, Typotex, 2004. 106–108.

1989 – vidék – állambiztonság II.

Személyi változások az állam és a párt legfelső vezetésében, „alternatív” majd ellenzéki szervezetek, pártok jelentik be megalakulásukat, március 15-i felvonulásukon több ezres tömeg jelenik meg, megkezdzi működését az Ellenzéki Kerekasztal, Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése a Hősök terén, összeül a Nemzeti Kerekasztal, a köztársaság kikiáltása... Mintha 1989-ben, a rendszerváltás kulcsévében minden a fővárosban történt volna. Valóban, az utóbbi 20 évben a rendszerváltásról egy olyan kép rögzült, amelyben szinte kizárólag a Budapesthez kapcsolódó, budapesti vonatkozású történések, események számára jutott hely. Ez annyiban természetes, hogy az ország fővárosáról van szó. A probléma csupán az, hogy az ekképpen kialakult kép „a” rendszerváltás történetének címére tart igényt, amelyhez képest a fővároson kívüli események másodlagosak: a vidéken történtek legfeljebb reflektálhatnak erre, de érdemben nem változtatnak rajta.

1989 huszadik évfordulóján ismét nagy figyelem irányul a rendszerváltásra, főleg annak „nagy”, meghatározó jelentőségű mozzanataira. A *Betekintő* folyóirat a maga eszközeivel arra törekszik, hogy a figyelmet egy kicsit a Budapesten kívüli vidékre irányítsa, és az állambiztonsági jelentéseken keresztül mutassa be, hogy a rendszerváltásnak nevezett folyamat áthatotta az ország egészét. Összeállításunkban a megyei rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei által 1989-ben készített napi operatív információs jelentéseket (NOIJ) közöljük negyedévi bontásban.

Ezt a típusú jelentési rendszert 1979. január 2. és 1990. január 12. között üzemeltették a III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökségen. Rajta keresztül a már említett megyei állambiztonsági szervek, a BRFK, a III/I. (Hírszerző), III/II. (Kémelhárító), III/III. (Belső reakció elhárító), III/IV. (Katonai elhárító) Csoportfőnökségek, a postai küldemények ellenőrzését ellátó III/3. Osztály és esetenként a szocialista tömb más elhárító szervezetei tették meg jelentéseiket. A híryananyagok a III. Főcsoportfőnökség Operatív Koordináló, Ellenőrző és Titkárságai Osztályára futottak be, amely 1983 második felétől Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság néven működött. A beérkezett alapjelentésekből itt állították össze a főcsoportfőnökség összefoglalóját, amely a belügyi vezetés tájékoztatását látta el.

Az itt közölt híryananyagok előtt szereplő különböző kódjelzések az információ megszerzésének módját jelölik. Ezek a következők:

- AK – alkalmi operatív kapcsolat
- ASZA – állambiztonsági tisztek
- ATA – az „SZT” és a „T” állományú beosztottak
- BB – bolgár állambiztonsági szerv
- BC – csehszlovák állambiztonsági szerv
- BK – kubai állambiztonsági szerv
- BL – lengyel állambiztonsági szerv
- BN – NDK állambiztonsági szerv
- BS – szovjet állambiztonsági szerv
- EHÖ – határőrszervek
- EHŐF – határőr-felderítés
- EMŐ – Munkásőrség
- ER – rendőri szervek
- HK – hivatalos kapcsolat
- HMB – titkos megbízott
- HMT – titkos munkatárs
- HÜ – ügynök
- K/3 – postai küldemények operatív ellenőrzése
- LBE – lakossági bejelentés
- R/5 – rádióelhárítás
- TA – telefonlehallgatás
- TE – helyiség-, szobalehallgatás

TK – társadalmi kapcsolat
V/1 – vizsgálat

A felsorolásból is kitűnik, hogy milyen sok csatornán keresztül gyűjtötte az információkat az állambiztonság, milyen sok eszköz állt rendelkezésére a társadalom kontrolálásához.

A tágabban értelmezett nyilvánossághoz, közülethez köthető jelentések szereplőinek nevét közöltük, minden egyéb esetben a neveket monogrammal helyettesítettük. A születésre és a lakcímre vonatkozó személyes adatokat töröltük.

Az állambiztonsági szerv által használt névrövidítéseket szögletes zárójelben feloldottuk.

A megyei jelentéseket válogatás nélkül közöljük, azaz nemcsak azokat, amelyek a rendszerváltással kapcsolatos eseményekről tájékoztatnak. Nem kívántunk ugyanis egy utólag kanonizált rendszerváltás-kép alapján szelektálni, és eldönteni, hogy ebből a szempontból mi volt a fontos. Ráadásul a kiválogatás azt sugallta volna, hogy ezek a szövegek gond nélkül beilleszthetők egy (vidéki) rendszerváltás-történetbe, sőt, egymás után olvasva önmagukban egy ilyen történeté állnak össze. Ez távolról sincs így. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezek a jelentések az állambiztonság nézőpontját tükrözik, következésképpen legalább annyira szólnak az állambiztonságról, mint 1989-ről. Miután ezek a jelentések – elvileg – egységes szempontrendszer szerint készültek, válogatás nélküli közlésük így azt is bemutatja, mit tartott egy-egy megyei állambiztonsági szerv jelentésre érdemesnek 1989-ből.

A második negyedév (1989. április – június)

1989 második negyedévében a megyei állambiztonsági szervek által adott napi operatív jelentések száma érezhetően csökkent. A másik jellegzetes változás, hogy a vidéki politikai rendőrségek figyelme még inkább az ellenzéki pártok és mozgalmak helyi szerveződéseire, akcióira, megmozdulásaira irányult. A mostani időszakban is megfigyelhető, bár a korábbi hónapokkal szemben kisebb mértékben, hogy az állambiztonság célkeresztjében lévő személyek nagyban meghatározták, hogy egy-egy megyében melyik szervezetről készült a legtöbb jelentés. Így továbbra is számos információ keletkezett a kisgazdapártról Dragon Pál (Pest), Iván Géza (Borsod-Abaúj-Zemplén), az MDF-ről Ambrus Lajos (Vas), Andrásfalvy Bertalan (Baranya), Furmann Imre (Borsod-Abaúj-Zemplén) és Lezsák Sándor (Bács-Kiskun), vagy a Kereszténydemokrata Néppártról Matheovits Ferenc (Baranya) személyén keresztül. Az év első hónapjaihoz képest változást jelent, hogy jelentősen csökkent a jelentésekben az MDF túlsúlya. Bár a legtöbb információt még mindig a Demokrata Fórumról küldték, a jelentésekből kirajzolódó kép alapján jelentősen növelte aktivitását a Független Kisgazdapárt, a FIDESZ, és még inkább az SZDSZ, mely vezető személyiségei részvételével egyre több bemutatkozó rendezvényt szervezett vidéki városokban. Emellett bizonyos megyékben a szocdemek fokozták tevékenységüket, illetve több helyről is érkeztek hírek a Kereszténydemokrata Néppárt szervezéséről. A fővárosi példát követve az ellenzéki pártok és szervezetek szinte minden megyében és nagyobb városban megalakították a helyi ellenzéki kerekasztalokat.

Telefonlehallgatások, kiemelt postai küldemények, valamint a vidéken tevékenykedő hálózati személyek révén sok helyütt olvashatunk a különböző pártok országos vezetéséről, illetve a fővárosban rendezett összejövetelekről, megmozdulásokról. Több megyéből érkeztek hírek a Bibó Emlékbizottság működéséről, új független újságok (így a kecskeméti *Bácskapocs*, vagy a szegedi *Honpolgár*) megjelenéséről és a nem-hivatalos május elsejei készülődésekről. Az állambiztonsági napi jelentések kitértek az országgyűlési képviselőkhöz írt beadványokra, visszahívásukra tett kísérletekre (mint pl. Aczél Görgy, Korom Mihály, Kádár János esetében), vagy egy-egy megüresedett helyre (ilyen volt Apró Antal szegedi mandátuma) kapcsolatos ellenzéki elképzelésekre.

Mindezek mellett második negyedév legkiemelkedőbb eseménye kétségkívül Nagy Imre és mártírtársainak június 16-i újratemetése volt: ennek előkészületeiről majd visszhangjáról, az ezzel kapcsolatos megnyilvánulásokról, továbbá az ehhez kapcsolódó

vidéki rendezvényekről, megemlékezésekről majd mindegyik megyei állambiztonsági szerv szolgáltatott jelentéseket. Sőt az információdömping közepette Csongrád megyében június 8-án már azt is fontos közlendőnek tartották, hogy „Nagy Imre és társai temetésére történő felutazással összefüggésben újabb érdemi információ nem keletkezett.”

Az ellenzéki szerveződések és akciók megszorodása következtében, úgy tűnik, a megyei politikai rendőrségek egyre kevesebb figyelmet szenteltek más témáknak, bár természetesen a jelentésekben továbbra is előfordultak falfirkálások, névtelen levelek, telefonos fenyegetések. Amennyiben hinni lehet ezeknek a jelentéseknek, úgy a korábbinál jóval kevesebb nyugati diplomáciai képviseltekhez tartozó gépkocsi tűnt fel szovjet és magyar katonai objektumok környékén, de még mindig érkeztek hírek román katonai készülődésről, egy lehetséges katonai offenzíváról.

Sokkal több híradás szól azonban a római katolikus egyházi vezetésről a püspöki hivatalok (Komárom megyében az esztergomi érsek) megfigyelése révén. Ezen a területen nagy nyugtalanságot keltett Szendi József veszprémi püspöknek a magyar püspöki karhoz és több egyházi személyhez intézett nyílt levele, valamint az „Önálló, szabad és nagykorú egyházat!” kezdetű felhívás, amely többek között a magyar kormány és a Vatikán közötti 1964-es megállapodás teljes szövegének nyilvánosságra hozatalát követelte. Ugyancsak nagy mennyiségű információ keletkezett a különböző egyházi szervezetekről (pl. Keresztény Iskolabizottság, Magyar Evangélikus Ifjúsági Szövetség, Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, KALÁSZ, KALOT), egyes kis egyházakról (Jehova Tanui, Krisztus Követői, Hetednap Adventisták), illetve a bulányista bokorközösségekről.

A megyei állambiztonsági szerveknek a napi operatív információs jelentések készítéséhez való hozzáállása nem sokat változott az első negyedévhez képest. Szolnok megye ebben a három hónapban is mindössze egy jelentést adott, amelynek napi jellegéről és operatív értékéről sokat mond, hogy abban napokkal, sőt hetekkel korábban történt eseményekről számolnak be. A Szolnok megyei állambiztonság ezzel le is tudta az ilyen irányú feladatait, ugyanis május 31. után már nem volt jelentenivalója!

A második negyedévi jelentésekben található rövidítések jegyzéke:

aok. – alkalmi operatív kapcsolat
ATI – Autóközlekedési Tanintézet
áb. – állambiztonság, állambiztonsági
ÁEH – Állami Egyházügyi Hivatal
ÁG – állami gazdaság
ÁISH – Állami Ifjúsági és Sporthivatal
BBV – Bakonyi Bauxitbánya Vállalat
BIEB – Bibó István Emlékbizottság
BKV – Budapesti Közlekedési Vállalat
BM – Belügyminisztérium
BME – Budapesti Műszaki Egyetem
BNV – Bős-Nagymarosi Vízlépcső
BRFK – Budapesti Rendőr-főkapitányság
BZSBT – Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társaság
CDU – Christlich Demokratische Union, Kereszténydemokrata Unió
CSEMADOK – Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete
Csf. – Csoportfőnökség
DASZ – Demokratikus Akció Szövetség
DHDSCS – [Szovjet] Déli Hadseregcsoport
DVTK – Diósgyőr Vasgyári Testgyakorlók Köre
F dosszié – figyelő dosszié
FDSZ – Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete
FIDESZ – Fiatal Demokraták Szövetsége
FKGP/FKP – Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt, Független Kisgazdapárt
fk. – fiatalkorú
fn. – fedőnevű

FRE – Forradalmi Rendőri Ezred
gl. dd. – gépesített lövész dandár
GNV – Bős (Gabčíkovo)-Nagymarosi Vízlépcső
HAF – Használt Akkumulátor Feldolgozó Üzem
HM – Honvédelmi Minisztérium
HNF – Hazafias Népfront
hőr. – határőr
ITDK – Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia
JAK – József Attila Kör
JATE – József Attila Tudományegyetem
JPTE – Janus Pannonius Tudományegyetem
KALÁSZ – Katolikus Lánykörök Szövetsége
KALOT – Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete
KB – Központi Bizottság
KEO – Külföldiekkel Ellenőrző Osztály
KGST – Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa
KIOSZ – Kisiparosok Országos Szövetsége
KISZ – Kommunista Ifjúsági Szövetség
KLTE – Kossuth Lajos Tudományegyetem
kmb. – körzeti megbízott
KMÉM – Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom
LEMP – Lengyel Egyesült Munkáspárt
MABT – Magyar–Amerikai Baráti Társaság
MAT – Magyar Alumíniumipari Tröszt
MÁV – Magyar Államvasutak
MÁVTRANS – MÁV Szállítmányozási Igazgatósága
MDK – Magyar Demokrata Klub
MDF – Magyar Demokrata Fórum
MGTSZ – mezőgazdasági termelősövetkezet
MISZOT – Magyarországi Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsa
MNK – Magyar Népköztársaság
MR – Magyar Rádió
MRFK – Megyei Rendőr-főkapitányság
MSZDP – Magyarországi Szociáldemokrata Párt
MSZMP – Magyar Szocialista Munkáspárt
MTI – Magyar Távirati Iroda
MTV – Magyar Televízió
NME – Nehézipari Műszaki Egyetem
NSZK – Német Szövetségi Köztársaság
op. – operatív
ORFK – Országos Rendőr-főkapitányság
OVIT – Országos Villamos-távvezeték Vállalat
ÖVP – Österreichische Volkspartei, Osztrák Néppárt
PB – pártbizottság
POFOSZ – Magyar Politikai Foglyok Szövetsége
RFK – Rendőr-főkapitányság
RK – Rendőrkapitányság
rk. – római katolikus
SOTE – Semmelweis Orvostudományi Egyetem
SZAOTE – Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem
SZÁÉV – Szabolcs-Szatmár Megyei Állami Építőipari Vállalat
SZB – szakszervezeti bizottság
SZDSZ – Szabad Demokraták Szövetsége
SZER – Szabad Európa Rádió
SZETA – Szegényeket Támogató Alap
SZKH – Szabad Kezdeményezések Hálózata
SZMT – Szakszervezetek Megyei Tanácsa

SZOT – Szakszervezetek Országos Tanácsa
 TDDSZ – Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete
 TESZÖV – mezőgazdasági termelőszövetkezetek területi szövetsége
 TIB – Történelmi Igazságtétel Bizottsága
 TSZ – termelőszövetkezet
 TSZKER – Termelőszövetkezetek Értékesítő, Beszerző és Szolgáltató Közös Vállalata
 TUDOSZ – Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete
 VB – Végrehajtó Bizottság
 VIT – Világifjúsági Találkozó
 WRI – War Resisters’ International, Háborúellenes Internacionálé
 X-200 – Jugoszlávia
 X-300 – Románia
 zj. – zászlóalj

A III. Főcsoportfőnökség dokumentumokban szereplő szervezeti egységeinek feladatköre, működési területe:

BM III/II. (Kémelhárító) Csoportfőnökség

1. Osztály	amerikai vonal
2. Osztály	nyugat-német és osztrák vonal
3. Osztály	egyéb NATO országok
4. Osztály	Közel- és Közép-Kelet, Ázsia
5. Osztály	határon túli támadólagos elhárítás
6. Osztály	ipari elhárítás
9. Osztály	kutatás, körözés
b. alosztály	katonai objektumok külső védelme
10. Osztály	terrorelhárítás és idegenforgalmi vonal
a. alosztály	terrorelhárítás
11. Osztály	tájékoztató és gazdasági osztály
12. Osztály	rezidentúrák, K-vonalak, újságírók
b. alosztály	X-vonal (szocialista országok)
13. Osztály	terrorelhárítás

BM III/III. (Belső Reakció Elhárító) Csoportfőnökség

1. Osztály	egyházi reakció elhárítás
a. alosztály	római katolikus egyház
c. alosztály	protestáns és más egyházak, szekták
2. Osztály	ifjúságvédelem
a. alosztály	felsőoktatási intézmények
b. alosztály	„ifjúságellenes reakciós erők”
3. Osztály	ellenséges személyek, rendkívüli események
a. alosztály	F-dossziés személyek, politikai elítéltek
b. alosztály	írásos úton elkövetett izgatás
4. Osztály	ellenséges ellenzék fő erői
a. alosztály	radikális ellenzék
b. alosztály	„szektások”, trockisták, „ábaloldaliak”
c. alosztály	népi-nemzeti ellenzék
5. Osztály	kulturális terület
7. Osztály	jelentőszolgálat, nyilvántartás
A. Önálló Alosztály	kormány- és pártvezetők operatív védelme

BM III/IV. (Katonai Elhárító) Csoportfőnökség

4. Osztály	légvédelem, repülő csapatok

BM III/1. (Vizsgálati) Osztály   államellenes bűntettekben vizsgálatok lefolytatása

Rendőrfőkapitányságok

III/II. Osztály
III/III. Osztály
    d. alosztály
III/2. alosztály

kémelhárítás
belső reakció elhárítás
rendkívüli események
operatív figyelés és környezettanulmányozás

<u>Baranya megye.....</u>	<u>12</u>
1989. április 10.....	12
1989. április 12.....	13
1989. április 13.....	14
1989. április 18.....	15
1989. április 20.....	16
1989. április 24.....	16
1989. április 26.....	18
1989. április 27.....	19
1989. május 2.....	19
1989. május 3.....	20
1989. május 9.....	21
1989. május 10.....	22
1989. május 11.....	23
1989. május 15.....	24
1989. május 17.....	25
1989. május 18.....	27
1989. május 19.....	27
1989. május 23.....	28
1989. május 24.....	28
1989. május 26.....	29
1989. május 30.....	29
1989. június 5.....	30
1989. június 6.....	30
1989. június 8.....	31
1989. június 20.....	32
1989. június 21.....	33
1989. június 22.....	33
1989. június 29.....	34
<u>Bács-Kiskun megye.....</u>	<u>35</u>
1989. április 1.....	35
1989. április 10.....	35
1989. április 18.....	36
1989. április 19.....	37
1989. április 21.....	38
1989. április 25.....	38
1989. április 26.....	39
1989. április 27.....	41
1989. május 5.....	42
1989. május 12.....	43
1989. május 16.....	43
1989. május 19.....	44
1989. május 23.....	45
1989. május 29.....	47
1989. május 30.....	48
1989. június 2.....	49

1989. június 9.....	50
1989. június 13.....	51
1989. június 16.....	52
1989. június 16.....	53
1989. június 19.....	54
1989. június 20.....	54
1989. június 21.....	55
1989. június 22.....	55
1989. június 30.....	58
Békés megye.....	59
1989. április 14.....	59
1989. április 20.....	60
1989. április 25.....	60
1989. április 28.....	61
1989. május 8.....	61
1989. május 8.....	62
1989. május 8.....	63
1989. május 9.....	63
1989. május 11.....	64
1989. május 24.....	64
1989. május 25.....	65
1989. május 25.....	65
1989. május 30.....	65
1989. június 14.....	66
1989. június 15.....	66
1989. június 19.....	67
1989. június 19.....	67
1989. június 26.....	68
1989. június 27.....	69
1989. június 28.....	69
1989. június 28.....	70
Borsod-Abaúj-Zemplén megye.....	70
1989. április 5.....	70
1989. április 6.....	71
1989. április 11.....	72
1989. április 13.....	72
1989. április 14.....	73
1989. április 19.....	74
1989. április 20.....	74
1989. április 21.....	75
1989. április 24.....	76
1989. április 25.....	77
1989. április 27.....	78
1989. április 28.....	79
1989. május 2.....	80
1989. május 5.....	81
1989. május 8.....	82
1989. május 9.....	83
1989. május 10.....	83
1989. május 12.....	84

1989. május ?	85
1989. május 18.	86
1989. május 19.	87
1989. május 22.	88
1989. május 24.	89
1989. május 25.	90
1989. május 26.	91
1989. május 30.	92
1989. május 31.	93
1989. június 1.	93
1989. június 2.	95
1989. június 5.	96
1989. június 7.	97
1989. június 8.	98
1989. június 13.	100
1989. június 16.	100
1989. június 19.	100
1989. június 20.	101
1989. június 26.	102
1989. június 28.	103
Csongrád megye	103
1989. április 1.	103
1989. április 10.	104
1989. április 10.	104
1989. április 11.	105
1989. április 11.	105
1989. április 14.	106
1989. április 19.	107
1989. április 20.	108
1989. április 21.	108
1989. április 21.	109
1989. április 25.	109
1989. április 27.	109
1989. május 2.	110
1989. május 3.	111
1989. május 3.	112
1989. május 5.	112
1989. május 8.	113
1989. május 9.	113
1989. május 12.	113
1989. május 16.	114
1989. május 17.	114
1989. május 18.	115
1989. május 19.	116
1989. május 22.	116
1989. május 22.	118
1989. május 23.	118
1989. május 25.	119
1989. május 26.	120
1989. május 29.	121

1989. május 31.....	121
1989. június 1.....	122
1989. június 5.....	123
1989. június 6.....	124
1989. június 6.....	125
1989. június 7.....	127
1989. június 8.....	128
1989. június 9.....	129
1989. június 9.....	130
1989. június 13.....	130
1989. június 14.....	131
1989. június 15.....	131
1989. június 22.....	132
1989. június 23.....	132
1989. június 27.....	133
1989. június 28.....	134
1989. június 29.....	134
Fejér megye.....	135
1989. április 5.....	135
1989. április 10.....	135
1989. május 16.....	136
1989. május 26.....	137
1989. május 30.....	137
1989. június 1.....	138
1989. június 5.....	139
1989. június 21.....	139
Győr-Sopron megye.....	140
1989. április 1.....	140
1989. április 19.....	141
1989. április 20.....	142
1989. április 21.....	143
1989. április 24.....	144
1989. április 25.....	144
1989. április 26.....	145
1989. április 27.....	145
1989. április 28.....	146
1989. május 2.....	147
1989. május 8.....	149
1989. május 9.....	149
1989. május 10.....	150
1989. május 24.....	151
1989. május 25.....	152
1989. május 26.....	153
1989. május 29.....	153
1989. május 31.....	154
1989. június 1.....	155
1989. június 5.....	156
1989. június 12.....	157
1989. június 14.....	157
1989. június 23.....	158

1989. június 26.....	159
Hajdú-Bihar megye.....	160
1989. április 1.....	160
1989. április 10.....	161
1989. április 26.....	161
1989. június 2.....	162
1989. június 15.....	162
1989. június 23.....	163
1989. június 29.....	163
Heves megye.....	164
1989. április 7.....	164
1989. április 14.....	165
1989. április 17.....	165
1989. április 21.....	166
1989. április 24.....	167
1989. május 5.....	169
1989. május 24.....	169
1989. május 26.....	170
1989. május 29.....	170
1989. június 2.....	171
1989. június 7.....	171
1989. június 9.....	172
1989. június 12.....	172
1989. június 13.....	173
1989. június 14.....	173
1989. június 16.....	174
1989. június 19.....	174
1989. június 29.....	174
1989. június 30.....	175
Komárom megye.....	175
1989. április 1.....	175
1989. április 5.....	176
1989. április 10.....	176
1989. április 13.....	177
1989. április 18.....	178
1989. április 24.....	179
1989. április 28.....	181
1989. május 2.....	182
1989. május 3.....	182
1989. május 4.....	183
1989. május 8.....	184
1989. május 12.....	185
1989. május 15.....	185
1989. május 16.....	186
1989. május 17.....	186
1989. május 18.....	187
1989. május 19.....	188
1989. június 5.....	188
1989. június 6.....	189
1989. június 7.....	190

1989. június 9.....	191
1989. június 16.....	191
1989. június 19.....	192
1989. június 20.....	193
Nógrád megye.....	193
1989. május 8.....	193
1989. május 12.....	194
Pest megye.....	194
1989. április 17.....	194
1989. április 20.....	196
1989. április 24.....	196
1989. április 26.....	196
1989. április 26.....	197
1989. április 27.....	197
1989. április 28.....	198
1989. május 3.....	199
1989. május 8.....	200
1989. május 10.....	200
1989. május 12.....	201
1989. május 15.....	201
1989. május 19.....	202
1989. május 23.....	202
1989. május 24.....	203
1989. május 30.....	204
1989. június 5.....	204
1989. június 6.....	205
1989. június 8.....	206
1989. június 9.....	206
1989. június 12.....	207
1989. június 13.....	207
1989. június 14.....	208
1989. június 14.....	209
1989. június 15.....	209
1989. június 15.....	209
1989. június 21.....	210
Somogy megye.....	210
1989. április 19.....	210
1989. április 27.....	211
1989. május 10.....	212
1989. május 15.....	213
1989. június 7.....	213
1989. június 12.....	214
1989. június 22.....	215
Szabolcs-Szatmár megye.....	215
1989. május 17.....	215
1989. május 23.....	216
1989. június 5.....	216
Szolnok megye.....	217
1989. május 31.....	217
Tolna megye.....	218

<u>1989. május 29.....</u>	<u>218</u>
<u>1989. május 31.....</u>	<u>219</u>
<u>Vas megye.....</u>	<u>220</u>
<u>1989. április 7.....</u>	<u>220</u>
<u>1989. április 19.....</u>	<u>220</u>
<u>1989. május 17.....</u>	<u>221</u>
<u>1989. május 31.....</u>	<u>221</u>
<u>1989. június 21.....</u>	<u>222</u>
<u>Veszprém megye.....</u>	<u>222</u>
<u>1989. április 7.....</u>	<u>222</u>
<u>1989. április 26.....</u>	<u>223</u>
<u>1989. május 25.....</u>	<u>224</u>
<u>Zala megye.....</u>	<u>224</u>
<u>1989. április 27.....</u>	<u>224</u>
<u>1989. május 17.....</u>	<u>225</u>
<u>1989. június 19.....</u>	<u>226</u>

Baranya megye

1989. április 10.

IX.1989. április 10. (13)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. TA 12-12

Bába Iván, a Független Kisgazdapárt egyik prominens vezetője elvállalta a párt dél-dunántúli regionális napilapjának főszerkesztői tisztét. A szerkesztői megbeszélésre április 5-én kerül sor Szekszárdon.

A Független Kisgazdapárt nagyválasztmányát április 29–30-án tartják Csongrádon.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk;
- előzmény az 1989. évi 11. sz. napi jelentés 1. pontjában.¹

2. TA 12-14

Cserhádi József pécsi megyéspüspök hivatalos értesítést kapott arról, hogy II. János Pál pápa az 1991-es magyarországi látogatása alkalmával utolsó helységként Pécsre keresi fel.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

3. ATA-TA 12-12

Az NSZK budapesti nagykövete, dr. [Alexander] Arnot április 13-án Pécsre látogat, ahol felkeresi a püspöki aulát és a JPTE tanárképző kar német tanszékét is. Április 25-én a belga nagykövet látogat a püspökségre.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt, a BM III/II-2. és a BM III/II-3. Osztályt tájékoztatjuk.

4. HMB 12-12

Dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakos aktívan részt vesz a Kereszténydemokrata Néppárt újjászervezésében, amely Budapestre és Pécsre tervezett alakuló gyűléseire eddig anyagiak hiányában nem került sor.

Matheovits óvatos a szervezésben, mert a jelenlegi helyzetet bizonytalannak értékeli. Ugyanakkor szerinte az egyház támogatja az ügyüket, s hamarosan személyesen is tárgyalni fog a püspökkel a támogatás konkrét formájáról.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. és a BM III/III-3. Osztály tájékoztatjuk;
- előzmény az 1989. évi 7. számú napi jelentésben.²

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 12.

IX.1989. április 12. (14)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
– selejtezésig –

1. K/3 12-12

Halász Endre szadai plébános, a bulányista mozgalom tagja, megküldte Bíró László „F” dossziés pécsi püspöki titkárnak a „Levél a velünk közösséget vállalni nem akaró testvérekhez” című írását. Az anyag szerint a mai helyzetben mindenütt a tárgyalások, az együttműködésre való törekvés figyelhető meg, „csak az egyházban nincsen az egységnek még a látszata sem”. A továbbiakban hosszan foglalkozik a Bulányi-mozgalom üldözésével, amelyre szerinte az állam kényszerítette rá az egyházi vezetést. Megállapítja, hogy ez a korábbi „kényszerhelyzet” napjainkra lazult, de az egyházi vezetés mégis szemben áll velük. Kéri Bíró Lászlót, hogy segítse elő a bulányizmus elfogadtatását.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-12

Takács Imre, a szociáldemokrata párt országos szervező titkára, budapesti lakos megküldte Kövesi Béla pécsi lakosnak a párt szervezeti szabályzatát. Megköszönte továbbá Kövesi és dr. Angyal Ottó eddigi munkáját és tájékoztatta arról, hogy a budapesti szervezet április 7-én tartott vezetőségválasztó ülést. Ennek egyik célja az volt, hogy „kitessékelyk a befurakodott Marosán fiókákat”.

Takács szerint eddig 11 megyeszékhelyen és legalább 50 járási jogú városban alakult szociáldemokrata pártszervezet.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

3. K/3 12-12

A FIDESZ több pécsi tagja megkapta azt a tervezetet, melyben a FIDESZ a készülő párttörvényről foglal állást. A tervezetben követelik a munkahelyek és fegyveres erők, testületek politikamentességét, valamint az MSZMP és a KISZ vagyonának pártok közötti felosztását. A tervezet mellett a pécsi FIDESZ tagok megkapták továbbá a csehszlovákiai politikai foglyok szabadon bocsátását követő aláírásgyűjtő ívet és a FIDESZ Press 8. számát.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. Osztályt tájékoztatjuk.

4. K/3 12-12

Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakos megküldte Ónozó Lajos komlói és dr. Grigássy László budapesti lakosnak a Kereszténydemokrata Néppárt alkotmányát.

Matheovits szerint félre kell tenni az óvatoskodást, ki kell lépni a pártnak a közvélemény elé, népgyűlést kell tartani Budapesten, Pécsen, Komlón. A párt bázisát a 40–50 éves korosztályból tervezi megerősíteni, ugyanakkor sérelmezi, hogy az egyházaktól nem kapták meg a szükséges segítséget.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

5. K/3 12-13

Andrásfalvy Bertalan pécsi „F” dossziés értesítést kapott arról, hogy az MDF ifjúsági bizottsága által Magyarországon terjesztett „Kiáltó Szó” című erdélyi szamizdat Sipkovszky Rozália, Budapest [...] szám alatti lakosnál kapható.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 13.

IX.1989. április 13. (15)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. 12-13

Vörös Jenő pécsi lakos felkereste kizárt hálózatunkat és felkérte arra, hogy Görcsönyben szervezze meg a kisgazdapárt 6–8 főből álló aktív sejtjét, amely a párt legálissá válása idejére működőképes lesz. Vörös elmondta magáról, hogy ő a Pécs és környékén történő szervezéssel van megbízva. Átadta a Független Kisgazdapárt programját, mely részletes kidolgozása májusra várható, amely időpontban Balatonszárszón egy kongresszust terveznek. Tervezik továbbá egy független, napi sajtóorgánum megjelentetését Baranyában és Budapesten, a „Kis Ujság” újbóli beindítását.

Felhívta a forrás figyelmét, hogy a szervezésnél tartózkodjon a szélsőséges kommunista-ellenes elemek bevonásától, mert ezek jelenléte csak veszélyeztetné az FKGP elképzeléseit. Koalíciós alapon történő együttműködést terveznek a jelenlegi időszakban a hatalmon lévő kormánnyal, mivel pillanatnyilag nem rendelkeznek olyan potenciális erővel, mint az 1945-ös időszakban. Esetleges partnerként számításba vették a Szabad Demokraták Szövetségét, a Bajcsy-Zsilinszky Kört, vagy a volt Parasztpártot. Perspektívában az 1995-ös, vagy 2000-es választásokra készülnek, amely időszakra elképzeléseik szerint kitermelődik egy új képzett generáció.

Vörös tájékoztatta továbbá arról, hogy az USA budapesti nagykövete, Palmer felhívta a figyelmüket, hogy aktív és erős hatást fejtsenek ki a mai magyar vezetésre, mert ez a feltétele a működő tőke behozatalának és aktív működtetésének. Kilátásba helyezte, hogy a koalíciós alapon működő többpárt-rendszerű jogállam létrejötte esetén a kb. 20 milliárdra tehető magyar adósságból mintegy 10 milliárd elengedésre kerülhetne. Palmer felhívta a figyelmüket arra, hogy a szélsőségesektől határolják el magukat, a vélt vagy valós sérelmekért senkinek sem eshet bántódása. Magyarországnak a finn példához hasonló, a két világhatalom közötti híd szerepét szánják.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt és a BM III/II-11. Osztályt tájékoztatjuk.

2. TA 12-12

Dr. Böröcz István, az FKGP egyik vezetője véleménye szerint a párt „törpe frakciója” azzal, hogy részt vett a kerekasztal-tárgyaláson, „az egész magyar progressziót, a magyar ellenzékét árulták el, ezért az ellenzék ellenszenvet felénk irányul”. Böröcz szerint ezzel tulajdonképpen szövetségeseinkre tették szert, hogy leszámoljanak a belső pártellenzékkel. Akciójukhoz Vörös Vince pártelnököt is meg akarják nyerni.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

3. HMB 12-14

Az MDF helyi szervezete április 11-én ülésezett a Kodály Zoltán Gimnáziumban Pécsen. Ezen megtárgyalták a május 7-én Ófaluval kapcsolatban tervezett demonstrációt, valamint azt, hogy Nagy Imre temetése napján megemlékezést tartanak. Pap András vezetőségi tag pedig június 4-én Bissén kíván Nagy Ferenc emléknapot tartani.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 18.

IX.1989. április 18. (16)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-14

Ónozó Lajos komlói lakos, a Kereszténydemokrata Néppárt egyik aktivistája tájékoztatta dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakost arról, hogy a „Magyar Függetlenségi Párt” megalakította a „Mindszenty József Emlékbizottságot” és beadvánnyal fordult Paskai bíboroshoz annak érdekében, hogy a püspöki kar is szorgalmazza a hercegprímás rehabilitálását és hamvainak hazahozatalát.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

Csordás Gábor pécsi lakos, a „Jelenkor” című folyóirat szerkesztője meghívót kapott a „Bibó István Emlékbizottságtól”, amelyben meghívták a Bibó halálának 10. évfordulóján, 1989. május 10-én az óbudai köztemetőben megrendezésre kerülő koszorúzási emlékünnepekre.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 20.

IX. 1989. április 20. (17)

201-37/2/0989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-12

Nagy Zoltán, Moór Jolán és Márkics Miklós pécsi lakosok köszönőlevelet kaptak a „Magyar Politikai Foglyok Szövetsége” és az „Inconnu Független Művészeti Csoport” szervezettől azért a tevékenységükért, amellyel hozzájárultak az „1956-os forradalom és szabadságharc nemzeti hősei emlék- és sírkertjének létrehozásához”. Egyben felkérték őket, hogy az 1956-os írásos dokumentumaikat juttassák el a szövetséghez, amely a közeljövőben könyvet fog megjelentetni a témáról.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. TA 12-14

A „Jehova Tanúi” szekta regionális kongresszusát 1985. május 14-én rendezik meg Pécsen, az ifjúsági házban.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

3. ASZA 12-12

Pozsgai Csaba pécsi lakos, a Mecseki Ércbányászati Vállalat dolgozója április 12-én munkahelye ebédlőjében a bős-nagymarosi vízlépcsőépítés ügyében népszavazást követelő aláírásgyűjtő lapot helyezett el.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk, Pozsgai ellenőrzés megszervezzük.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 24.

IX. 1989. április 24. (18)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-14

A debreceni Magyar Demokrata Klub a magyarországi szegények megsegélyezésére nemzeti alapítvány létrehozását tervezi. Ennek érdekében május 1-15. között országos demokrata napokat rendez, melynek bevételét a szegények támogatására fordítják. Az ezzel kapcsolatos szórólapjaikat többek közt plébániákra és eljuttatják.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt és a Hajdú-Bihar Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztatjuk.

2. K/3 12-12

Dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakos Ugrin József budapesti lakosnak kifejtette, hogy elodázhatalannak tartja a Kereszténydemokrata Néppárt gyakorlati szervezésének

megkezdését. Matheovits attól tart, hogy amennyiben késlekednek, a Kereszténydemokrata Párt és a Magyar Függetlenségi Párt „elszipkázza” tőlük a hívőket.

Sürgős feladatnak tartja továbbá, hogy konkrét kapcsolatot alakítsanak ki a főpappal és a plébániákkal, valamint mielőbb tartsák meg tagtoborzó taggyűléseiket.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. és a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

3. HMB-K/3 12-13

Az MDF helyi szervezete az április 17-i vezetőségi ülésen döntöttek arról, hogy az operativitás érdekében a pécsi és vidéki szervezet különválik, közös ügyeiket pedig 3 fős koordinációs bizottság fogja a továbbiakban intézni. Május 7-én az ófalui labdarúgópályán egész napos majális keretében politikai demonstrációt szerveznek. Ennek célja: tiltakozás az ófalui atomtemető ellen, tüntetés a független szakértői vizsgálatok elismeréséért és általános tiltakozás a hazai nagyberuházásokkal kapcsolatos „lobbi szinten történő döntési mechanizmus” ellen.

A demonstráción politikai beszédeket tartanak és röplapokat fognak osztogatni.

A szervezet május vagy június hónapban nyilvános politikai fórumot tart Pécsen a Doktor Sándor Zsolnay Művelődési Házban, melyen terveik szerint, megjelenének a BBC, az Amerika Hangja és a Szabad Európa Rádió munkatársai is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk, a rendezvények ellenőrzését megszervezzük.

4. K/3 12-14

Az MDF országos elnöksége április 29-én 10.00 órától Budapesten, a VI., Ó. utca 8. szám alatt választmányi ülést tart. A napirendek közt többek közt szerepel az eddigi munka és a vidéki szervezetek tevékenységének értékelése, a tagtoborzás szervezése, a párttá szerveződés és a saját sajtó kérdése, valamint a felkészülés a helyhatósági választásokra.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

5. TA-K/3 12-14

A Szabad Demokraták Szövetsége helyi csoportja május 1-i majáliszt Pécsen, a Barbakánánál tervezi megtartani több helyi színész fellépésével. A politikai jellegű rendezvényükön beszédre is sor fog kerülni. Az SZDSZ-en belül vita van, hogy csoportjuk közösen ünnepelje-e május 1-jét, több SZDSZ tag azt akarja, hogy mindenki úgy és ott ünnepeljen, ahol akar.

Más helyi alternatív szervezetek május 1-én Pécsen, a nevelési központban a Balokány-ligetben, illetve a Tettyén jönnek össze.

Az SZDSZ pécsi csoportja április 25-én közgyűlést tart Pécsen a „Susogó” vendéglőben.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk, a május 1-i rendezvények szervezését figyelemmel kísérjük.

6. K/3 12-12

Az MDF bajai szervezete felhívást küldött Andrásfalvy Bertalan pécsi lakosnak, amelyben kérte, hogy az MDF helyi csoportja csatlakozzon az SZDSZ javaslatához, mely szerint az MSZMP ingatlanvagyonát a közoktatás céljaira használják fel.

A bajaiak ezt a követelést kiterjesztették még a „pártállam inspirálására létrehozott társadalmi szervezetek” ingatlanára is.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

7. TA-HMB-ASZA 12-12

Április 21-én Pécsen, a Vasutas Klubban tartotta választmányi ülését a Független Kisgazdapárt pécsi szervezete.

[...]

Pécsen megalakult a Baranyai Művészek Csoportja, amely pártoktól független tömörülésnek tartja magát. Tagjai között ellenséges tevékenysége miatt ellenőrzött „F” dossziés személy is szerepel.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget, illetékes osztályait tájékoztatjuk.

8. HMB 12-12

Bulányi György piarista szerzetes április közepén 3 napot pécsi hívei körében töltött. Többek közt misét celebrált a pécsi bulányistáknak dr. Kószegi Tamásné pécsi lakos lakásán és felkereste Cserháti megyéspüspököt is.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. április 26.

IX. 1989. április 26. (19)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. ASZA 12-12

1989. április 20-án Pécsen, az értelmiségi klubban több alternatív szervezet tartott közös rendezvényt.

Solt Ottilia és Havas Gábor az SZDSZ és a SZETA tevékenységéről adott tájékoztatást. Solt szerint Magyarországon jelenleg általános válság van, a jelenlegi politikai helyzet „bosszú az eddigi elnyomásban, megaláztatásban élő igaz magyar emberek részéről a hatalmon lévőkkel szemben”. Havas Gábor szerint a baranyai aprófalvak nehézségei a német anyanyelvűek kitelepítéséből, a felvidékiek betelepítéséből és a második TSZ-szervezésből adódik.

Intézkedés:

- központi osztály tájékoztatása.

2. K/3

Matheovits Ferenc „F” dossziés május 27-én, Budapesten 08.30 órai kezdettel a Pozsonyi úti templomban misén, majd ezt követően egy általunk ismeretlen gyűlésen szándékozik részt venni. M.F. a Kereszténydemokrata Néppárt főtitkára.

Matheovits szerint olyan hír is van, hogy Jaltát felül kell vizsgálni, s ha ez megtörténik, kiszabadulunk ebből a pokolból.

Intézkedés:

- központi osztály tájékoztatása, az „F” dossziés ellenőrzésének erre is kiterjedő folytatása.

3. HMB 12-13

A kisgazdapárt és az MDF küldöttsége április 17-én az Osztrák Néppárt meghívására Bécsbe utazott, melynek elsőrendű célja anyagi segítség kérése.

Intézkedés:

- a központi osztály tájékoztatása.

dr. Paksy László r. alezredes

Harth Tamás r. őrgy.

1989. április 27.

IX. 1989. április 27. (20)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!

- selejtezésig -

1. K/3

K. E. budapesti lakos egy vallási kiscsoport emlékeztetőjét jutatta el Cserháti József megyéspüspöknek, mely „A magyarországi katolikus hívők írásbeli figyelemfelhívása” alcímet viseli. Az anyag követelései:

- az egyház ne tolja senkinek kátyúba rekedt politikai vagy gazdasági szekerét;
- a békepapi mozgalom soron kívüli felszámolása, a békepapok kiseprése a politikai életből;
- az ÁEH beleszólásának megszüntetése az egyház belső ügyeibe;
- az iskolai kötelező hitoktatás bevezetése.

Az anyag hangsúlyozza, hogy összeállítói nem értelmiségi hívők.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztály tájékoztatása.

2. K/3

Dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakos az alakulóban lévő Kereszténydemokrata Néppárt főtitkára azon a véleményen van, hogy a Kereszténydemokrata Párttal és a Függetlenségi Párttal való rivalizálás, valamint a választások esetleges előrehozatala miatt meg kell gyorsítani a párt szervezését.

Pécsett május 6-án és május 27-én tagtoborzó gyűlést szerveznek. Pecsét, jelvények és röpcédulák készítését is tervbe vették.

Matheovits szerint a Kereszténydemokrata Párt békepapi közreműködéssel funkcionál és együttműködik a „kom[unista]párttal”.

Intézkedés:

- BM III/III/3. Osztály tájékoztatása.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

Harth Tamás r. őrgy.

1989. május 2.

IX. 1989. május 2. (21)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!

- selejtezésig -

1. HMB 12-12

1989. április 26-án Pécsett a Kodály Zoltán Gimnáziumban mintegy 110 fő részvételével ülést tartott a Magyar Demokrata Fórum Pécs városi szervezete. A rendezvényen

beszámoltak a szervezet eddigi tevékenységéről, valamint megválasztották a városi szervezet vezetőségét. Az MDF helyi elnöke dr. Andrásfalvy Bertalan lett, a vezetőségbe pedig Szabó István, dr. Wéber János, dr. Bányai Elek, dr. Mednyánszki Sándor és dr. Schmidt Gábor került.

Kimondták, hogy az MDF megyei szervezete a továbbiakban csak küldöttgyűlés formájában fog funkcionálni, s fő feladata az egyes szervezetek közötti kapcsolattartás, koordináció lesz. A közelgő választások kapcsán országgyűlési képviselőként dr. Andrásfalvyt, megyei tanácstagként pedig dr. Wébert kívánják jelölni. Az ülésen V. L. pécsi lakos, az MDF egyik legaktívabb tagja felfüggesztette tagságát.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

2. HÜ 12-14

A Politikai Foglyok Országos Szövetsége (POFOSZ) április 22-én mintegy 400 fő részvételével ülést tartott a Jurta Színházban. A kb. 15–20 hozzászóló beszámolt saját büntetőügyéről, börtönéveiről és a szabadulása óta eltelt időszakról. A beszámolókat magnókra rögzítették és videofelvételeket készítettek róla. A szünetekben a résztvevőknek hazai és nyugati újságírók tettek fel kérdéseket. A gyűlésen deklarálták, hogy a POFOSZ nem kíván párttá alakulni, és egyelőre azt sem szorgalmazza, hogy megyei szervezetei alakuljanak. Megállapodtak abban, hogy képviseltek magukat június 16-án Nagy Imre temetésén.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk, az információt továbbítjuk a BRFK III/III-d. alosztálynak.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 3.

IX. 1989. május 3. (22)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. HMB 12-12

1989. április 20-án a Pécsi Orvostudományi Egyetem egyik termében tartott – mintegy 150 fő részvételével – a magát pártoktól és alternatív szervezetektől függetlennek valló „Galenusz-kör” nevű csoportosulás.

A rendezvényen előadást tartott dr. Andrásfalvy Bertalan „F” dossziés pécsi néprajzkutató, a Magyar Demokrata Fórum Pécs városi elnöke. Andrásfalvy tájékoztatta a jelenlevőket az MDF felépítéséről és tevékenységéről, valamint elemezte az 1956-os „forradalom” eseményeit.

Az előadás hatására mintegy 30 fő a helyszínen felvételét kérte az MDF-be.

Az ülésen Andrásfalvy felvetette egy ifjúsági MDF csoport létrehozásának szükségességét és szorgalmazta a rk. püspökség és az MDF közti, elsősorban karitatív jellegű együttműködés kiépítését.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

2. HMB 12-12

A FIDESZ pécsi „Mocsár” csoportja április 28-tól kezdődően, heti rendszerességgel társadalmi-gazdasági kérdésekkel foglalkozó előadásorozatot indított be Pécsen a Doktor Sándor Zsolnay Művelődési Házban.

A május 19-i előadásra a FIDESZ országos választmánya egyik tagját hívják meg és tervezik egy, a FIDESZ-ről szóló videofilm levetítését.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 9.

IX. 1989. május 9. (23)

201-37/2/1989.

1. K/3-HMB 12-12

Dr. Andrásfalvy Bertalan „F” dossziés pécsi lakos, az MDF pécsi szervezetének elnöke több helyi alternatív csoport vezetőjének (FIDESZ Mocsár csoport, Wallenberg Egyesület, TDDSZ) megküldte azt a nyílt levelet, amelyet az MDF helyi szervezete április hónapban az MSZMP Baranya megyei bizottságához juttatott el.

A felhívásban követelik, hogy a pártbizottság az oktatási igazgatóságot, a Miléva úti vendégházat, valamint a két volt KISZ vezetőképző tábort „azonnal és térítés nélkül adja át egészségügyi, közoktatási, szociális és idegenforgalmi célokra”.

Az MDF helyi szervezetét felkérték a „Társadalmi Ökológiai Szolgálat” és a „Kék lista” csoportok tevékenységében való közreműködésre. A TÖSZ célja egy olyan szolgálat felállítása, amely ökológiai, környezetvédelmi problémák felderítésében és kezelésében venne részt a társadalom érdekében. A „Kék lista” ezen túlmenően a szociálpolitikai intézményrendszer működésével és segítségével, valamint ellenőrzésével is foglalkozna. A „Kék lista” augusztus 18-tól kéthetes vándortábort szervez, melynek során a környezeti és társadalmi problémákkal leginkább sújtott körzeteket (pl. Nagymaros, Miskolc térsége) keresik fel.

Az MDF helyi szervezete május 3-án vezetőségi ülést tartott, ahol felvetődött egy „megyei kerekasztal” létrehozásának szükségessége a helyi alternatív szervezetekkel közösen. A május 6-i, Siklóson tartott MDF megyei közgyűlésen pedig elhangzott, hogy létre kell hozni „elnökök tanácsa” néven egy koordinatív testületet.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-12

Keresztes Sándor budapesti lakos dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés pécsi lakost az alábbiakról tájékoztatta: erőteljesen folyik a Kereszténydemokrata Néppárt szervezése. Jelenleg készül egy négyoldalas rövid program és a nagyválasztmány elé terjesztendő részletes program. A rövid programot 10–20 ezer példányban nyomtatják ki és több nyelvre lefordítva el kívánják juttatni a nyugati tömegkommunikációs eszközökhöz. Mindezek után látnak csak hozzá népgyűlések szervezéséhez. Tervezik az alternatív szerveződésekkel és a hatalommal való kapcsolatfelvételt is.

Keresztes megküldte Matheovitsnak a pártjuk nyilatkozatát és a rövid programot. Ez szerint a Kereszténydemokrata Néppárt a politikai magatartásában a tolerancia, a mérséklet és a szolidaritás érvényesítésére, a pluralizmus tiszteletére és a konfrontáció elkerülésére törekszik. Társadalompolitikai célja a család, a kisközösségek és a helyi önkormányzatok szerepének növelése. Gazdaságpolitikájának középpontjában az egyéni

és vállalkozási szabadság erősítése áll, elutasítva az „állami mindenhatóság gondolatát” és az állam szerepének radikális csökkentésére törekszik.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

3. TA-ATA 12-12

A Szabad Demokraták Szövetsége pécsi csoportja és a külváros közművelődési egyesület Csillag László közgazdász, Rózsa András és Vass Erika szociológus, pécsi lakosok szervezésében május 6-án Pécsen a József Attila Művelődési Házban találkozót tartott a komlói és pécsi bányászok képviselőivel.

A 11 meghívott bányász közül többen részt vettek az 1988-as bányászsztrájk szervezésében. A beszélgetés tervezett témájaként a munkás önszerveződés hagyományai és jelenlegi lehetőségei szerepeltek. A találkozóra meghívták Nagy Elek és Bácsi József nyugdíjast, a Csepeli Vasművek 1956-os munkástanácsának két vezetőjét, továbbá Vass Istvánt, az SZDSZ országos választmányának ügyvivőjét, a gödi „Munkások a demokráciáért” csoport vezetőjét. (Vass nem jelent meg.)

A 15.00 órától kb. 19.00 óráig tartó összejövetelen mintegy 35 fő vett részt, többségükben SZDSZ tagok. Az uránbányát 7–8 fő, a szénbányát 3 fő képviselte.

A bevezetőben Nagy Elek és Bácsi József felelevenítették a munkástanács által 1956-ban kivívott eredményeket és kijelentették, hogy őket politikai nézeteikért ártatlanul börtönözték be. Hangsúlyozták, hogy jelen időszakban a politikai reformokat kizárólag demokratikus úton kell elérni. Mert erre jó esély van, a munkások összefognak érdekeik érvényesítésére.

Csillag László a piaccgazdaság létrehozásának szükségességét emelte ki és kifejtette, hogy a veszteséges nagyvállalatok megszüntetése elkerülhetetlen. A munkástörökvések célkitűzéseként az új munkahelyek létesítését és a munka nélkül maradók szociális biztonságának garantálását jelölte meg.

A felszólaló uránbányászok vitatták azt, hogy az ércbányászat veszteséges lenne. A Paksi Atomerőmű évente 10 milliárd forintot fizet be a költségvetésbe és szerintük a gazdaságosság vizsgálatánál az ércbányát és az erőművet együttesen kell figyelembe venni.

Kovács Mózes, a Mecseki Szénbányák Pécs-bányaüzemének SZB titkára megállapította, hogy az ellenzék semmit sem tesz a bányászok sorsának javításáért, sőt, a hangadó közgazdászok hamis érvelése ellenük hangolta a közvéleményt.

A hozzászólások közt felvetődött az is, hogy az ország energiaellátásának felét a szovjet export adja, ezért a KGST-től való elszakadás követelése a gazdasági összeomlás veszélyével jár. A mecseki szénre egyre nagyobb szükség lesz és az uránbányászok biztos perspektívát találnak a szénbányáknál, ha az ércbányászatot megszüntetik.

A vita befejezése után az SZDSZ tagok még együtt maradtak. A rendezvényen az SZDSZ képviselői és a bányászok álláspontja gyökeresen szembeállt, így az alternatív csoport eddig esetleg meglévő népszerűsége is nagymértékben csökkent.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 10.

IX. 1989. május 10. (24)

310-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
– selejtezésig –

1. K/3 12-12

Az MDF országos elnöksége tájékoztatta a pécsi városi szervezetet, hogy május 20-án rendezni az Óbudai Hajógyár kultúrtermében az országos nyilvános tulajdonreform fórumot, melyen a „pazarló és hatékonytalan állami tulajdon felszámolását célzó elképzelések, javaslatok, tapasztalatok kerülnek megvitatásra”.

Az országos elnökség felszólította a vidéki szervezeteket, hogy hatókörükben szervezzék meg az MDF jogsegély szolgálatát. Tájékoztatta továbbá arról, hogy július 6–10. között a mártélyi campingben tartják az MDF ifjúsági szervezetének alakuló táborát, a fő szervező Bégány Attila és Faltányi Árpád budapesti lakos lesz.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatjuk.

2. K/3 12-13

Az MDF nagykanizsai szervezete felkérte a pécsi városi szervezetet, hogy csatlakozzon durdjevaci vízi erőmű építésével kapcsolatos nyilvános tájékoztatást követelő akciójukhoz. Megküldték az erről szóló felhívásukat, és kérték ennek leközlését a megyei lapban.

A felhívás szerint a nagykanizsai szervezet júniusban nyílt tájékoztató fórumot szervez a kérdésben, mellyel kapcsolatban dr. Ördögh Ferenc nagykanizsai képviselő az országgyűlés május végi ülésén interpellációt fog benyújtani.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt és a Zala Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

Takács Imre, a szociáldemokrata párt országos szervező titkára tájékoztatta a Pécs-baranyai szervezetet, hogy a tervek szerint május 20-án, Budapesten 19 megye képviselőinek részvételével egy országos vidéki végrehajtó bizottságot fognak létrehozni.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

4. K/3 12-12

Május 13–14. között Pécssett, a pálos templomban dél-dunántúli katolikus karizmatikus regionális találkozóra kerül sor, melyre Baranya, Tolna, Somogy és Zala megyéből érkeznek a résztvevők.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 11.

IX. 1989. május 11. (25)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
– selejtezésig –

1. HMB 12-13

Az MDF Baranya megyei közgyűlésén Andrásfalvy Bertalan „F” dossziés, pécsi lakos beszámolt az országos választmány üléséről. Ez szerint az MDF vezetése

elfogadhatatlannak tartja a párttörvény tervezetét. Május 20-án az Óbudai Hajógyárban a tulajdonviszonyokról, május 27-én pedig a Veszprémi Vegyipari Egyetem aulájában tart az MDF vitafórumot. Andrásfalvy közölte továbbá, hogy június 16-i Nagy Imre temetéssel kapcsolatos rendezői teendők ellátására a hozzátartozók a Magyar Demokrata Fórumot kérték fel.

A szervezet erre a napra országos gyásznapot hirdet meg, és Nagy Imre rehabilitálása esetén kártérítési pert kíván indítani Kádár János és Münnich Ferenc ellen. (Az utóbbi per jelképes lenne.)

Az MDF megyei közgyűlése jelenleg legfontosabb feladatának a választásokra való felkészülést tartja. Terveik szerint minden tanácstagi és képviselői helyre állítanak jelöltet azzal a megszorítással, hogy képviselőjelöltjeik csak MDF tagok lehetnek, a tanácstag-jelöltek már alternatív szervezetekből is kikerülhetnek, de nem lehetnek az MSZMP tagjai.

A közgyűlésen elhangzott az is, hogy a harkányi csoport Szép János tanácselnök ellen, a Pécs-keleti csoport pedig Aczél György ellen indít bizalmatlansági és alkalmatlansági kampányt.

A Baranyai megyei főorvos forráson keresztül tájékoztatta az MDF helyi szervezet képviselőit, hogy a Honvédelmi Minisztériumnak szándékában áll megszüntetni a Pécsi Honvéd Kórház polgári célra történő igénybevételét. A főorvos ennek megakadályozására az MDF segítségét kérte, amely ehhez a megyei sajtót kívánja felhasználni.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

2. ATA 12-12

Május 10-én a JPTE tanárképző karán 10–12 db géppel írt és fénymásolóval sokszorosított „Oktatók, hallgatók, egyetemünk polgárai!” kezdetű, „Radiátor-csoport” aláírási röplapot helyeztek el. A röplapokon tiltakoztak a végzősök diplomaosztó ünnepségének június 16-i ütemezése ellen, mivel ezen a napon kerül sor Nagy Imre temetésére, a „Kádár-korszak terrorjának többi áldozatára is emlékezve.”

A röplapokat Kiss Sándor, Böszörményi István és Varga Iván „F” dossziés hallgatók készítették. Az ügyet a kari tanács május 10-én tárgyalja meg.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. osztályt tájékoztatjuk, az „F” dossziés személyek ellenőrzését folytatjuk.

3. K/3 12-12

Cziglányi Zsolt „F” dossziés abaligeti plébános megküldte a két soproni³ rk. plébániának az „Önálló, szabad és nagykorú egyházat!” kezdetű aláírásgyűjtő felhívást, melyet megyénkben mintegy 25 fő írt alá, köztük dr. Matheovits Ferenc „F” dossziés személy is. A felhívás eredeti példányát a vatikáni államtitkársághoz juttatták el. Az anyagban kéri az illetékes egyházi és állami szerveket, hogy az új magyar egyházi törvény életbelépése előtt hozzák nyilvánosságra az 1964-ben aláírt, MNK és Vatikán közötti megállapodást. S vizsgálják felül annak teljes szövegét. Az aláírások célja „egy minden tekintetben önálló szabad és nagykorú magyar katolikus egyház” megteremtése.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 15.

IX. 1989. május 15. (26)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. TK 12-12

Az 1989. évi 23. számú napi jelentés 3-as pontjához kapcsolódva folytatólagosan jelentjük:

Az SZDSZ által szervezett Pécsett a József Attila Művelődési Házban május 6-án tartott rendezvényen Nagy Elek, a Csepel Művek 1956-os munkástanácsának elnöke többek közt az alábbiakat jelentette ki:

A mai problémák ugyanazok, mint korábban voltak. Az ország beteg, nem a rendőröktől fél, hanem, hogy miből lesz kenyér. Senki sem akar forradalmat, a cél a békés átmenet.

Engedélyezni kell, hogy a dolgozók maguk válasszák meg a bizottságaikat, melyek 56-os mintára legyenek munkástanácsok.

1945-ben a szovjet csapatok nem felszabadították Magyarországot, hanem gyarmati sorba süllyesztették. A KGST kiszipolyozza az országot. Bolevizmus, hatalmi struktúra, kiárusítás, Rákosi-politika – ez van ma is. Egy hatalom van csak, az MSZMP, és ez túrheterlen.

Az SZDSZ nagyon készül a választásokra, kész programmal rendelkezik. Az MSZMP-vel csak akkor hajlandó tárgyalni, ha nekik is lesz programjuk.

A Nagy Elekkel együtt érkezett Bácsi József kijelentette, hogy fontos az értelmiség szerepe, de nem lehet őket önállósítani, döntéseikbe szervesen be kell építeni a munkásság véleményét is.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-12

Bíró Ferenc, az MDF helyi szervezete egyik vezetője meghívást kapott Konrád György író estéjére, melyet május 16-án 18.00 órai kezdettel tartanak Pécsett az Apáczai Csere János Nevelési Központ könyvtárában. A meghívó több Konrád művet, köztük a Konrád – Szelényi: „Az értelmiség útja az osztályharchoz”⁴ című szamizdat kiadványt is megemlíti.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 17.

IX. 1989. május 17. (26)⁵

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1.⁶ 12-13

Kizárt hálózatunk lakásán felkereste Beok György Pécs [...] szám alatti lakost, a Független Kisgazdapárt Baranya megyei elnökét. Beok, aki 1945-től tagja volt az FKGP-nek, a párt jelenlegi helyzetéről a következőket mondta el:

A megyében eddig már létrejött alapszervezetek működése akadozik, Börcsönyben és Pellérdén pedig a tervekkel ellentétben be sem indult a szervezés. A neki eddig bemutatott, belépni szándékozó személyek többséges szélsőséges, izgága. Bosszúra éhes elem, aki kártérítést remél a börtönben eltöltött éveieért.

Az FKGP-nek ezekre a személyekre nincs szüksége. A párt nem „akasztani akar” és nem kíván „fájdalomdíjat fizettetni az amúgy is tántorgó gazdasággal”. Ők nemzetben gondolkodnak, nem szűk osztály- vagy csoportérdek szintjén.

Beok külön felhívta a figyelmét arra, hogy kerülni kell a jogászok, közgazdászok „hőbörgő tömegét”, mert ezeknek csak ugródeszkának kellene a miniszteri, államtitkári szék.

Egyébként mindenkit fel lehet venni a pártba, még az MSZMP-ből kilépetteket és a munkásöröket is.

A továbbiakban elmondta, hogy az FKGP saját tagdíjából tartja fenn magát. Az osztrák néppárt 20 ezer schillinget ajánlott fel részükre és a nyugat-német CDU is támogatni akarta őket, de az országos vezetőség ezt nem fogadta el. Ennek oka az, hogy még a látszatát is el akarják kerülni annak, hogy nyugati tőkéből építsék fel a pártot.

Az FKGP elhatárolja magát a különböző, demagógiával fellépő alternatív szervezetektől, mert a „szavakból nem lesz kenyér”, ők a „mindenkinek megérdemelt kenyeret” és a tisztességes munkabéréért küzdenek. Nem kívánnak a hatalom egyedüli birtokosai lenni, a választások után hajlandók koalícióra lépni az MSZMP-vel. Beok itt elmondta, hogy tudomása szerint az MSZMP KB egy hónapja 250 ezer fegyvert osztott ki. Reméli, hogy ezt nem fogják felhasználni a hatalomért való harcban. A továbbiakban közölte, hogy május 27–29. között Érden tartják a 260 fős országos nagyválasztmány létrehozó ülést, melyre forrásunkat is javasolni fogja küldöttnek.

Előzmény az 1989. évi 15-ös napi jelentés 1-es pontjában.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. ASZA 12-12

A Szabad Demokraták Szövetsége pécsi csoportja május 12-én 18 fő részvételével összejevetelt tartott Pécsett az Ipari Bázis Üzemigazgatóság munkásklubjában. A rendezvényen „Még kér a nép” címmel Molnár Tamás, a vállalat dolgozója tartott előadást. Molnár a bevezetőben ismertette az alternatív szervezetek március 15-i tizenkét pontját, majd azzal folytatta, hogy a „magyar népeket a XX. században két csapás érte, Hitler és a Szovjetunió”. Kifejtette, hogy a népköztársaság elnevezést hamisnak tartja, mert az ország csak egyesek „kiváltsága”. Szerinte népünk mára gazdaságilag félgymarmati sorba süllyedt vissza. Követelte a katonai ügyészség megszüntetését és a halálbüntetés eltörlését. Az MSZMP-ről kijelentette, hogy az kiszajátítja az SZDSZ programját, mert a szövetség erősebb, és taktikailag fejlettebb. Elmondta, hogy az SZDSZ szerint nem szabad felmondani a Varsói Szerződést, mert akkor az ország mindenkivel szemben kiszolgáltatottá válik.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

3. HMB-TA 12-14

A pécsi alternatív szervezetekből összeállt „Ellenzéki Kerekasztal” június 16-án Nagy Imre temetésének napján Pécsett, a székesegyház előtti téren szabadtéri misét kívánt szervezni, melyre 15–20 ezer főt vártak. Az egyház képviselője, Bíró László püspöki titkár ettől elzárkózott. Kijelentette, hogy csak templomban hajlandók misét celebrálni, mert az egyház tartózkodik minden politikai demonstrációtól. Az MDF helyi szervezete június 16-án gyertyákat helyez el a Pécsett eltemetett 1956-os „mártírok” sírjain.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk, a szervezés alakulását figyelemmel kísérik.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

állambiztonsági helyettese

1989. május 18.

IX. 1989. május 18. (28)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-12

Siptár László pécsi lakos arról tájékoztatta dr. Surján László budapesti lakost, hogy Peter Jürgen Lüders, a nyugatnémet cserkészszövetség gazdasági vezetője pécsi tartózkodása során felajánlotta a magyar cserkészszövetség pécsi kerülete vezetésének, hogy a július-augusztus hónapban, NSZK-ban rendezendő összevont táborukban 16 pécsi cserkészt díjmentesen vendégül látnának.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt és a BM III/III-11. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-12

Ónozó Lajos komlói lakos közölte azon véleményét Matheovits Ferenc „F” dossziés, pécsi lakossal, hogy tudomása szerint ma is érvényben vannak azok a titkos határozatok, amelyek a levélcenzúrát és a telefonlehallgatásokat elrendelték. Ez ellen valamennyi alternatív szervezetnek fel kell lépnie, különben a megalakuló pártok nem küzdhetnek a hatalomért az MSZMP-vel egyenlő eséllyel. Ónozó meghívta Matheovitsot a május 22-én, Komlón rendezendő, a Kereszténydemokrata Néppárt tagtoborzó gyűlésére előadónak.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 19.

IX. 1989. május 19. (29)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. TA 12-14

1989. május 20-án Pécsen a TSZKER Nagyváradi utcai épületében tartják az FKGP megyei választmány ülését. A tervezett lista alapján dr. Bögner Miklós a JPTE rektori hivatal vezetőjét javasolják a július 3-4-i országos jelölőbizottságba beválasztani.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. TA 12-12

Cserhádi József pécsi megyéspüspök interjút adott Peter Musilnak, a Katpress szerkesztőjének az ÁEK közlő felosztásával kapcsolatban. A püspök véleménye azt, hogy ezzel „végre megszabadulunk mindattól az elnyomástól, amit az állam 20 éven keresztül gyakorolt ránk”, és reményét fejezte ki, hogy a papság ezt követően 10 éven belül regenerálódni fog.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 23.

IX. 1989. május 23. (30)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

T/E 12-12

Cserháti József pécsi megyéspüspök erőteljesen szorgalmazza a régi szerzetesrendek visszaállítását. Az egyház újjáéledéséhez szükséges tartja, hogy a szerzetesrendek a volt épületeiknek legalább egynegyedét visszakapják, és kijelentette: „a bűdös szocialisták nem fognak ingyen visszaadni semmit”. Szerinte a pápalátogatás ténye megfelelő lehetőséget biztosít a lakosság aktivizálásához és ahhoz, hogy nyomást gyakoroljanak a hatalomra.

Az alternatív mozgalmakról az a véleménye, hogy „szedett-vedett, félelmetes társaság”, akiknél az alternatív jelző csupán annyit jelent, hogy nem kommunisták.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 24.

IX. 1989. május 24. (31)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

K/3 12-14

Az Erdélyi Szövetség Budapesten, az Állatorvos-tudományi Egyetemen május 27-én 10.00 órai kezdettel tartja első közgyűlését. A gyűlés célja az alapszabály jóváhagyása, elfogadása, valamint a szövetség vezető testületeinek megválasztása.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 26.

IX. 1989. május 26. (32)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. HMB 12-12

1989. május 14-én Bakonyán megalakult az FKGP helyi szervezete, június 14-én pedig Mohácson tartják a helyi kisgazdák zászlóbontó közgyűlését. Május 20-án az FKGP megyei választmánya ülést tartott, melyen kibővítették a vezető testületet. Szervezőtitkári és sajtószóvivői megbízást kapott dr. Böröcz István pécsi jogász.

Június 11-én Nagy Ferenc volt miniszterelnök halálának évfordulóján a Baranya megyei Bisse községbe az MDF és az FKGP megyei szervezete megemlékezést szervez.

Dr. Andrásfalvy Bertalan pécsi lakos, az MDF pécsi szervezetének elnöke azon az állásponton van, hogy amennyiben az MDF nem alakul párttá, tagjainak az FKGP-t kell erősíteniük.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. és a BM III/III-4. Osztályokat tájékoztatjuk.

2. TA 12-12

Lukács László, a „Vigília” című egyházi lap főszerkesztője tájékoztatta Cserhádi József pécsi megyéspüspököt a baseli egyházi békekonferencia lefolyásáról. A rendezvényen – amelyen részt vett dr. Andrásfalvy Bertalan pécsi lakos is – többek között állásfoglalás született a román nemzetiségi problémákról. A konferencia anyagát a „Vigília” le fogja közölni, és a későbbiekben Magyarországon egy állandó bizottságot hoznak létre az állásfoglalásból adódó feladatok hazai kimunkálására.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

A Független Kisgazdapárt június 3–4-én tartandó nagyválasztmányának napirendjén a párt politikai irányvonalának kidolgozása, a pártalkotmány tervezetének megvitatása, valamint a vezető testületeinek újjászervezése szerepel. A rendezvényt Érden tartják meg. Május 27-én 10.00 órától Budapesten a Kisrabló Étteremben előkészítő megbeszélést tartanak a megyei jelölőbizottsági tagok részvételével.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. május 30.

IX. 1989. május 30. (33)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-14

A Történelmi Igazságtétel Bizottság Cserhádi József pécsi megyéspüspök közbenjárását kérte az alábbiak érdekében:

- a Magyar Katolikus Püspöki Kar adjon segítséget Nagy Imre és társai június 16-i temetése ökumenikus gyászszertartásához;
- június 16-án 12.30 órától a gyászszertartás kezdetén az ország minden templomában szólaljanak meg a harangok;
- aznap a koraesti órákban, a nagyobb templomokban „ünnepélyes rekviemet” mutassanak be „a hősi halottakért és mártírokért”;
- a temetést megelőző vasárnapon valamennyi templomban ökumenikus pásztorlevelet olvassanak fel, amely megemlékezik „1956 hőseiről és mártírjairól, és a nemzeti gyászhoz méltó magatartásra szólítja fel a híveket”.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. és a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

Az MDF Zala megyei szervezete június 3-án egyeztető tanácskozásra hívta meg hat megye MDF szervezetét. A rendezvényt az Erkel Ferenc Művelődési Házban Nagykanizsán tartják. A megyéket 20 fős delegációk képviselik.

Intézkedés:

- a Zala Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 5.

IX. 1989. június 5. (34)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

HMB-HÜ 12-14

A Baranyában élő volt politikai elítéltek egy része június 16-án személyesen kíván részt venni Nagy Imre temetésén.

Az MDF pécsi szervezete ezen a napon – amennyiben az országos vezetés egyetértését adja – a pécsi köztemetőben lévő „forradalmár síroknál” megemlékezést szervez.

Az MDF helyi vezetése úgy döntött, hogy június 19-én az ún. „keleti csoportjuk” tagtoborzó gyűlésén a tagság elé terjeszti Aczél György országgyűlési képviselő visszahívását követelő indítványát.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. és a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 6.

IX. 1989. június 06. (35)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-12

Szendi József veszprémi püspök nyílt levelet juttatott el a magyar püspöki karnak és több egyházi személynek, amelyben egyebek mellett az alábbi megállapításokat teszi, és követeléseket veti fel:

- a magyar papi egység legfőbb akadálya a párt által létrehozott papi békemozgalom, amelyet meg kell szüntetni;
- a püspöki kar kérje a kormánytól Mindszenty bíboros ártatlanságának hivatalos elismerését, „mert hite mellett tanúságot tevő hősi vértanúsága miatt ő a magyar katolikus egyház büszkesége”;
- az egyházkormányzat kulcspozícióiból el kell távolítani azokat a papokat, akik „nem papi érdemeikért, vagy rátermettségük miatt, hanem pártérdekből jutottak magas beosztásokba”;
- tiltakozni kell az ellen, hogy megfélemlítésekkel vagy ígéretésekkel „kispapokat próbálnak beépíteni besúgóként, a papoknak pedig haladéktalanul tudomására kell hozni” az egyházi törvénykönyvnek a hűtlen besúgókra vonatkozó tilalmát és büntetését”.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

2. HMB 12-12

A baranyai alternatív szervezetek részvételével – az eddigi tervek szerint – június 16-án 17.00 órától gyertyás megemlékezésre kerül sor Pécssett a Széchenyi téren, melyre 4–5 ezer főt várnak.

Ezt követően ökumenikus gyászmisét tartanak a belvárosi templomban.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

Az MSZDP országos vezetőségválasztó nagygyűlését június 24–25-én tartják Budapesten a budai vigadó épületében. Ezen pártszervezetenként egy, valamint minden 20 tag után további egy-egy küldöttet várnak.

A gyűlés feladata az országos pártvezetőség és az országos pártválasztmány megválasztása lesz. Az MSZDP elnöke várhatóan dr. Révész András marad.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

4. T/E 12-12

Cserháti József megyéspüspök – a [Francesco] Colasuonno vatikáni küldöttel folytatott megbeszélések értelmében – a közeljövőben átadja hivatalát. Utódja az eddigi segédpüspök, Mayer Mihály lesz. Cserháti a következő püspökkari konferencián, június 6–7-én a püspöki kari titkári posztról is lemond.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 8.

IX. 1989. június 8. (36)

201-37/2/1989.

Szigorúan titkos!

- selejtezésig -

HMB-T/E 12-14

A pécsi alternatív szervezetek a Nagy Imre és társai temetésével kapcsolatos megemlékezéseiket június 15-én 18.30 órai kezdettel Pécssett a székesegyház előtti téren rendezik meg. Ennek keretében szavalatok hangzanak el, majd a helyi Ellenzéki Kerekasztal nevében dr. Bögner Miklós FKGP aktivista tart kegyeleti beszédet, amely nemcsak Nagy Imréről, hanem az összes 1956-os áldozatról megemlékezik.

A szabadtéri rendezvényt gyászénekekkel folytatják, melyet 19.00 órától ökumenikus mise követ. A program a tervek szerint 20.00 órakor fejeződik be.

Az MDF várhatóan eláll attól a korábbi szándékától, hogy az 1956-os „forradalmárok” sírjainál megemlékezést tartson.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk;
- a rendezvény biztosítását megszervezzük.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 20.

IX. 1989. június 20. (37)

210-37/2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. HÜ-TA 12-12

A Független Kisgazdapárt országos vezetőségében folyik a feladatok elosztása. Ezek szerint a főtitkár helyettesei közül Dragon Pál az országos szervezőmunkát fogja végezni, Hardy Péter pedig a pártstajtót és a szóvivői tevékenységet felügyeli. A négy alelnök leendő feladatköre: Iván Géza a külpolitikával, Nagy Ferenc a mezőgazdasággal, Balog György az általános gazdasági és pártgazdasági ügyekkel, Böröcz István pedig a belpolitikával foglalkozik.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. K/3 12-13

Több pécsi lakos megkapta az MDF ifjúsági szövetségének meghívólevelét az alakuló ülésükre, melyet július 6-10. között a Mártély falui campingban fognak megrendezni. A tábor programja között szerepel a szövetség alapítólevelének, az alapszabályának megvitatása, valamint a cselekvési stratégia kidolgozása. A rendezvényen az MDF országos vezetése is képviseltetni fogja magát.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztatjuk.

3. K/3 12-12

Szendi József veszprémi püspök eljutatta Cserháti József megyéspüspöknek a Paskai hercegprímáshoz írt, saját nézeteit védő és magyarázó több levelét. Ezekben megállapítja, hogy az ateista materializmus önmagát jutatta csődbe erkölcsileg és anyagilag egyaránt. A jelentetlően kifejtette, hogy az egyház „a 40 éves elnyomása miatt csak a hívek összefogásával és csak nagyon korlátolt lehetőségekkel képes szembeszállni a megoldandó feladatokkal”. Véleménye szerint a legutóbbi püspökkari

konferencián őt ért támadások azt igazolják, hogy nem ő és a többi „nem békepapi püspök”, hanem éppen a békepapi mozgalomban szereplők osztják meg az egyház egységét.

Előzmény: az 1989. június 6-i 35-ös számú napi jelentésben.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 21.

IX. 1989. június 21. (38)

201-37-2/1989.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

K/3 12-12

Ismeretlen levélíró nyílt postai levelezőlapon megfenyegette T. L.-t, a pécsi hőerőmű lakosát azért, mert a címmel a közelmúltban egy interjú jelent meg a Dunántúli Napló című lapban arról, hogy be kíván lépni a munkásórságba.

A feladó szerint a „népnyomó terrorista” munkásórságba csak az kívánhat most belépni, aki „vagy buta, vagy a fundamentalisták hatalomátvételére készül”. Az iromány durva hangnemű fenyegetésekkel folytatódik és a várható számonkérésre utal. Az anyagot küldője „Radikális Front” aláírással fejezi be.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk;
- a feladó kilétének megállapítására a szükséges intézkedéseket megteesszük.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 22.

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

IX. 1989. június 22. (39)

1. K/3 12-12

Megalakult a Magyar Parasztszövetség rehabilitációs bizottsága, amely feladatául tűzte ki annak elérését, hogy a parasztságot ért súlyos sérelmeket törvényesen rendezzék, és a föld tulajdonjogát adják vissza volt tulajdonosainak, vagy leszármazottjaiknak.

Az ország minden településében földtulajdont rendező bizottságokat kívánnak alakítani.

A rehabilitációs bizottság fő célja a parasztság „meghurcoltjainak” teljes anyagi és erkölcsi kártalanítása. A szervezet Körömi Teréz Budapest XX. ker. [...] szám alatti lakásán működik.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

2. A magyar Római Katolikus Püspöki Kar június 26-án rendkívüli ülés keretében egy nyilatkozatot kíván nyilvánosságra hozni, melyet az arra kijelölt bizottság Paskai László bíboros-hercegprímás elnökletével más összeállított. A nyilatkozat többek között az alábbiakat állapítja meg:

„1945 után olyan struktúra alakult ki hazánkban, amely sok téves döntést, igazságtalanságot, sőt üldöztetést hozott egy egyházi életben is. Olyan rendszer jött létre, amely a vallás ellen fordult és annak elhalását adminisztratív eszközökkel is siettetni akarta. A papi békemozgalom erőszakolásával megosztotta a papságot. Sok pap és főpap koncepciós perek áldozata lett. Közülük is kiemelkedik Mindszenty József bíboros, koholt vádak alapján történő elítélése előre jelezte a magyar katolikus egyház sorsának jövőbeni alakulását”.

A nyilatkozat az egyház és hívei jövőbeni feladatának a megújulás szolgálatát tekinti. Fel kívánják számolni és jóvátenni a múlt hibáit, ugyanakkor megbecsülve és tovább építve történelmünk, beleértve az elmúlt 40 év eredményeit is.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

dr. Fekete Géza r. fhdgy.

1989. június 29.

IX.1989. június 29. (40)

Szigorúan titkos!
- selejtezésig -

1. K/3 12-12

Dr. Nagy S. Zoltán, az MDF győri szervezete elnöke arról tájékoztatta dr. Iglói Zoltán pécsi lakost, a Magyar-Román Baráti Társaság képviselőjét, hogy szervezete nevében felhívást juttatott el a Magyar Rádió és Televízió vezetőségének, melyben olyan román nyelvű adások sugárzását követeli – a Románia nagy részén fogható adási időpontokban –, amelyek a román nép igazságáról való tájékoztatását szolgálják. A feladó szerint a műsoroknak a romániai nemzetiség politika ellen kell irányulniuk. Elképzeléseihez vezető magyar politikusok támogatását is kérte.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt és a Győr-Sopron Megyei RFK III/III. Osztályát.

2. ASZA 12-4

Az MSZDP komoly szintű nyugati kapcsolatokkal rendelkezik. A rendelkezésre álló adatok szerint a nyugati, szociáldemokrata alapon álló pártok több milliárd dollárt helyeztek letétbe arra az esetre, ha az MSZDP az országgyűlési választásokon a képviselőhelyek legalább 10 százalékát megszerzi. A nyugati kapcsolatok egy esetleges „visszarendeződés” esetén a párt vezetőinek emigrációjához is segítséget nyújtanak.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

3. HMB 12-4

1989. június 16-án Nagy Imre leánya a volt politikai eliteltek egy csoportjával való beszélgetése során elmondta, hogy apja és társai felelősségre vonásával kapcsolatos

felelősök felderítése folyamatban van. A névsor összeállítását követően azt nyilvánosságra hozzák, hogy „büntetésük az egész ország megvetése legyen”.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-3. Osztályt.

dr. Paksy László r. alezredes
megyei rendőrfőkapitány
állambiztonsági helyettese

Kliszki Zoltán r. szds.

Bács-Kiskun megye

1989. április 1.

20/4-53/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X. 1989. április 01. (40)

1. ER 12-14

1989. március 31-én a délelőtti órákban Kerekegyházán a Ságvári Endre utcában lévő Kossuth TSZ irodaépületéről 2 db vörös zászlót egy lovas kocsival közlekedő férfi a zászlótartóból kivett, majd a zászlók nyelét kettétörte és a földre dobta.

Ezt követően továbbhaladt a Ságvári Endre utcában, a gyógyszertár épületén elhelyezett zászlótartóból kivett 1 db vörös zászlót, majd a zászló nyelét kettétörve ezt is a földre dobta.

A gyógyszertári dolgozók a történeteket észlelve értesítették a helyi kmb. irodát. Az elkövető személyében felismerték G. F. [...] Kerekegyháza, [...] szám alatti lakost.

Intézkedés:

- az elkövető tartózkodási helyének megállapítása folyamatban van.

2. K/3 12-14

1989. március 31-én Sági József 1222 Budapest, [...] szám alatti lakos arról tájékoztatja Seres Róbert Lakitelek, [...] szám alatti lakost, hogy „barátaival” – Szeredi Pál 1057 Budapest, [...] – megalapították a Népi Ifjúsági Szövetséget. A tagtoborzást megkezdték, szórólapon hívják fel a 14–15 év közötti fiatalokat a csatlakozásra. Önmagukat a „koalíciós idők Nemzeti Parasztpártja ifjúsági szervezete szellemi utódjának” tekintik.

Megjegyzés: a feladó egyben megküldte a Magyar Néppárt februárban készült program-és agrárreform tervezetét.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-2. és a BRFK III/III. Osztályát.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

Donáth Tibor r. szds.

1989. árpilis 10.

20/4-55/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 10. (41)

LBE 12-14

A budapesti Consort – VI. ker. Dózsa Gy. u. 108. – kisszövetkezet által közvetített megrendelés értelmében Tiszakécskén egy magánkézben lévő nyomda 1000 példányszámban elkészítette az „Erdélyi Magyar Szemle”, „Kiáltó Szó” című első kiadványát.

Tóthné „Janka” a Consort dolgozójának táviratban történt sürgetésére 8900 példányt 1989. április 7-én leszállítottak Budapest XI. ker. Stoczek u. 5–9. számára – műszaki egyetem kollégiuma – Bégány Attila nevére.

A „Kiáltó Szó”-t egyetemisták szervezésében Erdélyben tervezik terjeszteni. A határon illegálisan, személygépkocsikban elrejtve viszik át.

Az elkészült első kiadvány 1000 példányát már átjuttatták, az április 7-én leszállított példányokból ismeretlen mennyiséget április 7-én este vitték át Erdélybe, amit a sürgető távirat szövege is megerősít: „kérem, hogy a holnapi nap folyamán okvetlen hozzon prospektusokat, délután Erdélybe viszi a kocsi...”.

A szemle további kiadványait is feltehetőleg a tiszakécskei nyomda készíti majd el.

Intézkedés:

- telefonon tájékoztattuk, valamint a „Kiáltó Szó” 1 példányát megküldtük a BM III/III. Csf. elvtársnak;
- szóban tájékoztattuk a BM III/II-12-b. alosztály vezetőjét.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 18.

20/4-58/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 18. (42)

TE 12-12

Bártfai Róbert lajosmizsei MDF-tag Fekete László kecskeméti kapcsolatát tájékoztatja, hogy a közeljövőben az alábbi MDF rendezvényekre kerül sor:

- 1989. április 19. – Gyula – energetikai fórum,
- 1989. április 22. – Veszprém – egészségügyi fórum,
- 1989. május 01. – Húvösvölgy – MDF majális,
- 1989. május 05. mezőgazdasági fórum (Rozsnyói Zoltán lakiteleki MDF-tag szervezésében, a helyszín ismeretlen),
- 1989. május 05. – Gyula – Apor Vilmos püspök emlékülése (Pozsgay Imre államminiszter részvételével),
- 1989. május 06–07. – Budapest, MDF Ó utcai központ – fórum a vilákiállításról,
- 1989. május 27. – Veszprém – egyházügyi fórum,
- 1989. június 04. – Budapest – Bibó emlékgyűlés,
- 1989. július 01–02. – Kiskunmajsa – MDF juliális.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, a BM III/III-4. Osztályt, valamint az érintett megyei III/III. Osztályokat.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 19.

20/4-59/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 19. (43)

1. HMB 12-14

1989. április 11-én 18 órától 21.30-ig a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központban „Mit akar az SZDSZ?” címmel tagtoborzó összejövetelt tartott az SZDSZ kb. 250–300 fő részvételével.

A rendezvény kecskeméti szervezői Szirmai Péter színművész, Pocs Péter grafikus és Zombori Mátyás a Bács-Kiskun megyei Lapkiadó Vállalat munkatársa voltak.

Az SZDSZ budapesti vezetői közül jelen volt Mécs Imre, Pető Iván, ifj. Rajk László és Eörsi István.

Ifj. Rajk László bevezetőjében vázolta az SZDSZ történetét (SZETA, SZKH, SZDSZ) kiemelve, hogy az SZDSZ magja fogja össze a magyar demokratikus ellenzék. Tevékenységükben pártszerűen építkeznek, amihez mind Nyugat-Európából, mind az USA-ból támogatást kapnak.

Pető Iván az SZDSZ programtervezetét ismertette.

Eörsi István a vitát szorgalmazva az alábbi fő kérdéseket vetette fel:

- a hatalom megosztásának kérdése,
- a felelősség megosztása és vállalása,
- a fegyveres erők és testületek reformja,
- az MSZMP túlélési taktikája (reformszárnya segítségével),
- az SZDSZ rendet s nem felfordulást akar az országban.

Mécs Imre az MSZMP és az egyéb társadalmi, valamint alternatív szervezetek közti „kerekasztal tárgyalás” kudarcba fulladásának okairól beszélt.

A fentieket kérdés-feleletek követték, melyek az alábbi fő témaköröket érintették:

- ha az MSZMP önként átadná a hatalmát, az SZDSZ ezt csak akkor venné át tőle, ha ezzel a nép bízna meg;

- az MDF-el az SZDSZ csak fenntartásokkal hajlandó az együttműködésre, mivel „az MSZMP az MDF alapköve és támasza”;

- az SZDSZ az MSZMP-vel nem kíván koalícióra lépni;

- az SZDSZ pártszerűen építkezik, de megvárja a párttörvényt, s ennek függvényében dönt további sorsáról;

- 1956 értékelésébe a szabadságharc jelzője is beletartozik, stb.

A rendezvényen résztvevő MDF tagok véleménye szerint az SZDSZ sokkal határozottabb, világosabb programot képvisel, mint az MDF, bár a rendezvény célja tagtoborzás volt, erre vonatkozóan „agitálás” nem történt. Mint egyik vezetőjük kifejtette: propagandájuk programjukban szerepel.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

2. HMB 12-14

1989. május 24-én az MDF kecskeméti szervezete meghívására Kecskemétre látogat Mark Palmer, az USA nagykövete.

Intézkedés:

- az információt hálózati úton pontosítjuk.

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 21.

20/4-60/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 21. (44)

K/3 12-14

Az MDF bajai szervezete dr. Furmann Imre 3529 Miskolc, [...] címre egy felhívást küld, melyben kéri, hogy csatlakozzanak az SZDSZ 1989. április 16-i közgyűlésén elhangzott javaslatához, mely szerint „az állam zárolja az MSZMP ingatlanvagyonát és az oktatási intézményeket, illetve a nevelési és kulturális létesítményeket a nehéz helyzetben lévő közoktatás céljaira használják fel”. Ha egyetértenek a felhívással, azt írásban közölik az országos elnökséggel is.

Ugyanígy tartalmú anyagot küldtek még: MDF 7102 Szekszárd, Pf. 514. és Pete György 9701 Szombathely, Pf. 168. címre is.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 25.

20/4-62/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 25. (45)

ER 14-14

1989. április 26-án 18 órakor Baján a Stúdió Moziban „Az 1956-os események Baján” címmel összejövetelt rendeznek, amelynek résztvevői azon személyek, akik valamilyen módon kapcsolódtak, vagy szerepet játszottak a bajai munkástanácsban, illetve az eseményekben.

Az összejövetelre meghívták a laktanya akkori parancsnokát és a rendőrkapitányság vezetőjét.

A nyilvános összejövetel célja annak megállapítása, hogy az akkori döntéseik, cselekedeteik mennyiben voltak helyesek, illetve tévesek.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk az MSZMP bajai első titkárát.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 26.

20/4-63/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 26. (46)

1. K/3 12-14

Péter B. Szabó – [...] Zürich – tájékoztatja Lezsák Sándort, hogy 1989. május 12. és 14. között részt vesz Szegeden a Bibó konferencián. Közli, hogy május 14-én néhány órára szeretné felkeresni Lezsákot.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt, valamint a Csongrád MRFK III/III. Osztályát.

2. K/3 12-14

Herczeg Tamás Békéscsaba, [...] szám alatti lakos tájékoztatja Lezsák Sándort, hogy Békéscsabán a közelmúltban megalakult a Magyar-Amerikai (USA) Baráti Társaság, egyben mellékeli a társaság alapszabályát.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt, valamint a Békés MRFK III/III. Osztályát.

3. K/3 12-14

A pécsi egyházmegye országos, illetve nemzetközi „Taizé-Európa találkozót” szervez Pécsen 1989. április 28-tól május 1-ig. Megyénkből 2 fő kapott meghívást, akik a rendezvényre irányítják ifjúsági csoportjuk tagjait. Az előkészítő munkát a szervező bizottság az egyházmegyei hatóság felügyeletével végzi. Osztrák, francia vendégek is várhatók. Az eseményre 13–14 ezer fő megjelenésére számítanak.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztály tájékoztatva, az operatív ellenőrző munkát egyeztetve végzik.

Megjegyzés: operatív úton felmérjük a rendezvényen résztvevőket, illetve az eseményről hangulati véleményeket szerzünk be.

4. HMB 14-14

1989. április 29-én az MDF Budapest, Ó utcai központjában az MDF választmánya tanácskozást tart. A tervezett napirendi pontok az alábbiak:

- elnökségi beszámoló
- tagfelvétel
- helyi szervezetek
- párttá szerveződés
- MDF napilap
- tanácsi és képviselői választások
- pénzügyek
- egyéb.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

5. HMB 14-14

1989. április 24-én a kecskeméti HNF székházban megalakult a Szabad Gondolkodók Klubja. Összejöveleiket 2 hetenként hétfői napokon 17.30-tól 20.00 óráig tartják, a székház tanácstermében.

Vezető testületük tagjai: Agárdi Vidor, Gergely Ernő, Pota Iván, dr. Bernáth Balázs, dr. Fekete László, Rác András, Marozsi Imre.

A klub tagjai politika iránt érdeklődő állampolgárok.

Közeleli céljuk: politikai gondolkodásmód kialakítása. Távlabbi céljuk: a különféle politikai pártok megismerése, a tagság egyéni döntéshozatalának segítése.

Az összejövetelekre egyelőre kb. 80–100 főt várnak. A rendezvényekre csak belépővel lehet bejutni, mely nem névre szól, s feljogosít, hogy elfoglaltság esetén a meghívott családtagja vagy megbízható barátja vegyen részt.

A közeljövőben tervezett rendezvényeik az alábbiak:

- május 08. Néppárt (meghívott Nagy Béla)
- május 22. Független Kisgazda-, Földműves és Polgári Párt (meghívott Sándor Béla, illetve Dugár Sándor)
- június 05. Magyar[országi] Szociáldemokrata Párt (meghívott egyelőre nem ismert).

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, a BM III/III-4. Osztályt, valamint a helyi párt- és állami vezetést.

6. HMB 14-14

A Fővárosi Bíróság az MDF-et 1989. április 25-én az 1989. évi II. törvény 15. §-nak (1) bek. alapján 100-as sorszám alatt a társadalmi szervezetek nyilvántartásába vette.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

7. HMB 14-14

1989. április 25-én, Budapesten ülésezett az MDF számvevő bizottsága, melyen az alábbi 6 fős vezetőséget választották:

- Dr. Berky Ferenc – elnök – Budapest II., [...]
- Dr. Fekete László – alelnök – Kecskemét, [...]
- Csóti György Budapest XII. ker., [...]
- Károly Imre Béla Budapest I. ker., [...]
- Smohay Ferenc Székesfehérvár, [...]
- Nemes József Budapest II. ker., [...]

A bizottság minden hónap utolsó csütörtökén 14 órától az MDF Budapest, Ó utcai központjában tartja összejöveteleit.

A számvevő bizottság tagjai tanácsadási joggal (szavazati jog nélkül) részt vehetnek az MDF választmányának összejövetelén is.

Az április 25-i ülésen áttekintették az MDF anyagi, pénzügyi rendszerével kapcsolatos dokumentumokat, melyeken kisebb módosításokat hajtottak végre. (Helyi szervezetek bejelentkezésének módja, adózás, tagdíjak és egyéb pénzügyi befizetések, százalékos megoszlása a központi és helyi szervezetek között stb.)

Megállapodás született arról, hogy a számvevő bizottság tagjai egymás között fölösztva az országot meglátogatnak minden MDF helyi szervezetet, ahol szakmai s politikai előadásokat tartanak, propagálva az MDF programját. Az év végén ismét ilyen „körutat” terveznek, ahol az éves pénzügyi elszámolásokban is segítenek.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

8. HMB 14-14

Az MDF Budapest, Ó utcai központja teljes berendezését Svájcól kapta. (3 kamionnyi felszerelést.)

Intézkedés

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

9. HMB 14-14

A Hitel szerkesztősége a közeljövőben Kft.-vé alakul ált. (Az erre vonatkozó hivatalos iratokat április 20-a körül adták be.)

A Kft. 6 millió forintos tőkével indul, melyből a Hitel 3 millió forintos értékkel rendelkezik (1 millió forint készpénz, 2 millió forint anyagi eszközök), a további 3 millió forintot az Erdélyi Szövetség, Bethlen Gábor Alapítvány, a Kereskedelmi és Hitelbank Rt., a népfőiskola mozgalom stb. adta össze.

A Hitel nyeresége ezen túl az MDF támogatását szolgálja. Elkövetkezendő számaiban 8 oldalon biztosítanak helyet a különféle hirdetéseknek (a hirdetések ára az utolsó oldalon 60000 Ft., a belső oldalakon 45-50000 Ft.) a hirdetéseket közvetítő személyeknek 15 százalékos jutalékot biztosít a szerkesztőség.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

1989. április 27.

20/4-64/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. április 27. (47)

1. HMB 14-14

Egyoldalú, nem ellenőrzött információk szerint a közelmúltban az MDF képviselői tárgyalást folytattak az illetékes államminiszterrel, mely során felvetődött annak kérdése, hogy az MDF elfogadhatja-e külföldről azokat a pénzübeli és egyéb adományokat, melyek az MDF-t támogatnák. Az államminiszter kitért a konkrét válaszadás elől, de lényegében megfogalmazta, hogy egyetlen párt sem fogadhat el külső külföldi támogatást. Az MDF párttá szerveződésével összefüggésben kifejtette, mindenképpen tanácsos megvárni a párttörvény életbe lépését.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. elvtársat, a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

2. HMB 14-14

Egyoldalú, nem ellenőrzött információk szerint Bíró Zoltán az MDF elnöke azt javasolta az MDF vezetőségének, hogy a kormány átalakítása előtt az MDF kérjen a miniszterelnöktől két miniszteri tárcát, melyeket MDF-esek töltenének be. A vezetőség azonban elvetette a javaslatot mondván, hogy ezzel az MDF tömegbázis gyengülne.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. elvtársat, a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

3. K/3 12-14

Az MDF, az SZDSZ, az FKGP, a Néppárt és a szociáldemokrata párt helyi képviselőiből 1989. április 12-én, Szekszárdon alakult Tolna megyei Ellenzéki Kerekasztal dr. Vancsura István tiszalpäri lakost tájékoztatja állásfoglalásaikról, pld:

- a munkahelyekről vonuljanak ki a politikai szervezetek;
- szűnjön meg a hatalmat gyakorlók felfegyverzettsége, oszlassák fel a munkásőrséget;
- provokációktól és a közvélemény manipulálásától mentes békés átmenetet az egypártrendszerből a többpártrendszerbe;
- a szabad és nyilvános politizálás esélyegyenlőségének mielőbbi biztosítása a megyei minden településén, stb.

Kéri, amennyiben ezekkel egyetértenek, terjesszék.

Május 1. alkalmából egy kiáltványt fogalmaztak meg, a „saját pártja” által félrevezetett, becsapott munkástömegek felé, melyben kifejezi szolidaritásukat, hívják őket rendezvényeikre, fórumaikra, valamint – közös érdek esetén – a közös harcra.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. osztályt, és a Tolna MRFK III/III. Osztályát.

4. K/3 12-14

A Magyar Nemzeti Párt („most még a föld alatt”) az MDF lakiteleki központjának küldött szélsőségesen kommunistaellenes felhívásában az ellenzéki szervezetek, pártok összefogását sürgeti az „egyetlen út a fegyveres szabadságharc” megindítása érdekében.

Felhívását kiterjeszti „magyarok és minden ország mely az aljas kommunizmus árnyékát el akarja űzni a világ egéről, készüljete a végső harcra”, melynek célja „a kommunizmus fegyveres eltörlése, világfenyegetésének ártalmatlanná tétele a fő fészekben, a Szovjetunióban”.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. és III/III-3. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

1989. május 5.

20/4-66/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 05. (48)

K/3 12-14

Koszó Péter, Domonkos László és Raffay Ernő a szegedi MDF csoportnak június 8-ra, a hódmezővásárhelyi MDF csoportnak június 9-re közös irodalmi jellegű Nagy Imre emlékestet szerveznek. Emellett előadóként tervezik meghívni Kopácsi Sándort, Tóbiás Áront.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4, valamint a Csongrád MRFK III/III. Osztályt.

HMB 14-14

A „Jehova Tanúi” vallási szekta a megyei és körzetbeli gyülekezeti tagok részére 1989. május 21-én, Kiskunhalason körzetgyűlést, 1989. július 21–22–23-án, Baján kerületi kongresszust rendez. Mindkét rendezvényre kb. 1000–1500 főt várnak.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1/c. alosztályt;
- operatív pozícióinkon keresztül megszervezzük a tervezett rendezvények előkészítésének és lebonyolításának ellenőrzését.

Donáth Tibor r. szds.

1989. május 12.

1989. május 12. (49)

1. HMB 14-14

1989. május 8-án, a Szabadon Gondolkodók Klubja az SZMT-székházban tartotta első összejövetelét (kb. 50–55 fő részvételével) melyen a Magyar Néppárt mutatkozott be.

Az országos vezetésből meghívott előadók Kónya László és S. Hegedűs László voltak, akik lényegében a Magyar Néppárt történelmi előzményeit, mostani újrászerveződését, programtervezetét, rövidtávú elképzeléseiket ismertették.

Kónya László elmondta, hogy 1989. június 11-én ismét megjelenik a hajdani Parasztpárt lapja a „Szabad Szó”, egyelőre hetilapként. Főszerkesztője Fábián Gyula, a szerkesztőbizottság tagjai: Czine Mihály, Fekete Gyula, Sánta Ferenc és Varga Domokos.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

2. HMB 14-14

A kecskeméti Szabadon Gondolkodók Klubja vezetői 1989. május 15-re Ellenzéki Kerekasztalt kívánnak összehívni a – szerintük – Kecskeméten működő Független Kisgazdapárt, SZDSZ, Kereszténydemokrata Párt és a FIDESZ képviselőinek bevonásával. (Figyelemre méltó körülmény, hogy az MDF kimaradt a meghívottak közül.)

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

1989. május 16.

20/4-73/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 16. (50)

1. Az 1989. március 14-én 31. sorszámmal leadott központi napi jelentés⁷ kiegészítéseként – mely szerint ismeretlen telefonáló a kiskunfélegyházi 608. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet felrobbantásával fenyegetőzött – jelentem, hogy a meghallgatások során alapos gyanú merült fel, hogy fk. T. Z. Kiskunfélegyháza, [...] sz. alatti lakos, mint lehetséges elkövető személyre.

Intézkedés:

- hatóság félrevezetése vétség alapos gyanúja miatt a büntetőeljárást a kiskunfélegyházi rendőrkapitányság folytatja le.

2. BS 12-13

1989. május 15-én a kecskeméti szovjet katonai alakulat parancsnoksága feljelentése alapján a kecskeméti rendőrkapitányság nyomozást rendelt el orgazdaság büntetvények alapos gyanúja miatt ismeretlen tettesek ellen, akik az alakulat csalánosai erdőben levő lőterén szovjet katonáktól 105–110 db 152 mm-es sárgaréz hüvelyt vásároltak, melyek

egy része csappantyúval és lőporral volt ellátva. A rendőri intézkedések alapján a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsíthatók B. Gy. Kecskemét, [...], P. G. Kecskemét, [...] és ifj. P. T. Kecskemét, [...] sz. alatti lakosok. A házkutatások alkalmával 63 db hüvely lefoglalásra került.

Intézkedés:

- az eseményről tájékoztattuk a BM III/II-9. és -13. Osztályokat;
- az illetékes szervek a hiányzó hüvelyek és lőpor felkutatására tovább folytatják a nyomozást.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. május 19.

20/4-74/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 19. (51)

TA 12-14

1989. május 12-én Kiskunmajsán a helyi MDF csoport vendégül látta a Liberális Internacionálé elnökét és főtítkárát. A „liberális találkozó” a majsai „kanász tanyán” került megrendezésre. Az eseményről a svájci tv. felvételeket készítette.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

K/3 12-12

Szép Dezső a kőszegi MDF tagja tájékoztatja Lezsák Sándort, hogy a helyi MDF csoport napirendre tűzte a bencés öregdiákok köre megalakításának, a miskolci rendi iskola indításának, a kőszegi rendház visszajuttatásának témáit.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-1., valamint a BM III/III-4. Osztályokat.

K/3 12-12

D'Elhongue László, az MDF vecsési szervezetének ügyvezető elnöke felajánlja Lezsák Sándor lakiteleki „F” dossziés személynek, hogy a Nagy Imre – temetés rendezői feladataiból – két társával – Sárosi Istvánnal és Góti Zoltánnal részt vállalnak.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt és a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

HMB 14-14

A kiskunfélegyházi MDF csoport egyik vezetője a városukban kialakult helyzetet tisztázandó elmondta, hogy Korom Mihály országgyűlési képviselő visszahívását nem az MDF, hanem az MSZMP kezdeményezte és szervezte. Előfordult, hogy valaki két helyen is aláírta a visszahívó követelést, mert az MDF-en kívül az MSZMP is gyűjtötte az aláírásokat. Állítólag az ottani pártbizottságról telefonon kérték az üzemeket, vállalatokat, hogy a majális ideje alatt keressék fel az MDF sátrát. (Az összegyűjtött aláírásokat egyébként mos is az MDF-esek tárolják, nem küldték meg azokat sehova, mert nem tudják „mit is kezdjenek vele”.)

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

HMB 14-14

1989. május 24-én 16 órai kezdettel a kecskeméti Szalvay Mihály Úttörő és Ifjúsági Ház „értelmiségi klub”-jának vendége lesz Mark Palmer, az USA magyarországi nagykövete. A beszélgetés témája: a magyar-amerikai kapcsolatok, a magyarországi reformfolyamat amerikai szemmel.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

HMB 14-14

1989. május 15-én Kecskeméten a Szabad Gondolkodók Klubja szervezésében tanácskozást tartott a Bács-Kiskun megyében létrehozandó „Ellenzéki Kerekasztal”. A résztvevők között szerepeltek az alábbi szervezetek:

- MDF – Kecskemét – Debreczeni József, dr. Pánczél Gyula
- SZDSZ – Kecskemét – Zombori Mátyás, Török Tibor
- Magyar Néppárt – Kecskemét – Nagy Béla
- FKGP – Lajosmizse – dr. Ádám Pál

- dr. Szentkirályi László – Kecskemét – bár nem FIDESZ tag, mégis a FIDESZ irányvonalait képviselte.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. és a Pest MRFK III/III. Osztályait.

HMB 14-14

A kecskeméti Szabad Gondolkodók Klubja 1989. május 22-i és 29-i rendezvényére meg kívánja hívni a BBS televízió, valamint az országos és helyi sajtó, tv, rádió képviselőit.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

1989. május 23.

20/4-75/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 23. (52)

1. HK 12-12

A Duna melléki TSZ szövetség jelzése alapján a szövetséghez tartozó 59 termelőszövetkezet közül 30 azt jelezte, hogy kész részt venni az aratósztrájkban, amennyiben a gabona felvásárlási árát nem módosítják.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

2. HMT 12-12

Az MSZMP Bács-Kiskun megyei reformkörének vezetője felkereste a kecskeméti Szabad Gondolkodók Klubjának vezetőit azzal, hogy az általuk szervezendő Ellenzéki Kerekasztal tárgyalásokba szívesen bekapcsolódna a reformkör is. A mélyebb tájékoztatás és együttműködés érdekében átadta a reformkör eddig keletkezett anyagait is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

3. HMT 12-12

1989. május 19-én az MDF Bács-Kiskun megyei szervezetei részére pénzügyi megbeszélést tartotta Kiskunhalason. A meghívott 23 szervezetből csak 6 képviseltette magát. A rendezvény az érdektelenségbe fulladt.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a III/III-4. Osztályt.

4. HMT 12-12

Az MDF Bács-Kiskun megyei helyi szervezeteiből egyre többen lépnek ki. Baján a szociáldemokrata pártba, míg Kiskőrösön és Kiskunhalason a kisgazdapártba lépnek át tömegesen. Soltvadkerten a kisgazdapártnak már 102 tagja van. Egyre erősödik az a vélemény, hogy az MDF betöltötte „történelmi küldetését”, a kezdeti határozott fellépést és törekvéseit az MSZMP reformszárnya viszi tovább.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a III/III-4. Osztályt.

5. HMT 12-14

A szociáldemokrata párt bajai képviselői megállapodást kötöttek az Osztrák Szociáldemokrata Párttal, hogy a nyár folyamán 1-2 hetes kurzusokban magyar szociáldemokrata párti tagokat elméleti felkészítőre Ausztriába küldenek. Az elképzelések szerint ebbe az NSZK és Franciaország testvérszervezetei is be fognak kapcsolódni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a III/III-4. Osztályt.

6. HMT 12-12

1989. június 5-én a kecskeméti Szabad Gondolkodók Klubjában a FIDESZ szerepel vendégként. Beszámolnak terveikről, tevékenységükről, célkitűzéseikről.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, valamint a III/III-2. Osztályt.

7. TA 12-12

D. Kovács József kiskunhalasi lakos arról tájékoztatja dr. Kozma Huba „F” dossziést, hogy a közeljövőben egy riportot szeretne készíteni Rácz Sándor „F” dossziéssal, aki nemrég tért haza nyugat-európai körútról. Kozma elmondta, hogy feltehetően szakít jelenlegi foglalkozásával, és ő is az újságírói pályán helyezkedik el. Első megbízása neki is egy exkluzív interjú készítése Rácz Sándorral.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a III/III-3., valamint a III/III-4. Osztályokat.

8. TA 12-12

Az MDF kiskunmajsai szervezete 1989. július 1-én és 2-án „juliálist” szervez. Tíz hazai szervezetet hívtak meg beszélgetni, szórakozni, focizni, továbbá 4-5 külföldi szervezet meghívását is tervezik, pld. a Lettországból a Nagy Imre temetésére érkező mintegy 30

főt, valamint a Románia Libera csoport képviselőit és az Osztrák Néppárt képviselőit a „sógorságra” hivatkozva.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a III/III-4. Osztályt.

9. TA 12-12

Feltehetően Pethő Ferenc arról tájékoztatja Kozma Hubát, hogy 1989. május 28-án a Jurta Színházban rendez egy gyűlést, amely minden idejét leköti. Tárgyalásokat folytatott a kormánnyal, többször találkozott Kapolyi Lászlóval és Tar Pállal, aki Párizsban az egyik legnagyobb európai bank igazgatója. Pethő az USA-ban, Tar pedig Franciaországban egy „kis emberek direkt kölcsön alapjának” létrehozásán fáradozik.

Pethő arról is említést tesz, hogy a közelmúltban jött vissza az NSZK-ból, ahol találkozott Tiborral is (feltehető, hogy Kecskési Tollas Tiborról van szó), akivel alaposan „átbeszéltek néhány stratégiát”. Erről a későbbiekben személyen tájékoztatja Kozmát.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, a III/III-4. Osztályt és a Csongrád Megyei RFK III/III. Osztályát.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. május 29.

20/4-76/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 29. (53)

HK 14-14

1989. május 19-től 21-ig a lakiteleki Tölgyfa Fogadóban együtt tartózkodott Günter Born, Eberhard Brenner és Hermann Joseph Schneider NSZK állampolgárok, Sylvia Jost, Geb Rostschke és Zockert Sigfrid NDK állampolgárok, valamint Molnár László Zoltán magyar állampolgár, budapesti lakos.

Intézkedés:

- az információról jelentést készítünk az NDK állambiztonsági szervnek és a BRFK III/II. Osztálynak.

HMT 14-14

1989. május 28-án megjelenik a Bácskapocs című független megyei hetilap első száma, melyben több oldalt szentelnek dr. Romány Pál személyének. A lap Kft.-ként működik a lajosmizsei nyomdában készítik. Főszerkesztő Kutasi Ferenc kecskeméti lakos.

Intézkedés:

- az információról tájékoztattuk a BM III/III. Csf. ügyeletét.

HMT 14-14

1989. május 30-án Japánnal kapcsolatos fotókiállítás nyílik Kiskőrösön a helyőrségi művelődési házban, melynek megnyitójára meghívást kapott a japán nagykövetség kulturális attaséja.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét.

TA 12-13

Dr. Kozma Huba kiskunmajsai „F” dossziés személy rehabilitálása napirendre került. A helyi tanácsi választáson elnöknek jelölték, házastársa azonban úgy véli, hogy az országgyűlési képviselői választásokon is indítani akarják.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. május 30.

20/4-78/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. május 30. (54)

1. K/3 12-14

Kindernay István, a genfi Magyar Klub elnöke tájékoztatja Lezsák Sándor lakiteleki „F” dossziés személyt, hogy a klub delegációt küld Budapestre az 1989. június 16-i ünnepélyes temetésre. A küldöttség magyar, genfi és svájci zászlókat és transzparenszeket hoz. Szándékukban áll egy koszorút is elhelyezni a fenti magyarok nevében. Kindernay kéri Lezsákot, értesítse a részletes programról.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

2. K/3 12-14

Lezsák Sándor lakiteleki „F” dossziés személy az MDF országos elnökség nevében körlevélben kéri az MDF valamennyi helyi szervezetét, hogy az 1989. június 16-i ünnepélyes temetés szervezésében részt venni kívánók legkésőbb 1989. június 3-ig jelezzék az országos központ felé. (Az MDF elnöksége Olajos Csabát és Szabó Bélát bízta meg a 2500 rendező összefogásával.)

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. osztályt.

3. K/3 12-14

Rozsnyói Zoltán az MDF országos választmányának tagja meghívóban értesíti Bács-Kiskun megyei valamennyi MDF szervezetét, hogy következő megyei összejövetelükre 1989. június 3-án 09.00 órai kezdettel a kiskunfélegyházi Petőfi moziban kerül sor, melyet Lezsák Sándor vezet le. (A tervezett napirendi pontok: pénzügyek, állásfoglalás az Ellenzéki Kerekasztal megyei szerveződéséről, a június 16-i temetés, döntés az izsáki megyei szervezet létrehozásáról.)

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

4. HM 14-14

Az MDF kecskeméti szervezete a kecskeméti Kunság Volán Vállalattól 6 db autóbust bérelt 1989. június 16-ra budapesti úti céllal. (Feltehetőleg Nagy Imre és társai temetésére.)

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

1989. június 2.

20/4-79/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 02. (55)

1. HMT 12-13

1989. május 29-én Kecskeméten a HNF székházában megalakult a kecskeméti Ellenzéki Kerekasztal, melynek szervezője a kecskeméti Szabad Gondolkodók Klubja volt. Résztvevők:

SZDSZ – Kecskemét

MDF – Kiskőrös

MSZDP – Baja

Magyar Néppárt

Független Kisgazdapárt

FIDESZ és Kereszténydemokrata Párt – megfigyelői státusszal.

A budapesti független jogászfórum képviselőjében dr. Bártfai Pál, míg a kecskeméti független jogászfórum tagjaként dr. Szentkirályi László vett részt. (A Kecskemét, illetve a Bács-Kiskun megyei MDF szervezet nem jelent meg, csak megfigyelőjüket küldték el.)

Megalakulásukat követően megtárgyalták a megyei Ellenzéki Kerekasztal szervezeti és politikai alapelveit, melyeket a Szabad Gondolkodók Klubja előre elkészített (tervezet). A résztvevők ezen bizonyos módosításokat javasoltak. A javított végleges változatot dr. Szentkirályi László fogja elkészíteni.

Ezután főbb politikai elvek megfogalmazására került sor. (Pld. az Ellenzéki Kerekasztal az MSZMP-vel csak, mint egésszel hajlandó tárgyalásokat folytatni, egyes szárnyaival, irányzataival külön-külön nem. Ennek szellemében utasították vissza az MSZMP Bács-Kiskun megyei reformkörének tárgyalási szándéknyilatkozatát. Szóba került a készülő párttörvény, az új választójogi törvény, a választások valamint az, hogy a jelenlegi országgyűlés ne hozhasson alaptörvényeket, jelenlegi felállásban.)

Az Ellenzéki Kerekasztal a továbbiakban kéthetenként tartja összejöveteleit.

Megjegyzés: bár konkrét döntés nem született, a résztvevők megnyilvánulásaiból arra lehetett következtetni, hogy az MDF kecskeméti – vagy Bács-Kiskun megyei – szervezetét az Ellenzéki Kerekasztal kizárja az együttműködésből.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

2. HMT 12-13

A mezőgazdaságban dolgozók Péter-Pál napkor (június 29.) „agrárrolló” sztrájkot szerveznek az ágazatban uralkodó áldatlan állapotok miatt. Ez idáig 18 megye jelezte részvételi szándékát, ami annyit jelentene, hogy a mezőgazdasági gépekkel kivonulnának az utcára, lényegében megbénítva az ország közlekedését.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

3. HMT 12-13

Az MDF országos elnökségének tagjaival kapcsolatban az alábbi vélemények alakultak ki. Lezsák Sándort a vezetőség több tagja egyre inkább korlátozza nyilvános szerepléseiben, megnyilvánulásaiban, ha lehet, kizárják az érdemi döntéshozatalból. [...] ⁸ Bíró Zoltán egyre inkább az MSZMP felé húz, legutóbbi, a televízióban adott nyilatkozata politikai éretlenségét tükrözte. Az MSZMP-hez való kötődöttségét jelezte az is, hogy egyedül az MDF szorgalmazza az alternatív szervezetek közül a választások előrehozatalát. Ha nem lenne Csurka István és Für Lajos, az MDF vagy szétesne, vagy beolvadna az MSZMP reformszárnyába.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 9.

20/4-81/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 09. (56)

1. TA 12-14

Az 1989. június 16-i Nagy Imre és sorstársai temetésén rész kíván venni dr. Kozma Huba kiskunmajsai „F” dossziés (az MDF országos elnökségének tagjai), valamint D. Kovács József kiskunhalasi MDF tag.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, valamint a BM III/III-4. Osztályt.

2. TA 12-14

Pordány László szegedi MDF tag arról tájékoztatja dr. Kozma Huba kiskunmajsai „F” dossziés kapcsolatát, hogy a szegedi MDF kapott egy felhívást, hogy az 1989. június 16-i Nagy Imre és sorstársai temetésére a díszőrségbe javasoljanak 2-3 főt. Pordányék Kovács Zoltán szegedi MDF tagra gondoltak, aki 1956-ban a kalocsai tanács tagja volt, azonban Kovács nem vesz részt a temetésen. Megállapodnak, ha a volt '56-osok közül nem találnak megfelelő embert a díszőrségbe, akkor magukat delegálják, vagy a vezetőség tagjai közül 2-3 főt.

Raffay Ernőék – feltehetőleg az MDF nevében – kopjafát állítanak Szegeden, a mártírok emlékére.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét, a BM III/III-4. Osztályt, valamint a Csongrád MRFK III/III. Osztályát.

3. ASZA 12-12

Az 1956-os események miatt Bács-Kiskun megyében halálra ítélt, illetve kivégzett személyekkel kapcsolatban az alábbiakat állapítottuk meg:

Kecskeméten 1956. december és 1958. október 1. között 7 személyt végeztek ki.

Dr. Szobonya Zoltán 1909

Pékó István 1914

Patyi István 1913

Kolompár Mátyás 1924

Góbor Ferenc 1936

Bobek Károly 1933

Nagy Lajos 1909

Nevezetteket Kecskeméten a leninvárosi Szentháromság Temetőben hantolták el.

A jelzett sírokat ez idáig rokonok, hozzátartozók, ismerősök nem gondozták, magát a temetőt 1964-ben lezárták, illetve az óta temetés nem történt. A sírok és környezetük elhanyagolt. A közelmúltban dr. Szobonya Zoltán korábbi ügyvédtársai, ismerősei felkeresték a temetőgondnokot azzal, hogy a sírt és környezetét hozza rendbe.

A fentiekkel kapcsolatban feltételezhető, hogy június 16-án dr. Szobonya kivégzéséről megemlékeznek. A környezet arra alkalmatlan, hogy 20–25 főnél nagyobb létszám a sír közvetlen környezetében összejöjjön.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csf. ügyeletét.

Donáth Tibor r. szds.

1989. június 13.

20/4-83/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 13. (57)

1. TA 12-14

Pordány László (szegedi MDF) közlése szerint Bertényi Andor, Patonai Péter, Wéber Gusztáv venne részt a rendező gárdában – június 16-án. A díszőrségbe Mucsi Mihályt, Szabó Bélát és Galiba Ferencet delegálták.

Kozma Huba (Kiskunmajsa) véleménye szerint reggel 06 órakor kellene gyülekezniük a Hősök terén, s Lezsák Sándorra hivatkozva jelentkezniük.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait, valamint a Csongrád MRFK III/III. Osztályát.

2. TA 12-14

Kerpics Miklós (kiskunmajsai MDF csoport) Farkas László helyi plébánosnál szeretné elérni, hogy június 16-ával összefüggésben pénteken vagy szombaton szentmise legyen.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1., 4. és 7. Osztályait.

3. K/3 12-14

Bisztrai László ladánybenei plébános, a Bulányi közösség tagja készül június 16-ra: 12.30 órakor gyászmisét mond. Meg kíván emlékezni egy barátjáról, aki „a kivégzettek között van”, valamint „a többi áldozatról is”.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1. és 7. Osztályait.

4. TA 12-14

Király Béla (a nemzetőrség volt parancsnoka) és helyettese Decsi János 1989. június 9-én Magyarországra érkezett, és június 28-ig itt tartózkodik. Az MDF központjában Joó Rudolf szervezésében 13-án 16.30 órakor terveznek egy találkozót velük, ezen részt vesz Bíró Zoltán, Für Lajos és valószínűleg Csurka István is, meghívták továbbá Lezsák Sándort. Itt szóba kerülnek a június 16-a előkészületei is.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait.

5. TA 12-14

A kaposvári helyi MDF szervezet nagygyűlést szervez Király Bélának. Joó Rudolf szerint egyik budapesti szervezet is meghívta. Lezsák Sándor szerint Debrecenbe is meg akarják hívni. Joó Rudolf június 20-tól a Tőserdőn üdül, ezért javasolja Lezsáknak, hogy hívják meg Királyt és rendezzenek részére vacsorát.

Intézkedés:⁹

6. TA 12-14

Az amerikai nagykövetség Joó Rudolfon keresztül értesítette az Ellenzéki Kerekasztalt, hogy képviselőikkel Mark Palmer nagykövet a Bush programról akar tárgyalni. Erre 13-án vagy 16 vagy, 17 órakor kerülne sor. Az MDF részéről Sólyom László, Szabadi György, Furmann Imre esetleg Olajos Csaba vagy Horváth Béla venne részt.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait.

7. TA 12-14

Lezsák Sándor részt vesz azon a megbeszélésen, melyet június 16-ával kapcsolatban „Hegedűs B. Andrásékkal” tartanak, június 13-án 15 órakor (hely nem ismert).

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait.

Donáth Tibor r. szds.

1989. június 16.

20/4-84/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 16. (58)

1. K/3 12-12

Az MDF országos elnöksége értesíti szervezeteit, hogy 1989. július 6–10-ig a mártélyi kempingben alakulandó ifjúsági szövetség tábort szervez. A tábor programja:

- július 7-e: beszélgetések, viták az MDF szellemiségéről, az MDF-ben létező szellemi áramlatokról;

- július 8-a: az ifjúsági szövetség alapítólevelének, alapszabályának és névválasztásának vitája;
- július 9-e: vita az előttünk álló történelmi időszak cselekvési stratégiájáról.
Meghívott vendégek: Lezsák Sándor, Bíró Zoltán, Csurka István, Antall József, Kiss Gy. Csaba, Czakó Gábor, Molnár Gusztáv, Csengey Dénes.
Jelentkezés: MDF központ 1372 Budapest, Pf. 427. Csengery Rita, telefon: [...]

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait, valamint a Csongrád MRFK III/III. Osztályát.

2. TA 12-14

Lezsák Sándor lakiteleki „F” dossziés személy kéri Regős Helgát, hogy beszéljen Filó Katalinnal, ugyanis 1989. június 17-re 30 jegyet foglaltak a Nemzeti Színház Fehér Anna című darabjára, melyből többek között Géczy Ivánnak, Király Bélának és Hőgyének is adnának.

Regős tudomása szerint 1989. június 21-én a VIII. kerületiek (feltehetően az MDF VIII. kerületi szervezetéről van szó) fogadják Király Bélát. Lezsáknak az a meglátása, hogy erre a rendezvényre a nagy érdeklődésre való tekintettel a Fáklya Klubot kellene kibérelni.

Lezsák javasolja, hogy 1989. június 17-én délelőttre az MDF-nek fogadást kellene adni Király Béla, Géczy Iván és Hőgye tiszteletére.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályait.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 16.

20/4-85/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 16. (59)

ER 12-12

1989. június 15-én Kiskunhalas és Jánoshalma városokban „Ki volt Nagy Imre” címmel dr. Géczy József a szegedi JATE adjunktusa tartott előadást. Kiskunhalason az MSZMP szervezésében 23 fő jelent meg. Jánoshalmán a HNF szervezésében 30 fő előtt emlékeztek meg Nagy Imréről.

Szélsőséges magatartás nem volt tapasztalható.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 19.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 19. (60)

HK 12-12

Hivatalos kapcsolattól származó információ alapján megállapítottuk, hogy a kecskeméti Barnevál Daróczi köz oldalán lévő betonkerítésre ismeretlen személy, vagy személyek 1989. június 19-re az alábbi tartalmú szöveget írták fel:

1. „Erdélyi románok, fasiszta románok, Erdélyt vissza”
2. „Kifelé Európából a fasiszta diktátorokkal”
3. „Rohadt fasiszta dákó románok, fene a kurva anyátokat”

A jelzett szöveget kb. 50 méter hosszúságban, 120–150 cm-es magasságban, nyomtatott betűkkel írták fel. Az elsőt homokszínű, feltehetőleg tégladarabbal, a másodikat fehér, míg a harmadikat fekete krétával.

Intézkedés:

- a helyszínt lefényképeztük, rögzítettük, majd a szöveget eltávolítottuk;
- az információról tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt.¹⁰

Felelős: Kiss László r. alezredes

dr. Balogh Bertalan r. hdgy.
osztályvezető

1989. június 20.

20/4-87/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 20. (60)

HK 12-12

A kecskeméti Barnevál Daróczi köz oldalán lévő betonkerítésre ismeretlen személy, vagy személyek 1989. június 19-re az alábbi tartalmú szöveget írták fel:

- „Erdélyi románok, fasiszta románok, Erdélyt vissza”
- „Kifelé Európából a fasiszta diktátorokkal”
- „Rohadt fasiszta dákó románok, fene a kurva anyátokat”

A jelzett szöveget kb. 50 méter hosszúságban, 120–150 cm-es magasságban, nyomtatott betűkkel írták fel.

Az elsőt homokszínű, feltehetőleg tégladarabbal, a másodikat fehér, míg a harmadikat fekete krétával.

Intézkedés:

- a helyszínt lefényképeztük, rögzítettük, majd a szöveget eltávolítottuk;
- az információról tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt.

ASZA 12-14

Az 1989. június 3-i kiskunfélegyházi MDF megyei összejövetelén több MDF tag szóvá tette a rendőrség és azon belül az állambiztonsági szervek helyét, szerepét. Felvetődött annak igénye, hogy az alternatív mozgalmak törvényes garanciákat akarnak arra kapni, hogy az elkövetkezendő választásokra az MSZMP-vel egyenlő esélyekkel induljanak, és hogy az MSZMP nem fogja, illetve nem tudja az állambiztonsági szerveket saját céljai érdekében felhasználni.

A helyi MDF szervezetek részéről fokozódó igény jelentkezik, hogy különböző társadalmi és politikai funkciókban olyan vezetőket lássanak, akiket ők is elfogadnak. Pl.

felvetődött, hogy a jövőben megüresedő főkapitányi tisztség betöltésére alternatív szervezetek is javaslatot tehessenek.

Tervezik, hogy beadványukkal megkeresik a miniszterelnököt és a belügyminisztert.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 21.

20/4-88/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 21. (61)

ASZA 12-12

1989. június 26-án 19.00 órakor az MDF kiskunhalasi szervezete a halasi moziban rendezvényt szervez „Mosonmagyaróvár 1956 tanulságai” címmel.

Meghívtak. Dudás István ny. hőr. ezredes, Győri Béla a Magyar Rádió főszerkesztője, az MDF mosonmagyaróvári szervezete, a halasi fegyveres testületek, illetve a szemtanúk.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt;
- a rendezvény operatív biztosítását megszervezzük.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 22.

20/4-89/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 22. (62)

1. HMT 12-14

1989. június 20-án újabb összejövetelt tartott a megyei Ellenzéki Kerekasztal kecskeméti szervezete az SZDSZ, a Független Kisgazda és Földmunkás Párt, a Magyar Néppárt, és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt – szervezeti jogú – valamint a Kereszténydemokrata Párt és FIDESZ – megfigyelői státuszú – képviselői részvételével.

Első napirendi pontként a félreértések elkerülése végett nevüket Bács-Kiskun megyei Ellenzéki Kerekasztalra módosították. Kinyilvánították, hogy az országos Ellenzéki Kerekasztal határozatait elfogadják, azoknak alávetik magukat. Majd a megyei MSZMP-vel való tárgyalás előkészítésének főbb pontjait vitatták meg.

1. Dr. Szentkirályi László – Független Jogászfórum – előterjesztésében egyhangúlag elfogadták, hogy 1989. október 23-án a megye valamennyi településén megemlékezéseket szerveznek a II. világháborúban elesettek, valamint az 1956-os forradalom mártírjai tiszteletére. Szentkirályi azon javaslatát, hogy az Ellenzéki Kerekasztal tárgyaljon az MSZMP-vel az ünnepségek közös megszervezése ügyében, az SZDSZ és a kisgazdapárt tiltakozására elvetették.

Szentkirályi felajánlotta, hogy mint ügyvéd megkeresi a megyei bíróság elnökét, s elkéri az 1956-os megyei kivégzettek anyagait. Mivel ennek eredményességére a többiek nem láttak esélyt, azt javasolták, hogy a sajtóban tegyenek közzé egy felhívást, hogy bármilyen információval, felvilágosítással tud szolgálni ezzel összefüggésben, jelentkezzen az Ellenzéki Kerekasztalnál.

2. Megállapodás született abban, hogy az Ellenzéki Kerekasztal az elkövetkezendő jelölógyűléseken a kecskeméti 3. sz. országgyűlési választókerületben az SZDSZ jelöltjét támogatja, akit június 22-én választ meg az SZDSZ. A jelölógyűlés időpontja és helye:

- június 28. Rákóczi Ferenc Általános Iskola,
- június 29. Magyar-szovjet Barátság MGTSZ székház,
- július 03. Czollner téri Általános Iskola.

A jelölógyűlések résztvevői a választópolgárok, a jelölteket állító szervezetek, pártok, jelöltek.

Jelölteket állít a HNF, valamely más szervezet párt, s lehetőség van az önjelölésre is.

A jelöltek közti csatározásból az jut tovább, aki a 3 jelöltállítási gyűlésen a legtöbb szavazatot kapja, de legalább az összesített szavazatok 1/3-át.

3. A résztvevő pártok elhelyezésének kérdésével kapcsolatban az alábbi döntés született:

- az MSZMP pártirodában nem fogadnak el helyiségeket;
- az irodákban biztosítsanak részükre bútorokat, írógépet, telefont;
- az ellentételezés az MSZMP költségvetését terhelje.

(E napirendi ponttal kapcsolatban némi vita támadt, ugyanis a kisgazdapárt az Ellenzéki Kerekasztal összejövetele előtt levelet intézett az MSZMP Bács-Kiskun megyei első titkárához, amiben visszakövetelték régi irodáikat. Mivel az Ellenzéki Kerekasztal működési elveiben lefektették, hogy külön-külön egyik szervezet sem tárgyalhat az MSZMP-vel, a kisgazdák lépését elítélték, kezdeményezésüket semmisnek tekintették.)

4. Az írott és elektronikus sajtóval összefüggésben leszögezték, hogy idáig az Ellenzéki Kerekasztalban résztvevő pártok nem kaptak kellő lehetőséget híreik megjelentetésére. (Az elmúlt időszakban ebből a szempontból csak az MDF-et, SZDSZ-t és FIDESZ-t preferálták a polgári pártokat nem.)

Az SZDSZ képviselője szerint ez az MSZMP-től függő Petőfi népétől nem is várható el, mégis törekedni kell arra, hogy a legfontosabb eseményeket, határozatokat, pld. jelöltállítás, tényszerűen adják közre. Megállapodtak, hogy mivel a kecskeméti városi TV a megyei tanács felügyelete alá tartozik, megkísérik velük a kapcsolatfelvételt az együttműködés céljából.

5. Mátyási István – Jánoshalma, szociáldemokrata párt – felvetette, hogy az ipar, mezőgazdaság, kereskedelem, infrastruktúra, oktatás, kultúra, munkanélküliség, települési önkormányzat helyzetének, problémáinak kérdéskörét is napirendre kell tűzni az MSZMP-vel való tárgyalások során.

A többi résztvevő ezt a javaslatot elvetette, s későbbi időpontra halasztotta, mivel ezek érdemi megtárgyalásához alaposan fel kell készülni, amihez a helyi statisztikai hivataltól kapnak majd részletes adatokat, információkat.

Az MSZMP-vel való tárgyalásokat az Ellenzéki Kerekasztal kb. 2 hét múlva július elején szeretné megkezdeni.

Megjegyzés: a FIDESZ képviselője bár szót kért, mondandója olyannyira zavaros volt, hogy a résztvevők válasz nélkül hagyva továbbléptek a következő napirendi pontokra.

1989. június 19-én a kecskeméti Szabad Gondolkodók Klubja szervezésében bemutatkozó, tagtoborzó összejövetelt tartott a Magyarországi Szociáldemokrata Párt kb. 40 fő részvételével. Takács Imre az országos elnökség tagja, a vidéki szervezetek titkársági vezetője a párt történeti áttekintését, jelenlegi elképzeléseit vázolta.

Az összejövetelen elhangzott, hogy 1989. június 24-én 10 órai kezdettel a budapesti Metró Klubban a szociáldemokrata párt vidéki VB tagjai részére megbeszélést tartanak. Július 1-én, 2-án Budapesten a vári Vigadóban tartják országos értekezletüket, ahol megválasztják vezetőségüket is.

Megjegyzés: a rendezvény helyét és időpontját a Szabad Gondolkodók Klubja kérése ellenére a helyi sajtó nem tette közzé.

3. HMT 12-14

A kecskeméti 3. sz. országgyűlési képviselői helyre a kecskeméti MDF dr. Debreczeni Józsefet az MDF kecskeméti szervezet vezetőségi tagját, az MDF országos választmányának tagját jelöli. Ezt azonban elképzelhető, hogy maguk az MDF tagok is megvétőzzák, ugyanis bizalmatlansági indítványt kívánnak benyújtani Debreczeni ellen.

4. HMT 12-14

Az MDF lajosmizsei szervezete a közelmúltban feloszlott. Ugyanis újjáalakuló ülésükön mindössze 4 fő vett részt.

Az MDF kecskeméti szervezetének tagsága kb. 40–50 főre csökkent, mivel prominens képviselők más pártok szervezésébe kezdtek, s a tagság nagy része ezekbe a szervezetekbe lép át.

Az MDF kecskeméti képviselői fellépése ellen több szervezet is tiltakozik (pld. SZDSZ, kisgazdapárt) ugyanis gyűléseiken az MDF propaganda anyagait terjesztik, s megpróbálják megzavarni a rendezvények menetét.

5. HMT 12-14

1989. június 23-án a kecskeméti HNF székházában dr. Bernáth Balázs (még MDF tag) vezetésével alakuló ülését tartja a Független Kisgazda-, Földműves- és Polgári Párt.

6. HMT 12-14

Marik Pál – a Kereszténydemokrata Párt budapesti szervezője – pártja nevében is elítélte Rácz Sándor és Orbán Viktor 1989. június 16-i nyilatkozatát. Elmondta, hogy az ilyen szovjetellenes kirohanások nem szolgálják a nemzeti megbékélést, károsak nemzetközi kapcsolatainkra. A jaltai szerződés értelmében ugyanis a nemzetközi jogra hivatkozva a Szovjetunióknak a szerződés lejártáig – 1992+4 év – tehát 1996-ig jogában áll a magyarországi beavatkozás. Ezért el kell kerülni, meg kell akadályozni a Szovjetunióval szembeni káros megnyilvánulásokat, sőt biztosítani kell a mostani s esetleg az 1995-ös választásokon is az MSZMP választási győzelmét. (Legalább 51 százalékos győzelmi arányát.) Ha ez veszélybe kerülne, az ellenzéki polgári pártoknak vissza kell lépniük a választások során. (Lengyelországban ezt nem tartották be s a Szolidaritásnak elsöprő választási győzelme ellenére is vissza kell adnia a hatalmat a LEMP-nek. Ezzel azonban elveszíthetik a tömegek bizalmát.) Ezt a helyzetet azonban Magyarországnak el kell kerülnie.

A törvényalkotás terén viszont meg kell akadályozni, hogy csak szűk körök igényeit – csak az MSZMP, esetleg szovjet érdeket – támogató jogszabályok kerüljenek elfogadásra. Marik hozzáfűzte, hogy a Kereszténydemokrata Párt újjászervezése nyugati sugallatra Bölcsföldi András – Ausztrália – 1988 őszi magyarországi látogatását követően kezdődött el, de ugyanígy a nyugati ösztönzés mondható el a többi klasszikus polgári párt újjáéledése kapcsán is.

7. K/3 12-12

Történelmi Igazság[tétel] Bizottság aláíró – budapesti feladással – az MDF elnökségének címzett levelében a Nagy Imre temetés apropóján felhívja a figyelmet: „ne szovjet

állampolgár, az NKDV [sic!] egykori századosa legyen a magyar közmegegyezés és megbékélés szimbóluma”.

„A hatalom és az ellenzék soraiban megtalálható azok a személyek, akiknek múltját... nyilvánosságra hozatalra érett bizalmas dossziék őrzik... az adatok az illetékes szerveknél rendelkezésre állnak.”

8. K/3 12-12

Dr. J. A-né – Budapest 1123. [...] – Lezsák Sándor lakiteleki lakosnak írt levelében az MDF és az Ellenzéki Kerekasztal képviselőinek Nagy Imre temetésén tanúsított magatartását negatívan értékeli, véleménye szerint ott „egyetlen apolitikus nacionalista, időszerűtlen dolgok hangzottak el, melyek az ország elszigetelődéséhez vezethetnek.”

Értékelése szerint felcserélődtek a szerepek, most az ellenzék ragaszkodik ahhoz a politikához, mely a gazdaságot tönkretette, kifejti, hogy az ellenzéknek nincs alternatív kormánymodellje. Ha a kormányt megbuktatják, nem tudják teljesíteni ígéretüket. „Románia színvonala alá süllyedünk... ezért kéri Lezsákot, próbálja úgy befolyásolni az Ellenzéki Kerekasztalt, hogy „ne vigye törésre a dolgot.”

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályokat.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

Jenovai Lajos r. alezredes
megyei főkapitány
állambiztonsági helyettese

1989. június 30.

20/4-91/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

X.1989. június 30. (63)

1. HMB 12-14

1989. június 26-án 19 órától a mosonmagyaróvári és kiskunhalasi MDF szervezésében „Mosonmagyaróvár 1956 tanulságai” címmel összejövetelt tartottak kiskunhalasi városi moziban kb. 600 fő részvételével.

A rendezvény célja Dudás István ny. hőr. ezredes 1956-os mosonmagyaróvári tevékenységének „tisztázása” volt. Jelentősebb résztvevők:

Dudás István ny. hőr. ezredes

Mádai András hőr. ezredes (A HÖR Országos Parancsnokság képviselője)

Győri Béla (Magyar Rádió – Vasárnapi Újság)

Szeredi Kálmán és Papp Gyula (mosonmagyaróvári MDF)

dr. Nagy Lajos, Németh B. László, Pajor Kálmán stb. (kiskunhalasi MDF).

Az összejövetelt az MTV Szegedi Körzeti Stúdiója, valamint a kiskunhalasi művelődési ház stábjja videóra rögzítette.

Mosonmagyaróvárról kb. 25–30 fő vett részt. A közönség soraiban helyet foglaltak a kiskunhalasi MSZMP reformkör tagjai is.

Az est folyamán a sajtóból már ismert tényeken kívül újabb adatok nem kerültek felszínre. Összegezve ez a vélemény alakult ki, hogy az összejövetel nem járt eredménnyel, olyan lényeges információ nem hangzott el, mely az ügy tisztázását elősegíthette volna. A kiskunhalasi MDF képviselője – jogász – úgy fogalmazott, amennyiben nem bizonyítható, hogy emberiség vagy népellenes bűncselekmény valósult meg, az ügy elévült, bírósági úton nem lehet Dudás felelősségre vonását követelni. A jelenleg ismert vallomások ellentmondásosak, nem bizonyíték értékűek.

Az est további részében a jelenlévő kiskunhalasi rendőrkapitány, határőr és munkásőr parancsnok válaszolt a közönség fegyveres erőkkkel és testületekkel, valamint aktuális belpolitikai kérdésekkel összefüggésben.

A rendezvény 00.30 órakor – kb. 150 fő jelenléte mellett – állambiztonsági szempontból jelentős esemény nélkül zárult.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. valamint a Győr-Sopron MRFK III/III. Osztályait.

2. HMT 12-14

1989. június 24-én Budapesten a Metró Klubban kb. 50 fő részvételével egyeztető tárgyalást tartottak a Magyarországi Szociáldemokrata Párt budapesti és vidéki VB tagjai. Napirendi pontok:

1. Révész András pártelnök leváltása, egyben tiszteletbeli örökös elnökké választása.

2. Az új vezetőség megválasztása: Baranyai Tibor – elnök, Bácskai Sándor és Takács Imre – titkárok, 10 fős budapesti és 7 fős vidéki vezetőség.

3. A résztvevők határozatot hoztak arra vonatkozóan, hogy személy szerint meg kell vizsgálni azok helyzetét, akik az „ellenpucsban” részt vettek, s dönteni kell kizárásukról, vagy más módon történő felelősségre vonásukról.

Az ellenpucss lényege, hogy a XVIII. Szocialista Internacionálé stockholmi ülésének ideje alatt többek között Révészék, Ruttnerék a tényleges vezetés tudta nélkül 1989. július 1-re, 2-re összehívták országos gyűlésüket, aminek legfőbb célja egy új vezetés megválasztása lett volna.

A fentiek értelmében a jelenlévők kinyilvánították, hogy július 1–2-ai országos gyűlést semmisnek tekintik, azon nem vesznek részt, s tiltakoznak az ellen, hogy ez a szocdem. párt neve alatt fusson.

A jelenlegi vezetés deklarálta, hogy programjukat az 1948 előtti elvekre építik, nem fogadják el a koalíciót az MSZMP-vel, elzárkóznak a Nyers-Pozsgay-féle irányvonaltól. Amennyiben az elkövetkezendő választások során vereséget szenvednek, erős ellenzéket fognak képviselni.

A most megválasztott – és kibővített – vezetőség legközelebb 1989. június 30-án Budapesten a Ferenczi u. 28. III. 3. szám alatt fog találkozni.

1989. szeptemberétől 1 hetes turnusokba megindulnak a „bécsi kirándulások”, melyek során a hazai és osztrák szocdemesek kicserélik eddigi tapasztalataikat, kialakítják esetleges közös álláspontjukat.

Az MSZDP kongresszusának legkorábbi időpontjaként 1989. október-novembert jelölték meg.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-4. és 7. Osztályokat.

Donáth Tibor r. szds.

Jóváhagyom:

dr. Balogh Bertalan r. hdgy.

osztályvezető

távollévő áb. helyettes mb.

Békés megye

1989. április 14.

R-203-6/17/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. április 14. (16)

HMB 14-4

Hírforrásunk a mai napon az alábbi információt adta:

1989. április 07-én munkahelyén spontán beszélgetést folytatott egy román állampolgárral, aki elmondta, hogy Romániában az a híresztelés terjedt el, miszerint 1989. augusztus 23-án, „Románia nagy nemzeti ünnepén” Nicolae Ceausescu hivatalosan lemond. A híresztelés szerint erre az időpontra Románia kifizeti külföldi tartozásait, s ezzel Ceausescu „nagy” küldetését teljesítette.

A román állampolgár adatai ismeretlenek.

Intézkedés:

- illetékes központi osztály tájékoztatása és a meglévő operatív pozíciók eligazítása az információ ellenőrzése, további információk felderítése a fenti témakörben.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. április 20.

R-203-6/18/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI.1989. április 20. (17)

ASZA 12-4

A mai napon illegálisan áttelepülni szándékozó román állampolgárok állambiztonsági meghallgatása során az alábbi információ került felszínre:

A magyar-román határ közelében lévő két község Szentanna és Komlós lakossága háromnegyed részben román állampolgárságú, román nemzetiségű cigány. Az elmúlt napokban ezekből a falvakból összesen 20 fő jött át illegális úton az MNK területére. Meghallgatásuk során elmondták, amennyiben nem kerülnek visszaadásra, úgy 10–15 fős csoportokban, összesen kb. 1500–1700 fős cigány lakosság megkísérli az átszökést az MNK területére.

Intézkedés:

- a felszínre került információról tájékoztattuk az ORFK és a KEO illetékes központi szerveit.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. április 25.

R-203-6/19/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI.1989. április 25. (18)

HK-12-12

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy 1989. május 5–6-án Gyulán az MDF gyulai városi szervezete égisze alatt Pro memoria Apor Vilmos címen megemlékezést szerveznek.

Az Apor Vilmos püspök emlékére rendezett ünnepség programja:

1989. május 5-én 18.00 órakor Gyulán a városi tanács dísztermében kerekasztal beszélgetést szerveztek „Kereszténység – humanitás – emberi jogok – demokrácia 1989-ben Magyarországon”.

Meghívottak:

Bíró Zoltán irodalomtörténész

Für Lajos történész

Gyulai Endre szeged-csanádi megyéspüspök

ifj. Keresztes Sándor mérnök

Korzenszky Richárd pannonhalmi perjel, bencés szerzetes

dr. Pataky Kornél győri megyéspüspök

Pozsgay Imre államminiszter

Vitavezető: Raffay Ernő történész

1989. május 6-án 9.30 órától Gyulai Endre megyéspüspök misét celebrál Apor Vilmos emlékére.

10.30 órától a nagytemplom falán felavatják Apor Vilmos emléktábláját.

11.30 órától nyilvános tudományos ülést tartanak a városi tanács dísztermében.

Hivatalos kapcsolatunk véleménye szerint a rendezvény várhatóan nacionalista, szovjetellenes jelleget ölthet az előzetes információk alapján.

Intézkedés:

- az illetékes központi osztályok tájékoztatása, a rendezvény operatív biztosításának megszervezése.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. április 28.

R-203-6/20/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. április 28. (19)

HMB 12-3

1989. április 25-én R-203-6/19/1989. számon leadott 18. sorszámú napi jelentéssel kapcsolatosan a mai napon az alábbi információ merült fel:

Az 1989. május 5-6-án tartandó Apor Vilmos emlékülésre meghívást kapott az USA és Anglia budapesti nagykövete, mely meghívást visszaigazolták a szervezők felé azzal, hogy azt elfogadják.

A gyulai MDF városi szervezetét tájékoztattatta Pozsgay Imre elvtárs is, hogy a meghívást elfogadta, s lehetőségéhez mérten rész kíván venni az emlékülésen.

Intézkedés:

- az illetékes központi osztályok tájékoztatása.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 8.

R-203-6/21/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 08. (20)

K/3 12-12

Információs forrásunk a mai napon hozta felszínre, hogy az MDF békéscsabai szervezete „Mit akarnak a csabai demokraták?” címmel 12 pontban fogalmazta meg követeléseit és céljait.

1. Fenyegetés helyett fegyverletételt, ravaszdiság helyett eszmeccserét!
  2. Félrevezetés helyett nyilvánosságot!
  3. Az MSZMP országgyűlése helyett alkotmányozó nemzetgyűlést!
  4. Látszatválasztások helyett valódi önkormányzatot! Felülről irányított tanácsok helyett népképviselést!
  5. Túlélési taktikák helyett jövőteremtő gazdaságot!
  6. Kiváltságok helyett igazságos közteherviselést, megalázó szegénység helyett szociálpolitikát!
  7. Tüneti kezelés helyett hatékony egészségügyet!
  8. Környezetpusztítás helyett környezetvédelmet!
  9. Szellemi közöny helyett értékteremtő műveltséget!
  10. XIX. század helyett XXI. századot a falvakba!
  11. Felelős kisebbségi és menekültpolitikát! Segítséget Erdélynek! Honfitársi kapcsolatot a világ minden táján élő magyarokkal!
  12. Történelmi igazságtételt a Viharsarokban is!
- A fentieket egységes szerkezetbe foglalt belépési nyilatkozatban terjesztik személyesen és postai úton a megyében.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 8.

R-203-6/22/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 08. (21)

ATA 12-3

A hírforrás 1989. május 07-én felszínre hozott információja szerint a Körös Kazángyártó és Gépipari Vállalat gyomaendrődi gyáregységének különválása érdekében szervezett sztrájkot egyik vezetője, Kora István helyi lakos, MDF-tag április 29-én elvitte Budapestre az ügyben keletkezett dokumentációkat az MDF jogászainak, dr. Furmann Imrének és Sólyom Lászlónak.

Ennek alapján dr. Furmann május 10-én 18.00 órakor Gyomaendrődön a művelődési házban találkozik a gyáregység dolgozóival, hogy jogi tanácsokat adjon nekik.

Megjegyzés: a bíróság a vállalat igazgatójának feljelentése alapján törvénytelennek minősítette a gyomaendrődiek sztrájkját.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt, s operatív úton megszervezzük a május 10-i találkozó ellenőrzését.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 8.

R-203-6/23/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 08. (22)

TA 12-12

Információs forrásunk a mai napon az alábbi információkat hozta felszínre. Herczeg Tamás békéscsabai lakos, MDF tag, a Magyar-Amerikai Baráti Társaság vezetőségi tagja s a 06-1-126-450 számon jelentkező, az amerikai nagykövetségen dolgozó „Ecsédi” úr között:

Herczeg tájékoztatást adott a baráti társaság május 05-i összejöveteléről és érdeklődött, hogy a nagykövet vagy Anderson asszony mikor tud lejönni Békéscsabára.

Ecsédi elmondta, hogy a nagykövet csak augusztusban tud lejönni, mert most az amerikai elnök magyarországi útját készíti elő. A június 02-i összejövetelre egy amerikai ezredes fog lemenni Békéscsabára.

Június 04-én az amerikai nagykövetségen követségi fogadás lesz, s Ecsédi megkérte Herczeget, hogy küldje el az elnökség névsorát pontos címmel, hogy meg tudják hívni őket is a fogadásra. A beszélgetés végén Ecsédi határozott ígéretet tett, hogy a nagykövet vagy Anderson asszony látogatást fog tenni a békéscsabai Magyar-Amerikai Baráti Társaságnál ma még nem pontosítható időben.

Intézkedés:

- a fenti információkról tájékoztattuk az illetékes központi osztályt, akivel intézkedéseinket a baráti társaság vonatkozásában folyamatosan egyeztetjük.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 9.

R-203-6/24/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 09. (23)

HMB 12-12

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy 1989. május 08-án 18 órakor kezdődő ülésen a békéscsabai téglagyárban megalakult a Békéscsabai Ellenzéki Kerekasztal.

Az alakuló ülésen részt vett a békéscsabai MDF, a kisgazdapárt, a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság, a FIDESZ, a Szabad Demokraták Szövetsége, illetve a Politikai Foglyok Szövetségének a képviselője.

A megalakulást követően közös nyilatkozatot fogadtak el, a választásokon történő közös képviselő állításáról, illetve az egyeztetett ellenzéki tevékenységről.

1989. május 09-én sajtótájékoztatót tartanak a békéscsabai Körös Hotelben.

Intézkedés:

- illetékes központi osztály soron kívüli tájékoztatása, további információszerzés meglévő operatív pozícióink útján a megalakult Ellenzéki Kerekasztal céljairól, további terveiről.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 11.

R-203-6/25/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 11. (24)

HK-12-12

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy a békéscsabai Márton Áron Cserkészcsoporthoz tartó testülete és szervező bizottsága nevében Kárpáti László rk. plébános, a szervező bizottság elnöke, akit szervünk külön nyilvántartásban ellenőrzés alatt tart levélben kereste meg a békéscsabai tanítóképző főigazgatóját.

Kárpáti levelében közli, hogy a főiskolán egy cserkészőrs működik, s fogadalomtételt szerveznek számukra (20 fő). Kéri a főigazgatót, hogy 1989. május 19-én 16.00 órától engedélyezze a csapatzászló avató és fogadalomtevő ünnepséget. Egyben felkérte, hogy szóljon néhány szót a cserkészpedagógia jelentőségéről.

A főiskola vezetése engedélyezi a csapatzászló avatást és a fogadalomtevő ünnepséget a főiskola épületében, de nem képviselteti magát a rendezvényen.

Intézkedés:

- az illetékes központi osztályt tájékoztatjuk, a meglévő operatív pozícióink útján ellenőrizzük az ünnepséget.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 24.

R-203-6/26/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 24. (25)

HMT 12-12

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy a gyulai közúti határátkelőhelyen 08 órakor beléptetésre jelentkezett az AA-CW 426 frsz.-ú Mercedes kiskamion. Rakománya fűrészelt fenyőáru, melyet Romániából az NSZK-ba szállított.

A gépkocsi vezetője M. L. ([...] jugoszláv állampolgár) salzburgi lakos, a gépkocsi üzemeltetője G. M. ([...] NSZK állampolgár).

A vámvizsgálat során a fűrészelt fenyőáru alatt kialakított rejtékhelyet találtak, ahol 19 román állampolgárságú, német nemzetiségű személy volt elrejtve.

Az ellenőrzés feltárta, hogy a gépkocsi hamis forgalmi engedéllyel közlekedett.

Megjegyzés: G. M. ellen vizsgálati szerveink 1988. augusztusában már eljárást folytatott embercsempészség alapos gyanúja miatt.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BFK és a KEO illetékes vezetőit;

- a BM III/1. Osztály és a BM HÓR Parancsnokságának közös állásfoglalása alapján a 19 román állampolgárságú, német nemzetiségű személy elhelyezésére intézkedés történt a mezőkovácsházi átmeneti táborban, a gépkocsi vezetőjének tartózkodási engedélyét megvonták.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 25.

R-203-6/27/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 25. (26)

TA 12-4

A mai napon felszínre került információ szerint a FIDESZ választmányi tanácsülésén felvetődött, hogy demonstrációt szervez 1989. június 15-re minden szovjet laktanya mellett. A tanácsülés nem hozott konkrét döntést az ügyben, de Fülöp Zoltán békéscsabai FIDESZ tag megkezdte a demonstráció szervezését Békéscsabán, illetve országosan a FIDESZ sajtója útján. Felhívást kíván közzétenni, hogy minél többen csatlakozzanak az akcióhoz.

Intézkedés:

- a felszínre került információról tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt, és operatív úton megkezdjük az információ ellenőrzését.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 25.

R-203-6/28/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 25. (27)

HMB 12-3

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy 1989. június 2-án 18 órától a békéscsabai Magyar-Amerikai Baráti Társaság soros összejövetelét tartja az ifjúsági és úttörő házban.

Az USA nagykövetségén dolgozó Ecsédi nevű sajtóreferens tájékoztatása szerint a rendezvényen részt vesz a nagykövetség katonai attaséjának helyettese Maxwell alezredes.

1989. június 2-án érkezik félhivatalos programként feleségével s öt gyermekével. Békéscsabán a Körös Szállóban foglaltak számára szállást június 2-ra és 3-ra. A tervezett program szerint a MABT ülése után vendégül látják a Körös Szállóban, június 3-án délelőtt megbeszélés a MABT vezetőségével, délután városnézés Gyulán. Vacsora a Körös Szállóban, ahol 30 személy részére foglaltak asztalt.

Maxwell visszautazásának várható időpontja 1989. június 4-én délelőtt.

Intézkedés:

- a fenti információról tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt;
- meglévő operatív kapcsolatainkat eligazítjuk a rendezvény operatív biztosítására, illetve állambiztonsági értékű információk felderítésére.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. május 30.

R-203-/629/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. május 30. (28)

ATA 12-12

Hírforrásunk a mai napon arról tájékoztatót, hogy 1989. május 21-én feladásra került MÁVTRANS postaküldeményeket a 22-én 05.35 h-kor Curticiból [Kürtös] induló Orient expressz vonatról a román szervek szabálytalanul leszedték. A postaküldemények között volt a vámhivatal által átadott külker. váll. okmányai, a MÁV napi postája, levelezései. A visszatartott küldeményeket május 24-én az esti órákban adták vissza és 25-én az Orient expresszvonattal küldték Budapestre.

Honfi János MÁV képviselő felkereste a román határőrséget, a vámhivatalt, és tájékoztatást kért az eseményekről.

Mindkét szerv illetékes vezetője egymásra hárította a felelősséget, de érdemi választ nem adott.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-11. Osztályon keresztül a BM III/II-12. Osztályt, valamint a Csongrád Megyei RFK ÁB szervét.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 14.

R-203-6/30/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 14. (29)

HMB 12-4

Hírforrásunk a mai napon jelentette, hogy a kétegyházi Mezőgépnél, illetve a termelészövetkezetben dolgozó ismerőseitől az alábbi információ jutott tudomására:

- Bush amerikai elnök látogatásának idejére a Romániából áttelepültek Budapesten demonstrációra készülnek. A demonstráció célja tiltakozás az ellene, hogy az USA nem fogadja a Romániából menekülteket, akik az USA-ban kívánnak letelepedni.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/II-11. Osztályt;
- a hírforrás eligazítása további, pontosabb információ felderítésre a demonstrációval kapcsolatosan.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 15.

R-203-6/31/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 15. (30)

TA 12-3

Információforrásunk által 1989. június 14-én került felszínre, hogy az MDF meghívására Párizsból delegáció érkezik Magyarországra a Franciaországban élő román emigráció képviselőiben. A delegáció tagjai: Ariadna Compa (Doina Cornea lánya), Mihnea Cornea a „Lupta” c. lap főszerkesztője Franciaországból és Balanescu az NSZK-ból és egy fő

Svájcból. Június 15-én egy esti járáttal érkeznek Magyarországra, s június 20-ig tartózkodnak itt.

Június 16-án részt vesznek Nagy Imre és sorstársai temetésén, június 17-én kerekasztal megbeszélést folytatnak az MDF-el Budapesten.

Június 18-án a gyulai MDF szervezésében Gyulára látogatnak. A látogatást Fretyán István, a szegedi TV körzeti stúdió román nyelvű adásának vezetője szervezte. Ő kíséri őket először Szegedre, majd Gyulára.

Terveik között szerepel a gyulai román gimnázium és a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetségének felkeresése. Lehetőséget keresnek a szegedi tanárképző főiskola román tanszékének meglátogatására is.

Információink szerint Keszthelyi Gyula Párizsból készíti elő és szervezi a programot.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk az illetékes központi osztályokat, s meglévő operatív lehetőségeink útján ellenőrizzük a delegáció Békés megyei programját.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 19.

R-206-6/32/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 19. (31)

K/3 12-12

Információforrásunk a mai napon hozta felszínre, hogy a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége Tångagårdenben 1985. júl. 1–9. között tartja második nyári továbbképző táborát „nemzetünk sodrásban” címmel.

A szövetség nevében Szentkirályi Csaba felkérte előadónak Banner Zoltán magyar nemzetiségű román állampolgárt, aki 1988. júniusában hivatalosan települt át Magyarországra. A további felkért előadók:

Berghidai Magdolna
Fényi Tibor
Molnár V. Pál
Mokos Imre
Muzsnáki Magda
Wente Ida

Banner a Békéscsabai Múzeumban dolgozik, mint történész. Aktív közéleti tevékenységet folytat, sokoldalú kapcsolatokkal rendelkezik az áttelepült román állampolgárok körében.

Intézkedés:

- a fenti információról tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt;
- a már látókörünkbe került Banner Zoltán ellenőrzését a meglévő pozícióink alapján folytatjuk.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Hankó Pál r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 19.

XI. 1989. június 19. (32)

HMB 12-13

HMB arról tájékoztatott, hogy Romániából érkező magyar állampolgároktól olyan információ birtokába jutott, miszerint 1989 őszén – október-november hónap – Románia részéről tervbe van véve egy katonai offenzíva indítása Magyarország ellene. Ennek megfelelően részesülnek kiképzésben csapataik, a sík területen történő mozgásokat gyakorolják. A román vezetés állítólag meg van győződve arról, hogy a Tisza vonaláig minden akadály nélkül eljutnak, számottevő katonai akadályba nem ütköznek a magyar katonai csapatelhelyezéseket figyelembe véve. Elképzeléseik szerint mire a magyar hadsereg dunántúli egységei mozgósításra kerülnének, addigra már a Tisza vonalánál lenne a román sereg.

Fenti információt erősíti HK-tól kapott értesülés is, mely szerint a Curtici [Kürtös] vasútállomáson szolgálatot teljesítő egyik magyar nemzetiségű dolgozó is úgy nyilatkozott, hogy „félti Magyarországot”, mert a románok az ősz folyamán valami „nagy dologra” készülnek Magyarország ellen. HK azt is elmondta, hogy az utóbbi két hétben 14 magyar nemzetiségű román vasutas dolgozót vezényeltek az ország belsejébe Curticiból.

Magyar területen a határtól mintegy 20 km-es sávban a lakosság nagyon nyugtalan fentiekből kifolyólag. Főleg Geszt környékén izgatott a lakosság, mivel egyre több nyugtalanító hírt hallanak a román tervekről.

Hírforrásunk arról is beszélt, hogy romániai területen állítólag magyar rendszámú katonai járműveket láttak mozogni, benne magyar (feltehetően magyar) egyenruhás katonákkal. Állítólag a határtól mintegy 10 km-es mélységben ún. ellenőrző posztokat telepítettek, melyek olyan jellegűek, hogy a magyar határ felé igyekvők azt hiszik, hogy már Magyarországon vannak és a megtévesztő (magyar) egyenruhásoknál jelentkeznek, akik aztán átadják őket a hivatalos határőrizeti szerveknek. Ilyen eseményt többen is láttak már odaát és ezért terjedt el az a hír, miszerint a magyarok ismételten vissza adnak embereket Romániának. Több cigányt láttak már így elfogni, akiket érdekes módon tovább engedtek, míg a nem cigány személyeket visszatartották.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-12. Osztályt;
- további adatgyűjtést folytatunk az állítólagos katonai offenzívára vonatkozóan.

Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes

Gábor Ferencné r. tzs.

1989. június 26.

XI. 1989. június 26. (33)

TA 12-14

1989. június 24-én a szakaszosan elkészült szögesdrót kerítés lebontását a román hatóságok megkezdték. A bontás nem csak a Békés megyei szakaszon kezdődött meg, hanem Nagylak, Kiszombor térségében is. A mintegy 300 km-es határszakaszon vannak még olyan területek, ahol a szögesdrót még megmaradt. Ilyen szakaszos területek vannak Battonya, Dombegyháza térségében, de másutt is. Ott, ahol felszámolták a szögesdrótot, a betonoszlopokat is elszállították. A kivezető földutakra 200 méterre a határtól egy-egy teherautó homokot szórtak le kupacokba, valószínű útelzárási céllal.

A távollévő Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes helyett:
Varga András r. őrgy.
osztályvezető

Gábor Ferencné r. tzls.

1989. június 27.

R-203-6/35/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 27. (34)

ATA 12-14

A napokban a belépő Nesebár expresszen utazók és a hálókocsi kalauzok közölték, hogy a Maros völgyében és más nem pontosított helyeken nagyobb katonai egységeket láttak mozogni, köztük terepjárókat és harckocsikat. Magyar állampolgárok felfigyeltek arra, hogy az aradi repülőter környékére légvédelmi üteget telepítettek.

HMB 12-14

1989. június 21-én a román határőrség 7 román nemzetiségű román állampolgárt tiltott határátlépés kísérlete közben lelőtt.

A holttesteket 7 napig Curticiben [Kürtös] tartották, majd egy sóderszállító billencs tehergépkocsira rakták fel, amelyre szemetet pakoltak. Az információ K. I. román állampolgártól származik.

Hírforrásunk közölte továbbá, hogy Románia Mirage harci repülőgépeket vásárolt, hogy mely országtól, arról nincs tudomása. Arról sem tud, hogy a repülőgépeket hol tartják. Hírforrásunk értesüléseit román állampolgároktól – köztük rendőröktől is – szerezte az utasellátó mozgószolgálat dolgozóin keresztül.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-10. Osztályon keresztül a III/II-12. Osztályt.

A távollévő Virág Sándor r. alezredes
áb. helyettes helyett:
Szloszjár György r. őrgy.
osztályvezető

Gábor Ferencné r. tzls.

1989. június 28.

R-203-6/36/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 28. (35)

LBE 13-13

B. L. [...], áttelepült román állampolgár az alábbiakat közölte: 7 hónapos magyarországi tartózkodása alatt 5 alkalommal jelent meg nála D. K. [...] sz. alatt lakos, másod-unokatestvérének férje. B-től az alábbiakat próbálta megtudakolni:

- kik azok, akik Magyarországra települtek át, B-nak milyen velük a kapcsolata;
- Vasile Flutar katonai ügyész jelenleg hol tartózkodik, hogyan lehet őt megtalálni. (Erre a kérdésre D. különös hangsúlyt helyezett.);
- hol lehet a Magyarországon tartózkodó, Ceausescu politikájával szemben álló romániai ellenzékét megtalálni;
- Magyarországon milyen típusú lehallgató készülékeket lehet beszerezni és hogyan lehet azokhoz hozzájutni;

- név szerint, kik foglalkoznak a Békés Megyei Rendőr-főkapitányságon a román menekültek ügyeivel.

Fentiekén túlmenően D. K. a B-nál talált újságokból és folyóiratokból az összes Romániára vonatkozó cikkeket kivágta és azokat Romániába vitte át.

B. tudomása szerint D. Debrecenben is járt, ahol fényképezőgéppel fényképezte a segélyre várakozó román állampolgárokat.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-10. Osztályon keresztül a III/II-12. Osztályt;
- D. K. operatív ellenőrzését megszervezzük.

A távollévő Virág Sándor r. alezredes

áb. helyettes helyett:
Szloszjár György r. őrgy.
osztályvezető

Gábor Ferencné r. tzs.

1989. június 28.

R-203-6/37/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XI. 1989. június 28. (36)

AK 12-14

Hírforrás arról tájékoztatott bennünket, hogy S. T. (Tótkomlós, [...] sz. alatti lakos rendszeresen Romániába utazik és magával vitt árukkal üzletel. Kb. 3 hónappal ezelőtt magával vitt 4 db útlevelet, melyet szomszédjaitól és ismerőseitől szerzett meg, külföldi fizetőeszköz kiváltása céljából, amelyekre benzin-bont vásárolt és azt feketén eladta. E tevékenysége miatt a román hatóság őrizetbe vett, majd többször kihallgatta. Elmondása szerint útlevelébe beütötték a „c” és „l” betűket, amelyek „eljárás alá vonva” és „eljárás megszüntetve ellene” intézkedéseket jelentik.

S. T. kapcsolatunknak elmondta, hogy a magyar állampolgárok üzletelésére vonatkozóan be akarják szervezni, de ő ezt nem vállalta. Azért, hogy ellene az eljárást megszüntessék 4000 DM-t fizetett a vele szemben eljáró 4 rendőrtisztnek. Őrizetbe vételére az Arad megyei főkapitányságon került sor.

Az eljárás megszüntetése után S. T. 3 alkalommal utazott ki Romániába.

Intézkedés:

- S. T. útlevél anyagát megkértük az orosházi rendőrkapitányságtól, valamint operatív úton ellenőrizzük;
- az információról a BM III/II-11. Osztályon keresztül tájékoztatjuk a BM III/II-12. Osztályt.

A távollévő Virág Sándor r. alezredes

áb. helyettes helyett:
Szloszjár György r. őrgy.
osztályvezető

Gábor Ferencné r. tzs.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

1989. április 5.

R-204-18/1-50/89.

II. 1989. 04. 05. (50)

Szigorúan titkos!

HMT 12-14

Furmann Imre az MDF elnökségétől azt a feladatot kapta, hogy szomszédos országok, így Csehszlovákia, Szovjetunió és Románia magyarlakta területeit járja végig és folytasson beszélgetést az ott élő magyar lakosság értelmiségi csoportjaival. Ennek megfelelően 1989. 04. 02-án Kassára utazott gépkocsival. Utasai közül ismert Hajdú Gábor újságíró, MDF tag.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 6.

R-204-18/1-51/89.

II. 1989. 04. 06. (51)

Szigorúan titkos!

1. HMT 12-14

Kiegészítés az 1989. 03. 13. sz. napi jelentésünk 1. sz. információjához:¹¹

Ózdon az 1989. 03. 24-én megtartott SZDSZ összejövetelen részt vett Udvarhelyi Tamás Budapest, [...] sz. alatti lakos a Népszava munkatársa, aki riportot készített Kristály Gyulával, a Reform c. lap számára. Az újságíró kérdései Kristály Gyula börtönélményeire, válása körülményeire, a vezetés jelenlegi megítélésére vonatkoztak. Az SZDSZ összejövetelen részt vett Solt Ottilia is, aki feladatul határozta meg az ózdi csoportnak a szélesebb tömegbázis megteremtését, valamint a kapcsolatfelvételt az ózdi munkanélküliekkel. Udvarhelyi Tamás 1989. 03. 24-én kijelentésével ellentétben nem utazott el Ózdról, hanem 21 óra körül Kristály Gyula lakására ment, ahova a 20.30-kor taxival megérkezett Solt Ottilia is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

2. ER 12-12

A leninvárosi rendőrkapitányság 1989. 04. 05-én 81/1989. sz. alatt nyomozást rendelt el a Btk. 269. §. (1) bek[ezdése]-be ütköző közösség megsértése vétsége miatt G. S. [...] tiszatarjáni lakos ellen, mert 1989. 04. 04-én 0 óra 15 perckor Tiszatarján községben az Árpád úton, az oszlopokon elhelyezett tartókból 9 db vörös zászló leszedett és azokat az utcán lévő sárba dobta.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 11.

II. 1989. 04. 11. (52)

1. HMT 12-14

Kiegészítés az 1989. 04. 05-i 50. sz. napi jelentésünkhöz:

Furmann Imre az 1989. 04. 06-i összejövetelen beszámolt Csehszlovákiában tett utazásáról. A jelentésünkben foglaltaktól eltérően nem Kassán, hanem Rozsnyón jártak. Egy értelmiségi fogadta őket, aki a baráti körét is meghívta a találkozóra. A vendéglátók megígérték, hogy megszervezik az ottani MDF csoportot.

A csehszlovákiai találkozón részt vett Hajdú Gábor újságíró szerint egy, a helyi aktualitásokra épülő, helyi nemzetiségi programot célul kitűző csoport fog kialakulni.

Furmann Imre ellátta őket bejelentkezési nyomtatványokkal.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-14

Az MDF miskolci csoportja 1989. április 28-án taggyűlést tervez a miskolci sportcsarnokban. A rendezvény vendége Für Lajos lesz.

A nagygyűlés szervezését Dombóvári Tibor vállalta magára. A nagygyűlést megelőző napon a Lenin Kohászati Művek főbejáratánál röpcédulákkal akarják a lakosságot mozgósítani a rendezvényre.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget, valamint a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 13.

R-204-18/1-53/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 04. 13. (53)

TA 12-14

Kiegészítés az 1989. 04. 11-i 52. sz. napi jelentésünk 2. sz. információjához:

Az információban szereplő nagygyűlés új időpontja 1989. május 4. 17 órakor lesz, helye változatlanul a miskolci sportcsarnok. Az időpont módosítására Für Lajos elfoglaltsága miatt került sor.

A nagygyűlésre várják Sinkovics Imre színművészt, valamint a Szolidaritás magyarországi képviselőjét, aki a dunaújvárosi munkás fórumon is részt vett. Ez utóbbi meghívását Lezsák Sándor szervezi.

Az új időpont kiválasztása a Für Lajossal folytatott megbeszélések eredménye, a változtatásra azért volt szükség, mert a résztvevők ragaszkodtak Für Lajos meghívásához.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget és a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 14.

R-204-18/1-54/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 04. 14. (54)

1. K/3 12-12

Feladó: Molnár Tamás Budapest, [...]

Címzett: dr. Furmann Imre Miskolc, [...]

Tartalma: 12 db plakát és 50 db szórólap az alábbiak szerint:

A szórólap egy felhívás, amelyben a címzett erkölcsi és anyagi hozzájárulását kéri az Inconnu független művészeti csoport az általuk kezdeményezett nemzeti hősök emlék- és sírkertjének létrehozásához.

Az Inconnu csoport 350 kopjafát készítené kb. 300000 Ft költséggel, a hozzátartozók és a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége felkérésére „az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc mártírjainak”.

Az emlékhelyet a rákoskeresztúri köztemető 301-es parcellájában alakítanák ki, elképzelésük szerint 1989. június 16-ra.

Az adományozók névsorát a sírkert egy kiemelkedő pontján feltüntetik, kifejezve a „folytonosságot és összetartozást 56 eszméinek egykori és mai képviselői között”.

Az adományokat Molnár Tamás címére kérik eljuttatni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMB 12-14

- Az MDF miskolci szervezete 1989. 04. 13-án megtartotta vezetőségválasztó gyűlését. A 109 fő MDF tag részvételével megtartott szavazáson 16 jelölt közül 9 fős vezetőséget választottak. A vezetőségbe többségében az MDF-ben eddig is aktív tevékenységet kifejtők kerültek.

- Április 22-én az MDF országos demonstrációt tervez Budapesten, tiltakozásul az autópálya díj bevezetése ellen.

- Az MDF miskolci szervezete tervezi a közeljövőben hazánkba látogató Lech Walesa, a lengyel Szolidaritás vezetőjének meghívását Miskolcra.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. TA 12-14

A Független Kisgazdapárt intéző bizottsága 1989. 04. 15-én 11 órakor Budapesten a Kisrablói étteremben ülést tart. Dr. Iván Gézának Fazekas Gyula küldött meghívót Gyöngyösről. Fazekas szerint az ülés célja a pártegység megteremtése. Az ülésre meghívottaknak listát kell készíteni területük tagságáról, mert összesíteni akarják a taglétszámot. Fazekas Gyula elmondta Iván Gézának, hogy a jövőben már csak javaslat alapján vesznek fel tagokat. A vezetőségbe csak legfeljebb fél év elteltével kerülhet be olyan személy, aki korábban már szervezetnek volt a tagja.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk;

- az információt külön nyilvántartásban szereplő személy ellenőrzésében hasznosítjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 19.

R-204-18/1-55/1989.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 04. 19. (55)

1. HMB 12-14

- A borsod megyei TSZ-ek képviselői a közeli napokban meg fogják keresni Szabó Istvánt a nádudvari TSZ elnökét abból a célból, hogy vállalja el az „új parasztpárt” elnöki tisztét. A küldöttséget a fiatal agrárértelmiség megyei klubja szervezi.

A megyei szervező vezetőjének dr. Pusztai Béla, volt megyei tanácselnök helyettést akarják felkérni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

- Dr. Répássy Tamás az MDF egyik szervezőjének kezdeményezésére aláírásgyűjtő akciót indítanak dr. Ladányi József országgyűlési képviselő visszahívására (a megyei tanács elnöke).

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget és a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

2. HMB 12-14

1989. 04. 14-én a műszaki egyetemi napok keretében a miskolci NME-n kb. 60–80 fő jelenlétében Solt Ottilia „Az SZDSZ bemutatkozik” címmel előadást tartott. Rajk László, aki szintén meghívott volt, nem jött el. A kb. 20 perces előadásban az SZDSZ céljai, történeti áttekintése, törekvései, az ország gazdasági helyzete, elszegényedés, demokrácia helyzete, a kormányzat ténykedése volt a téma, kb. azonos volt a vasárnapi TV műsor tartalmával. Többen érdeklődtek az SZDSZ-be való belépés lehetőségeiről.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget és a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

C: MSZMP titkárság, Bp. MSZMP székház

F: nincs

F. közli, hogy addig az országban nyugalom, bizalom nem lesz, amíg az ávósok, munkásőrök léteznek, mert ezek az MSZMP titkos katonái, hadserege.

Követeli az elvett földek visszaadását eredeti tulajdonosaiknak, az egyháznak, az államosított épületek visszaszolgáltatását – térítésmentesen, valamint a vörös csillagok mindenhol való eltávolítását, a szovjet katonák kivonását.

Csaknem azonos tartalmú levelet küldött az ismeretlen levélíró „MSZMP titkárság Miskolc” címre is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 20.

R-204-18/1-56/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 04. 20. (56)

TA 12-14

1989. 04. 19-én Kishonthy Zsolt, a miskolci MDF egyik szervezője Pusztai Lászlóval beszélt. Pusztai elmondta, hogy 1956-ban Miskolcon lelőttek egy orosz kiskatonát, mert nem akart a magyarokra lőni, ennek a kiskatonának emlékművet szeretnének állítani.

Kishonthy nem tud az üggyről, de megemlítette, hogy van Miskolcon egy ma is élő orvos, aki 56-ban kórboncnok volt és felvetette, hogy meg kellene keresni és nyilatkoztatni arról, hogy az 56-ban kivégzetteken milyen sérülések jelei voltak láthatók.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 21.

R-204-18/1-57/89.

II. 1989. 04. 21. (57)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

F: Héjjasfalvi Héjjas Antal puritánreformátus püspök. Hollandia, [...]

C: dr. Szőnyi György Miskolc, [...] (református pap)

Héjjas a Christophorus Misszió ügyvezető generálisa felajánlja, hogy hitiratokat küld címzettnek. Az evangelizációs tartalmú füzeteket nem akarja postán küldeni, mert – szerinte – azokat a vámosok elkobozzák. Kéri, hogy nevezzen meg egy budapesti valakit („nem párttitkár, sem pedig Hazafias Népfront töltelékre van szükség” [sic!]) akihez eljuttathatnák az anyagokat. Ezen túl küld egy segélykérelmező kérdőívet, melyen részletesen káderezi C-t. Tartalmazza C. egész családja születési adataira és anyagi-szociális helyzetükre vonatkozó kérdéseket, valamint családi fényképeket is kér. Az adatok kiszolgáltatása fejében anyagi-szociális támogatást ígér. Érdeklődik, hogy tagja-e a Hazafias Népfrontnak, gyermekei között vannak-e KISZ tagok. Ezen kívül küld egy „Értesítő és hírközlő szolgálat” című röpcédulát, melynek tartalma: 1982. május 6-án Kaposváron a rendőrség letartóztatta református traktusok osztogatása miatt H. K., Sz. Sz. és T. I. nevű személyeket, akiket – a röpcédula szerint – emiatt 2-5 év szigorított börtönbüntetésre ítélték. Az ítélethozatal után Miskolcra szállították őket a börtönbe, ahol egy főhadnagy parancsára a két fiatal nőt két köztörvényes bűnöző megerőszakolta. A röpcédula 1986-ban készült, felhív arra, hogy segítsenek kiszabadítani őket a „börtön poklából”. A röpcédula alján felhívás: „sokszorosítsad és terjesszed”.

Megjegyzés: Az anyag alapján megállapítható, hogy Héjjas az egyházi emigráció ellenséges szárnyához tartozik, a röpcédula tartalma valótlannak tűnik.

A Somogy Megyei RFK III/III. oszt. vez. tájékoztatása szerint iratmissziós tevékenység miatt börtönbüntetést a jelzett időszakban senki nem kapott.

A címzett részéről a röpcédula terjesztésére nem kell számítani.

Intézkedés:

- a Somogy Megyei RFK III/III. osztályával felvettük a kapcsolatot az információ pontosítása érdekében;

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-12

HMB

Az 1989. 04. 13-i 53. sz. információhoz kiegészítésként jelentjük:

A sportcsarnok hozzájárult a rendezvény megtartásához, ezt az MDF tagság előtt 04. 20-án ismertették. Ezt megelőzően 04. 03-án 13.45-től 14.15-ig a Lenin Kohászati Művek 1. sz. kapuja előtt munkástoborzót tartanak, ennek során beszédet mondanak, és szórólapokat terjesztenek, melyekben felhívják a 4-i rendezvényen való részvételre.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

3. HMT 12-12

TA

- az 1989. 04. 20-i 56. sz. jelentéshez kiegészítés:

Miskolcon a Tanácsház téren 1956-ban elesett Mehmed nevű szovjet katona emlékére emléktábla van elhelyezve. Mile Lajos a 04. 20-i összejövetelen javasolta – mint levezető elnök – hogy a katonának állítson emléktáblát az MDF is, mert az ellenforradalmárok oldalán állt és úgy esett el.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a megyei PB első titkárát tájékoztatjuk.

- Mile Lajos ugyanekkor felhívta a jelenlévőket, hogy Nagy Imre temetésén minél többen vegyenek részt. Ehhez meg fogják szervezni a közlekedést vagy vonattal, vagy autóbusszal.

4. HMB 12-12

HMT

A május 1-i majálison az MDF sátrat tervez felállítani, ahol kaphatók lesznek az MDF kiadványai. Felvetődött, hogy beszédet kellene tartani, műsort kéne szervezni. Az utóbbiakat Mile nem javasolta azzal, hogy ez a szakszervezettel lenne nyílt konfrontáció.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 24.

II. 1989. 04. 24. (58)

1. K/3 12-14

F: Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete (SZME)

C. S. Gy. Miskolc, [...]

F: Egy Dóri keresztnevű személy tájékoztatja C.-t, hogy Miskolcon ő szervezi az SZME-t. A budapesti szervező Fodor Katalin Budapest, [...] sz. alatti lakos, április 24-én de. 11.00-kor az ő lakásán lesz az összejövetel. Mellékel egy belépési nyilatkozatot és egy meghívót az SZME egyházi szekciójának május 13-i országos találkozására. Helye: pilisszentkereszti római katolikus plébánia.

Megjegyzés: az egyesület programja, céljai nem ismertek.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/2 12-14

F: Cz. O. Vecsés, [...]

C: Sz. Gy. ref. lelkész, Miskolc, [...]

Belépési nyilatkozatot küld C.-nek a Vasárnapi Iskolai Szövetségbe és megküldi annak célkitűzéseit. Eszerint:

- minél több gyermeknek akarják hirdetni isten igéjét, erre alkalmasnak tartanak minden gyülekezeti vagy egyéb összejövetelt;
- bővíteni akarják az egyházi befolyás alá vonandó gyermekek számát;
- a „már megmentett” gyermekek hitét mélyíteni, a hitelvek saját életükre való alkalmazását oktatni kívánják;
- ezekhez főállású gyermekmunkásokat (vasárnapi iskolai tanítókat) is foglalkoztatnak;
- a szervezet adományokból tartja el magát.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

1989. április 25.

R-204-18/1-59/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 04. 25. (59)

1. HM-12-14

1989. 04. 19-én az MDF edelényi szervezete megbeszélést tartott, melynek során értékelték, hogy a helyi (Edelény és környéke) MSZMP vezetők közül kik a reformpártiak, kikkel lehet tárgyalni.

Ennek során elhangzott, hogy az edelényi első titkárt Szabó Pált már nem érdeklik a helyi problémák, mert a megyei pártvezetés dr. Túrós András helyére beteszi Borsod megyei rendőrfőkapitánynak.

Nagy Attila MDF tag kifejtette: „az MSZMP azt bizonyítja ezzel, hogy saját társadalmi, egyéni érdekeiket fontosabbnak tartják, mint a nép részére biztosítandó közrendet. A népi rendőrség szakmai, minőségi szintjének növelését ahelyett, hogy a megye élére hivatásos, hozzáértő rendőrtisztet tennének vezetőnek. Csak csinálják, majd észreveszik magukat az ilyen húzásaikért, amikor a választások során megfizetik az árát a nép bizalmának további elvesztésére”.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. TA 12-14

1989. 04. 21-én dr. Iván Géza Arany Jánossal beszélt, aki Debrecenből hívta. Dr. Iván tájékoztatta a balatonszárszói összejövetelről, melynek célja az FKGP egységének helyreállítása volt. Az összejövetel során az alábbiakban állapodtak meg:

Megalakították az FKGP egységbizottságát, melynek feladata az országos a nagyválasztmány összehívása lesz. Ennek javasolt időpontja 1989. május 27–28-án Budapesten a Ráday kollégiumban (Baross utca) lesz. A nagyválasztmány levezető elnöke Pártay Tivadar, társelnöke Nagy Ferenc. Napirendként tervezik:

- a pártalkotmány megszavazása,
- az ideiglenes vezető testületek felmentése,
- a jelölőbizottság megválasztása,
- szavazatszedő bizottság megválasztása,
- tisztségviselők megválasztása,
- az új vezetőség bemutatkozása,
- tájékoztató a párt egysége programjáról,
- hozzászólások.

Szárszón megállapodtak, hogy a nagyválasztmányig, a kettősség megszüntetése érdekében a párt nevében nyilatkozatokat csak az egységbizottság tehet előzetes konzultációk alapján.

Az anyagból kitűnik, hogy országos elnöknek Nagy Ferencet, titkárnak Dragon Pált szeretnék megválasztani.

A választások után az idősekből tanácsadó testületet terveznek létrehozni és átadják helyüket a fiataloknak.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 27.

R-204-18/1-60/89.

II. 1989. 04. 27 (60)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

F: P. A-né Leninváros, [...]

C: G. K-né Orosháza, [...]

F: Magánjellegű információk mellett tájékoztatja C.-t, hogy nagyon félnek május 2-től, mert „sztrájkra beszélnek, nagyon rossz a politikai hangulat, ti mindenesetre lisztet, cukrot, sőt vegyetek egy pár kilót, mert félő, hogy ezekből is jegy lesz. Minden elindulhat, ami rossz”.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: Tolna megyei Ellenzéki Kerekasztal Szekszárd, Pf. 514.

C: MDF dr. Furmann Imre Miskolc.

Nyerges Tibor az MDF szekszárdi szervezetének ügyvezető elnöke egy „Közlemény” és egy „Boldogabb május elsejéket” című irományt küld Furmannak.

A közlemény szerint az MDF, SZDSZ, FKGP, Néppárt és az SZDP Tolna megyei szervezetének képviselői 1989. 04. 12-én megalakították az Ellenzéki Kerekasztalt. Követeléseiket 12 pontban fogalmazzák meg, melyekben szabad politizálást, a korrupció felszámolását, békés átmenetet a többpártrendszerbe, szabad tájékozódást közéleti kérdésekben, sajtószabadságot, az országgyűlési képviselők elfogulatlanságát, az MSZMP apparátusa és az államapparátus létszámának radikális csökkentését, a munkahelyi pártszervek felszámolását, a munkásőrség felosztatását követelik.

A „Boldogabb május elsejéket” című írásban kétségbe vonják, hogy az MSZMP a munkások érdekeit képviseli, a szakszervezetet munkásárulással vádolják, ugyanakkor reményüket fejezik ki, hogy az MSZMP reformszárnya valóban a munkástömegek érdekeit képviseli.

Végezetül bejelentik, hogy május elsején megjelenik lapjuk, a „Tolnai Demokrata”.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. TA 12-14

Rajkai Zsolt 1989. 04. 26-án tájékoztatta dr. Iván Gézát, hogy április 29-én 09.00-kor az FKGP intéző bizottsága ismét megbeszélést tart a Kisrabló étteremben. Napirend:

- folyamatos ügyek, előadó dr. Boross [Imre],
- a szárszói megbeszélés értékelése, előadó Hardai Péter.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

4. K/3 12-14

A „Hungária Argentínai Magyar Egyesület” levélben fordult öt Borsod megyei országgyűlési képviselőhöz (dr. Ladányi József, Dudla József, Kürti László, Velkey László, Bodonyi Csaba), melyben egy részt felvetik, hogy kérelmezzék Bős-Nagymaros ügyének újratárgyalását, másrészt kérik az ügyben a népszavazást.

Közlük továbbá, hogy amennyiben a magyar nép az építkezés felfüggesztése mellett dönt, úgy a nyugati magyarság gyűjtést indít azért, hogy a felfüggesztés költséget levegye az ország válláról.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

5. HMB 12-14

- A független szakszervezetek Budapesten május 1-én a Népligetben majálist rendeznek, melynek népszerűsítésére szórólapot is készítettek. 11 órakor a Jurta Színházban összejövettel tartanak, melyre külföldi szakszervezetek képviselőit is meghívták.

- Az SZDSZ ózdi szervezete május 17-én tagtoborzó rendezvényt tart, melyre tervezik meghívni Rajk Lászlót, Horn Gyulát¹² és Solt Otíliát.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. április 28.

R-204-18/1-61/89.

II. 1989. 04. 28. (61)

Szigorúan titkos!

TA 12-14

1989. 04. 27-én Balácsi Tibor Bujdos Attila újságíróval beszélt. Elmondta, hogy az MDF nagyszabású majálist tervez a Csanyikban a Királyasztalnál. Sátorukat [...] ¹³ kívánják felállítani, tagtoborzást [terveznek], a Püski Kiadó műveit, szamizdat kiadványokat és szórólapokat terveznek osztogatni. Az MDF-be belépőknek ingyen-sört adnak. Amennyiben sikerül szócsovet szerezniük beszédet is mondanak.

Május 04-én Miskolcon a sportcsarnokban MDF nagygyűlés lesz, melynek szónoka Für Lajos. Megfogalmazzák „hogyan készül a helyi MDF a választásokra, hogy látják a helyi MSZMP viszonyát a demokratizálódáshoz, a népképviselőlet működését. Közreműködik Sinkovics Imre. Fel fog szólalni a lengyel Szolidaritás egyik képviselője is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.

1989. május 2.

R-204-18/1-62/89.

II. 1989. 05. 02. (62)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

Feladó: Csiszár Róbert a szolnoki MDF elnökségi tagja, Szolnok

Címzett: dr. Furmann Imre Miskolc.

F. tájékoztatója C-t, hogy a „Maholnap” című Szolnok megyei független hetilaptól megkeresték őket, hogy a lap egyik újságírója riportot akar készíteni Szolnok volt ÁVH parancsnokával, dr. Kiss Józseffel, aki adataik szerint jelenleg Miskolcon valamelyik egyik [sic!] ügyvédi munkaközösségnél praktizál vagy praktizált. Kéri Furmant: hogy kutassák fel a lakcímét és juttassák el a szolnoki MDF-hez.

Megjegyzés: dr. Kiss József r. ezredes 1973-ig a Borsod Megyei RFK ÁB szerve vezetője volt, innen ment nyugdíjba.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HÜ 12-14

Dr. Iván Géza kapcsolatunkat április 25-én az alábbiakról tájékoztatta:

- az FKGP győri szervezetének vezetőségi tagja – Nagy Csaba – ellen, aki szembefordult az országos vezetőséggel, vizsgálatot akarnak kezdeményezni.

- Iván állítása szerint a Magyar Nemzet főszerkesztője levélben megkereste az FKGP vezetőségét, és azt ajánlotta, hogy a párt vegye át a lap irányítását, mert a HNF erre képtelen.

- Az FKGP a párt bevételeinek növelése érdekében támogatni kívánja a KIOSZ tagok azon követelését, hogy a kisiparosok is kapjanak önálló export és import jogot és az állam által újonnan felvett hitelekből részesüljenek a kisvállalkozók is.

- Az alternatív szervezetek vezetői körében (neveket nem említett) olyan vélemény kezd kialakulni, hogy a politikai életet az MSZMP úgy akarja manipulálni, ahogy 1949-ben tette, vagyis „sajátos eszközeivel” bomlasztani akarja a már létrejött szervezeteket, illetve a háttérből mozgatva új szervezeteket hozat létre.

- Lillafüreden Szent Anna néven a felsőháromi róm. kat. plébános irányításával, 40 fővel cserkészcsapat alakult. 1989. július 24. augusztus 2. között 3 turnusban 5 fős csoportok utaznak Grazba őrsvezetői tanfolyamra.

A miskolci cserkészcsapatok részére nem ismert – valószínűleg svájci – szervezet egyszeri 1000 DM támogatást nyújt.

Még az idén ősszel Lillafüreden a róm. kat. plébánián cserkésztszti tanfolyamot indítanak.

3. TE 12-14

1989. 05. 02-án dr. Furmann hazatérve Budapestről, arról beszélt a feleségének, az MSZMP főtitkára úgy taktikázik, hogy annak érdekében, hogy a helyén maradjon, futtatja a Pozsgayékat.

Intézkedés:

- a BM III/III Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 5.

R-204-18/1-63/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 05. 05. (63)

1. ATA 12-12

ASZA, TA

1989. május 4-én 17 órától a sportcsarnokban kb. 2000–2500 fő (jelentős létszámban munkások) jelenlétében MDF nagygyűlést tartottak.

Az elnökségben jelen volt Für Lajos, Furmann Imre, Balázsi Tibor, Konrád Sutarski a lengyel Szolidaritás képviselője és Vitay András színművész.

Furmann megnyitotta a nagygyűlést, először Balázsi szólalt fel. Beszédében kifejtette, hogy szükség van a reform-kommunistákra, de ezt a pártot nem lehet belülről megváltoztatni. Kell egy másik mozgalom, amelyik az előbbivel együtt haladva rombolja a régit és építi az újat. „Az MSZMP jelenleg nem párt, hanem a közhatalom, a főnökeinket kinevező politikai akarat, különféle kiváltságok megtestesítője.” Borsodban ha körbenéznek „ma még mindenütt egy bukott rendszer reprezentánsait lehet látni maguk körül”. Ezért az MDF miskolci szervezetének átmeneti időszakra vonatkozó programja csak így kezdődhet: „Dudla József megyei MSZMP első titkárnak és Tímár Vilmos városi MSZMP első titkárnak menniük kell”.

Ezután követelte, hogy „ki a pártpolitikával a fegyveres erőkből, testületekből oszlassák fel a munkásőrséget, ki a pártpolitikával a munkahelyekről, az MSZMP a hatalmát ne itt, hanem szabad választásokon tegye próbára”.

Kifejtette, hogy az MDF a céljait politikai eszközökkel kívánja elérni, a fegyver nem náluk van. „Az MDF nem a hatalomra tör, sokkal fontosabb küldetése van. Megpróbálni ráébreszteni ezt a nemzetet arra, hogy ha nem ragadja magához az elidegenített hatalomtól saját sorsának irányítását, akkor elveszett.”

Azután Für Lajos tartott egy kb. 1 óra időtartamú beszédet. Történeti áttekintést adott a mai magyar közállapotok kialakulásáról. Bírálta az MSZMP eddigi, zsákutcába vezető politikai arculatát, felelősként személy szerint megjelölte Kádár Jánost és Grósz Károlyt, mint a sztálinista-rákosista gyakorlat követőit. Több kérdésben, így pl. a demokrácia, gazdaság problémáinak megoldására hasonló, ill. szinte teljesen azonos tételmondatokat hangoztatott, mint amik az MSZMP terveibe szerepelnek.

Összességében a rendezvényre magas szintű szervezés, jelentős számú érdeklődő és komoly érdeklődés volt jellemző. Alkalmas volt arra, hogy az MDF jelentős számú támogatót, szimpatizánst szerezzen az elkövetkezendő választásokra.

2. TA 12-14

1989. május 4-én 08.45-kor Kóró Istvánnal Gyomaendrődről (Békés megye) beszélt dr. Furmann.

Kóró elmondta Furmannak, hogy 12-én lesz a közgyűlésük, és ha ott nem születik érdemi döntés, akkor 15-én már nem állnak munkába, sztrájkba lépnek. Feltétlenül ragaszkodnak ahhoz, hogy önállóvá váljanak, tárgyalni csak a vagyonmegosztásról hajlandók.

Furmann azt tanácsolta, hogy amíg a gyulai jogással nem beszéltek, addig ne kezdeményezzenek semmit. Az anyagból nem tűnik ki, hogy melyik gazdálkodó egységről van szó.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a Békés Megyei RFK ÁB szervét tájékoztatjuk.

3. HMT 12-14

Kiegészítés az 1989. 04. 27-i 60/5. sz. információhoz:

1989. május 17-én Ózdra utazik az SZDSZ ózdi csoportja által szervezett összejövetelre Rajk László és még egy személy. Az összejövetelt a Kun Béla Művelődési Házban tervezik megtartani célja az ózdi SZDSZ tagok nagyobb aktivitásra való serkentése lesz.

A 60/5. sz. táviratban a meghívottként szereplő Horn Gyula téves információ, helyesen Hann Endre.

4. HMB 12-13

A miskolci MDF nagygyűlést követően a helyi vezetés több tagja találkozott előbb egy borozóban, majd Furmann lakásán.

Elhangzott, hogy az MDF-nek országos szinten kb. 2 millió Ft-ja van. Akarnak indítani egy lapot, de ahhoz legalább 30 millió kellene. A miskolciak egyelőre a központtól kapnak egy fénymásolót. Für Lajos kifejtette, hogy véleménye szerint az MSZMP az elkövetkező választások során nem fog tudni győzni. Az MDF-nek egyik fő célkitűzése kell legyen, hogy minél több emberük dolgozzon a különböző tanácsi hivatalokban.

A honvédséggel és a rendőrséggel kapcsolatban kifejtette, hogy szükség van rájuk, de függetlennek kell lenniük. Elmondta továbbá, hogy Washington Post képviselői anyagi támogatást ajánlottak fel az MDF-nek, de nem fogadták el a politikai befolyásolás lehetősége miatt.

Furmann bejelentette, hogy júniusban ismét egy nagygyűlést szerveznek megyei szinten.

Szeptemberben várják Walesát, ebből az alkalomból újabb nagygyűlést terveznek tartani a DVTK stadionban. A lengyel Szolidaritás küldötte elmondta, hogy Walesa népszerűsége – elsősorban a fiatalok körében – csökken, mivel gyorsabb és erőszakosabb megoldásokat várnak tőle. Bejelentették, hogy május végére elkészül a „Miskolci Fórum” harmadik száma.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 8.

R-204-18/1-89

II. 1989. 05. 08. (64)

Szigorúan titkos!

1. TE 12-14

Kárpáti László kétsopronyi, Fülü Menyhért békési és Sárközi Balázs furtai katolikus plébánosok 1989. 01. 13-án megalakították a Kultúra et pacis [sic!] társadalmi jellegű katolikus papi társulatot. A társaság célkitűzései:

- A pap és szerzetesnövendékek 2-3 évenkénti találkozója a szakképzés, egymás megismerésére és a jobb együttműködés érdekében.

- Az állam és az egyház teljes szétválasztása. Az állam ne szólhasson bele az egyház személyi és dologi ügyeibe, szűnjön meg minden szinten a kötelező állami eskü.

- Az Állami Egyházügyi Hivatal megszüntetése. Az összekötő szerepet valamelyik minisztérium lássa el.

- A papi békemozgalmak megszüntetése. A békemozgalmakban elkötelezett papok ne jussanak az egyházban vezető szerephez.

- Az egyháznak elkötelezett, államilag üldözött, elítélt püspököket, papokat, szerzeteseket rehabilitálják.

- A katolikus pap képviselőket hívják vissza az országgyűlésből, a jövőben ne kerülhessenek képviselőnek, tanácstagnak papok.

- Teljes vallásszabadság a szabad és teljes körű lelkipásztori munka érdekében.
- Erőszakmentesség, leszerelés, alternatív civil és nem félkatonai szolgálat.

A társaság ideiglenesnek tekinti magát, a felsorolt „szent” célok megvalósításakor a tagság határozata értelmében feloszlatja magát.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget, a Hajdú-Bihar, illetve Békés Megyei RFK állambiztonsági szerveit tájékoztatjuk.

2. TA 12-14

Az MDF nyékládházai csoportja a 89. 05. 04-i miskolci nagygyűléshez hasonló rendezvényt akar szervezni 1989. 05. 29-én Nyékládházán, a művelődési házban. A rendezvény szervezője Oláh László MDF tag nyékládházai lakos. A rendezvény szónokául Balácsi Tibor miskolci MDF vezetőt akarják megnyerni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 9.

R-204-18/1-65/89.

II. 1989. 05. 09. (65)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

Címzett: Kristály Gyula Ózd, [...]

Feladó: Tamási Frigyes Budapest, [...]

Kristály Gyula külön nyilvántartásban szereplő személyt megbízólevéllel látja el a Kelet Népe Mozgalom elnevezésű független társadalmi és politikai szervezet nevében Tamási Frigyes elnök.

A megbízólevél alapján Kristály Gyulát felhatalmazzák arra, hogy a szervezetet hatóságok és intézmények előtt képviselje, a szervezet nevében megállapodást, szerződést kössön, aláírjon.

Tamási Frigyes javasolja Kristály Gyulának az ózdi szervezet létrehozását és helyi alternatív szervezetekkel való kapcsolatfelvételt, majd második lépcsőben ugyanezt Miskolc vonatkozásában is.

Megjegyzés: Tamás Frigyes aláírását „Tamás Frigyes 1943 képezített íráselemző és írásszakértő” feliratú körbélyegzővel hitelesítette.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk;
- az információt „F” dossziés személy ellenőrzésében hasznosítjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 10.

II. 1989. 05. 10. (66)

1. TA 12-14

Kiegészítés az 1989. 05. 05. 63. sz. napi jelentésünk 2. sz. információjához:

Gyomaendrőről Tóth Géza arról tájékoztatja Furmann Imre feleségét, hogy a korábban jelzett sztrájk 1989. 05. 17-én lesz, már be is jelentették.

1989. 05. 10-én MDF gyűlés lesz a gyomaendrői művelődési házban, amelyre meghívták Furmann Imrét is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-14

1989. 05. 09-én Miskolcon a Mindszenty plébánia tanácstermében kb. 60 fő részvételével megalakult a Keresztény Értelmiségiek Egyesületének miskolci csoportja. Az alakuló ülésen részt vett Csanád Béla a Hittudományi Akadémia professzora, aki az egyesület országos elnöke.

Az egyesület célja a tanúságtevés, példaadás a társadalom felé a keresztényektől, véleményükkel, tanácsaikkal szeretnének hozzájárulni a nemzet felemelkedéséhez.

A miskolci egyesület világi elnöke dr. Leleszi István jogász, egyházi védnöke Holczer József plébános lett.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. HMT 12-14

Az MDF nevében két személy járta végig a miskolci plébánosokat. Céljuk egy keresztény szárny létrehozása az MDF-en belül vagy egy önálló keresztény párt létrehozása.

Nem derült ki egyértelműen, hogy mit akartak a lelkészeketől, mondanivalójukat zavarosan adták elő, értesítési címet nem hagytak.

A papokkal folytatott beszélgetésből kiderült, hogy a vallás gyakorlásával kapcsolatos alapvető dolgokat sem ismerték. Megállapítás szerint a jelzett személyek Vörös Péter és Vörös Pál miskolci lakosok, MDF tagok.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 12.

II. 1989. 05. 12. (67)

1. K/3 12-14

Feladó: Pártay Tivadar Budapest II., [...]

Címzett: dr. Iván Géza Miskolc, [...]

Pártay Tivadar értesíti Iván Gézát arról, hogy a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt nagyválasztmányát 1989. 06. 03-04-re összehívják.

Helye: Erd, Engels út 9., Művelődési Ház

Ideje: 1989. 06. 03. 10.00

A nagyválasztmánynak hivatalból tagja Pártay Tivadar, Futó Dezső, Vörös Vince, valamint az ideiglenes intézőbizottság 24 tagja.

A helyi szervezetek minden 10 tag után küldhetnek 1 főt. Ahol nem érik el a 10 főt, ott egy másik 10 főt el nem érő szervezettel együtt választhatnak küldöttet. A küldötteket abszolút többséggel kell megválasztani. A választásról készült jegyzőkönyvet Hardi Péter (Pomáz, [...]) címére kell megküldeni.

A nagyválasztmány napirendi pontjai:

1. Beszámoló az ideiglenes intézőbizottság tevékenységéről.
2. Az új országos tisztségviselők megválasztása.

A tisztségviselők megválasztását 24 tagú jelölőbizottság készíti elő. Összetétele 18 megyéből 1-1 tag, Pest megyéből és Budapestről 3-3 tag.

A körlevelet Pártay Tivadar és Vörös Vince írta alá.

Megjegyzés: a körlevelet kiadók közül Futó Dezső aláírása hiányzik. Nevénél az alábbi megjegyzés található: a tiszteletbeli örökös főtitkár [...] ¹⁴ nem tud a választmány ügyével foglalkozni, abban részt venni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-14

MDF-el kapcsolatban az alábbi információink keletkeztek:

- Nagy Imre temetésére 3000 rendezőt kell kiállítani. Furmann Imre kéri a miskolci MDF tagokat, hogy aki vállalja a rendezői feladatokat Kiss Péter miskolci MDF tagnál jelentkezzen. Tekintettel arra, hogy a temetésre nem tud mindenki felutazni Budapestre, terveznek egy megemlékező nagygyűlést június 14-én vagy 16-án Miskolcon.

- 1989. július 1-én Kiskunmajsán MDF sportnapot szerveznek.

- 1989. 05. 20-án Budapesten a Hajógyárban nyilvános vita lesz a tulajdonreform koncepciókról.

- 1989. 05. 27-én Veszprémben lelkiismereti és vallásszabadsággal kapcsolatos fórum megtartását tervezik.

- 1989. 06. 03-án 10 órakor Tatabányán munkásfórumot tartanak.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május ?

[68]

1. TA 12-14

Az 1989. 05. 10-i 66/1. sz. távirathoz kiegészítés:

1989. május 16-án Kóró István Gyomaendrődről dr. Furmannéval beszélt és kérte, hogy dr. Furmann Imrének az alábbi üzenetet adja át: „mi holnap reggel nem állunk sztrájkba, csak egytől háromig lesz egy kétórás figyelmeztető sztrájkunk, mert a megyei tanácselnök ígéretet tett, hogy államizgatás alá fog helyezni ... egyébként a sztrájkkegyeztetőn semmi eredményt nem értünk el ... az ügyvéd azt mondta nem lenne célszerű most sztrájkolni, mert az első sztrájkunk jogtalan volt és ha ez újra jogtalan lesz, akkor viszont már szankciók vannak”.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. TA 12-14

1989. május 16-án Hamvas László Nyíregyházáról dr. Furmannal beszélt. Közölte, hogy május 19-én 18 órakor Nyíregyházán MDF gyűlést tartanak, melyre F-t is meghívta.

Furmann nem tud részt venni és tájékoztatta Hamvast, hogy június 15-én a miskolci sportcsarnokban ismét egy MDF nagygyűlést szerveznek.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a Szabolcs Megyei RFK ÁB szervét tájékoztatjuk.

Megjegyzés: feltehető, hogy Furmannék a nagygyűlést fel akarják használni toborzásra a Nagy Imre temetésén való részvételre (különvonatot terveznek indítani).

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 18.

R-204-18/1-69/89.

II. 1989. 05. 18. (69)

Szigorúan titkos!

1. TA 12-14

1989. 05. 17-én Dragon Pál dr. Iván Gézával beszélt. Közölte, hogy pénteken, 19-én nem tud részt venni a felsőzsolcai FKGP összejövetelen, mert a Duna Körrel egy tüntetést szerveznek a Parlament elé. „Szimpátia-tüntetés lesz amiatt, hogy felfüggesztették a nagymarosi vízlépcső építését.”

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: MDF mezőkövesdi szervezete

C: dr. Ladányi József Miskolc, [...] (a BAZ m. Tanács elnöke)

Tartalma: „Nyílt levél”

Az MDF mezőkövesdi szervezete felszólítja dr. Ladányi Józsefet a megye 25-ös számú választókerületének országgyűlési képviselőjét, hogy mandátumáról mondjon le, mert e tisztség ellátására méltatlanná vált.

„Népképviseleti tevékenysége és emberi magatartása több esetben, ellentétben állt a társadalom és választópolgárainak érdekeivel. Amennyiben 15 napon belül nem jelenti be nyilvánosan a lemondását, úgy kezdeményezni fogjuk visszahívását.”

A levél május 16-án készült.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

F: Farkas Gabriella Eger, [...]

C: dr. Furmann Imre Miskolc

F. tájékoztatja C-t, hogy június 17-én, szombaton de. 19.00-kor az egri fő székesegyházban ünnepélyes gyászmisét celebrálnak az elhunytakért. Erről értesíteni fogja a megye MDF szervezeteit és szeretnék, ha Miskolcra is minél többen részt vennének.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a Heves Megyei RFK ÁB szervét tájékoztatjuk.

Megjegyzés: a tartalom alapján – bár ez nincs leírva – alaposan feltehető, hogy a szertartás összefüggésben van a június 16-i Nagy Imre temetéssel, és az 56-os események során elhunytakról van szó.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 19.

II. 1989. 05. 19. (70)

1. ASZA 12-14

1989. 05. 18-án a Miskolc, Dózsa György úti óvodában a Pedagógus Szakszervezet aláírást gyűjtött a dolgozóktól, mely szerint, ha a 40 százalékos bérelemelési követelésüket nem teljesítik, 1989. 06. 01-én egynapos sztrájkba lépnek.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMB 12-14

Dr. Szigeti Jenő a H[eted] N[api] adventista egyház elnöke vezetésével az adventisták tervezik Szabad Egyházak Tanácsából való kilépést. Ugyanezt fontolgatják a pünkösdisták is. Kapcsolatunk szerint a kis egyházak részéről felmerült egyfajta félelem a nagy történelmi egyházakkal szemben, tartanak a bekebelezéstől.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. HMB 13-14

1989. 06. 16-án Leninvárosban a Derkovits Művelődési Házban a Reformpárti Esték sorozat keretében a nemzet újjáépítése címmel vitaestet rendeztek, melyen megjelent Csengey Dénes (MDF), Rajk László és Tamás Gáspár Miklós (SZDSZ). Kifejtették, hogy nem MSZMP ellenesek, de jelenleg még a párton belüli visszahúzó erők miatt nem tudnak együttműködni. Kitént, hogy az MDF és az SZDSZ a választások időpontját illetően nem értenek egyet. Az MDF már novemberben szeretné a választásokat, míg az SZDSZ ezt elhamarkodottnak tartja.

A reformpárti esték következő rendezvényére Király Zoltán tervezik meghívni.

Az MSZMP-vel való együttműködési lehetőségeket, ill. a fejtegetéseiket a hallgatóság szimpatikusnak találta.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

4. K/3 12-14

F: dr. K. J. Eger, [...]

C: K. F. Kazincbarcika, [...]

F. tájékoztatja C-t, hogy 20-án, szombaton Budapestre utazik, mert a Metró Klubban szocdem-találkozó lesz, melyen részt kíván venni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

5. K/3 12-14

F: Magyar Politikai Foglyok Szövetsége Budapest, Frankel Leó u. 7.

C: Gulyás Barna Miskolc, [...]

Fónay Jenő és Forgács Ferenc aláírásával meghívót küldenek 1989. 06. 16-án a rákoskeresztúri temető 301-es parcellájához, ahol az 1956-os mártírok emlékművének ünnepélyes alapkövetételét tervezik. „Találkozás a börtön előtti kis téren, indulás a temetőbe fél 12-kor.”

Június 17-én 10.00-kor a Jurta Színházban ünnepélyes keretek között kiosztják a szövetség tagsági könyveit. Egyben tájékoztatják C-t, hogy a 16-i eseményt a magyar filmhíradó videóra rögzíti és egy kb. 60 perces összeállítást készítenek, melynek a kazettái már másnap, kb. 1500 Ft-ért megvásárolhatók.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

6. K/3 12-14

F: MDF veszprémi szervezete

C: dr. Furmann Imre

1989. 05. 27-én 9 órától szombaton a veszprémi Vegyipari Egyetem aulájában „A lelkiismeret és vallásszabadság, az erkölcs érvényesülése a közéletben” címmel fórumot rendeznek, melyre Furmant is meghívják.

Felkért előadók: Czakó Gábor író, Horváth Balázs ügyvéd, Ludassy Mária filozófus, Konrád György író, Réthelyi Miklós anatómus, Szabad György történész, Szesztay András szociológus, Timkó Iván jogász, valamint a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület, Magyar Zsidó Kulturális Egyesület, Márton Áron Társaság, Ordas Lajos Társaság, Raoul Wallenberg Társaság.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a Veszprém Megyei RFK ÁB szervét tájékoztatjuk.

7. TA 12-14

1989. 05. 15-én Kishonthy Zsolt egy ismeretlen budapesti férfival beszélt. A férfi tájékoztatta K-t, hogy június 16-án a megemlékezés 10.30-kor kezdődik, a temetés 12.30-kor lesz. A független szervezetek pedig 17-18 óra körül a Hősök terén tartanak megemlékezést.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 22.

R-204-18/1-71/89.

II. 1989. 05. 22. (71)

Szigorúan titkos!

1. HMT 12-12

HMB

Kiegészítés az 1989. 05. 05-i 63. sz. napi jelentésünk 3. sz. információjához:

1989. május 17-én SZDSZ vitadélután tartottak Ózdon a Kun Béla Művelődési Házban. A vitaülésen kb. 350 fő vett részt. Az SZDSZ tanácsának képviselőjében az ülésen részt vett Rajk László, Magyar Bálint és Hann Endre.

A vita során a fő téma az SZDSZ programja, a választásokra való felkészülés, a munkanélküliség volt.

Az előadók kijelentették, hogy az MSZMP-vel nem tárgyalnak. Követelték, hogy szűnjön meg az MSZMP erőszakszervezete. Szüntessék meg a sorkatonai szolgálatot, helyette fizetett hadsereg legyen. Követelték a munkásórség feloszlását.

A budapesti vendégek ígéretet tettek arra vonatkozóan, hogy támogatni fogják az ózdi csoportot előadókkal, kiadványokkal. A vita kb. 21 óráig tartott.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-14

A Magyar Demokrata Fórummal kapcsolatban az alábbi információink keletkeztek:

- Az MDF választási listáján szerepel Furmann Imre miskolci lakos külön nyilvántartásban szereplő személy is.

- A Nagy Imre temetésén közreműködő rendezőgárda szervezőinek 1989. május 30-án Budapesten értekezletük lesz. Miskolcra Kiss Péter MDF tag utazik fel.

- Június 15-én ismételten politikai nagygyűlést szerveznek a miskolci sportcsarnokban. A nagygyűlés előadója Csengey Dénes lesz. Csengey Dénes szerint az eseményre kb. 50 külföldi újságíró érkezését várják és a temetés előtt kiugró akciónak szánják a rendezvényt.

- 1989. május 13-án Furmann Imre lakásán MDF vezetőségi ülést tartottak, amelyre egy felhívást fogadtak el arra vonatkozóan, hogy 1989. június 15-én este mindenki tegyen ki egy gyertyát az ablakába megemlékezve Nagy Imréről és társairól.

- 1989. május 27-én MDF majálist szerveznek Miskolc Avass városrészben. A rendezvényre a kiskunmajsai MDF gazdakör egy tehergépkocsi primőr árut küld kedvezményes áron. A majálisra újságot akarnak kiadni, amelynek szerkesztését Szavicskó László végzi. A majális rendezési költségeihez két kishívóanyagot anyagi támogatást nyújt.

- A miskolci MDF csoport anyagi helyzetét rendezetlen, kb. 6000 Ft áll a rendelkezésükre, mintegy 60-70 ezer Ft hiányzik.

- 1989. május 16-án Perkupán (Borsod megye) megalakult az MDF helyi szervezete 24 fővel.

- 1989. június 1-én Edelényben politikai nagygyűlést tervez az MDF helyi szervezete. A rendezvény szónokául Fekete Gyula írórt kérték fel.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 24.

R-204-18/1-72/89.

II. 1989. május 24. (72)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

Feladó: -

Címzett: Kalmár János Miskolc, [...]

Tartalma: értesítés arról, hogy az Országos Klubtanács idén is megtartja táborát „Sorsközösség – kiútkeresés” címmel Martonvásárott, 1989. augusztus 13–20. között. A táborban elhangzó előadások témái és időpontjai:

1989. 08. 14. Vízágyuk a Vencel téren – Csehszlovákia

1989. 08. 15. Milyen alakú a kerekasztal? – Lengyelország

1989. 08. 16. Az utolsó császár birodalma – Románia

1989. 08. 17. Széthullás előtt? – Jugoszlávia

1989. 08. 18. A Szovjetunió? Önállósodó államok vagy sztálinista manipuláció?

1989. 08. 19. Szent István napi gondolatok – a magyarság helyzete a Kárpát medencében.

Délelőttönként előadások, délután vita, találkozók a független szervezetek képviselőivel.

Jelentkezni lehet: Csík Ibolya Budapest, 1143 [...]

A táborral kapcsolatos ötleteket várják Szeleczky Zoltán Budapest, 1182 [...] címére vagy [...] munkahelyi telefonjára.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. TA 12-14

Furmann Imre miskolci MDF vezetőnek azt javasolja Székely Árpád miskolci lakos, hogy az 1956-ban kivégzett Oláh Miklós sírját június 16-án az MDF miskolci csoportja koszorúzza meg. Székely szerint Oláh Miklóst igazságtalanul ítélték halálra és végezték ki. Javasolja, hogy ez ügyben Furmann Imre keresse fel Oláh Miklós édesapját, aki Miskolc, [...] sz. alatt lakik. Tel: [...]

Megjegyzés. Oláh Miklóst Oprendek Sándor honvédtiszt meggyilkolása miatt ítélték halálra és végezték ki.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Jaskó Béla r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 25.

R-204-18/1-73/89.

II. 1989. 05. 25. (73)

Szigorúan titkos!

1. HK 12-12

Kiegészítés az 1989. 05. 22-i napi jelentésünk 2. sz. információjához:

Az 1989. május 27-re tervezett MDF majális keretében Miskolcon az avasi ifjúsági parkban 14 és 15 óra között politikai gyűlés megtartását is tervezik. A gyűlésre a helyszínen fogják toborozni a hallgatóságot a majálison megjelentek közül. Beszédet Furmann Imre MDF országos elnökségi tag fog mondani.

A szervezők a rendezvény bejelentésére vonatkozó kötelezettségüknek eleget tettek.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. HMT 12-14

Kiegészítés az 1989. 05. 22-i napi jelentésünk 2. sz. információjához:

Az Edelényben tervezett politikai nagygyűlés 1989. június 1-én 19.00 h-kor kezdődik a helyi ifjúsági ház nagytermében. A rendezvény szónoka Fekete Gyula író lesz.

Intézkedés: a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. HK 12-14

1989. 05. 25-én 09.00 h-tól munkásgyűlést tartanak az ózdi kohászati üzemek durvahengermű gyáregységében. A munkásgyűlés előzménye az volt, hogy a durvahengermű dolgozói 1989. 05. 18-án 8 órás figyelmeztető sztrájkot helyeztek kilátásba, tiltakozásul a tervezett létszámleépítések ellen.

A figyelmeztető munkabeszüntetéstől a gyáregységi és az alapszervezeti párttitkárok rábeszélésére elálltak. A sztrájkra vonatkozó bejelentés hatására került sor a mai munkásgyűlésre, amelynek eredményéről jelenleg még nem rendelkezünk információval.

Intézkedés:

- a BM III/II. és III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 26.

R-204-18/1-74/89.

II. 1989. 05. 26. (74)

Szigorúan titkos!

HMT 12-13

HMB

1989. 05. 23-án Szabó Ferenc miskolci MDF elnökségi tag lakásán elnökségi ülést tartottak, ennek során az alábbi témák kerültek megtárgyalásra:

- 1989. június 15-én 17 órakor a miskolci sportcsarnokban MDF nagygyűlést tartanak, ennek propagálására kb. 200 db plakátot és 500 db szórólapot készítenek, utóbbit repülőgépről tervezik szórni Miskolc területén. Előadók. Csengei Dénes, Nagy Attila, Mile Lajos.

- Szóba került, hogy tegyenek javaslatot a megyei tanács új elnökének személyére, és a tanácsokba igyekezzenek beépülni. Balázi Tibor és Mile Lajos kifejtette, hogy a tanácsokat nem megváltoztatni kell, hanem megszüntetni. Arra kell törekedni, hogy az országgyűlés összetétele változzon meg és utána az majd egy tollvonással eltörli a tanácsi intézményt.

- A Nagy Imre temetésre a vonatot a MÁV-al rendezték, kb. 500 főre számítanak. Furmann szerint a temetés az alábbiak szerint fog lezajlani: 10 órakor a ravatal a Hősök terén lesz, itt beszédet mondanak a különböző alternatív szervezetek képviselői. 12 órakor a koporsókkal megindulnak a temető felé, miközben a tömeg a temetőig sorfalat alkot. Számításai szerint a temetőbe kb. 5000 ember juthat be, a többi jelenlévő a Hősök terén felállított TV készüléken nézi a temetést. Hogy ezt követően mivel foglalják le a tömeget, arról a szervezőknek nincs elképzelésük. A szervezők közül többen tüntetés szervezése mellett kardoskodnak. Vita folyik arról is, hogy az MSZMP részvételét engedélyezzék-e a temetésen, vagy sem.

- Furmann a jelenlévőktől szigorú titoktartást kérve felolvasta az MSZMP Borsod megyei bizottságának 863. számú tájékoztatóját, mely az MSZMP-nek a megyében működő alternatív szervezetekről való véleményét tartalmazza.

- 1989. 03. 25-én az MDF helyi csoportja kb. 50 fő részvételével ülést tartott. Dr. Kiss György levezető elnök beszámolt a mezőfalvai pedagógus sztrájkról és felolvasta a Gabonprast [sic!] nyilatkozatát, melyben követelik, hogy Grósz Károlyt váltsák le és a

helyére Pozsgay Imrét állítsák. Idézett egy követelést, melyben Aczél György, Maróthy László és Sarlós István eltávolítását követelik jelenlegi pozícióikból. Megszavazták az országos elnökség kérését, hogy a párttá alakulás kérdésében hatalmazzák föl döntési joggal az elnökséget. A javaslatot elfogadták.

- Szelezsán István Szikszó, [...] alatti lakos, aki Szikszó és környéke településein a KISZ utódszervezetében koordinációs munkát végez, Furmann jelenlétében – hatszemközt – elmondta, hogy 80 fős tagságuk többségének véleménye alapján szándékukban áll átalakulni az MDF ifjúsági szervezetévé, és a korábban kapott KISZ helyiségeket megtartani. 1989. június 09-én ifjúsági nagygyűlést tartanak a szikszói kultúrházban, ahová meghívják a miskolci MDF elnökségének néhány tagját és bejelentik az MDF helyi ifjúsági csoportjának megalakítását.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 30.

R-204-18/1-75/89.

II. 1989. 05. 30. (75)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

F: MDF országos elnöksége

C: MDF miskolci szervezete

Tartalma körlevél az MDF valamennyi helyi szervezetének, melyben Lezsák Sándor tájékoztatja C.-t, hogy a Nagy Imre temetésének szervezésében az MDF is részt vesz. 2500 fős rendezőgárdát állít ki, melynek összefogásával Olajos Csabát és Szabó Bélát bízták meg. Kéri a helyi szervezeteket, hogy június 1-én 12–20 óra között vagy június 3-án 10–14 óra között személyesen vagy telefonon juttassák el azok névsorát, akik a rendezői feladatra jelentkeznek.

A temetés végleges forgatókönyvét a Történelmi Igazságtétel Bizottság készíti el, melyet rövidesen megküldenek.

Tel: 310-176

Cím: Budapest, Ó utca 8.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

Feladó. nincs

Címzett: dr. Furmann Imre címén MDF eü. csoport, Miskolc.

Tartalma: javaslat az MDF országos egészségügyi bizottság megválasztásának megszervezésére, lebonyolítására. 1989. júniusban az Ó utcában (pontos dátum és cím nem ismert) találkozót tartanak, melyre kérik, hogy a helyi eü. csoport minden megkezdett tíz tagja után 1-1 elektort delegáljon.

Az elektorok életútjáról, személyiségéről jellemzést kérnek az országos egészségügyi bizottságba való beválaszthatóság elbírálásához.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

készítette:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. május 31.

R-204-18/1-76/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 05. 31. (76)

1989. 05. 31-én 17 órától a református egyházkerület tanácstermében (Miskolc, Kossuth u. 17.) az SZDSZ miskolci szervezete „Mit akar a Szabad Demokraták Szövetsége” címmel propagandaestet rendeznek.

Előadók: Pető Iván, az SZDSZ programjának egyik szerkesztője és Rajk László, a SZDSZ tanácsának tagja.

A rendezvényt Miskolc területén plakátokon hirdetik.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. ATA 12-14

1989. 05. 29-én az SZDSZ miskolci csoportjának egyik képviselője (nem ismert) telefonon érdeklődött a MÁV igazgatóságon, hogy a MÁV indítana-e különvonatot Nagy Imre temetésére, ha ezt igényelnék. Azt a választ kapta, ha a közlekedtetés költségeit vállalják, akkor igen.

Május 31-én ismét érdeklődött, hogy két különvonat indítása is megoldható lenne-e. Erre is azt a választ kapta, hogy igen.

Az írásos kérelmüket június 9-ig fogják eljuttatni a MÁV Igazgatóságra.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. ATA 12-14

A miskolci MÁV Igazgatóságon munkatársunk beosztottai (kb. 15 fő) körében elterjedt, hogy rövidesen eljön az idő, amikor számon kérik azokon a volt vasúti politikai tiszteken, akik vasutasokat juttattak internálótáborba Recskre.

Találgatták, hogy ki jöhet számításba, és név szerint felmerült Pásztor, Sterbinszki és Szárnyasi nevű volt politikai tiszt.

A többség úgy vélekedett, hogy ilyen hosszú idő után ezzel már nem szabadna foglalkozni.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 1.

R-204-18/1-77/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 06. 01. (77)

1. TA 12-14

1989. 05. 29-én 21.30-kor Bogár László Kishonthy Zsolttal beszélt, téma az MSZMP Borsod Megyei Bizottsága volt. Bogár az alábbiakat közölte: „tehát látnivaló, hogy ezzel a párttal nem tudtok mit kezdeni... most láttam ezt a dokumentumot, amit pénteken csináltak. Na szóval ennek vége. Hát ezek hülyék. Szóval nem képesek belátni, hogy buktak. De akkor legalább a második vonalukat meg tudnák menteni, de most már azt sem fogják...”

Javasolja, hogy Kishonthyék – ezen a struktúrán (a párton) kívül mindenkiel építsék a kapcsolatot, a hatalmi struktúrát. Megegyeznek, hogy a népfronttal célszerű lenne.

Bogár javasolja, hogy a népfrontot integrálják a szervezetükbe. „Nem az a módszer, hogy – hülye népfront neked kuss és add ide az épületedet meg az egészet, hanem pont fordítva. Én vagyok a népfront, bemegyek és akkor nem kérem el, meg nem követelem, hanem bent vagyok. Szerintem ezt itt most el lehet játszani... a pártstruktúra mindenből kiszakadt.”

Kishonthy kérdésére, hogy ehhez milyen stratégiát javasolt, Bogár azt mondta, hogy ez minden területen más és más lehet, Borsodban célszerű lenne a népfronttal összefogni, mert sem személyileg, sem a struktúra nem szolgált rá, hogy elzavarják őket.

Célszerűbb „jó értelemben megszállni őket és a saját céljaitokra átalakítani, mint keretet, infrastruktúrát”. Célszerű lenne tehát az itteni Ellenzéki Kerekasztalnak minél előbb tárgyalni a népfronttal, még mielőtt a párt lép, és létrehozni egy pártellenes nagykoalíciót a népfrontból, Ellenzéki Kerekasztalból és a reformkörből. „Ekkor bezárult a kör és a hülyék maradnak magukban”. Kishonthy érdeklődésére, hogy ha ez megvalósul, akkor mit kezdenek a párttal, Bogár közölte, hogy az akkor majd kialakul, amikor már láthatóan teljesen egyedül vannak, mindenkitől elszigetelve.

Megjegyzés: Bogár László Miskolcon dolgozott a megyei tanács tervosztályán, közgazdász, jelenleg Budapesten, a Hazafias Népfrontnál alosztályvezető.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: dr. Fényes Sándor Miskolctapolca, [...]

C: MDF Csengey Dénes elnökségi tag Budapest, Ó u. 8-10.

F. kéri C.-t, hogy június 15-én a szónoklatában ne csak Nagy Imréről és a többi ismert mártírról emlékezzen meg, hanem mellettük „a Kádár rendszer által törvénytelenül kivégzett több száz hazafiról és az oroszok elleni harcokban elesett hős ezrekről, sebesültekről, azokról az alvó miskolci egyetemistákról, akik áldozatul estek a november 4-i ágyúzásnak”.

A továbbiakban kifogásolja, hogy az MDF létszáma nem emelkedik elég dinamikusan.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

F: dr. Fényes Sándor Miskolctapolca, [...]

C: Nádas Lajosné Debrecen, [...]

C. a lányának ír, melyben családi jellegű témák mellett tájékoztatja, hogy az MDF Nagy Imre temetésére több ezer rendezőt ad, Miskolc 150 főt.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

4. HMB 12-14

Az 1989. 05. 31-i 76/1. sz. információkhoz kiegészítésként jelentjük:

Az SZDSZ összejövetelt a jelzett időpontban és helyen a meghirdetett előadók kb. 220 fő jelenlétében megtartották. Rajk és Pető elmondták, hogy az SZDSZ országos választmánya most tárgyalja a párttá alakulást és a párt programját, melyet a közeljövőben 50.000 pld-ban ki fognak adni. A program egy mihamarabb kialakítandó polgári demokratikus állam alapjainak lerakását, építését tartalmazza.

Az érdeklődés lanyha volt, kérdés csak néhány érkezett elsősorban az SZDSZ ideológiájára és az MSZMP vagyonára vonatkozóan. Pető közölte, hogy az SZDSZ ragaszkodik a vagyon zárolásához a választásokig.

A rendezvény szünetében a hallgatóság jelentős hányada eltávozott, csak kb. 60 fő maradt.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 2.

R-204-18/1-78/89.

II. 1989. 06. 02. (78)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

F: dr. Keresztes Sándor Budapest, Pf. 431.

C: dr. Leleszi István Miskolc, [...]

Feladó C-nek küld 50 db „A Kereszténydemokrata Néppárt programjának alapelvei” című irományt, és belépési nyilatkozatot.

Intézkedés:

- futár útján megküldjük a fotómásolatot a napi jelentő csoportnak;¹⁵

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: MDF veszprémi szervezete, Veszprém, Pf. 228.

C: dr. Furmann Imre

Tájékoztatják dr. Furmannt, hogy június 7-én Brusznai Árpád emléknapot rendeznek.

Dr. Brusznai Árpád 1956-ban Veszprémben a munkástanács elnöke volt, tevékenysége miatt felakasztották.

Megemlékeznek: Meskó Gábor és Balogh Elemé író.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

F: Korompai János, Eger

C: Végh László, Miskolc

1989. június 24-én és 25-én Budapesten a Vigadó épületében az MSZDP országos vezetőségválasztó nagygyűlést rendez. F. ezzel kapcsolatban felhívást küld C-nek, melyben felhív a szervezési feladatok ellátásra és küld egy 54 nevet tartalmazó jelöltlistát.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

4. K/3 12-14

Az MDF hódmezővásárhelyi szervezete meghívót küld dr. Furmannak az 1989. június 8-án 19 órakor a vásárhelyi Petőfi Művelődési Központban és a június 9-én 17 órakor a szegedi Nemzeti Színházban rendezendő „Nagy Imre” emlékestre.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 5.

R-204-18/1-79/89.

II. 1989. 06. 05. (79)

Szigorúan titkos!

1. K/3 12-14

Az MDF mosonmagyaróvári szervezete nevében Sólyom Tibor elnökségi tag kéri dr. Furmannt, hogy az 1956-ban Miskolcon történő hatósági atrocitásokról – ha van hitelt érdemlő jel vagy dokumentum leszámolás vagy megtorlás jellegű akcióról – azt küldje el részére. Indoklásként kifejti, hogy van egy olyan feltevésük, mi szerint az ÁVH a budapesti kudarcok után vidéken próbált meg győzelmeket aratni.

A mosonmagyaróvári MDF történelmi bizottsága 1989. április óta kutatja az 56-ban történeteket, ahhoz lenne adalékként szükség a Miskolcon történetekre.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

Lezsák Sándor tájékoztatja dr. Furmannt és Balácsi Tibort, hogy a június 16-i temetésen a Hősök terén felállított koporsóknál díszőrséget szerveznek. Kéri, hogy a miskolci MDF-ből 2–3 főt jelöljenek ki a feladatra. Lehetőleg olyanok legyenek, akik részesei voltak az 56-os eseményeknek, szenvedtek a megtorlástól, ill. most a legaktívabbak az MDF-ben. A neveket Szalay Róbert Budapest, [...] sz. alá juttassák el június 10-ig.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

F: Lovas Károly, Budapest (feltehetően fiktív)

C: Aczél Endre főszerkesztő úr, Magyar Televízió Budapest

Tartalma: „Nagy Imrét, az árulót, kémet, gyilkost így temetni erkölcstelen és hazaárulás. Ezt tétlenül nem tűrheti el az a magyar állampolgár, akinek gyermekét Nagy Imre és Rákosi politikai harca ölte meg ártatlanul. Nagy Imrét temetik, de nem temetik a semmiért meghalt, 18 éves kiskatonákat, gyermekeinket, akiket az ő nemtörődömsége miatt öltek meg. Gőgös, lusta, hatalomra törő, makacs paraszt volt. Én jól tudom, ki volt ő. Majd rövidesen megtudják első kézből. Keserű lesz az igazság! Sajnálom a temetkezésen résztvevőket, mert többjük ártatlan, de minek mennek oda. Hogy nem ússzák meg ezt a gyalázatot, az biztos. Majd elválík, megéri-e az egészet a tőke, amiért eladják az országot.”

Megjegyzés: a tartalmi elemzés alapján kitűnik, hogy a levél írója a temetés durva megzavarására, diverziós cselekmény végrehajtására készül, illetve ezzel fenyegetőzik.

Intézkedés:

- az anyagot a postaforg[alom]-ban továbbították;
- jelentik a BM III/III. Csoportfőnökségnek.

4. HK 14-14

1989. 06. 05-én [...] ¹⁶ tájékoztatott, miszerint a Borsod megyei TESZÖV a kormány felé 10 pontos követeléssel élt, melyben többek között követelte, hogy a gabonatröszt a szervezetük felé számoljon el az utóbbi 5 év nyereségének felhasználásával, a területén üzemelő gabona, silók, tárolók, malmok kerüljenek át a TSZ-ek tulajdonába és a gabonafelvásárlási árakat 30 százalékkal emeljék.

Ha a követelésnek nem tesznek eleget, június 29-én a TSZ-ek kombájnokkal és egyéb mezőgazdasági gépekkel a 3. sz. főközlekedési úton tüntetést szerveznek, és a forgalmat megbénítják.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 7.

R-204-18/1-80/89.

II. 19879. 06. 07. (80)

Szigorúan titkos!

1. TA 12-14

1989. 06. 03-án Ducsány Imre ¹⁷ a miskolci Likörgyár művezetője közölte dr. Furmann Imrével, hogy a közeli napokban alakítani akar egy „Szolidaritás Független Szakszervezetet”. Ezzel kapcsolatban kérte F. véleményét, akivel találkozóban egyeztek meg.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk, az információt pontosítjuk.

2. TA 12-14

A „Horthy Miklós Baráti Kör”-ben ellenőrzött Cs. J. vonalán keletkezett információ szerint az MDF központi vezetésének felhívására Cs. J-né, az 1956-os események során elhunyt Tátrai András sírjánál gyertyagyújtást tervez Miskolcon az avasi temetőben.

A megemlékezés információink szerint szűk körű lesz.

Megjegyzés: mivel adataink szerint az MDF kutatja a miskolci „301-es parcellát”, várható, hogy más helyeken is előfordulnak hasonló megemlékezések.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. K/3 12-14

F: Béres László Kazincbarcika, [...]

C: dr. Matyi László Miskolc, [...]

F. meghívót küld Kazincbarcikán az Egressy Béni Művelődési Házban 1989. 06. 11-én rendezendő SZDSZ gyűlésre. Előadók: Rajk László, Magyar Bálint és Solt Ottilia.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:
Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:
Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 8.

R-204-18/1-81/89.

II. 1989. 06. 08. (81)

Szigorúan titkos!

1. HK 14-14

1989. június 09-én Miskolcon a Szemere-kertben az Avas lakótelepi gimnázium kb. 60 fő diákjának kezdeményezésére politikai nagygyűlést szerveznek az emberi jogok jegyében, és elítélik a kínai katonai vezetést a napjainkban lezajlott atrocitások miatt.

Kb. 20 perces felszólalást terveznek, a demonstráción való részvétel céljából felhívást tettek közzé Miskolc valamennyi középiskolája felé. A demonstráció lefolytatására a rendőrségtől az engedélyt megkérték.

Eddigi adatainak szerint nem alternatív szervezetek kezdeményezése.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. ASZA 12-13

Az 1989. 06. 07-i 80/1. sz. információkhoz kiegészítésként jelentjük:

A személy neve helyesen Ducsay Imre. 1989. május végétől kezdett szervezőmunkába a Likörgyárban és 13 fővel megalakította a Független Szolidaritás Szakszervezetet. Ezt megelőzően több alkalommal járt az MDF jurtabeli rendezvényein, és kapcsolatokkal rendelkezik az SZDSZ és TDDSZ vezetői között is.

A szakszervezet alapszabályát már elkészítették, és június 12-én tervezik nyilvánosságra hozni.

Intézkedés:

a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

3. HMB 12-14

1989. 06. 02-án Ózdon a Kun Béla Művelődési Házban SZDSZ összejövetelt tartottak, melyen síkra szálltak Kristály Gyula rehabilitálásáért.

Kristályt – az információ szerint – a Legfelsőbb Bíróság mentesítette. Ezzel kapcsolatban készült egy anyag, amelynek sokszorosítása már folyik Ózdon, és terjeszteni tervezik a lakosság körében. Követelni fogják, hogy a Kristályról elítélően nyilatkozott újságok közöljenek helyesbítő írásokat.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

4. HMB 12-14

Tóth János ózdi lakos, aki az 56-os események idején ózdi nemzetőrség vezetője volt [és] Császár László különnyilvántartásban szereplő személy, ózdi lakosok tervezik valamilyen, a volt politikai elítélteket tömörítő szervezet létrehozását.

Kezdeményezni akarják az 56-os elítéltek rehabilitálását, anyagi és erkölcsi kártérítést terveznek követelni. Kérni fogják, hogy a börtönben eltöltött időt számítsák be a nyugdíjba.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

5. HMB 12-14

1989. 06. 16-án Sárospatakon a Comenius Tanítóképző Főiskola hallgatói és a helyi MDF szervezete a temetőben gyászszerbartartást szervez.

Kb. 500 fő részvételére számítanak.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

6. K/3 12-14

F: nincs

C: dr. Furmann Imre

F. meghívót küld C-nek az 1989. június 15-én 17.30-kor Szentendrén megnyíló „Az 1956-os forradalom és szabadságharc vértanúira emlékező kiállításra”.

Helye a Vajda Lajos Stúdió pinceműhelyében lesz a Péter-Pál u. 6. sz. alatt.

Rendezője: dr. Hann Ferenc

Nyitva: június 15–25-ig.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

7. HMT 12-14

1989. 06. 08-án az MDF miskolci szervezete gyűlést tartott a HNF székházban. Dr. Furmann tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az MSZMP leül ugyan tárgyalni az ellenzékkel, de csak taktikázik.

Kérte, hogy június 15-én a sportcsarnokban rendezendő nagygyűlésen minél többen vegyenek részt, hívják ismerőseiket is. Az elnökségen belül megalakították a tervezett napilapjuk szerkesztőbizottságát.

Balácsi Tibor bejelentette, hogy június 6-án a Martin-telepen és a Kilián városrészben is megalakult az MDF helyi csoportja. Az MDF stratégiájával kapcsolatban kifejtette, hogy nem egyes posztokat kell megváltoztatni, hanem az egész rendszert. Ehhez a legfőbb hatalmat kell támadni. Apróbb ügyekkel nem szabad lejártni magukat.

Dombóvári Tibor követelte, hogy szavazzák meg Kádár János képviselői visszahívását, de javaslatát egészségi állapotára való tekintettel elvetették.

Kishonthy Zsolt bejelentette, hogy Nagy Imre temetésére nem indítanak vonatot, mert nagyon kevés volt a jelentkező.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

8. K/3 12-14

A miskolci MDF-en belül annak hatására, hogy az MDF párttá kíván alakulni, egy kisebb bomlási folyamat indult meg. Ketten bejelentették, hogy kilépnek, az egyik szerint a létszámnak legalább a fele nem ért egyet a párttá alakulással.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

9. HK 12-14

N.Z.¹⁸ hiv[atalos] kapcs[olat], az Észak-Magyarország c. napilap szerkesztője beszolgáltatót egy „Független Magyar Munkásszövetség Borsod megyei Bizottsága” feladójú, a szerkesztőségnek címzett levelet, melyben kéri, hogy a nyílt levelüket a munkássághoz, tegyék közzé a június 10-i számban.

A felhívásban támadják az értelmiséget, alternatív szervezeteket, akik nem a munkásság érdekeit képviselik és felhívják a helyi munkásszövetségnek létrehozására, mely esetén létre lehet hozni az országos szervezetet.

A felhívást megküldték a Népszabadság és a Népszava szerkesztőségének is.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

1989. június 13.

R-204-18/1-82/89.

II. 1989. 06. 13. (82)

Szigorúan titkos!

ER 12-14

1989. 06. 12-én Miskolcon a Szökőkút presszóban egy öt főből álló társaság arról beszélt, hogy „eljött a leszámolás ideje, ti hányan jösztek, mire a válasz 5–600 fő, vagy 700 fő is lehet és természetesen felfegyverkezve. Azt is mondták, hogy jobb, ha a kormány tagjai és a párt vezetése még Budapest környékét is elkerüli, nehogy Pesten maradjanak. Az is elhangzott, hogy 2500–3000 fő fog részt venni az eseményen, amihez ők is tartoznak”.

A csoportból 2 fő kb. 50 év körüli, 3 fő 30 év körüli személy.

Intézkedés:

- az információt haladéktalanul pontosítjuk;
- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

1989. június 16.

R-204-18/1-83/89.

II. 1989. 06. 16. (83)

Szigorúan titkos!

ATA 12-12

1989. 06. 15-én 17.10-től Miskolcon a sportcsarnokban a helyi MDF szervezésében politikai nagygyűlést tartottak, mintegy 2500–3000 fő jelenlétében. Jelen volt Nagy Attila színművész, a vezérszónok Csengey Dénes volt. A nagygyűlésre, az elhangzott beszédekre mérsékelttség, visszafogottság volt jellemző, Csengey Dénes és Mile Lajos méltatták Nagy Imre tevékenységét és kihangsúlyozták, hogy nyugalomra és nemzeti közmegegyezésre van szükség, „de azért nem felejtünk, és addig nem lehet konszenzus, amíg a bukott rendszer volt vezetői 30–40000 Ft nyugdíjjal nevetnek a markukba”. Elhangzott, hogy az MSZMP, a KISZ és a SZOT vagyonát a nemzetnek kell birtokba venni. Felhívás történt a Nagy Imre temetésén való minél nagyobb számú részvételre, a MÁV mentesítő vonatot indított. A rendezvény rendzavarás nélkül lezajlott.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 19.

R-204-18/1-84/89.

II. 1989. 06. 19. (84)

Szigorúan titkos!

HMT 12-14

Az 1989. 06. 15-i miskolci MDF nagygyűlésen a becsült 2500 fő helyett csupán kb. 1500 fő volt jelen. 1400 db jegyet adtak el és kb. 100 főt engedtek be ingyen.

A rendezvényt követően Balácsi Tibor meghívta a lakására a vezetőséget, ahol Nagy Attila és Furmann Imre kivételével kb. 40 fő jelent meg. Az este folyamán Csengey Dénes – aki Balácsiéknál aludt – kifejtette, hogy Grósz Károly már bukott ember, csak a lehetőséget keresi, hogy minél előnyösebb feltételek mellett mondhasson le. Elmondta, hogy Bíró Zoltán azért jelentette be a választások előrehozatalának sürgetését, mert úgy vélik, hogy az MDF jövő tavaszra sem fog nagyobb népszerűséget elérni. A többi alternatív szervezet még gyengének érzi magát a választásokhoz, igaz, hogy nagynevű pártok, de csak a nevük nagy, erejük, tekintélyük, tagságuk kicsi, ezért félnek a megmérettetéstől. A kisgazda- és a szociáldemokrata párt követelik vissza korábbi vagyonukat, hogy a választásokra anyagi bázissal rendelkezzenek.

Hangoztatta, hogy a parlamenti demokrácia, többpártrendszer megvalósulása esetén nagy támogatásokat fog kapni az ország, de mire a tőke hasznosul, eltelik három év és addig hanyatlani fog az ország, csökkenő életszínvonalra lehet számítani.

Bejelentette, hogy szeptember 1-től várhatóan beindul az MDF napilapja. Terveik szerint a közeljövőben ki fognak válogatni jól képzett tehetséges embereket, iskolára viszik őket, ahol nyelvet és politikai tanulmányokat fognak tanulni. A második választásokon már ezeket a fiatal politikusokat fogják indítani. A tanulmányi idő alatt fizetésüket az MDF-től kapják. Az érdeklődésre, hogy honnan lesz napilapra, stb. pénz, egyszerűen nem válaszolt.

Hajdú Gábor, a miskolci MDF tagja elmondta, hogy a Heti Hírnök című helyi lapban leadott cikke miatt – melyben támadta az ÁFÉSZ vezetőit – feljelentették és kérte Csengey segítségét, melyet az megígért.

Gulyás István sorkatona, MDF-tag elmondta, hogy nem igaz, miszerint a hatalom nem készül egy esetleg kirobbanó forradalom leverésére, mert pl. a temetés előtt új ruhákat osztottak ki a laktanyában, hogy a probléma esetén őket vessék be, mert a tömeg jobban elfogadja, mint a rendőröket.

Kapcsolatunk ismeretei szerint a temetés során mindössze egyetlen apró incidens történt: egy ittas férfi el akarta mondani sérelmeit a tömeg előtt, de a rendezők kivezették a Hősök teréről és később nem jelentkezett.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 20.

R-204-18/1-85/89.

Szigorúan titkos!

II. 1989. 06. 20. (85)

1. K/3 12-14

Az MDF kazincbarcikai szervezete értesíti a megyei 18 MDF szervezetének vezetőit, hogy 1989. jún. 23-án 07 órától Kazincbarcikán az Egressy Béni Művelődési Központban megtartják a megyei MDF elnökök tanácsának soros ülését. Kérik, hogy az egyes szervezetek teljes vezetőséggel képviseltesék magukat.

Az alábbi szervezetek kaptak meghívót: Edelény, Mezőnyárad (Szabó Csaba), Felsőzsolca (dr. Hatvani Zoltán), Nyékládháza (Erdei József), Tokaj (Ulbirch József), Szerencs (Tóth Barnabás), Mezőkeresztes (Gellért Attila), Szikszó (Kossuth Mihály), Sárospatak (Sipos István), Emőd (Lehoczki István), Perkupa (Stépán László), Putnok

(Ternyik András), Sátoraljaújhely (Bíró Tamás), Miskolc (dr. Furmann Imre), Leninváros (Bede Zoltán), Bogács, Mezőkövesd (Vámos István), Ózd-Hódoscsépány (Takács József).

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: Das Grüne Büro Stmk. Prokopigasse 2/1.

A-8010 Graz, tel: 0316/831694

C: dr. Imre Furmann Miskolc, [...]

Dr. Furmannt meghívják Grazba az 1989. június 23–25. között tartandó Alpok-Adria alternatív kongresszusra. Az utazás és az ott-tartózkodás költségeit fedezik.

A találkozástól tartós kapcsolatot várnak Kelet és Nyugat között ökológiai kérdésekben. Az alábbi témák kerülnek meghívásra:

- hulladékcsökkentés és eltávolítása
- leszerelés
- energia, környezet, pusztuló erdők
- kisebbségek
- sajtó, szabad rádió
- folyók és tavak
- közlekedés, forgalom
- mezőgazdaság, talajvíz
- antiatom

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 26.

II. 1989. 06. 26. (86)

HMT 12-14

1989. 06. 22-én a helyi HNF székházban MDF ülést tartottak melyen előadóként megjelent dr. Értavi Sanéth József USA állampolgár. Előadásában ismertette a saját tapasztalatait 1956-al kapcsolatban, indulatmentesen, ismert dokumentumokra hivatkozva. Több ízben párhuzamot vont a jelen és az akkori helyzet között és a mai állapotot csendes forradalomnak minősítette. Felhívott az erőszakos cselekmények minden körülmények között való elkerülésére, kihangsúlyozta, hogy leszámolásról nem lehet szó, mert ismét vér fog folyni. Nemzetközi helyzetelemzésében kifejtette, hogy szovjet intervencióra nem kell számítani, a csehszlovák vélemények csak egy szűk réteg véleményét képviselik, a romániai megnyilvánulásoknak nem hisz a világ. Véleménye szerint Grósz Károlynak még a mai napon mennie kell, „ha Pozsgay győz, nyertünk”. „Ha megnyertük a választásokat, új kormány alakul és: 1. Beáramlik a nyugati tőke. 2. Elengedik az államadóságok nagy részét. 3. A politikai nyitás ellenére a gazdasági problémák csak lassan oldódnak meg, további 3 évig életszínvonal zuhanás várható.”

Kifejtette, hogy elégedett a politikai változásokkal és gondolkodik a hazatelepülésen. Ez esetben a könyvületbe lépne be tőkével. A rendezvényt követően 12-en együtt maradtak és Értavi még kifejtette, hogy okosabban kell csinálni, mint ők csinálták 56-ban, ha a hatalom visszavonul, a megüresedett pozíciókat azonnal át kell venni „minden kiürült lövészárkot el kell foglalni”.

1989. 06. 26-án 27 [sic!] órától a Rácz Cukrászdában Ellenzéki Kerekasztalt rendeznek. A FIDESZ miskolci szervezete is tiltakozni akar Orbán Viktor kirohanásai ellen. Egy nem ismert kilétű Béla keresztnévű kisiparos 33000 Ft-ot adott át felhasználásra az MDF miskolci szervezetének.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

1989. június 28.

R-204-18/1-87/89.

II. 1989. 06. 28. (87)

Szigorúan titkos!

TA 12-14

1989. jún. 27-én dr. Furmann Imre Rózsa Péterrel az MTV Napzárta c. műsorának szerkesztőjével beszélt. Rózsa meghívta a júl. 4-i Napzárta műsorába, melynek címe „Ellenzék vidéken” lesz. Várhatóan meghívják még Eger, Pécs, Kaposvár, Szeged, Győr alternatív szervezeteinek képviselőit, Egerből Magyar Elemért, Pécsről Böröcz Istvánt.

Rózsa közölte Furmannal, hogy „várható itt egy fordulat még... mert a beszélgetésük vége felé arról kell beszélni, hogy hogyan kellene ennek az országnak úgy átrendeződni, hogy garanciákat kapjunk arra, hogy itt valami másképpen alakul majd”.

Rózsa még az alábbiakat közölte: „én úgy hallottam ma, két helyről erősítették meg, hogy 8-án a Pozsgayék egy új pártot jelentenek be, ez egy megnyerő fordulat lesz”. Kifejtette, nem tudja, hogy az információ mennyire megbízható, de elég furcsának találja.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

2. K/3 12-14

F: Z[imányi]. T[ibor]. Bp.

C: Demkó Ferenc Miskolc, [...]

1989. 06. 30-án a Recski Szövetség Bp-en a Jurta Színházban 15 órától közgyűlést tart, Zimányi Tibor főtitkár beszámolót tart a rehabilitáció jelenlegi helyzetéről.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

látta:

Kolok Péter r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette:

Szuhár Dezső r. fhdgy.
tájékoztató tiszt

Csongrád megye

1989. április 1.

Titkos!

XII. 1989. április 01. (42)

HMB 12-14

Az Ifjúsági Környezetvédelmi Szövetség az I. küldöttgyűlését az Egyetemi és Főiskolai Környezetvédelmi Klubok Országos Találkozójának (Pécs, 1989. április 13–16.) keretein belül tartja.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 10.

XII. 1989. április 10. (43)

1. K/3 12-12

Siklósi László „F” dossziés „Jehova Tanúi” szekta kerületszolga arról tájékoztatja F. Gy. Dömsöd, [...] szám alatti lakost, hogy a „Jehova Tanúi” szekta a kerület-kongresszust 1989. július 21–23-án Baján a Posta Sándor Sportcsarnokban tartják.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1-c. alosztályt és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

2. ASZA 12-13

1989. április 6-án P. I. román állampolgár elmondta, hogy az elmúlt héten Ikar határőr őrs egyik ellenőrző pontján beszélgetést folytatott az ott szolgálatot teljesítő román határőrrel, aki a következőkről számolt be:

A román határőr járőr 1-2 nappal ezelőtt Sárafalva térségében elfogott egy férfit és egy nőt, akik csónakkal akartak Magyarországra szökni. A férfi az evezőlapáttal leütötte a járőr egyik tagját és annak géppisztolyát elvéve a Maros folyóba ugrott. A nőt az eszméletét visszanyert határőr elfogta. Jelenleg a Maros folyóban kutatnak a bűvárok a fegyver után.

Megjegyzés: a fenti ügygel kapcsolatban a román szervek március 28-án és 29-én határtalálkozót kértek, melynek során közölték, hogy a határőr meghalt, kérték a határsértő elfogását, valamint a géppisztoly visszaadását.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/II-12. Osztályt.

1989. április 10.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 10. (44)

TA 12-14

Bercsi János, a „Hiány” c. lap munkatársa arról tájékoztatta Csapó Balázs szegedi „F” dossziés személyt, a „Déli Napló” c. lap kiadóját, hogy létre kívánják hozni a „független lapok kerekasztal”-át, mely rendszeresen ülésező országos fórum lenne.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-5. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 11.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 11. (45)

1. K/3 12-13

Az MDF hódmezővásárhelyi csoportja 1989. április 13-án 18.00 órai kezdettel a helyi ifjúsági házban „Talpra magyar” címmel Für Lajos közreműködésével rendezvényt tart.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét, a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

2. TA 12-12

K/3 12-12

Bibó István Emlékbizottság (BIEB) Bellavics István és Pete György vezetésével május 12-től Bibó konferenciát és Bibó kiállítást rendez.

A tervek szerint a konferenciára a következő külföldi vendégeket hívják meg: Csorba Béla és dr. Renák László (Jugoszlávia), Rákos Péter (Csehszlovákia), Molnár József (NSZK), valamint Nagy Csaba (Svájc).

A szervezők Vásárhelyi Miklós segítségét kérik a kiállításához, hogy juttassa el Szegedre a tulajdonában lévő ún. 475-ös listát, mely a Nagy Imre perben érintettek névsorát tartalmazza, kéri továbbá, hogy ő vállalja el a beszédet Szegeden a „Történelmi Igazságtétel Bizottság” nevében.

A BIEB egy kerekasztal beszélgetést szervez Bibóról május 12-én, a beszélgetés vezetője Hanák Gábor lesz.

A műsort a városi televízió részleteiben, a TV 2 teljes egészében bemutatja.

A konferencia időtartama alatt Bibó domborművet helyeznek el a JATE-n, majd szeptemberben akadémiai Bibó emlékülést szerveznek, ahol helyreállítják Bibó törölt akadémiai tagságát. Ezzel egy időben Szegeden a Panteonban – a városi tanáccsal egyeztetve – egy Bibó dombormű kerül elhelyezésre.

A BIEB április közepén 2 kötetes Bibó kiadvány megjelentetését tervezi, mely interjúkat és dokumentumokat tartalmaz.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 11.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 11. (46)

TA 12-14

Ökrös Tamás szegedi „F” dossziés személy arról tájékoztatta Csapó Balázs szegedi „F” dossziés személyt, hogy az SZDSZ budapesti vezetősége Apró Antal megüresedett szegedi képviselői helyére Solt Ottilia jelölését támogatja, elutasítja az MDF jelöltjét, Raffay Ernő JATE oktatót.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 14.

XII. 1989. április 14. (47)

1. TA 12-14

Szabó Béla, az MDF szegedi vezetőségének tagja arról tájékoztatta Pordány László „F” dossziés személy feleségét, hogy Mucsi Mihály az MDF nevében 1989. május 1-én Szegeden a Móra Ferenc Múzeum előtt nagygyűlést szervez, melynek szónoka Für Lajos lesz.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-5. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

2. K/3 12-14

Lezsák Sándor arról tájékoztatta az MDF szegedi vezetőségét, hogy a március 15-i ünnepeket elhangzott MDF beszédek kiadvány formájában megjelentetik, továbbá kiadás előtt áll az MDF eddigi országos tanácskozásainak jegyzőkönyv sorozata.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

3. K/3 12-14

1989. április 17-én 18.30 órától a JATE BTK II. sz. termében Antoniewicz Roland lengyel ifjúsági vezető tart előadást a lengyelországi ifjúsági szervezetekről, közte a cserkészetről is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-2. Osztályt.

4. TA 12-14

Király József szegedi lakos arról tájékoztatta Gonda István szegedi „F” dossziés személyt, hogy a munkahelyi vezetők arra kényszerítik a dolgozókat, hogy a bős-nagymarosi vízi lépcső megépítésének támogatására írják alá a „Vásárhelyi Pál Társaság” felhívását. Erről a „Déli Napló” c. független lapban kívánnak riportokat megjelentetni. Az eset az Alsó Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Igazgatóságon történt.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. TA 12-14

1989. április 12-én 16.00 órától a szegedi FIDESZ irodában Ellenzéki Kerekasztal megbeszélést tartottak a helyi alternatív szervezetek képviselői.

Felvetették, hogy a szegedi KISZ iskola ügyében polgári pert indítanak a KISZ ellen, melynek felperese a FIDESZ lesz, továbbá ellenzéki székház létesítését tervezik.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-2. Osztályt.

6. K/3 12-14

Keresztessy János (Budapest, [...]) és Ullrich Zoltán (Budapest, [...]) arról tájékoztatták Gonda István szegedi „F” dossziés személyt, hogy a Keresztény Orvosok Társaságához hasonlóan létre kívánják hozni a Keresztény Óvónők és Pedagógusok Társaságát.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt.

7. K/3 12-14

A Bibó István Emlékbizottság 1989. május 10-én 15.00 órakor tiszteletadó koszorúzással egybekötött megemlékezést tart az óbudai köztemetőben Bibó István sírjánál.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

8. K/3 12-14

1989. április 14–15-én Szegeden az MSZMP oktatási központjában (Szeged, Bal fasor 39–45.) JAK hétvégét rendeznek.

Program: 14-én 20.00 órától „Hét ál-Petőfi” c. felolvasás, 15-én 15.00 órától „Irányzatok és tendenciák a '80-as évek magyar irodalmában” c. nyilvános tanácskozás.

Meghívottak: Darvasi László, Kemény István, Németh Gábor, Parti Nagy Lajos, Szigeti Csaba, Szilágyi Eszter Anna, Szilasi László, Balassa Péter, Dérczy Péter, Mészáros Sándor, Takács József.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-5. Osztályt;

- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

[...]

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 19.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 19. (48)

1. TA 12-14

1989. április 30-án 13.00 órától Zákányszéken a művelődési házban a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt tagtoborzó nagygyűlést tart.

Előadó: dr. Boross Imre pártfőügyész.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-3. Osztályt.

2. TA 12-14

A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt szegedi vezetői a Csongrád megye településein élő kisiparosok bevonásával kívánják a tömegbázist növelni úgy, hogy a községekben egy-egy, a feladatokra alkalmas kisiparost bíznak meg a helyi csoport létrehozásával.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-3. Osztályt.

3. HK 12-12

Pusztai László (Medgyesegyháza, [...]) felkereste hivatalában dr. Varga Istvánt, a Csongrád megyei Állami Egyházügyi Hivatal titkárát új kisegyház engedélyeztetése céljából.

A vallási közösség „Krisztus Követői” néven kíván működni. A hitelveiket és a szervezeti szabályzatot benyújtották véleményezésre. A közösség jelenleg 120 főből áll, akik a Tisztántúl területén szétszórva élnek.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt.

4. K/3 12-12

A „Keresztény Iskolabizottság” elnevezésű országos szervezet 1989. április 21-én 16.30 órától Szegeden a Bartók Béla Művelődési Házban tartja alakuló ülését.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 20.

Szigorúan titkos!

XII.1989. április 20. (49)

HMB 12-14

1989. május 1-én 10.00 órától Szegeden, a Móra Ferenc Múzeum előtti parkban a helyi alternatív szervezetek „fórum”-ot rendeznek. Ezzel összefüggésben az MSZDP szegedi szervezete 09.00 órakor gyülekezik a Kálvin téren és csoportosan, transzparenszekkel vonulnak a helyszínre, majd az újszegedi ligetbe. A mozgósítás plakátokon és szórólapokon történik.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 21.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 21. (50)

HK 12-13

A FIDESZ makói csoportja 1989. április 21-én 19.00 órától a helyi úttörőházban „Korunk és a vallás” címmel összejövetelt tart.

Előadó: Bakhta Swámi Thirta, a Magyar Vaisnava Hindu Egyesület képviselője.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 21.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 21. (51)

1. K/3 12-14

A Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat Kör 1989. április 27-én 17.00 órától Budapesten az Eötvös klubban tartja alakuló ülését.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

2. K/3 12-13

Az MDF országos elnöksége 1989. április 29-én 10.00 órára összehívta a választmányt. A gyűlés helyszíne: Budapest, VI. kerület Ó u. 8.

Napirenden szerepel a párttá szerveződés kérdése és felkészülés a helyhatósági választásokra.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 25.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 25. (52)

TA 12-14

Hódmezővásárhelyen 1989. május 4-én 18.00 órakor az ifjúsági házban alakítják meg a helyi „független blokk”-ot, melynek tagjai alternatív szervezetek lennének.

Meghívták az egyházak képviselőit is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét, a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. április 27.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. április 27. (53)

1. K/3 12-12

Az MDF hódmezővásárhelyi csoportja 1989. május 27-én 19.00 órakor a helyi ifjúsági házban tisztújító, programalkotó taggyűlést tart.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

2. K/3 12-14

Bulányi György arra próbálja rávenni a Bokor-közösségek tagjait, hogy azok saját személyének rehabilitálása érdekében levélben forduljanak Paskai László bíboroshoz.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt.

3. K/3 12-14

Rózsa Gábor szentesi muzeológus 1989. április 29-re emlékkirándulást szervez Kiskunfélegyházára a 70 évvel ezelőtt, a „vörös terror” áldozatául esett szentesi közéleti személyiségek sírjához.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

4. K/3 12-13

Az SZDSZ szegedi csoportja 1989. április 27-én 18.00 órakor a helyi Somogyi könyvtárban taggyűlést tart. Főbb napirendi pontok:

- a szegedi ellenzéki koordinációs bizottsággal történő együttműködés a választások során,
- külön bizottság alakítása az MSZMP és KISZ ingatlanok helyzetének vizsgálatára.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 2.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 2. (54)

1. ATA 12-14

Dr. Csapó Balázs szegedi „F” dossziés személy országos felhívással kíván az alternatív szervezetekhez fordulni, melyben kezdeményezi, hogy valamennyi településen 1989. június 16-án gyalulatlan, feketére festett deszkákból állítsanak fel ideiglenes emlékművet Nagy Imre kivégzett társai emlékére.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-13

Az MDF hódmezővásárhelyi csoportja 1989. május 3-án 19.00 órai kezdettel a helyi ifjúsági házban „Független, szabad Magyarországot!” címmel külügyi fórumot rendez, melynek előadója Joó Rudolf, az MDF választmány tagja lesz.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

3. K/3 12-14

Az SZDSZ evangéliumi keresztények csoportja 1989. május 3-án 18.00 órai kezdettel a Jurta Színházban vitafórumot rendez a lelkiismereti és vallásszabadság aktuális kérdéseiről.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. K/3 12-14

Az MDF Pécs-baranyai szervezet 1989. május 7-én 10.00 órai kezdettel Ófalu községben tiltakozó demonstrációt szervez az atomtemető megépítése ellen.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. K/3 12-14

Ismeretlen feladó arról tájékoztatta Török Attila Szeged, [...] szám alatti lakost, hogy 1989. április hónapban Hévízen megalakult a „Független Környezetvédő Munkapárt Előkészítő Bizottsága”, melynek címe: 8381 Hévíz, Pf. 50.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 3.

XII. 1989. május 3. (55)

1. K/3 12-14

1989. május 6-án 10.00 és 16.00 óra között a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen „Elhallgatások és torzítások, avagy hogyan kutatható a közelmúlt magyar történelme” címmel vitát rendez a Nyilvánosság Klub, a Hajnal István Kör és a Történelmi Igazságtétel Bizottság.

A rendezvény kapcsán a Századvég Kiadó a tervek szerint megkezdi „Az igazság a Nagy Imre ügyben” és „a Forradalom hangja (magyarországi rádióadások 1956. október 23-november 9.)” című kiadványok terjesztését.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. TA 12-14

Berhidai Tamás budapesti lakos a FIDESZ radikális közösség tagja arról tájékoztatta Benda Balázs „F” dossziés szegedi lakost, hogy Bartók Gyula budapesti lakos kilépett a FIDESZ-ből és az „Autonómia” elnevezésű alternatív csoport tagja lett.

Terveikben szerepel egy önálló faluközösség létrehozása, melyet a Soros Alapítvány is támogat.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BRFK III/III. Osztályát.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 3.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 3. (56)

1. HMB 12-14

1989. május 2-án a szegedi Ellenzéki Kerekasztal megbeszélésén 11 alternatív szervezet képviselőiből megalakították az „Ingatlanszerző Bizottság”-ot, melynek feladata a szervezet működéséhez szükséges tárgyi-technikai feltételek biztosítása.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. HMB 12-14

Az MDF 1989. június 8-án Hódmezővásárhelyen, június 9-én pedig a szegedi Nemzeti Színházban Nagy Imre emlékműsort rendez.

Június 16-án Szegeden az Aradi vértanúk terén Nagy Imre és társai emlékére kopjafát állítanak fel.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;
- a rendezvényeket operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 5.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 5. (57)

K/3 12-14

1989. május 16-án 17.30 órai kezdettel Komáromban a Csokonai Művelődési Központban a helyi MDF szervezet „Duna-völgyi közgondok” címmel fórumot rendez, melyre meghívták Csoóri Sándort és Balogh Júlia irodalomtörténészt.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 8.

XII. 1989. május 08. (58)

1. BS 12-12

1989. május 8-ára virradó éjszaka ismeretlen személy(ek) Szegeden az öthalmi szovjet laktanya E-75-ös úttal párhuzamosan futó téglakerítésére – kb. 120 cm-es nagyságú és kb. 10 cm-es vonalvastagságú betűkkel – piros olajfestékkel a következő feliratot festette(k): „Ki a megszálló szovjet hadsereggel” s.a. = (horogkereszt ábra)

Intézkedés:

- a szovjet illetékesek a helyszíni szemlebizottság kiérkezése előtt a feliratot lefestették.

2. K/3 12-13

Az MDF Csongrád megyei csoportjainak vezetői 1989. május 16-án 17.30 órakor Hódmezővásárhelyen a Petőfi Sándor Művelődési Központban megtartják a megyei vezetők első koordinációs értekezletét, melyen részt vesz Kozma Huba, a régió felelőse is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-4. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 9.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 09. (59)

TA 12-12

HMB 12-12

Hódmezővásárhelyen 1989. május 4-én a helyi „Ellenzéki Kerekasztal” megbeszélésén nyilatkozatot adtak ki az alternatív szervezetek képviselői – MDF, SZDSZ, MSZDP, Veres Péter Társaság –, melyben kezdeményezik Szabó Sándor, az MSZMP volt Csongrád megyei bizottsága első titkárának, hódmezővásárhelyi országgyűlési képviselőnek visszahívását.

A Veres Péter Társaság helyi csoportja bejelentette, hogy május közepén átalakulnak a néppárt alapszervezetévé.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 12.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 12. (60)

TA 12-14

A szegedi felsőoktatási dolgozók a pedagógusnap alkalmából 1989. június 2-án sztrájkolni fognak és Szegeden a Dugonics téren nagygyűlést tartanak, melyen a kormányhoz intézendő petíciót kívánják kidolgozni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 16.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 16. (61)

1. HMB 12-14

1989. május 12–14-én a Szegeden megrendezett Bibó István konferencián a hozzászólók tendenciózusan eltértek az előadások témáitól és a hatalom részéről őket ért egyéni sérelmeket – bebörtönzés, bántalmazás, stb. – adták elő. A helyi kisgazdapárt, SZDSZ és néppárt jelenlévő képviselői az alkalmat programjaik népszerűsítésére, agitációra használták fel.

Ifj. Bibó István felszólalásában nehezményezte ezen, az apja szellemiségétől idegen megnyilvánulásokat.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. TA 12-14

1989. május 19-én Szegeden megalakul a kisgazdapárt Csongrád megyei szervezete.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

1989. május 18-án 10.00 órakor az Országos Közművelődési Központ I. emeleti tanácstermében (Bp. I. kerület, Corvin tér 8.) a „Honpolgár” c. kéthetente megjelenő új független folyóirat szerkesztői sajtóbemutatót tartanak.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 17.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 17. (62)

TA 12-14

Barna József szegedi lakos, MDF tag fel kívánja venni a kapcsolatot Rácz Sándor budapesti és Kozma Huba kiskunmajsai lakosokkal, mivel munkahelyén '56-os mintára munkástanácsot akar létrehozni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;
- az információt pontosítjuk, Barna József személyét és munkahelyét beazonosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 18.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 18. (63)

1. K/3 12-13

Az FDSZ JATE-n működő csoportja Szegeden a Dugonics téren 1989. június 2-án 14.00 órakor tartandó demonstrációján követelni fogja többek között a valóságos egyetemi autonómia bevezetését, Knopp András és Stark Antal eltávolítását a Művelődési Minisztériumból, mivel nevezettek testesítik meg a „pöffeszkedő dilettantizmust”.

Ezen kívül kérdőívet küldtek a tagoknak, melyen állásfoglalást kérnek arról, hogy 1989. szeptember 1-től követelt 40 százalékos béremelés elutasítása esetén sztrájkba lépjenek-e a felsőoktatási dolgozók.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-14

Az MDF Budapest I., II., és III. kerületi egészségügyi csoportjai Budapesten az Érsebészeti Intézetben 1989. május 22-én 18.00 órakor értekezletet tartanak.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

A kisgazdapárt 1989. június 3-án Érden a Művelődési Házban (Engels u. 9.) országos nagyválasztmányi gyűlést tart. Erre az alapszervezetek minden 10 fő után egy küldöttet delegálhatnak.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. K/3 12-14

A FIDESZ 1989. május 20-án 10.00 órai kezdettel Budapest, Rákóczi út 7. szám alatt tanácsulást tart. Napirendi pontok:

- MISZOT,
- június 16.
- a FIDESZ és az MSZMP viszonya
- a választmány beszámolója
- aktualitások.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 19.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 19. (64)

1. TA 12-14

A Csongrád megyei „Ellenzéki Kerekasztal” 1989. május 16-án elhatározta, hogy a HNF felhívását – a választások közös előkészítésére – nem fogadja el, továbbá követelik a HNF feloszlását, helyiségeinek átadását az ellenzéki pártok részére.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. TA 12-14

Az SZDSZ, MDF és FIDESZ budapesti vezetősége 1989. június 16-án este Nagy Imre emlékére a főváros egyik nagyobb közterére demonstrációt szervez.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 22.

XII. 1989. május 22. (65)

1. HMB 12-14

A Hittudományi Főiskola tanári kara követeli a SZAOTE „Apáthy” Kollégiuma egy részének visszaadását a főiskola részére. Amennyiben követelésüket nem teljesítik, sajtókampányt indítanak, mely során nyilvánosságra hozzák, hogy 1948-ban a NÉKOSZ ma is élő egykori vezetői és az általuk feltüzelt tömeg erőszakkal, a papnövendékek bántalmazásával foglaltak el az épületet. Ezen kívül a SZAOTE részére a Máltai Lovagrend segélyszolgálatától érkező műszereket máshová irányítják. Az akciót precedensnek szánják a volt egyházi ingatlanok visszaszerzésével kapcsolatban.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-14

1989. május 28-án „Bácskapocs” címmel Kecskeméten független megyei hetilap indul. A szerkesztőség egyik tagja Józsa Fábián Kecskemét, [...] szám alatti lakos.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályt.

3. K/3 12-14

A Fényes Szellők Baráti Kör 1989. május 25-én 10.00 órai kezdettel „Az új népi kollégiumokért” címmel országos tanácskozást tart a budapesti Rajk László Szakkollégiumban (VIII. ker., Makarenkó u. 18–22.)

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. K/3 12-14

A Szolidaritás Szakszervezeti Munkásszövetség I. Országos Kongresszusa 1989. május 27-én 10.00 órakor Budapesten a Jurta Színházban kerül megrendezésre.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. K/3 12-14

„Az SZDSZ programja. A rendszerváltás programja.” c. röplap szövege:

Népszuverenitást!
Le a pártállammal!
Sérthetetlen emberi jogokat!
Le a rendőrállammal!
Politikai pártokat az országgyűlésbe!
Le az álszolidaritással!
Szabad piacgazdaságot!
Le a monopóliumokkal!
Önkormányzati tulajdont!
Le a bürokráciával!
Társadalmi szolidaritást!
Segítséget a szegényeknek!
Le a privilégiumokkal!
A közösségek önállóságát!
Le az oligarchiával!
Vissza Európába!

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

6. K/3 12-14

Az „Erdélyi Szövetség” 1989. május 27-én 10.00 órakor tartja első közgyűlését Budapesten, az Állatorvos-tudományi Egyetemen.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

7. K/3 12-14

Az MDF veszprémi szervezete 1989. május 27-én 09.00 órai kezdettel a veszprémi Vegyipari Egyetem aulájában „Lelkiismeret és vallásszabadság, ez erkölcs érvényesülése a közéletben” címmel fórumot rendez.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

8. K/3 12-14

Az MDF hódmezővásárhelyi szervezetének 1989. június havi programja:

- május 30. 19.00 óra: taggyűlés az ifjúsági házban
- június 2-4.: MDF sátor a könyvhét alkalmából a Kossuth téren
- június 8. 19.00 óra: Nagy Imre emlékest Sík Ferenc rendezésében a Petőfi Művelődési Központban

- június 9. 19.00 óra: Nagy Imre emlékest a szegedi Nemzeti Színházban
- június 16.: részvétel Nagy Imre és társai temetésén Budapesten
- június 22. 19.00 óra: taggyűlés az ifjúsági házban.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 22.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 22. (66)

1. K/3 12-14

A József Attila Kör 1989. május 26-án 11.00 órai kezdettel Budapesten az Írószövetség székházában (Budapest VI. ker., Bajza u. 18.) kibővített vezetőségi ülést tart.

Téma: a JAK egyesületté válása, az új alapszabály és program kidolgozása.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-14

A Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség 1989. június 10-én 10.00 órai kezdettel a zuglói gyülekezeti teremben (Budapest XIV. ker., Lócsei u. 32.) megbeszélést tart a szervezési szakcsoport tagjai részére.

Vezeti: Koczor Tamás 2373 Dabas-Gyón, [...] szám alatti lakos.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

A Magyar Nemzeti Újjászületési Párt (p.o. borsz. station „b” Toronto, Ontario, Canada m5t 2t2 [sic!]) nevében Tar István és Dunai Antal felvették a kapcsolatot a Szabad Demokraták Szövetsége szegedi csoportjával. Megküldték az MNUP programját, s anyagi támogatást helyeztek kilátásba az SZDSZ részére. Kinyilvánították, hogy szeretnék pártjukat Magyarországon bejegyeztetni, és kapcsolatot keresnek már magyar szervezetekkel is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 23.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 23. (67)

1. TA 12-14

A Magyar Néppárt 1989. június 10–11-én Budapesten tudományos ülést, illetve kongresszust rendez, melyen ismertetik a választási programjukat. A rendezvényre meghívták a nyugati testvérpártok képviselőit is.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. 12-14

Makón 1989. május 21-én 10 fővel megalakult a kisgazdapárt helyi alapszervezete.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 25.

XII. 1989. május 25. (68)

1. TA 12-14

Az SZDSZ 1989. május 30-án 16.00 vagy 17.00 órai kezdettel Kecskeméten a szakszervezetek megyei tanácsának székházában tagtoborzó nagygyűlést rendez.

Meghívottak: Magyar Bálint és Mécs Imre.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

2. K/3 12-14

A „Délsziget barátok” második országos találkozóját 1989. június 17-én 14.30 órai kezdettel rendezik meg Hatvanban, a Damjanich Szakmunkásképző Intézet dísztermében.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

Harmadik Part 1112 Budapest, Olt u. 21., t: [...]

Feladó arról értesíti Csapó Balázs szegedi „F” dossziés személyt, hogy 1989. őszén megjelenik a „Harmadik Part” című teljességűgyi értesítő.

Intézkedés.

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. K/3 12-14

Ismeretlen feladótól a JATE „Galiba Kör” meghívást kapott az Országos Klubtanács táborába, melyet „Sorsközösség–kiútkeresés Európa közepén” címmel 1989. augusztus 13–20-a között Martonvásáron rendeznek meg.

- augusztus 14.: Vízágyuk a Vencel téren (Csehszlovákia)

- augusztus 15.: Milyen alakú a kerekasztal? (Lengyelország)

- augusztus 16.: Az utolsó császár birodalma (Románia)

- augusztus 17.: Széthullás előtt? (Jugoszlávia)

- augusztus 18.: Szovjet-unió?

- augusztus 19.: Szent István napi gondolatok.

Jelentkezés: Csík Ibolya Budapest, [...]

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. K/3 12-14

Török Pál (6723 Szeged-Tarján, [...]) arról értesíti Patyi Gézát (1124 Budapest, [...]), hogy 1989. szeptember 8–10-e között Ausztriában Podersdorfban ludovikás bajtársi találkozót tartanak, melynek során szeptember 9-én 10.00 órai kezdettel megtartják a volt ludovikások 1989. évi közgyűlésüket is.

Jelentkezni lehet. Miklós V. Szentpétery, [...] 8000 München 50.

A feladó a levélben mellékelten megküldte a „Ludovikás Híradó” 1989. évi 1. számát.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

6. K/3 12-14

Az MDF 1989. június 2-án 19.00 órai kezdettel Jászszenlászlón a kultúrházban bemutatkozó nagygyűlést tart. Program:

- videó-vetítés az MDF nagygyűlésről,
- a mezőgazdaság jelenlegi helyzetének értékelése,
- nyílt vita, kötetlen beszélgetés.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság III/III. Osztályát.

7. K/3 12-14

Az ITDK soron következő nyári egyetemét az ELTE Természetvédelmi Klubjával közösen szervezi meg Szentendrén 1985. augusztus 14–24-e között.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

8. K/3 12-14

Az MDF makói szervezete „Tájékoztatói esélyegyenlőség” címmel írást juttatott el a Csongrád megyében megalakult új politikai tömörülésekhez és a sajtóhoz, melyben éles hangon támadják az MSZMP-t, amiért a Csongrád Megyei Hírlap felett – törvénytelenül – „haszonélvezeti jog”-ot gyakorol, s követelik, hogy a lap kerüljön vissza Csongrád megye közvéleményének a kezébe.

Intézkedés:

- tájékoztattuk az MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága első titkárát és a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 26.

XII. 1989. május 26. (68)¹⁹

1. K/3 12-14

Gadó György a Független Környezetvédő Csoportok Jogi Egyeztető Bizottsága (2000 Szentendre, Pf. 72.) nevében az országgyűlési képviselők részére megküldte a Visegrád-nagymarosi vízlépcsővel kapcsolatos népszavazással összefüggő állásfoglalásukat és a „Lex Nagymaros” című törvényjavaslatot.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-13

Az SZDSZ földeáki szervezete „Igények és lehetőségek a magyar mezőgazdaság megreformálására” címmel 1989. június 24-én 09.00 órakor az óföldeáki művelődési házban konferenciát rendez.

A vitát vezeti: Juhász Pál agrárszociológus.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;

- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

3. K/3 12-13

Az MDF szentesi szervezete 1989. május 31-én 18.00 órai kezdettel Szentesen az Ifjúsági és Művelődési Központban nagygyűlést rendez.

Előadó: Bíró Zoltán.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 29.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 29. (70)

ASZA 12-14

A szociáldemokrata párt kispesti és pestlőrinci szervezete 1989. június 1-én 17.00 órai kezdettel a kispesti munkásotthonban tagtoborzó nagygyűlést rendez.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. május 31.

Szigorúan titkos!

XII. 1989. május 31. (71)

TA 12-13

Kiegészítő információ az 1989. május 18-i 1. számú jelentéshez:

1989. június 2-án 14.00 órai kezdettel Szegeden a Dugonics téren a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete által kezdeményezett demonstráción dr. Csörgő Sándor a JATE

TTK oktatója terjeszti elő a követeléseket. Felszólal a TUDOSZ egyik képviselője is. A résztvevők transzparenszeket is készítenek. Az egyik szövege: „Ki Knopp Andrással a minisztériumból”. Csikós Mária a JATE titkárság vezetője – MDF aktivista – a főszervező, aki mozgósította a tömegkommunikációs eszközök újságíróit.

Az FDSZ országos vezetősége nem ért egyet a demonstrációval.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 1.

Titkos!

XII. 1989. június 1. (72)

1. TK 12-14

A szegedi Ellenzéki Kerekasztal elképzelése szerint 1989. augusztus 20-án az ópusztaszeri ünnepségen 09.00 órai kezdettel a szeged-csanádi vagy a váci megyéspüspök celebrálna szabadtéri misét. Döntés az 1989. június 23-án tartandó megbeszélésen születne, melyet a Csongrád megyei Tanács épületében a tanácsi illetékesekkel közösen folytatnak le.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét, az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

2. TA 12-14

1989. június 6-án Szegeden 18.00 órai kezdettel a Bartók Béla Művelődési Házban megalakul az MDF belvárosi csoportja.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. TA 12-14

1989. június 1-én az Inconnu Csoport Budaliget, József A. u. 80. sz. alatt sajtótájékoztatót tart a Nagy Imre és társai emlékére állítandó kopjafákkal összefüggésben. Szegedről a Déli Napló c. független lap képviselőit hívták meg.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. TA 12-14

Szegeden 1989. június 5-én 16.00 órától Eörsi István író – az SZDSZ vezetőségének tagja – a Móra Könyvesboltban dedikálja műveit, majd 18.00 órától a November 7. Művelődési Otthonban előadást tart.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 5.

Titkos!

XII. 1989. június 05. (73)

1. ASZA 12-13

1989. június 16-án Nagy Imre és társai temetésével kapcsolatban az eddig rendelkezésre álló információink: Az utazás szervezői:

- Szegeden Szabó Béla MDF vezetőségi tag, a Bartók Béla Művelődési Ház igazgatója. A Délmagyarország és a Csongrád Megyei Hírlap c. napilapokban is közzétett információ szerint minden pénteken 16.00–18.00 óra között lehet jelentkezni a Bartók Béla Művelődési Házban.

- Hódmezővásárhelyen Ágoston Lajos ATI oktató, dr. Koszó Péter és dr. Grezsa István MDF vezetőségi tagok. Június 12-ig lehet náluk jelentkezni. Eddig 62 fő kíván utazni az ATI és a helyi Marx TSZ autóbusszával.

- Makón a FIDESZ helyi csoportja külön buszokat indít. A létszámról és a buszok számáról pontos információink még nincsenek.

- Szentesen és Csongrádon szervezetszerű utazásról információink nincs.

Intézkedés:

- az újabb információkat soron kívül jelentjük;
- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. ASZA 12-12

HMB 12-12

TA 12-12

Nagy Imre és társai temetésével összefüggésben Csongrád megyében a korábban már leadott jelentésekben foglaltakon kívül a következő helyi megemlékezésekről szereztünk eddig információt:

- Hódmezővásárhelyen június 9-én 21.00 órakor a Kossuth téren az MDF kezdeményezésére gyertyagyújtást rendeznek.

- Szegeden az Inconnu Csoport által elkészített kopjafát az előző elképzelésektől eltérően nem az Aradi vértanúk terén, hanem a Honvéd téren állítják fel.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. TA 12-14

1989. július 16–21-e között a Búbánatvölgyben ifjúsági vezetőségképző tábort szervez a római katolikus egyház fiatalok részére. A tervek szerint a szeged-csanádi megyéspüspök, Gyulay Endre mond nyitóbeszédet.

Megjegyzés: a vezetőképző ügyében a Soros Alapítványt is megpályázták.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét, a BM III/III-1-a alosztályt és a BM III/III-4. Osztályt.

4. TA 12-14

1989. május 27-én a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt megalakította Csongrád megyei szervezetét. Elnöke dr. Szeghő István, titkára Veress Csaba lett.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. TA 12-14

1989. június 11-én Kisteleken, június 24-én Csongrádon tájékoztató, tagtoborzó gyűlést rendez az FKGP. Előadó: Dragon Pál.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

6. TA 12-14

Az FKGP országos nagyválasztmány gyűlésén dr. Szeghő István, a Csongrád megyei szervezet elnöke hozzászólásában javasolni kívánja, hogy változtassák meg a párt nevét Független Kisgazda Vállalkozási és Polgári pártra. Véleménye szerint ezzel a változtatással a vállalkozási rétegből jelentős tömegeket tudnak majd a jövőben maguk mellé állítani.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

7. TA 12-14

Makón 1989. június 4-én a Magyar Néppárt makói alapszervezetének alakuló ülését rendezte meg.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

8. K/3 12-14

A Katolikus Népfőiskolai Szövetség Szeged, Tavasz u. 29. szám alól értesíti az újszegedi rk. plébániát és Szekeres Sándor irodaigazgatót, Szeged, [...] szám alatti lakost, hogy KALÁSZ-KALOT találkozót tart 1989. június 17-én 10.00 órakor a Szeged, Bartók Béla Művelődési Házban.

Előadást tart: dr. Bálint József páter és ifj. Lele József néprajzkutató.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét, a BM III/III-1-a. alosztályt és a BM III/III-4. Osztályt.

9. K/3 12-14

Gonda István Szeged, [...] szám alatti lakos sokszorosított nyomdai anyagon értesíti a „Tisztelt keresztény szülőket”, hogy 1989. április 21-én Szegeden megalakult a Keresztény Iskolabizottság, melynek célja keresztény szellemű ökumenikus, világi óvoda és iskola létrehozása. Ennek érdekében Gonda adatlapos felmérést végez.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét és a BM III/III-1. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. Helyettese

1989. június 6.

Titkos!

XII. 1989. június 06. (74)

ASZA 12-12

A korábban – e témában – leadott információink pontosítására jelentjük:

A szegedi Ellenzéki Kerekasztal, Ökrös Tamás FIDESZ aktivista vezetésével, 1989. június 09-én 17.00 órai kezdettel Szegeden az Aradi vértanúk terén Nagy Imre és társai emlékére kegyeleti megemlékezést rendez, melynek során kopjafát állítanak, majd Raffay Ernő MDF aktivista mond kb. 15 perces gyászbeszédet. A Szózat elhangzása után 5 perces néma gyász a koszorúzás következik. A rendezvényre, melyre kb. 1000 főt várnak, 30 rendezőt mozgósítottak.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét;
- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 6.

Titkos!

XII. 1989. június 06. (75)

1. TE 12-12

1989. június 2-án Szegeden a November 7. Művelődési Házban a választásokra készülve újabb lakóterületi egységként megalakult az MDF újszegedi tagszervezete.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. TE 12-14

Az MDF központi vezetősége 2500 rendező beállítását tervezi június 16-án Nagy Imre és társai temetésén. Felhívták a vidéki szervezeteket, hogy rendezőket delegáljanak. Szegedről 25–30 fő közreműködését kérték. A karszalagokat postai úton is továbbítják.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

Az MDF országos elnöksége nevében Lezsák Sándor felkéri az MDF szegedi vezetőit, hogy Nagy Imre és társai június 16-i temetésére a díszőrségbe jelöljenek 2-3 főt, lehetőleg az 1956-os forradalom résztvevői, az azt követő megtorlás szenvedői, illetve a legaktívabb MDF tagok közül. Postacím: Szalay Róbert 1035 Budapest, [...].

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

4. K/3 12-14

Kellner János (6724 Szeged, [...]) az MSZDP helyi szervezetének tagja A. Györky Stockholm, [...] szám alatti lakostól szociáldemokrata propagandaanyagok, előadók nyomdai berendezések, és pénztámogatás beszerzésére kér segítséget.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

5. K/3 12-14

1989. június 7-én 15.00 órai kezdettel a BKV Szabó Pál Művelődési Házában (Budapest, XIV. ker., Thököly u. 164.) egy új országos politikai egyesület tartja alakuló ülését,

melynek célja a békés átmenet és a demokratikus szocializmus kialakulását támogató állampolgárok tömörítése párttagságra tekintet nélkül.

Meghívott: Pozsgay Imre.

Szervező. Szilvássy György tf.: [...]

Megjegyzés: a küldeményen feladó, illetve aláírás nem szerepel, annak címzettjei dr. Ilia Mihály, s Annus József, a Tiszatáj c. folyóirat szerkesztői és Anderle Ádám, a JATE oktatója.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

6. K/3 12-14

Az MSZDP vezetőségválasztó országos gyűlése 1989. június 24-én és 25-én Budapesten a budai Vigadó épületében kerül megrendezésre, melyre az alapszervezetek 1 főt, plusz minden 20 tag után 1-1 főt delegálhatnak.

Szervező. dr. Korompai János Eger, [...]

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

7. K/3 12-14

Az MDF Csongrád megyei szervezete 1989. június 14-én 17.00 órakor Szentesen, a Bercsényi u. 46. szám alatt tart koordinációs megbeszélést.

Meghívott: dr. Kozma Huba.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

8. K/3 12-14

Az MDF veszprémi szervezete 1989. június 7-én „Az 1956-os forradalom és szabadságharc Veszprémben” címmel 10.00 órai kezdettel a veszprémi Vegyipari Egyetemen – dr. Brusznay Árpád, a Veszprém megyei Nemzeti Forradalmi Tanács volt elnöke emlékére – emléknapot rendez. Meghívottak:

- Salamon Konrád történész
- Szabó Miklós történész
- Mécs Imre a TIB tagja
- Borenich Péter újságíró

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

9. K/3 12-14

Laci nevű feladó ismeretlen helyről azt javasolja dr. K. Z-nak (6724 Szeged, [...]) a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola oktatójának, hogy Bush amerikai elnök magyarországi látogatása idején az egyes programhelyeken az érdeklődő tömeg az alábbi szövegű táblákkal jelenjen meg:

1. Yalta II. – No! Mr. president
2. We do not want a new Yalta – Mr. president
3. Neutrality for Hungary and genuine independent status
4. No democracy without independence
5. No democracy without national independence
6. We want neutrality for Hungary
7. End NATO and end Warsaw pact
8. End NATO and end Warsaw pact as the soviets urge (as the soviets propose)
9. No more Yalta for us
10. End NATO and end Warsaw pact now

11. We want to be free and independent
12. Superpowers guarantee our neutrality and independence
13. No more superpower politics here
14. Freedom and independence for Hungary and Eastern Europe

Az angol szöveg nyers magyar fordítása:

1. Jalta II. Nem! Elnök úr!
2. Nem akarunk egy új Jaltát elnök úr!
3. Semlegességet Magyarországnak és valódi független státuszt!
4. Nincs demokrácia függetlenség nélkül.
5. Nincs demokrácia nemzeti függetlenség nélkül!
6. Semlegességet akarunk Magyarországnak!
7. Szűnjön meg a NATO és a Varsói Szerződés!
8. Szűnjön meg a NATO és a Varsói Szerződés, mint azt a szovjetek is tervezik.
9. Nem kell több Jalta nekünk!
10. Most szűnjön meg a NATO és a Varsói Szerződés!
11. Szabadok és függetlenek akarunk lenni!
12. A szuperhatalmak garantálják a mi semlegességünket és függetlenségünket!
13. Ne legyen többé szuperhatalmi politika itt!
14. Szabadságot és függetlenséget Magyarországnak és Kelet-Európának!

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 7.

XII. 1989. június 07. (76)

1. K/3 12-14

A Magyar Demokrata Fórum vásárhelyi szervezete a „Déli Napló”-ban kéri megjelentetni, hogy 1989. június 16-án 18.00 órai kezdettel 1956 áldozatainak szentelt gyászmisére kerül sor a hódmezővásárhelyi belvárosi rk. templomban.

Az MDF a fenti hír közlésekor kéri neve említésének mellőzését, ajánlja Nagy Elek c. prépost, főesperes nevének közzétételét.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

2. K/3 12-14

Kiegészítésül az 1989. május 22-i jelentéshez:

Az 1989. június 8-án 19.00 órai kezdettel a hódmezővásárhelyi Petőfi Sándor Művelődési Otthonban megrendezésre kerülő Nagy Imre emlékest után a Kossuth szobornál gyertyagyújtást tervez az MDF helyi szervezete.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

3. K/3 12-14

Az MDF vásárhelyi szervezete képzőművészek adományából kiállítást rendez a Tornyai János Múzeumban. A kiállítást 1989. június 11-én 12.00 órakor Raffay Ernő nyitja meg.

A műtárgyak eladásából származó összeget az MDF a városi tanáccsal, a HNF helyi szervezetével, a Városvédő és Szépítő Egyesülettel közösen állítandó 1848-49-es emlékmű készítésére kívánják fordítani, ennek avatását 1990. március 15-re tervezik.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 8.

XII. 1989. június 8. (77)

1. ASZA 12-12

Nagy Imre és társai temetésére történő felutazással összefüggésben újabb érdemi információ nem keletkezett.

Intézkedés:

- az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

2. TA 12-14

Lazur Barna [...] győri lakos – 1956-ban a szegedi nemzetőrség főparancsnoka volt – „Felhívás Szeged népéhez!” címmel a Déli Napló című független lapban írást fog megjelentetni. A cikk aktualitása miatt az újságot a szokásosnál kettő nappal korábban, 1989. június 14-én – kívánják utcára vinni.

Intézkedés:

- a cikk tartalmát operatív úton a megjelenés előtt beszerezzük.

3. TA 12-14

Az MDF országos vezetősége június 16-án a Hősök terén a 2500 rendező nagyobb részéből kordont kíván vonni a ravatal elé, a többieket pedig azzal bízzák meg, hogy a tömegben elvegyülve próbálják meg kiszűrni a provokátorokat. Tartanak attól, hogy a hatalom a pekingi eseményekhez hasonló lépésekre szánja rá magát.

Intézkedés:

- az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

4. HMB 12-14

1989. június 14-én délután a FIDESZ Szegeden a Dugonics téren nagygyűlést tart, melyen megalakítják a FIDESZ dél-magyarországi regionális csoportját.

Intézkedés:

- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

5. TA 12-14

A szegedi Ellenzéki Kerekasztal néhány képviselője 1989. június 16-án 12.30 órakor Szegeden a Széchenyi téren néma megemlékező demonstrációt kíván tartani.

Intézkedés:

- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

6. TA 12-13

1989. június 17-én 10.00 órai kezdettel Szegeden a Bartók Béla Művelődési Házban Lele József néprajzkutató kezdeményezésére megalakítják a KALOT és a KALÁSZ szegedi csoportjait.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-1. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 9.

Titkos!

XII. 1989. június 09. (78)

1. TA 12-14

A FIDESZ 1989. június 15-én országosan Nagy Imre temetésével összefüggésben a szovjet laktanyák előtt demonstrációk tartását tervezi.

Intézkedés:

- az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

2. TA 12-14

Szegeden Csapó Balázs „F” dossziés személy által vezetett Kft. szervez személygépkocsikkal felutazást Budapestre 1989. június 16-án. A konvoj egyelőre kb. 20 gépkocsiból áll, mellyel kb. 90 fő kíván utazni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt.

3. HMB 12-14

Raffay Ernő JATE oktató választási kampányát 15 tagú szakértőkből álló stáb fogja szervezni. Anyagi támogatást az MDF központi vezetősége és egy orosházi kissovetkezet biztosít. Raffay Apró Antal megüresedett országgyűlési képviselői mandátumáért indul.

Intézkedés:

- az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

4. HMB 12-14

Kiegészítő információ az 1989. június 6-án 9. sorszám alatt leadott jelentéshez:

Bush amerikai elnök budapesti látogatása ideje alatt Kováts Zoltán docens – MDF aktivista – a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola oktatója demonstrációt kíván tartani, melyhez az MDF központi vezetőségének jóváhagyását is el szeretné nyerni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt;

- az előkészületeket operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

5. ATA 12-12

1989. június 8-án Hódmezővásárhelyen a Petőfi Sándor Művelődési Központban 19.20 órakor kezdődött Nagy Imre emlékest 65 percig tartott, kb. 150–200 fő vett részt. Rendbontás vagy ellenséges megnyilvánulás nem történt. A rendezvényen megjelent a helyi tanács és az MSZMP több képviselője is. Az emlékest után gyertyákkal a Kossuth szoborhoz vonultak, ahol Rácz Sándor tartott 4 perces beszédet. Ezután a tömeg rendben feloszlott.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 9.

Titkos!

XII. 1989. június 9. (80)²⁰

TA 12-14

1989. június 16-án 12.30 órakor a püspöki kar döntése alapján országszerte megszólalnak a harangok.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztály ügyeletét.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 13.

Titkos!

XII. 1989. június 13. (70)²¹

1. TE 12-14

1989. június 16-án Nagy Imre és társai temetésére a díszőrségbe Szegedről Mucsi Mihály, Szabó Béla és Galiba Ferenc vesz részt. Valamennyien MDF aktivisták, továbbá G[aliba] F[erenc] tevékenyen részt vett az '56-os eseményekben.

Intézkedés:

- az előkészületekről operatív úton további információt gyűjtünk.

2. TE 12-14

1989. június 13-án 16.00 órakor Sándorfalván, június 24-én délután pedig Szegeden – a választásokra készülve – Pordány László „F” dossziés személy kezdeményezésére újabb lakóterületi szervezetként megalakul az MDF sándorfalvi, illetve Szeged alsóvárosi csoportja.

Intézkedés:

- a rendezvényekről operatív úton információt gyűjtünk.

3. TE 12-14

Ökrös Tamás szegedi „F” dossziés személy – FIDESZ és SZDSZ aktivista – kezdeményezi, hogy a szegedi Ellenzéki Kerekasztalon belül konspirált formában alakuljon meg az SZDSZ–FIDESZ–MDF részvételével egy „kiskoalíció”.

Intézkedés:

- az információt operatív úton pontosítjuk.

4. K/3 12-14

Az MDF 1989. július 6–10-e között Mártélyon a kempingben kb. 200 fő részére táborozást szervez. Program:

- július 7. vita az MDF szellemiségéről

- július 8. vita az ifjúsági szövetség alapítóleveléről, alapszabályáról, névválasztásáról

- július 9. vita az elkövetkezendő történelmi időszak cselekvési stratégiájáról

Meghívottak: Lezsák Sándor, Bíró Zoltán, Csurka István, Antall József, Kiss Gy. Csaba, Czakó Gábor, Molnár Gusztáv, Csengey Dénes

Jelentkezni lehet: MDF központ 1372 Budapest, Pf. 427. tf: 310-176

Intézkedés:

- a rendezvényről operatív úton információt gyűjtünk.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. Helyettese

1989. június 14.

Titkos!

XII. 1989. június 14. (81)

1. TA 12-14

Dr. Kocsis Elemér református püspök körlevélben kezdeményezte, hogy 1989. június 16-án 18.00 órakor felekezeti jelleggel tartsanak országosan gyászmiséket.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-1. Osztályt.

2. TA 12-14

1989. június 21-én 18.00 órai kezdettel Hódmezővásárhelyen az Ifjúsági Házban a szociáldemokrata párt tagtoborzó nagygyűlést tart.

Intézkedés:

- a rendezvényről operatív úton információt gyűjtünk.

3. TA 12-12

HMB 12-12

Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök beszélgetést folytatott Szőke János NSZK-ban élő egyházi személlyel Szendi József veszprémi megyéspüspök 13 pontból álló nyílt leveléről, amely szerintük nem egyéb a „szennyes kitergetésénél”.

A beszélgetés során [...] ²² elhatárolták magukat a kezdeményezéstől. Szőke elmondta, hogy erőfeszítéseket tett az anyag megjelenésének megakadályozására, de félt, hogy néhány példány így is eljutott nyugati hírközlő szervekhez.

A nyílt levél tartalmát nem minősítették, inkább az aktualitása ellen volt kifogásuk. Úgy értékelték: „még nem érkezett el az az idő”. Elérkezéséhez „püspökhullásnak” kell bekövetkeznie.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-1. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 15.

Titkos!

XII. 1989. június 15. (82)

ATA 12-13

A szegedi nyomdában 1989. június 16-án a dolgozók egész napra munkaszünetet kértek az igazgatótól, aki ehhez nem járult hozzá. Kompromisszumos megoldásként megegyeztek, hogy 12.30 órakor leállnak és megemlékezést tartanak.

Intézkedés:

- az eseményeket operatív úton figyelemmel kísérjük.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 22.

Titkos!

XII. 1989. június 22. (83)

K/3 12-14

Virt László (1116 Budapest, [...]) arról értesíti Máté-Tóth András szegedi „F” dossziés személyt, hogy részt vesz az 1989. október 14-én Katowicében megrendezésre kerülő „Magyar keresztény kultúra hete” elnevezésű rendezvénysorozaton, ahol Márton Áronról tart előadást, a program szerepelnek még: Várszegi Asztrik: „A magyar egyházi élet problémái”, Szesztay András szociológus: „Bibó István társadalomszemlélete”, Somorjai Ádám: „Mindszenty” és Giczy György: „A magyarországi egyház laikus problémái” című előadások.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 23.

Titkos!

XII. 1989. június 23. (84)

1. HK 12-14

Szerencsés György, az MSZDP szegedi aktivistája azt közölte Polgár Gyula újságíróval, a Magyar Rádió Szegedi Körzeti Stúdiójának munkatársával, hogy az 1989. június 27-én Szegeden tartandó megbeszélésen – az MSZMP és a szegedi Ellenzéki Kerekasztal között – az előzetes napirendi pontokat kiegészítve a SZEK követelni fogja a Csongrád megyei tömegkommunikációs eszközök (MTV Szegedi Körzeti Stúdió, MR Szegedi Körzeti Stúdió, Csongrád Megyei Hírlap, Délmagyarország c. lapok, szegedi- és hódmezővásárhelyi kábeltelevíziók) egyenlő esélyekkel történő igénybevételét a propaganda céljaira.

Intézkedés:

- a követelés realizálását operatív úton ellenőrzés alatt tartjuk.

2. K/3 12-14

Az MSZDP szegedi szervezete irodát nyitott Szegeden a Csongrádi sgt. 11. szám alatt. A helyiséget a szegedi Magas- és Mélyépítő Vállalat igazgatója bocsátotta a párt

rendelkezésére. Szerencsés György, az MSZDP szegedi aktivistája felhívással fordult a tagsághoz, hogy kezdjék meg a lakóterületi alapszervezetek létrehozását.

Intézkedés:

- a párt tevékenységét operatív úton figyelemmel kísérjük.

3. K/3 12-14

A kiscgazdapárt szentesi szervezete 1989. július 8-án 10.00 órakor a helyi temetőben megkoszorúzza Lakos József volt rendőrkapitány sírját, akit 1946-ban a koalíciós küzdelmekkel összefüggésben baloldali személyek megöltek.

Intézkedés:

- a rendezvényt operatív úton biztosítjuk.

4. K/3 12-14

Az MDF kiskunhalasi szervezete 1989. június 26-án 19.00 órai kezdettel a halasi moziban „Mosonmagyaróvár 1956 tanulságai” címmel rendezvényt tart, melyre meghívták Dudás István ny. hőr. ezredest is.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 27.

Titkos!

XII. 1989. június 27. (85)

1. TA 12-14

A kiscgazdapárt azt tervezi, hogy 1989. augusztus 20-án Ópusztaszeren országos kiscgazda találkozót tart. Ezzel kapcsolatos felhívásukat a „Kis Újság” c. lapban kívánják közzétenni.

Intézkedés:

- az előkészületekről operatív úton további információkat gyűjtünk.

2. K/3 12-14

A Zöld Párt elméleti munkacsoport 1989. július 1-én 09.30 órai kezdettel a BME Martos Flóra kollégiumának (Budapest, Stoczek u. 5-7.) 405. sz. termében összejövetelt tart. Téma:

1. Képes-e a Zöld Párt az ökológiai válság elhárítására?
2. Történelmi kényszerpálya. Lehetőség a múlt, a jelen és a jövő társadalmi változásainak a modellezésére.
3. Az életvédelmi társadalom.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

3. K/3 12-14

Nacsády (92230 Genervilliers [...] France) feladó arról értesíti dr. Nacsády Péter szegedi lakost, hogy 1989. július 3-4-én Budapesten a Fiala Művészek Klubjában (Budapest, Népköztársaság útja 112.) rendezik meg az első magyar szabadkőműves fórumot.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályt;
- a címzettet beazonosítjuk.

1989. június 28.

Titkos!

XII. 1989. június 28. (86)

1. K/3 12-14

Az országgyűlési képviselők Csongrád megyei irodája arról értesíti Jankó Attila szegedi lakost, az SZDSZ helyi aktivistáját, hogy 1989. július 6-7-8-án ausztrál parlamenti küldöttség látogat Csongrád megyébe. Július 7-én 10.00 órától a Csongrád megyei tanács épületében találkozni kívánnak a különböző pártok és alternatív szervezetek képviselőivel.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

2. K/3 12-14

Pankovits Gyula (1134 Budapest, [...]) a „Volt Politikai Foglyok Bajtársi Szövetsége Nyugati László Társaság” elnöke azzal a kéréssel fordult a szegedi „Déli Napló” című lap szerkesztőségéhez, hogy tegyék közzé alábbi felhívásukat:

„Várjuk jelentkezését mindazoknak a volt politikai elítélteknek, internáltaknak, kitelepítetteknek és más politikai üldözötteknek és azok hozzátartozóinak jelentkezését, akiket 1945-től napjainkig ítélték el, vagy bármilyen módon politikai sérelem ért.”

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

1989. június 29.

Titkos!

XII. 1989. június 29. (87)

1. TA 12-14

A FIDESZ országos választmánya 1989. július 4-én 17.00 órai kezdettel Budapesten, a jogász szakkollégium helyiségében értekezletet tart, melyen gazdasági kérdésekkel foglalkoznak.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-2. és a III/III-7. Osztályokat.

2. HMB 12-14

az MDF 1989. július 22-én a Fülöp-szigetek külügyminiszterének budapesti látogatása alkalmával rokonszenv-tüntetést kíván tartani.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

3. HMB 12-14

Az MDF 1989. novemberében és decemberében Szegeden nagygyűlést kíván tartani, melyre meghívják az USA, majd a Szovjetunió magyarországi nagykövetét.

Intézkedés:

- a rendezvények előkészületeiről operatív úton további információt gyűjtünk;
- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

dr. Bikádi János r. szds.

dr. Várhelyi Ferenc r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Fejér megye

1989. április 5.

R-21-5-4/7/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 04. 05. (7)

ASZA 12-12

A „Plakátoló” fedőnevű bizalmas nyomozás célszemélyének tettenérése, valamint esetleges további bűncselekmények megszakítása érdekében 1989. április 3-án 22.00 és 24.00 óra között operatív akciót hajtottunk végre.

Az akció során a 23.00 órakor tetten értük Sz. L. ([...] foglalkozása: lakatos, mh: MÁV Járműjavító Üzem) Székesfehérvár, [...] sz. alatti lakost, miközben Székesfehérváron az Eszperantó téri ABC előtti hirdetőtáblára 2 db szovjetellenes plakátot ragasztott fel. Nevezettet elszámoltatása érdekében előállítottuk a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányságra. Meghallgatása során elismerte, hogy az elmúlt egy évben valamennyi hasonló plakátot ő ragasztott ki, illetve néhány falfirkálást is beismert. Elmondta, hogy jelenleg 12 plakátot tervezett elhelyezni a város néhány pontján, és önként átadta a nála levő maradék 10 db-ot. Minden további nélkül vállalta cselekményének következményeit.

Intézkedés:

- az információt szóban jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletére;
- figyelembe véve a jelenlegi operatív és politikai helyzet követelményeit, tevékenységének dokumentálása mellett az illetékes központi osztállyal koordinálva további intézkedéseket határoztunk meg az ügyben.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

1989. árpilis 10.

R-21-5-4/8/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 04. 10. (8)

1. TA 12-12

A Magyar Demokrata Fórum, a FIDESZ és az SZDSZ csoportjainak kezdeményezésére az egészségügyi hivatású független szervezeti tagok nyilvános levelet intéznek az Elnöki Tanács elnökéhez. A levélben kéri, hogy a nyugat-európai országokhoz hasonlóan a

halálbüntetések végrehajtására ezentúl, államelnöki kegyelemnek köszönhetően, ne kerüljön Magyarországon sem sor.

Megjegyzés: a fentiekről Kolozi Béla tájékoztatja dr. Kelemen Andrást, az MDF székesfehérvári szervezetének elnökét, és kéri a független szervezetekhez tartozó egészségügyi dolgozók csatlakozását, valamint a nyílt levél kibocsátásához és más hasonló meggyőződésűek akció-támogató aláírását. A kibocsátók nevét sürgősen diktálják be Szabó Dávidnak Bp. [...] telefonszámra.

Intézkedés:

- az információról szóban tájékoztattuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét;
- az aláírásgyűjtő akciókat a szűrő-kutató munka keretében figyelemmel kísérjük.

2. K/3 12-12

Alakulóban van egy „Patrona Hungariae” Párt. A párt alapelve, hogy I. [sic!] királyunk, Szent István a Boldogságos Szűz Máriának ajánlotta fel a magyar királyi koronát és az országot. Így jogilag a Boldogságos Szent Szűz lett Magyarország királynéja és patrónája. Népünk élére kívánunk állni fényoszlopul, szabad, igazságos választások, népszavazás után.

Megjegyzés: a fentiekről Árkó F. Attila festőművész, gyakorló katolikus, Várkesző, [...] szám alatti lakos tájékoztatja Forrai Tamás Budapest VI., [...] szám alatti lakost, valamint mellékeli a párt alapszabályát és egy belépési nyilatkozatot.

Intézkedés:

- az információról szóban tájékoztattuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

1989. május 16.

R-21-5-4/9/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 05. 16. (9)

ATA 12-12

A mai napon a Videoton Rádiógyár Rákóczi „F” üzemének 70–80 fő dolgozója petíciót nyújtott be a gyár igazgatójához, melyen 25 százalékos béremelést követelnek. Amennyiben azt nem teljesítik, 1989. május 17-én sztrájkba lépnek. A gyár igazgatója, hivatkozva a sztrájktörvényre és a kérés gazdasági okok miatti teljesíthetlenségére, a petíciót visszaadta, melynek következményeként a délutános műszakból már ma 14.00 órakor 60–70 fő 2 órás részleges munkabeszüntetést kezdeményezett.

Intézkedés:

hírforrásunkat részletesen eligazítottuk az alábbiak szerint:

- kísérje figyelemmel az eseményeket, amennyiben a dolgozók gazdasági követelése politikai színezetet kap, soron kívül jelezze;
- pontosítsa és tisztázza a körülményeket, a dolgozók követeléseit;
- lehetőségei szerint törekedjen az események pozitív befolyásolására annak érdekében, hogy a dolgozók a sztrájktörvény szerint járjanak el.

Marocsik Mihály
r. alezredes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

főkapitány áb. helyettes

1989. május 26.

R-21-5-4/10/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 05. 26. (10)

TK 12-12

1989. május 14-én a délutáni órákban Sárbogárdon megjelent az XX 73-88 frsz.-ú gépkocsi négy férfi utassal. Fényképeket készítettek a szovjet tiszti lakótelepről, a katonai objektumról és a gyalogosan közlekedő szovjet katonákról. Felkeresték lakásán K. L. és Sz. J. sárbogárdi lakosokat, beszélgetést folytattak R. P-rel, a „Fantázia” bisztró tulajdonosával. Amerikai újságíróként mutatkoztak be és tolmács útján az alábbi kérdéseket tették fel:

- Milyen viszony alakult ki a szovjet katonák és a lakosság között?
- Milyen fegyvereket, lőszeret adtak el a katonák polgári személyeknek?
- Mennyi harckocsi szokott elvonulni gyakorlatra?
- Igaz-e, hogy szovjet katonák betöréseket hajtottak végre présházákba és ezzel nagy károkat okoztak a lakosságnak?
- Igaz-e, hogy szovjet hivatásos katonák verekedéseket provokáltak különböző szórakozóhelyeken?
- Igaz-e, hogy árleszállításnál a helyi lakosok nem tudnak vásárolni, mert a szovjetek minden felvásárolnak?

Sz. J-t megkérték az újságírók, hogy jegyezze fel mennyi technikai eszközt visznek el és mennyit hoznak helyette. A kért adatokért május 26-án mennek vissza. Sz. a kérésnek eleget tett, feljegyezte, hogy 54 lánctalpas jármű távozott és 272 érkezett.

Intézkedés:

- az információt szóban jelentettük és írásban megküldjük a BM III/II-11., illetve a BM III/II-9. Osztálynak;
- tájékoztattuk a DHDCS illetékes különleges osztályát;
- megállapítottuk, hogy a kérdéses gépkocsit Roddy Roy amerikai állampolgár, újságíró bérelte;
- elvégeztük Sz. J., K. L. és R. P. alapellenőrzését, megállapítottuk, hogy kémelhárítási szempontból látókörünkbe nem kerültek;
- operatív kapcsolatainkat eligazítottuk a BM III/IV-4/d. alosztály illetékes csoportjával.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

dr. Csizy Csaba r. fhdgy.
áb. fővizsgáló

1989. május 30.

R-21-5-4/11/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 05. 30. (11)

K/3 12-12

1. A Történelmi Igazságtétel Bizottság elnöke²³ levélben tájékoztatja dr. Szakos Gyula megyéspüspököt, hogy a június 16-án megrendezendő 1956 hősi halottainak és mártírjainak – köztük a Nagy Imre per kivégzettjeinek – temetésére természetes igényként merült fel, hogy a fenti napon ökumenikus egyházi gyászszervertásra is

kerüljön sor. Mint a Magyar Katolikus Püspöki Kar tagját kéri, hasson oda, hogy az egyház osztozását a nemzet közös gyászában az egyszerű temetés papi kötelezettségén túl is méltóképpen juttassa kifejezésre, karöltve más felekezetekkel. Kéri továbbá, hogy katolikus részről gyászszertartást a budapesti joghatósági főpásztor végezze, Rosdy Pál segédletével. Június 16-án 12.30 h-kor szólaljanak meg hazánk minden templomának harangjai, továbbá a budavári Mátyás templomban és minden megye, város nagyobb templomaiban ünnepélyes rekviem mutattassék be a hősi halottakért és a mártírokért.

Hangsúlyozta, hogy nem csak a halottak eltemetésének természetes egyházi feladatáról van szó, hanem annak kifejezéséről is, hogy hívő és keresztény emberek is részt vettek 1956 nemzeti mozgalmában, továbbá az egyház jelen van, és küldetést teljesít a mai magyar társadalomban is. A bizottság a temetés előkészítésében együttműködik az igazságügyi kormányzattal és határozott álláspontjuk, hogy az egész országban tartózkodni kell a zajos megnyilvánulásoktól, tüntetésektől.

A levélhez forgatókönyvszerű előzetes tájékoztatót mellékel, melyen a „a rend és a nyugalombiztosítás” tennivalóit külön fejezet fogalmazza meg.

2. Az MDF országos elnöksége Lezsák Sándor aláírásával körlevéllel fordul dr. Kelemen Andrásához, az MDF székesfehérvári vezetőjéhez, melyben intézkedéseket fogalmaz meg a június 16-i temetés rendezésében való részvételre. Kéri a helyi szervezeteket, hogy 1989. június 1-én, csütörtökön 12.00–20.00 h-ig telefonon, vagy június 3-án szombaton 10.00–14.00 h-ig személyesen, vagy telefonon olvassák be (juttassák el) azok névsorát, akik a Hősök terén rendezői feladatra jelentkeznek.

Az MDF elnöksége Olajos Csabát és Szabó Bélát bízta meg a 2500 rendező összefogásával. A helyi szervezet az általa megnevezett rendezőkért felelősséget vállal.

Intézkedés:

- továbbra is kiemelt feladatként kezeljük a június 16-i temetés előkészületeivel kapcsolatos körülményeket;
- az információról szóban tájékoztattuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

1989. június 1.

R-21-5-4/12/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 06. 01. (12)

K/3 12-12

A Magyar Politikai Foglyok Szövetsége meghívót küld Sz. F. Ősi, [...] szám alatti lakosnak, melyben tájékoztatják, hogy 1989. június 16-án a rákoskeresztúri temető 301-es parcellájában „1956-os mártírjainak emlékművének” ünnepélyes alapkövetételére kerül sor. Találkozás a börtön előtti téren 12.00 órakor. Másnap délelőtt 10.00 órakor a Jurta Színházban kiosztják a szövetség tagkönyveit, rövid ünnepély keretében. A meghívón Forgács Ferenc és Fónay Jenő aláírása szerepel, amelynek hátulján tájékoztatják a címzetteket, hogy a jelzett eseményt a Magyar Filmhíradó videóra rögzíti. Az ebből készülő mintegy 60 perces összeállítás, amely a temetés eseményein túl a résztvevőkkel készített interjúkat és visszaemlékezéseket is tartalmazza, már másnap megvásárolható lesz 1500 Ft-ért.

Intézkedés:

- a fentiekéről szóban tájékoztattuk a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét;

- az anyag fénymásolatát illetékeségből megküldjük a Veszprém MRFK III/III. Osztályának.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

1989. június 5.

R-21-5-4/13/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 06. 05. (13)

ASZA 12-12

(1989. 05. 26-án készített 10. számú jelentés kiegészítése)

1989. május 26-án, az esti órákban felkeresték Sz. J. sárbogárdi lakost az említett újságírók egy sötétkék Volvo típusú gépkocsival. A velük folytatott beszélgetés során kérdéseket tettek fel arra vonatkozóan, hogy milyen technikai eszközök és milyen számban érkeztek az objektumba. Erre vonatkozóan elmondta, hogy harckocsihoz hasonló járművek érkeztek, számukat azonban nem tudja, mivel éjszaka mentek be az objektumba. Megkérdezték továbbá, hogy valóban olyan jó kapcsolata volt-e az objektum volt parancsnokával, mint ahogy azt az előző találkozó során elmondta. Rákérdezték arra is, hogy ez a „barátság” spontán alakult-e ki, vagy esetleg a szovjetek befolyásolására. Azt válaszolta, hogy ez a barátság önzetlen volt, a családok valóban emberileg kerültek közel egymáshoz. Ez a választ láthatóan nem tetszett az újságíróknak, feltehetően mást vártak tőle.

Sz. elmondta továbbá, hogy az egyik újságíró hivatkozott egy M. nevű személyre, akinek állítólag az üdvözlét hozta az NSZK-ból. M. 1956-ban a sárbogárdi magyar laktanya parancsnoka, vagy helyettese volt, azonban Szőnyeginek vele közelebbi kapcsolata soha nem volt, így nem érti, hogy miért hivatkoztak rá.

A beszélgetés végén elkérték a címét azzal a céllal, hogy küldenek részére egy példányt abból az újságból, amelyik tartalmazza a vele készített interjút. Távozásuk előtt egy névjegykártyát nyújtottak át azzal a megjegyzéssel, hogy bármilyen problémája adódik, telefonon hívja fel, vagy személyesen keresse fel őket.

Intézkedés:

- az információról tájékoztattuk a BM III/II-9. Osztályt és a székesfehérvári szovjet k[ülön]l[e]g[e]s osztályt;
- operatív kapcsolatainkat ismételten eligazítottuk Szőnyegi magatartásának figyelemmel kísérésére, az újságírók Sárbogárdon történő esetleges megjelenésének azonnali jelzésére;
- Sz. J-t a szűrő-kutató munkában ellenőrzés alá vontuk, szorosán együttműködve a BM III/IV-4/d. alosztállyal, ennek eredményétől függően döntünk a további intézkedések megtételéről.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

1989. június 21.

R-21-5-4/14/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VIII. 1989. 06. 21. (14)

ASZA 12-12

Az Alba Data korszövetkezet piacbővítő tevékenysége érdekében folytatott üzleti tárgyalásokat Tel-Avivban, Gázában és Haifában. A korszövetkezet egyik üzletkötője egész kint tartózkodása során érezte az izraeli titkosszolgálat jelenlétét. Ez megnyilvánult abban, amikor az első nap igazolványaiért 10 perces távollét után visszament szállodai szobájába, és ott két idegen személyt talált, amint bőröndjének tartalmát vizsgálták át. A két idegen tevékenységét azzal magyarázta, hogy a szoba rendeltetészerű használatát ellenőrzik. Több esetben észlelte, hogy személyes tárgyai, valamint az üzletkötéshez felhasznált jegyzettömbje nem az elhelyezett módon voltak. Feltűnt az is, hogy a szálloda takarítását végző személyzet gyakran váltogatta egymást. Az üzleti tárgyalások során minden esetben felszínre kerültek az aktuális magyar politikai, társadalmi és gazdasági kérdések. Bebizonyosodott, hogy az izraeliek, a franciák és a kanadaiak sokoldalúan ismerik a jelenlegi magyarországi helyzetet. Az üzletkötő valamennyi tárgyalópartneréről névjegykártyát kapott.

Megjegyzés: az adatszolgáltató beszerzési céllal tanulmányozott jelölt.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/II-4. Osztályt;
- a névkártyákon szereplők alapellenőrzését elvégezzük.

Marocsik Mihály
r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Bor Géza r. hdgy.
értékelő tiszt

Győr-Sopron megye

1989. április 1.

R-61-6-10/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 01. (10)

ASZA 12-13

1989. március 28-án meghallgattuk N. J. [...] X-300-as területről áttelepült, jelenleg kovács foglalkozású, Győr, [...] sz. alatti lakost. Nevezett 1988. július 15-én szökött át Magyarországra feleségével és két gyermekkel a következő módon.

Megfigyelte, hogy a nemzetközi gyorsvonatok Biharpüspöki vasútállomása és a határ között – a határsávon keresztül – megállás nélkül közlekednek és ezen a szakaszon ellenőrzés már nincs. Saját személygépkocsijának nyomtávolsága megegyező volt a sítávolsággal és ebből adódóan elhatározta, hogy „sínautóvá” alakítja át a kocsit. Négy darab teherautó keréktárcsát vásárolt és azokból csinált a sínen való közlekedésre alkalmas kerekeket. Egy erdős részen elrejtőzve kivárta a gyorsvonat elhaladását és egy vasúti-közúti kereszteződésnél autójával a sínekre hajtott. A gépkocsit vaslemezekkel kibélelte, hogy „golyóállóvá” tegye. A vonat után haladva átjutott a határon. Ideiglenes tartózkodási engedélyt kapott Debrecenben és 10 nap múlva Győrbe költözött családjával együtt. A román hatóságok „állammal szembeni tartozásra” hivatkozva kiadatását kérték, amit a magyar hatóságok megtagadtak. 1989. március elején Kósa Ferenc filmrendező riportot készített N. J.-sal menekülésének körülményeiről, amit videón is rögzített. Kósa szerint a vaskerekeket előtte ismeretlen okból a magyarok átadták a román hatóságoknak.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/II-11. Osztályt.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 19.

R-61-6-11/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 19. (11)

1. K/3 12-13

Szűrő-kutató munka és szoros ellenőrzés során jutottak tudomásunkra a következők: Horváth Ödön (Szombathely, [...] sz. alatti lakos) értesítette dr. Horváth Lóránd győri teológiai tanárt, hogy 1989. április 15-én 10.30 órakor Szombathelyen a Szent Norbert lelkészségen tájékoztató megbeszélést szerveztek. Ennek célja a „Premontrei Diákszövetség” megszervezése és tevékenységének újraindítása. A szövetség újra alakulását konkrétan 1989. június 6-ra tervezik.

A regnumos egyház tevékenységében működő Turcsik György (szerepel 1987. évi 43. sz. napi jelentésben) rk. plébános, győrzámolyi lakos dr. Szabó Zoltán Budapest, [...] sz. alatti lakossal vette fel a kapcsolatot. Segítségét kérte a működési területéhez tartozó Győr-Ladamér községben létrehozandó „Batthyány Kollégium” elnevezésű intézmény létrehozásához. Ezzel összefüggésben Turcsik kezdeményezi egy korábban egyházi tulajdonban lévő győr-ladaméri lakóház visszavételét az állami tulajdonból.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kíséri, tájékoztatta a BM III/III-1-a. alosztályt.

2. HÜ 12-12

HMB 12-12

Kapcsolataink jelentették, hogy az SZDSZ soproni csoportja 1985. április 3-tól kezdődően a TIT soproni Új utcai székházában szervezi összejöveteleit. Árpilis 10-én 18.00 órakor tartották első nyilvános összejövetelüket. Ennek fő témája a helyi cselekvési, várospolitikai program és a működési alapelvek megbeszélése volt.

Megállapodtak, hogy kb. 2 hét múlva megvitatják, majd 1 hónap után írásos formában öntve elfogadják a további tevékenységükre vonatkozó programot. Felmerült egy helyi „Ellenzéki Kerekasztal” megvalósításának terve is. Árpilis 18-án vagy 19-én az alternatív szervezetek 4-4 fős delegáltjai az alábbi napirendeket vitatnák meg.

1. A szervezetek arculatának, egymáshoz való viszonyának tisztázását;

2. a kifelé történő stratégia meghatározását;

3. a helyi akcióprogramjuk és cselekvési együttműködésük konkretizálását.

Az SZDSZ soproni csoportja Nagy Imre június 16-i temetésére toborzó munkát akar folytatni. Terveik szerint egy vagy két autóbusznyi résztvevőre számítanak.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály további információgyűjtő tevékenységet folytat, tájékoztatta a BM III/III-3. Osztályt.

3. HMB 12-13

Az MDF győri szervezetének vezető személyiségei április 2-án ún. ismerkedési délután tartottak P. Gy. orvos családi házában. Szóba került további tevékenységük iránya. Nyitott szellemű tömörülésnek akarnak maradni és a pártta szerveződést a legtávolabbi

időben kívánják kitolni. Tisztítani próbálják profiljukat, egy határozottabb tevékenység érdekében.

Egyelőre elzárkóznak a munkásosztály felé történő nyitástól, mivel az MDF győri értelmiségi összetétele alkalmatlan a munkásokkal való kommunikációra. A helyi elnökség megválasztását április 17-re tervezték.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály további fejleményeket operatív úton figyelemmel kíséri.

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 20.

R-61-6-12/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 20. (12)

1. HMB 12-13

A magyar püspöki kar döntése alapján a győri egyházmegyében is megkezdődött a volt szerzetesrendek visszaállításával kapcsolatos folyamat. Mészáros László „Alajos” [...] volt domonkos rendi szerzetes, rk. templomigazgató soproni lakos az egyházvezetés tudtával felkereste a soproni városi tanács illetékeseit. Támogatásukat kérte ahhoz, hogy a volt domonkos templom mellett lévő kiegészítő általános iskola működését szüntessék meg. Kapjanak lehetőséget az épület visszavásárlására, ami korábban rendház volt. Itt akarják újra működtetni a rendet. A működésük majdani kezdetekor azokra a papokra számítanak, akik jelenleg, mint egyházmegyei plébánosok működnek (szám szerint 4 fő).

A volt karmelita rend győri tagjai egyelőre csak az egyházi vezetéssel folytatnak tárgyalásokat rendjük visszaállítása érdekében. Tulajdonukba kérik adni a Győr, Aradi vértanúk útja 2. sz. alatt lévő plébániát és templomot. A jelenlegi plébános helyett Galambos László „Balázs” [...] mezőörsi rk. plébános, volt karmelita szerzetes venné át a plébánia vezetését. Egyelőre öt fő volt rendtag költözne Győrbe azzal a feladattal, hogy a rend életét újra beindítsa.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály operatív úton figyelemmel kíséri a további fejleményeket, tájékoztatja az ÁEH megyei titkárát, a BM III/III-1/a. alosztályt.

2. HMB 12-12

K/3 12-12

A Sopronban megalakult Scarbantia cserkészcsapat 1989. április 22-én tartja ünnepélyes fogadalomtételét a Széchenyi térre szervezett ünnepélyes nagygyűlésen. Kb. 50 fő fogadalomtételével számolnak. Tervezik a soproni óvónőképző intézet hallgatóiból női őrsg megalakítását is. Képviselőket szándékoznak küldeni az április 30-i hegymagasi országos cserkésztalálkozóra.

Lovas Gyula Sopron, [...] sz. alatti lakos a cserkészcsapat egyik vezetője, levélben felvette a kapcsolatot Richard Höbaus osztrák állampolgár Eisenstadt [Kismarton], [...] sz. alatti lakossal. Őt és a vezetése alá tartozó cserkészeket meghívta a soproni gyűlésre. Beszámolt arról, hogy „itthon heves a harc a cserkészszövetségek között. Tisztességtelen eszközökkel egy magát lengyel–magyar cserkészszövetségnek mozgolódás dolgozik, melyet [egy] marxista és egy hóbortos színész vezet. Szerencsére egyetlen csapata sincs, de azzal, hogy nyilatkozik és cikkezz, sok kárt okoz a mozgalomnak.”

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III-1/a. alosztályt és operatív úton ellenőrzi a rendezvény lefolyását.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 21.

R-61-6-13/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 21. (13)

1. HÜ 12-12

1989. április 19-én Sopronban a Gourmand Étterem különtermében megbeszélést tartottak a FIDESZ, FKGP, MDF és SZDSZ képviselői. Létrehozták az ún. „Ellenzéki Kerekasztalt”. Egy-egy szervezetet három fő küldött képviselt. Nyilatkozatot fogadtak el. Ebben a következők szerepelnek: kijelentik, hogy saját szellemi és politikai arculatukat megőrizve – kapcsolódva a Független Jogász Fórum felhívásához – jövőben egységesen lépnek fel a hatalmi szervekkel folytatott politikai tárgyalásokon. A megbeszélések napirendjét előzetesen egyeztetik, hitelesített jegyzőkönyvet készítenek, tájékoztatóik kiadását egyenlő feltételek megteremtésével biztosítják. Célul tűzik ki, hogy a jövőben politikai tevékenységüket összehangolva, eseti akcióegységben végzik, különös tekintettel a közelgő választásokra és az ellenzék főbb céljainak megvalósítására. Közös érdekeik, működési feltételeiket érintő kérdésekben is egységes platformot kívánnak képviselni. Együttműködnek azokkal a helyi demokratikus szervezetekkel, melyek felelősen akarnak cselekedni a közös célokért. Így a kerekasztalhoz csatlakozni akar a helyi TDDSZ, Gyógy pedagógusok Demokratikus Szakszervezete és a Pedagógusok Demokratikus Szervezete. Rendszeres összejöveteleik minden hónap első keddjén 19.00 órakor a fenti étteremben lesznek.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály a további eseményeket operatív úton figyelemmel kíséri, tájékoztatták a BM III/III-4. Osztályt.

2. K/3 12-13

Szűrő-kutató munka során tudomásunkra jutott, hogy az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem szervezésében 1989. április 19. és május 6. között ún. akadémiai napokra kerül sor az ausztriai Oberwart [Felsőőr] helységben. A magyarság és hazánk jelenlegi helyzetével, irodalmunkkal, kultúránkkal és a nemzetiségi kérdéssel foglalkozó előadások, rendezvények megtartásában hazai és nyugaton élő magyarok vállalnak szerepet. Magyarországról utaznak ki: Bíró Zoltán, Gulyás Gyula és János, Vályi Nagy Ervin református teológus, Csoóri Sándor költő, Szokolczay Lajos irodalomtörténész, dr. Fränkl Róbert orvos, Tamás Gáspár Miklós filozófus, Kobzos Kis Tamás Budapestről, valamint Görömbei András irodalomtörténész Debrecenből, Sajti Enikő Szegedről. A nyugaton élő magyar résztvevők közül a nevesebbek: dr. Gyenge Imre ref. lelkész, Rácz Mihály oberwarti polgármester, Kende Péter szociológus, Hámos László a Magyar Emberi Jogok Alapítvány képviselője, Szépfalusi István ev. lelkész, Juhász László és Borbándi Gyula újságírók Münchenből. A felsorolt személyek mindegyike felkérését kapott előadások megtartására is.

Intézkedés:

- az információt a III/III. Osztály megküldte a BM III/III-1. Osztály vezetőjének.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 24.

R-61-6-14/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 24. (14)

ASZA 12-12

1989. április 17-én operatív figyelés során a következőket állapítottuk meg: L. H. G. [...] angol állampolgár, a budapesti angol nagykövetség [...], Budapest II., [...] alatti lakos, a DT 03-06 frsz.-ú gépkocsijával 12.50 órakor az M1-es úton Budapest irányából Győrbe érkezett. A városjelző táblánál az NN 69-98 frsz.-ú Dacia típusú gépkocsival N. O. [...] Győr, [...] szám alatti lakos várta. Társaságában volt T. I. T. [...] Győr, [...] sz. alatti lakos, szellemi szabadfoglalkozású nő, akinek munkahelye az Idegennyelvű Szolgáltató Munkaközösség Győr, Köztársaság tér 9. szám. A találkozás után a Győri Magyar Vagon- és Gépgyár étterméhez majd a Győr, Dunakapu téren lévő gyári oktatási központhoz és azt követően a Tartsay V. utcában lévő megyei pedagógiai intézethez mentek. A közös programok során L. H. G. négy szemközti beszélgetéseket folytatott T-val, míg N. O. láthatóan csak a magyar nő kísérője volt, és közlekedését biztosította gépkocsijával. 17.05 órakor a diplomata nő elbúcsúzott T-től, és Budapest felé távozott a városból.

Intézkedés:

- a személyek azonosítása után az információt a III/2. alosztály megküldte a BM III/II-3. Osztálynak.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 25.

R-61-6-15/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 25. (15)

HÜ 12-13

1989. április 22-én Győrött a Park Étterem különtermében az FKGP kerületi nagyválasztmányt tartott, ahol aktuális politikai és gazdasági kérdésekben foglaltak állást.

Az országos nagyválasztmány április 29–30-ra tervezett csopaki ülése Pártay Tivadar és az intéző bizottság közti ellentét miatt elmarad. Véleményük szerint az FKGP szakadás előtt áll. Két fő részére tagolódik. Az egyik a Pártay köré csoportosuló volt politikai bizottsági tagok csoportja (pl. Bereczky Vilmos, Dragon Pál, Bejczy Sándor) a másik szárny pedig az új intéző bizottság hangadóiból áll (dr. Nagy Csaba, Kuti Péter, Böröcz István, Prepeliczay István és dr. Boross [Imre]). A jelenlegi 1800–2000 fős tagság e két csoport között oszlik meg. Az észak-dunántúli kerület az intéző bizottság mellett áll, míg néhány pesti kerület és Debrecen a Pártay csoport mellett.

A párt Győr városi szervezete az április 26-i rendes taggyűlésére meghívta Bereczky Vilmost, Dragon Pált, Bejczy Sándort, Prepeliczay Istvánt és dr. Borosst. A gyűlés 17.00 órakor a Park Étteremben lesz. A találkozó célja nyílt konfrontáció a két irányzat között. Április 27-re Bőnyrétafalap községbe falugyűlést és tagtoborzót

szerveznek. Hasonló rendezvényre kerül sor 28-án Győr-Szabadhegyen, május 12-én Écsen.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az április 26-i eseményekről operatív úton információkat gyűjt, tájékoztatta a BM III/III-3. Osztályt.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 26.

R-61-6-16/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 26. (16)

K/3 12-13

1989. április 21-én kutató-szűrő munka során birtokunkba került 67 db kék színű, sima, normál méretű levélborítékban, április 19-én Sopronban feladatott anyag. Ezek cirill betűs, bolgár nyelven írt és feltehetően nyomdai úton előállított szöveget tartalmaztak. A borítékokat kézírással címezték meg különböző Bulgáriában élő magánszemélyek. Előzetes értékelésünk és nem ellenőrzöttek pontos fordítás alapján megállapítottuk, hogy az anyagok szövegezése ellenséges tartalmú. Készítői Bulgária társadalmi rendszerét, ifjúsági- és oktatáspolitikáját támadják, felszólítják az egyetemi ifjúságot arra, hogy a jugoszláv, lengyel, ukrán, örmény példát követve álljon a társadalmi változások élére.

A levelek tartalmából, egyes sajátosságaiból arra következtetünk, hogy írói franciaországi bolgár személyek. Aláírásként a „Bulgár Felszabadítási Mozgalom” van feltüntetve.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az anyagokat elkobozta;
- az információról tájékoztatja a BM III/III-3. Osztályt és részükre a levelekből egy eredeti példányt is megküld.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 27.

R-61-6-17/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 27. (17)

1. ASZA 12-12

A Győrben működő Demokratikus Akció Szövetség 1989. április 21-én tartott összejövetelén az MDF javaslatát vitatták meg, miszerint május 9-én a II. Világháború befejeződésének emlékére közös demonstrációt szerveznek. A program 18.00 órakor a Széchenyi téren kezdődne a gyülekezéssel, gépi gyászenével és esetleg egy rövid megemlékező beszéddel. Ezt követően a résztvevők a Szentlélek templomhoz mennének, ahol, ha sikerül meggyőzni a „nagy egyházakat”, akkor közös mise következik. Utána a templom előtti téren gyertyákkal a kézben rövid gyászszünet és egy ünnepi beszéd

lenne, melyre Für Lajos történészt szeretnék felkérni. Javaslatok között szerepelt még, hogy a tömeg menjen el a Győrben található szovjet katonai objektum előtt, és jelképesen búcsúztassa el az alakulatokat. Ezt azonban mind a Reflex, mind az FKGP jelenlévő képviselői elvetették.

A Reflex ez év május 20-án rendezte a „madarak, fák, emberek napja” elnevezésű programját. Itt szeretnék terjeszteni a május 26-ra tervezett, a városon keresztül haladó M1-es főútvonal útlezárására mozgósító felhívásokat, amelyeket csakúgy, mint a május 9-i rendezvény plakátjait, a Reflex Nyomda készíti el.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III-4. Osztályt és a fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik;
- a helyi közbiztonsági szerveket a szükséges intézkedések megtétele érdekében tájékoztatták.

2. K/3 12-4

Vörös Vince bakonyi lakos visszaérkezett Bécsből, ahol az Osztrák Néppárt vezető egyéniségeivel tárgyalt, és alkalma nyílt az Osztrák Parasztszövetség vezetőivel is beszélgetni.

Az Osztrák Néppárt vezetőivel folytatott kerekasztal-tárgyalásra a kisgazdapárton kívül meghívták az MDF, az SZDSZ és a FIDESZ képviselőit is. Az osztrákok nagy érdeklődést tanúsítanak a magyar helyzet iránt, kíváncsian tartják, ha az ellenzék szövetséget alkotna, erőt képviselne. Ebben az esetben segítséget nyújtanának a választási küzdelemben. Megállapodtak abban a felek, hogy májusban megvitatják dolgaikat és után az ÖVP képviselői Magyarországra látogatnak, hogy a kerekasztal tagjaival gyakorlati kérdésekben megegyezzenek. Vörös kifejti, hogy igen fontos a kisgazdapárton belül az egység megteremtése, mert akkor elnyerik az ÖVP támogatását.

Vörösék tervezik a volt kisgazdapárti képviselők életrajzi lexikona kiadását. Ehhez kér adatokat Komlós Andor [...] Sopron, [...] sz. alatti lakostól, akinek apja volt kisgazdapárti képviselő. Komlós Andor tagja annak a bizottságnak, amely Pártay Tivadarral tárgyalt a pártszakadás elkerülése érdekében. Vörös várja Komlóstól a részletes tájékoztatást a tárgyalás eredményéről.

Intézkedés:

- III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III-4. Osztályt és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. április 28.

R-61-6-18/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. április 28. (18)

1. HÜ 12-12

1989. április 26-án 17.00 órakor Győrben a Park Étterem különtermében került sor az FKGP Észak-dunántúli Kerület győri csoportjának és Bereczky Vilmos politikai bizottsági tagnak a találkozója. Az észak-dunántúli intéző bizottságból jelen voltak: dr. Nagy Csapa (szerepel az 1989/4. sz. információban), aki a központi intéző bizottságnak is tagja és Giricz László, Fehér Csaba, Pánszky Gyula, Szabó Lajos, valamint Simon Tamás, akik a párt győri alapszervezetének vezetőségi tagjai. Rajtuk kívül a találkozón részt vett a párt 13 tagja. A tárgyalás folyamán Bereczky elmondta, hogy most az FKGP kelet- és

nyugat-magyar részre oszlott. A keleti rész a politikai, a nyugati pedig az intéző bizottságot támogatja. A jelenlévők egyetértettek abban, hogy minél előbb össze kell hívni a párt nagyválasztmányát az egység megteremtése érdekében. Ha ez megtörténik, azonnal kiadják a „Kis Újság”-ot, a párt volt lapját.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III. Osztályt és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

2. ASZA 12-12

Tudomásunkra jutott, hogy a Hungária Argentínai Magyar Egyesület (Asociación Húngara en la Argentina) 1989. április 10-én Buenos Airesből felhívást intézett országgyűlési képviselőkhöz, amiben közlik, hogy a nyugati magyarság egy nemzetközi gyűjtést indít a magyar nép érdekében abban az esetben, ha a kormány népszavazást rendel el a bős-nagymarosi vízlépcső építésének témájában, és a szavazás az építkezések felfüggesztése mellett dönt.

A nyugati magyarság ez irányú cselekményét a Hungária Argentínai Magyar Egyesület támogatja. Ösztönzik a képviselőket arra, hogy a parlament következő ülésén az alábbi javaslatokat tegyék meg:

a) A BNV kérdésének újratárgyalását hivatkozva arra, hogy október 7-én nem tudhatták, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége ellene van Nagymaros megépítésének, valamint 600 csehszlovák tudós és szakember támogatja e véleményüket.

b) Tűzzenek ki népszavazást. Ezt megelőzően a Magyar Televízióban legalább 8 héten keresztül adhasson cenzúramentes tájékoztatást az akadémia és a kérdésben anyagilag nem érdekelt magyar és külföldi szakértők a költségekről, a következményekről, veszélyekről és az alternatívákról. Ragaszkodjanak a parlamentben a név szerinti szavazáshoz.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatja a BM III/III-4. Osztályt.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese megbízásából:
Lakatos Imre. r. alezredes
osztályvezető

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 2.

R-61-6-19/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 02. (19)

1. ASZA 12-12

1989. április 30-án 06.00 órától 12.00 óráig a győri Vörös Hadsereg úti szovjet katonai objektumból vasúti elszállításra került 40 db BMP-1 típusú lövészpáncélos, melyeket a Győr-Szabadhegy vasútállomás katonai objektum melletti rakodóján helyeztek vasúti szerelvényre. A rakodás térségének operatív biztosítása során került látókörünkbe közvetlenül a rakodás mellett elvezető útszakasznál a KR 54-33 frsz.-ú, sötétkék színű, bogárhátú Volkswagen típusú személygépkocsi, amelyben egy férfi utas tartózkodott. A személygépkocsi látszólag indokolatlanul öt alkalommal is megjelent a rakodás térségében 08.00 és 11.45 óra között. Megállapítottuk, hogy a gépkocsival N. P. [...] Győr, [...] sz. alatti lakos közlekedett, aki 1984. augusztus 19-től letelepedési engedéllyel

Magyarországon élő osztrák állampolgár. 1985-től kémgyanús magatartása miatt tartjuk a társadalomra veszélyes személyek nyilvántartásában ellenőrzés alatt.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály a szovjet katonai elhárítással együttműködve a további rakodás időpontokban kiemelt figyelmet fordít a fenti rendszámú gépkocsi mozgásának ellenőrzésére és Nedomanskyval kapcsolatosan konkrét feladatokat határoznak meg;
- a BM III/II-11. Osztályt tájékoztatták.

2. HÜ 12-12

1989. április 21-én ülésezett Győrben az itt működő alternatív szerveződésekkel és pártokból összetevődő Demokratikus Akció Szövetség (DASZ). Megtárgyaltak egy programjavaslatot, amely az akcióegység kialakítását szolgálja. A DASZ tagjai alapos mérlegelés után három hét múlva visszatérnek a javaslatra, amire azt minden szervnek véleményeznie kell. Az összegzett vélemények alapján kívánnak fellépni a nyilvánosság előtt. A javaslat az alábbi főbb követeléseket tartalmazza:

- Az indokolatlan premizálások leállítását minden olyan vezetőnél, aki beosztását az uralkodó párttól kapta és nem tudásával, munkájával érdemelte ki. A magasabb beosztás elismerésére az alapfizetésben kerüljön sor.
- A bérek és fizetések minimumának valamint maximumának megállapítása.
- A nyugdíjak szabályozása és 20 ezer forintban történő maximálása, valamint a nyugdíjkezdmények azonnali megszüntetését.
- A párt és egyesületi tagsággal összekapcsolt kiváltságok és anyagi juttatások azonnali megszüntetését.
- A pártok és alternatív szervezetek egy-egy kijelölt szakértőjéből hozzanak létre gazdasági bizottságot, ami folyamatosan tegyen javaslatot a kormánynak a teljesen felesleges, vagy éppenséggel a demokrácia kibontakoztatása ellenében ható szervezetek, látszat- és árnyékintézmények azonnali felszámolására!
- A munkásőrség azonnali, feltételekhez nem kötött feloszlását, politikamentes hadsereget és rendőrséget.
- Az IG, az ÁISH, a HNF, a Nótanács eloszlását vagy költségvetési támogatásának megvonását és az ÁEH megszüntetését.
- A KGST export-import árak nyilvánosságra hozását, aktívumaink azonnali behajtását.
- A záhonyi átrakó állomás beruházási és üzemeltetési költségeinek megosztását.
- Minden költségvetési és gazdálkodó szervezet dolgozzon ki takarékosági programot!
- Az ésszerűtlen export támogatások megszüntetését, a bel- és külföldi nagyberuházások fékezését vagy leállítását.
- A VIT részvétel azonnali lemondását.
- A bürokrácia, a védelmi kiadások jelentős csökkentését és új ösztönző adórendszer kidolgozását.
- A környezet fokozott védelmét.
- A szomszédos államokban élő magyarok emberi jogainak biztosítását.
- A Nagymarosi építkezés azonnali leállítását, független szakértői véleményeket, nyilvánosságot és népszavazást.
- Az orosz nyelv kötelező oktatásának megszüntetését.
- A külkereskedelem összehangolására és ellenőrzésére külkereskedelmi igazgatóság létrehozását.
- Az infláció megállítását, ha kell drasztikus intézkedéssel is.
- Tanácsi választásokat a DASZ közös jelöltjeinek részvételével.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kíséri, tájékoztatta a BM III/III-4. Osztályt.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes

Módok Árpád r. alezredes

főkapitány áb. helyettese

ért. és táj. tiszt

1989. május 8.

R-61-6-20/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 08. (20)

HMB 12-12

1989. május 2-án Sopronban a Gourmand Étterem különtermében rendezték meg 19–21 óra között az „Ellenzéki Kerekasztal” újabb összejövetelét, melyen a soproni alternatív csoportok 11 küldöttje vett részt.

A leendő választásokra való felkészülés értelmében úgy határoztak, hogy Sopronban mind az 52 választókörzetben az MSZMP jelöltje mellett valamennyi alternatív csoport indítani kívánja saját jelöltjeit is. Az MSZMP vagyonának felosztásával kapcsolatosan két vélemény volt. Az egyik szerint a pártvagyon kerüljön állami tulajdonba, és újra osszák fel a meglévő szervezetek között. A másik vélemény szerint az MSZMP engedje át vagyon egy részét a szervezeteknek.

Kívánatosnak tartották, hogy az MSZMP vonuljon ki a munkahelyekről. Erre viszont véleményük szerint a párt nem lesz hajlandó, ezért az alternatív szervezetek és pártok kénytelenek lesznek kiépíteni saját szervezeteiket a munkahelyeken.

A fenti témákban tárgyalásokat akarnak folytatni a városi pártbizottság vezetőivel.

Az SZDSZ képviselője felolvasta azt a tiltakozó levelet, melyet a Szovjetunió budapesti nagykövetének küldtek a tbiliszi tüntetőkkel szemben alkalmazott vegyi anyagok használata miatt. Tájékoztatást adott az összejövetelen résztvevőknek a Határország Országos Parancsnokához írt levélről, amiben a soproni SZDSZ társadalmi munkát ajánlott fel a határ-műszaki zár lebontásához.

E levél másolatát átadták a „Soproni Újság” szerkesztőségének is.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az információról tájékoztatást adott a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének, a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 9.

R-61-6-21/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 09. (21)

ASZA 12-12

HMB 12-12

Az MDF győri csoportja május 6-án 10.00 órai kezdettel a Győr-szabadhegyi művelődési házban találkozót rendezett az SZDSZ budapesti vezetőségi tagjaival, melyen megjelent Solt Ottilia szociológus, dr. Fóti Péter újságíró és Vass István, az SZDSZ ügyvivője, budapesti lakosok.

Solt Ottilia kb. 50 perces előadásában többek között felvázolta a hazai szegénység kialakulásának általa szerkesztett vázát. Véleménye szerint a szocialista építés gazdaságpolitikája feltételezte, tudatosan újratermelte és mintegy kasztrendszerként a saját érdekeinek céljára használta fel a szegénységet. Külön fejezetet szánt a jelenlegi súlyos

lakáshiány társadalmi következményeinek, felhívta a figyelmet a hajléktalanság növekedésére. A szegénység mai létezését az MSZMP ideológiai és gazdaságpolitikai tevékenységéből következtette, amely véleménye szerint tudatosságot is feltételez a párt részéről.

Vass István ügyvivő kb. 30 percben az SZDSZ céljairól, a munkásság megszervezésére irányuló munkájáról, az „Ellenzéki Kerekasztal” elveiről beszélt. A mai társadalmi valóság megítélésében szélsőségesen MSZMP- és kormányellenes véleményt alkotott. Elemezte az SZDSZ programját, elvetette az MSZMP-vel való bármiféle közös cselekvési, kibontakozási program lehetőségét. A jövőt a munkásönkormányzatok megteremtésében és munkásszakszervezet létrehozásában jelölte meg.

Az MDF győri elnöke is sikertelennek értékelte a rendezvényt, melyen a kezdetén megjelent kb. 50 főből a végére csak 20 fő maradt a teremben.

Az MDF győri szervezete a jelenlegi helyzetet egyrészt úgy ítéli meg, hogy a működési térségében a munkásság és parasztság a reformfolyamatokban tétlen. Másrészt bárhova mennek a városon kívül, mindenhol az MSZMP tevékenysége az ismert. Mindezek ellensúlyozására jött létre ez a rendezvény, amit újabb előadásorozatokkal kívánnak folytatni a Győr környéki helységekből.

Solt Ottíliaék nagymennyiségű szóróanyagot hoztak magukkal az SZDSZ „rendszerátviteli program”-jából és árulták a „Szolidaritás munkás érdekvédelmi lap” próbaszámát.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 10.

R-61-6-22/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 10. (22)

1. HMB 12-12

Kapcsolatunk birtokába jutott május 9-én az SZDSZ soproni csoportja által készített röplap. Ez egy A/4-es méretű írólapra írt gépírásos és tussal készített kiemelkedő fejrésű anyag. A fejrész a következőket tartalmazza: „Mit kíván a Szabad Demokraták Szövetsége soproni csoportja?”

A röplap a követeléseket 15 pontba szerkesztve tartalmazza. Ezek között a következő főbb gondolatok szerepelnek:

- Független, demokratikus Magyarországot, a diktatórikus MSZMP-irányítás megszüntetését.
- Politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi élet alakítását. Közigazgatási reformot.
- Sopron város megyévé alakulását, függetlenségét a megyeszékhelytől. A különleges gazdasági övezet és vámszabadterület megteremtését.
- Ellenőrzött hatalmi struktúrákat, a „Kádár korszak kiskirályainak távozását a hatalmi testületekből”.
- Az egyesületi, egyházi és magánoktatás teljes szabadságát.
- Az állami helyett a közösségi és a magántulajdon szerepének növelését.
- Szabad szakszervezeteket és munkásszervezkedést, adóreformokat és a központi elvonás racionális csökkentését.
- Hatékony szociális intézkedéseket.
- Koncepciós perek, internálások soproni felülvizsgálatát. Emlékművet a II. világháború áldozatainak.

- Ésszerű, a lakosság által ellenőrzött városfejlesztést.
- Helyi sajtót, városi televízióadásokat.
- Aktív környezetvédelmet.
- A demokratikus erők és szervezetek összefogását.

Az SZDSZ a rölapokból több ezer példányt akar sokszorosítani és a városban terjeszteni.

A rölapokkal párhuzamosan szórólapot is készítettek, melyen a „Soproni Ellenzéki Kerekasztal” 1989. május 26-i, a Liszt Ferenc Művelődési Központ kamaratermében megrendezésre kerülő nyílt vitaestre hívja meg a város lakosságát Nagymaros témában. Ezen a két országgyűlési képviselő mellett részt vesz Vargha János a Duna Kör részéről.

2. HMB 12-12

E hónap elején dr. Nagy Csaba, az FKGP győri vezetője (szerepel az 1989. 4. sz. napi információban) az őt megkereső Ómolnár Miklós²⁴ volt rádióriportertől azt az információt kapta, hogy június 1-től indul, ill. jelenik meg a „Kis Újság” című lap, aminek ő lesz a főszerkesztője. Helyi szerkesztőségekkel dolgoznak, így a nyugat-magyarországi szerkesztő dr. Nagy Csaba lett, és ezt a feladatot főállásban látja el.

Az újság anyagi fedezetét egy „Press-Art” nevű osztrák–magyar közös vállalat biztosítja. Az FKGP országos központ irodája is e vállalat Budapest, Majakovszkij úti központjában működik majd, mint a lap szerkesztősége. Dr. Nagy meghatalmazást kapott egy győri iroda létesítésének előkészítésére.

A párt választmánya május 28-án lesz, feltehetően a Jurta Színházban.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály mindkét információról tájékoztatta a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét;
- a rölapokra vonatkozó információt megküldik a BM III/III-4. és az FKGP-re vonatkozó pedig a BM III/III-3. Osztályoknak.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módotk Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 24.

R-61-6-23/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 24. (23)

HÜ 12-13

A Soproni Ellenzéki Kerekasztal és az SZDSZ legutóbbi soproni összejövételén megtárgyalásra került a választásokra való előkészület. A június eleji megbeszélésükre minden tagszervezet nevesített javaslatot nyújt be az 56 tanácsi körzet jelöltjeire. A beérkező javaslatok egyeztetését elvégzik. Általános elveik, hogy a tanácstag az adott körzetben lakjon és azokra a körzetekre koncentráljanak, ahol hatalmi szervi, vagy pártbizottsági emberek a jelenlegi tanácstagok. Szükségesnek vélik, hogy mindkét választáson a helyi fegyveres sorállomány tartózkodjon a szavazástól. Közvetlen polgármester-választást javasolnak. Előkészítés stádiumában van egy állampolgári engedetlenségi akció az utcanevek használata tekintetében. E szerint felhívást intéznek a város lakosságához és postához, hogy a Lenin krt. és Május 1. tér nevek használatától tartózkodjanak a magánlevelezésükben. Követelik a tanácstól, hogy ezen utcaneveket heteken belül változtassák meg. Szorgalmazzák a helyi pártbizottság kijelölt összekötőjén keresztül, hogy fogadják el a kétoldalú tárgyalásokat. A tárgyalásokon napirendre akarják tűzni a helyi átmeneti program és a várospolitikai feladatok előkészítését és egyeztetését. A kerekasztal a Hazafias Népfrontot szükségtelen

szervezetnek tartja és vele együttműködni nem kíván. Egy felvetésben elhangzott, hogy a jövő hét végén háromnapos szolidaritási éhségstrájkot folytassanak a csehszlovákiai letartóztatások elleni tiltakozásként. A technikai nehézségek miatt az akció kivitelezésében nem állapodtak meg.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kíséri.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 25.

R-61-6-24/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 25. (24)

1. HMB 12-13

Kapcsolatunk május 18-án részt vett az FKGP Győr városi 1. sz. szervezetének győri összejövetelén, ott vált ismertté előtte, hogy a kisgazdapárt országos nagyválasztmányának ülése 1989. június 3-án és 4-én Monoron vagy Vecsésen a kultúrházban lesz. Győrből az ülésre 4 főt választottak meg képviselőnek, és jelen lesz dr. Nagy Csaba (szerepel a 4/1989. sz. napi jelentésben), aki a nagyválasztmány elnökségi tagja is.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és operatív úton figyelemmel kíséri a győri küldöttek tevékenységét, a további fejleményeket.

2. HMB 12-12

K/3 12-12

Kapcsolatunk május 18-án részt vett a soproni FIDESZ csoport összejövetelén, ami a Cézár Pincében volt. Szabadfalvi András [...] egyetemi hallgató, Sopron, [...] sz. alatti ideiglenes lakos, FIDESZ-tag, és Ivanics Ferenc, a városi FIDESZ csoport vezetője ismertették az aktuális programokat, aminek kapcsán megemlézték, hogy június 3-án és 4-én Pápán nagyobb szabású FIDESZ összejövetel lesz. Ennek programját még nem ismerik.

Május 24-én tudomásunkra jutott, hogy a pápai FIDESZ csoport ügyvivője, Ilon Gábor levélben értesítést küldött Szabadfalvi Andrásnak. Ebben közli, hogy csoportjuk elhatározta az „I. északnyugat-dunántúli FIDESZ kondi napok” megszervezését. Erre június 3-án és 4-én Döbrönte községben kerül sor. Meghívták a győri, mosonmagyaróvári, soproni, szombathelyi, tapolcai, táplánszentkereszti, tatabányai, zalaegerszegi és kőszegi csoportokat. Vendégeket várnak Csehszlovákiából a CSEMADOK-tól és Ausztriából az Osztrák Néppárttól. Kötetlen programok mellett egy-egy vitaindító előadáshoz kapcsolódva két témát dolgoznak fel. A FIDESZ belső felépítésének és működésének tapasztalatait és korszerűsítését, valamint a választásokra való felkészülést.

Az első téma előadója egy választmányi tag lesz (Kövér László vagy Ábrahám Viktor), a másodiké egy külső szakember, akinek kiléte még kétséges. A részvétel önköltsége 200 Ft személyenként, amihez számítani lehet a központi FIDESZ kasszából történő támogatásra is. A szálláshelyek Döbröntén az Ipari Szakmunkásképző Intézet és a Városgazdálkodási Vállalat turistaházaiban lesznek. Gyülekezőt 10 és 11.30 óra között a döbrönte „Szarvaskő Csárdában” hirdettek. A vonattal érkezőket a pápai

vasútállomáson várják. A részvételi szándékot a szervezők a 8501 Pápa, Pf. 209. FIDESZ pápai csoportja címre kérték jelezni.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az információt megküldi a BM III/III-2-b. alosztálynak, jelentette a III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 26.

R-61-6-25/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 26. (25)

1. HMB 12-12

Kapcsolatunk jelentette, hogy a Soproni Ellenzéki Kerekasztal szervezésében 1989. május 26-án a helyi Liszt Ferenc Művelődési Központban nyílt vitaest megtartására kerül sor, melynek témája a nagymarosi vízerőmű építkezés. Levetítik a Csillag Ádám által készített, eddig nem engedélyezett filmet. A reformvitára meghívták Vargha Jánost, a Duna Kör vezetőjét és két országgyűlési képviselőt is.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály operatív úton ellenőrzi a vitaesten történő eseményeket.

2. TA 12-12

K/3 12-12

Az SZDSZ budapesti központjából kapott névsor alapján Lazur Barna [...] Győr, [...] sz. alatti lakos, akit társadalomra veszélyes kategóriában ellenőrünk, szervezi az SZDSZ győri csoportját. Kapcsolata Németh Sándor [...] nyugdíjas, Győr, [...] sz. alatti lakos tevékenyen részt vesz a szervezőmunkában.

Alakuló ülésüket 1989. június 2-ára tervezik a Győr-szabadhegyi József Attila Művelődési Házban. Kb. 20 fő részvételére számítanak.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 29.

R-61-6-26/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 29. (26)

1. HÜ 12-12

Mécs Imre SZDSZ vezetőségi tag, budapesti lakos kifejezett kérésére 1989. június 15-én az SZDSZ soproni csoportja megemlékezést szándékozik tartani a sopronkőhidai börtön

régi rabtemetőjénél. Mécs információi szerint itt 9 fő kivégzettet temettek el, a börtön mögött lévő akácosban, akiknek névsorát később megküldi. Egy jelképes fejfát állítanak fel, a programban még koszorúzás és beszédek szerepelnek.

A megemlékezés engedélyeztetése érdekében a hivatalos szervekkel felvettek a kapcsolatot az SZDSZ soproni csoportjának képviselői.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III-3. Osztályt és a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik;
- a konkrét adatokról tájékoztatják a Soproni Rendőrkapitányság vezetőjét.

2. ASZA 12-12

1989. május 26-án 18.30 órakor a mosonmagyaróvári Huszár Gál Városi Könyvtárban Solt Ottilia és Kőszeg Ferenc budapesti lakosok ún. „Beszélő est” ankétot tartottak, melyen kb. 70–80 fő vett részt. Az előadók tájékoztatást adtak a beszélő kialakulásának, fejlődésének körülményeiről, az illegális lapszerkesztés nehézségeiről és a korábbi rendőrségi zaklatásokról. Állításuk szerint a velük szemben kiszabott pénzbírságok kifizetéséhez egy francia szakszervezettől kaptak anyagi segítséget. Ismertették a lap jövőjére vonatkozó terveket. Ezek szerint 50 ezer példányszámú hetilapként kívánják indítani az újságot a jelenleginél alacsonyabb áron. Főszerkesztőnek a Heti Világgazdaság – jelenleg az USA-ban tartózkodó – volt főszerkesztőjét akarják megnyerni.

Ezt követően az alternatív szervezetek jelenlegi helyzetét és törekvéseit értékelték. A SZETA vagyonát Solt Ottilia félmillió forintban jelölte meg. Az SZDSZ programját két héten belül 120 oldalon, 50 ezer példányban hozzák nyilvánosságra. Az „Ellenzéki Kerekasztal” választási taktikája szerint, ha egyfordulós választások lesznek, akkor körzetenként más-más alternatív szervezet állít jelölteket, és mindannyian őt támogatják. Kétfordulós esetben az elsőben minden alternatív szervezet igyekszik a saját jelöltjét bejuttatni, majd a másodikban már közösen támogatják a továbbjutottakat.

A program végén a Beszélő 26. számát és könyveket árusítottak.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az információt megküldi a BM III/III-4. Osztálynak.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. május 31.

R-61-6-27/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. május 31. (27)

1. ASZA 12-12

1989. május 30-án 11.30 és 12.30 óra között a mosonmagyaróvári szovjet katonai objektumnál megjelent a DT 01-78 frsz.-ú világoskék színű, USA diplomáciai testülethez tartozó terepjáró gépkocsi. Abban két 40–45 év körüli életkorú férfi tartózkodott. Az alakulat főbejárata előtt csökkentett sebességgel háromszor is elhaladtak, és egy esetben fényképfelvételeket készítettek. Mozogtak az objektum környezetében lévő mellékutakon is, így lehetőségük volt a minden oldalról történő vizuális megfigyelésre. A második kategóriába tartozó szovjet katonai objektumban lévő műszaki zászlóalj áttelepülése Tamásiba folyamatban van, és várhatóan június 14-ig fejeződik be. 30-án azonban semmilyen katonai mozgás és a szokásostól eltérő tevékenység nem folyt.

Intézkedés:

- a III/II. Osztály tájékoztatást adott az észleletekről a Vas és Veszprém Megyei RFK III/II. Osztályok vezetőinek, valamint a megyei magyar és szovjet katonai elhárításnak;
- a további ellenőrzést megszervezték, az információt megküldik a BM III/II-11. Osztálynak.

2. HMB 12-13

1989. május 22-én 19.00 órakor a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem kollégiumának 127-es szobájában a FIDESZ összejövetelet tartott. Ezt Szabadfalvi András, az egyetemi és Ivancsics Ferenc, a városi FIDESZ csoportvezetők szervezték. Ismertették a jelenlévők előtt a soproni csoport programtervezetét, melyben a következők szerepelnek.

Emlékmű állítást követelnek a II. világháború halottainak. A határőrség szüntesse meg a személyellenőrzést a vonatokon. Szűnjön meg Sopronban az „osztrákcentrikus” árukínálat. A határsáv megszüntetésével se lehessen engedély nélkül bemenni a határterületre, természetvédelmi okok miatt. Ellenzik a város vámszabadterületté nyilvánítását, mert szerintük ez Sopron „kizsákmányolásához” vezetne.

Szabadfalvi bejelentette, hogy június 5-én FIDESZ napot rendeznek Sopronban, melynek programja még összeállítás alatt áll. Beszámolt a május 21-én Budapesten megrendezett FIDESZ választmányon elhangzottakról. Ez szerint hosszú szavazás után született meg a döntés a FIDESZ kilépéséről a MISZOT-ból. Központi szervezetük az egyik vállalattól 8 millió forintot kapott. Ebből a pénzből öt regionális központot kívánnak felállítani Szombathelyen, Szegeden, Debrecenben, Egerben és Miskolcon, illetve Pécsen vagy Kaposváron. A soproni csoport Szombathelyhez tartozna.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét és a soproni FIDESZ nap szervezésének körülményeit operatív úton figyelemmel kísérik.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 1.

R-61-6-28/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 01. (28)

1. K/3 12-13

A Magyar Demokrata Fórum tatai szervezete értesítést küldött a városi szervezeteknek, hogy június 1-én 17.30-tól kezdődően tartják meg a Komárom-Esztergom [sic!] megyei MDF szervezetek vezetőségeinek harmadik találkozóját Tatán a művelődési központban. Napirendek: a június 3-i tatabányai megyei munkásforum előkészítése. A Komárom-Esztergom megyei Ellenzéki Kerekasztal megalakítása, ha legalább három szervezet azt elfogadja. Találkozó Keresztes Sándorral (szerepel az 1988. évi 75. sz. napi információkban), aki öt megye munkájának összehangolója az MDF országos elnökségében. Előkészítik az augusztus 19-i tatai nagygyűlést, melyet a szabadtéri színpadon tartanak. Felszólítják a tagokat, hogy minél több érdeklődőt toborozzanak a munkásforumra. Ők elsősorban munkások legyenek. A fórumon Bíró Zoltán, Lengyel László, Szabó Iván és a Szolidaritás Szakszervezet képviselői lesznek az előadók. Témáik aktuális politikai tájékoztatók, az MDF programja, energiahelyzet, a világkiállítás, a munkaerő-gazdálkodás és a hatásos érdekvédelem lehetőségei lesznek.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az információt megküldte a Komárom Megyei RFK III/III. Osztályának és tájékoztatta a csoportfőnöki ügyeletet.

2. ASZA 12-12

A Demokratikus Akció Szövetség vezetői 1989. május 26-án 18.00 órakor a győri József Attila Művelődési Házban megbeszélést tartottak. Itt a Reflex Egyesület korábbi javaslata került szóba, a Győrön áthaladó M1-es főútvonal be- és kivezető szakaszának lezárására, melyet a környezetvédelem demonstrálására szerveznek. (A lezárás terve szerepel az április 27-i 17. sz. napi információban.) A megbeszélésen megállapodtak a résztvevők abban, hogy az útlezárási akciót június 03-án 09.00 órától hajtják végre kb. 30 percnyi időtartamra. Május 29-én 15.00 órakor egy újabb megbeszélésen tisztázzák a kivitelezés módját és az engedélyek beszerzését.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a Győr Városi Rendőrkapitányság vezetőjét, a csoportfőnöki ügyeletet és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

3. K/3 12-12

Lazur Barna [...] sz. alatti lakos (szerepel a május 16-i 25. sz. napi információban) meghívást kapott a Szabad Demokraták Szövetsége budapesti központjából a június 3-án 10.00 órára tervezett országos szervezői találkozóra. Ennek helyszíne Budapest, XIII. ker. Hajdú u. 46. sz. alatt a Pollach Mihály Művelődési Ház (Fővárosi II. sz. Építőipari Vállalat kultúrterme.) A tanácskozást munkaértekezletnek szánják a következő ajánlott napirendi pontokkal:

1. Beszámoló a szervező bizottság munkájáról, melynek előadója Béki Gabriella.
2. Bejelentések a június 16-i programmal kapcsolatosan (temetés).
3. Beszámoló az Ellenzéki Kerekasztalról Magyar Bálinttól.
4. Kőszeg Ferenc tájékoztatója a működés anyagi feltételeiről.
5. Módszertani tapasztalatcsere.
6. Kérdések, hozzászólások.

A szervezők személyi javaslatokat kérnek olyan egyénekre, akik az SZDSZ anyagokat 20 százalék körüli terjesztői díj ellenében vidéken gyorsan teríteni tudják.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta a III/II.²⁵ Csoportfőnökség ügyeletét és a további fejleményeket operatív úton figyelemmel kísérik.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 5.

R-61-6-29/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 5. (29)

EHÓF 12-12

1989. május 31-én kapott információból tudomásunkra jutottak a következők: a bős-nagymarosi vízlépcső építkezés megyei helyszínén dolgozó magyar állampolgárok május 6-án észlelték, hogy a rajkai határőr őrs működési területével szemben, csehszlovákiai oldalon, az államhatártól kb. 1 km-re csehszlovák katonák harcászati gyakorlatot hajtottak végre 120–150 fő részvételével. A térségben robbanások, lövések hallatszottak és több alkalommal harci helikopterek is repültek.

Május 16-án a Rajka III. elnevezésű ideiglenes határátkelőhelytől 350–400 m-re, a Dunacsún csehszlovákiai településekhez vezető út melletti erdőben lévő vadászházba újabb, századerejű műszaki katonai alakulat települt. 4 db 25 személyes sátor, 4 db

„Praga” típusú tehergépkocsi, 4 db lakókocsi és 1 db motorcsónak észlelhető a vadászház kerítésén belül. Az alakulat konkrét feladata nem ismert.

Intézkedés:

- a III/II. Osztály az információról tájékoztatta a BM III/II-10. Osztályt.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese megbízásából
Lakatos Imre r. alezredes
osztályvezető

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 12.

R-61-6-30/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 12. (30)

HMB 12-4

Kapcsolatunk jelentette, hogy a csehszlovák határőrség a magyar határszakaszon technikai berendezéseket helyez el a közeli jövőben várható határsértések megakadályozására. Hasonlóan az osztrák határnál megépített jelzőrendszerhez, itt is fotócellás eszközöket, illetőleg jelzőrakétákat helyeznek el. Ezzel egyidejűleg megerősítik a sorkatonák létszámát is – amint ezt egyik csehszlovák határőrtől hallotta.

A dunacsúni vadászház környékén települt műszaki alakulat feladata a terepviszonyoknak megfelelő rendszer kiépítése, amellyel még ebben a hónapban végezniük is kell. Ezzel egyidejűleg a magyar határszakasz csehszlovák oldaláról minden olyan tereptárgyat el kell távolítaniuk, amely rejtőzködésre alkalmas lehet. Csehszlovákiában állítólagosan már szigorúbbak a kiutazás feltételei – Magyarországra vonatkozásában – ami a határforgalmon már érződik.

Intézkedés:

- a III/II. Osztály tájékoztatást ad a BM III/II-10. Osztálynak.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 14.

R-61-6-31/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 14. (31)

1. HMB 12-12

1989. június 01-én ülésezett a Soproni Ellenzéki Kerekasztal a szokott összejöveteli helyen. Céljuk annak megbeszélése volt, milyen követeléseket terjesszenek elő az MSZMP-vel történő megbeszélésekre. A következőkben állapotok meg:

- biztosítsanak helyiségeket az alternatív szervezetek részére,
- legyen esélyegyenlőség a sajtóban,
- az MSZMP vonuljon ki a munkahelyekről,

- a választásokon ne szavazhasson sorozott katonai állomány,
- a II. világháború soproni halottainak állítsanak emlékművet, egyes utcaneveket változtassanak meg a városban,
- vegyék le az épületekről a vörös csillagot.

Június 5-én a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem KISZ házában FIDESZ estet tartottak. Hegedűs István, a FIDESZ országos választmányának tagja, valamint Csengeri Rita, az MDF soproni szervezetének ifjúsági vezetője ismertette a két szervezet felépítését, céljait. Megállapították, hogy a korábbiakhoz képest taglétszámuk csökkent, ezért erősebb propaganda tevékenységre ösztönöztek, hogy a választásokig kellőképpen megerősödjenek.

Bejelentették, hogy június 15-re demonstrációt szerveznek az 1956-os megtorlások áldozatainak emlékére, melynek keretében Sopronból gyalogmenetben, fáklyákkal indulnak el becslések szerint 120–150 fő részvételével, és Sopronkőhidára a börtönhöz vonulnak. Ott megkoszorúzzák a börtön mögött lévő 10 névtelen sírhelyet. Lépéseket tesznek annak érdekében, hogy az osztrák televízió is rögzítse a történeteket.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatta napi jelentésben a BM III/III-7. Osztály vezetőjét és a Soproni Rendőrkapitányság vezetőjét;
- operatív úton további információkat gyűjt.

2. HMB 12-12

1989. június 9-én tartotta az SZDSZ győri csoportja a győr-bácsi Hámán Kató Művelődési Házban az első komolyabb taggyűlést. Szervezeti kérdéseket, valamint a DASZ-hoz való csatlakozást és a június 16-i temetési rendezvénnyel összefüggő kérdéseket vitattak meg. A DASZ-hoz csak alkalmasszerűen egy-egy fontos ügyben és a csoport tagjainak előzetes hozzájárulásával társulnak. Tiltakozásukat fejezték ki, hogy a DASZ belekeverte nevüket az MSZMP megyei első titkárának képviselői visszahívási akciójába, holott ők azt nem írták alá. A tagszervezést illetően állást foglaltak, hogy nekik nem kell tömegszervezetté válniuk, hanem olyan erős és egységes csoportot kell alkotniuk, amely számottevő lesz a város politikai életében. Közölték, hogy június 9-én Mosonmagyaróváron Ludvig Jenő [...] tanár, Mosonmagyaróvár, [...] szám alatti lakos, volt MDF tag vezetésével megalakult az SZDSZ mosonmagyaróvári csoportja, 5–6 fővel.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály napi jelentésben tájékoztatta a BM III/III-7. Osztály vezetőjét, operatív úton folyamatosan figyelemmel kísérik a további fejleményeket.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módotk Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 23.

R-61-6-32/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 23. (32)

1. ASZA 12-12

1989. június 20-án a mosonmagyaróvári városi könyvtár vendégeként kb. 10 fő előtt előadást tartott Csurka István az MDF országos elnökségének tagja. A június 16-i temetést értékelve sérelmezte, hogy valamiféle rosszul felfogott szemérmességből, a politikai jelleget elkerülendő kizárták az aktusból az MDF-t, és csak a rendező néma szerepére kárhóztatták. A Méray Tibor által mondott gyászbeszédben a régi és az új reformkommunisták kézfogását látja, véleménye szerint manipulációról volt szó.

Helyesebb lett volna, ha egy itthon élő és megfelelő tekintéllyel bíró ellenzéki politikus kapta volna e szerepet. Az emigránsok beszédei ellenében az itthon élőkére irányult a nagyobb figyelem. Kiemelte Rácz Sándor és Orbán Viktor beszédeit és megjegyezte, hogy Orbán beszéde az ő személyes közbenjárására került programba. Aktuális politikai kérdésekre válaszolva elmondta, hogy az ellenzék számára kedvezőbb lenne, ha az MSZMP akaratával szemben a választások később lennének. Ugyanakkor az ellenzék eredményének tartja az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívásának gondolatát. Kifejtette, hogy a gazdasági programjuk azért nincs, mert nem kapnak megfelelő információkat a hatalomtól az ország gazdasági, pénzügyi helyzetére.

Felhívta a figyelmet a politikai realitások figyelembevételére, ellenezte a szovjet csapatok kivonulásának türelmetlen követelését, mert a fő feladat, a jogállamiság megteremtése e nélkül is végrehajtható. A szomszéd országok irányába mértéktartást kell tanúsítani, mindenféle határrevízió kizárt. Az MDF párttá alakulását ő ellenezte, és hasonló véleményen van már párt alakulásokról is, mivel ezek végzetesen megosztják a társadalmat. Lengyel mintára egy, a hatalommal szemben álló egységfrontot kell létrehozni, amit véleménye szerint az Ellenzéki Kerekasztal eddig nem tudott megvalósítani. Az MDF még a választások előtt létre akar hozni egy napilapot, amihez 30 millió forintba lenne szükség. A kormánytól ehhez nem akarnak segítséget kérni. Kifejtette, hogy a helyi problémák és ügyek megoldásához nem kell minden esetben az országos elnökség segítségét kérni. Ők elsősorban erkölcsi támogatást tudnak adni. Kérte a hallgatóságot, ha valakit sérelem ért, vagy egzisztenciális hátrányt szenved, azt jelezze, és ő garantálja, hogy az esetet napokon belül az egész világ megtudja. Egyéni terveire vonatkozóan kijelentette, szeretne ismét „visszasülyedni íróvá” a közélet és a politika fárasztó, bár számára kedves robotja helyett.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály az információt megküldi a BM III/III-4. Osztálynak.

2. K/3 12-13

Lánczky Leó aláírással egy budapesti lakos, volt bencés gimnazista, régi diáktársainak küld leveleket, amikben értesíti őket, hogy sikerült megindítani az 1949-ben felosztatott Demokrata Néppárt működését Keresztény Demokrata Néppárt néven. Kapcsolatait ösztönzi a közéleti tevékenységre, a párthoz való csatlakozásra, mivel a megváltozott társadalmi, politikai körülmények ezt lehetővé teszik az aktív keresztény emberek számára is. Tájékoztatókat küld el a párt céljairól, helyéről a demokratikus társadalomban és alapelveiről, melyek e témákat 8 fejezetben foglalják össze.

A párthoz való csatlakozás és a kapcsolatteremtés céljából megadja a [...] budapesti telefonszámot, amint munkanapokon 12 és 14 óra között hívható. Erről megállapítottuk, hogy magántávbeszélő állomás Lánczky László 1088 Budapest, [...] sz. alatt. Területünkről Domonkos Gyula [...], Lőrincz György [...], Csaba Tamás [...] és dr. Kozma György [...] szám alatti győri lakosokkal vette fel Lánczky a kapcsolatot.

Intézkedés:

- a III/III. Osztály tájékoztatja a BM III/III-1. Osztályt és a III/III. Csoportfőnökség ügyeletét;

- operatív úton figyelemmel kísérjük a helyi szerveződést.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

1989. június 26.

R-61-6-33/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

I. 1989. június 26. (33)

1. HMB 12-13

Kapcsolatunkat 1989. június 16-án felkereste B. J. [...] Szekszárd, [...] sz. alatti lakos, aki konzuli útlevéllel az NSZK-ban él. Kérte, hogy június 17-én a délelőtti órákban a kópházi közúti határátkelőhöz érkező, kilépésre jelentkező STA-AJ-29 frsz.-ú gépkocsi utasait – akik jó barátai – segítse hozzá a gyors átléptetéshez. A jelzett lakókocsival a megadott időben a határra érkeztek:

- H. J. [...] és

- H. G. [...] München, [...] sz. alatt lakosok.

A vizsgálatot végző határőrök a kocsiban elrejtőzve találtak 2 román állampolgárt, akiket az NSZK-beli útlevél nélkül akartak kicsempészni Magyarországról.

Adataik:

S. J. [...] Temesvár, [...] és

N. J. M. [...] Nagylak, [...] sz. alatti lakosok. (N. jelenleg Szeged, [...] sz. alatt tartózkodott ideiglenes lakosként.)

A határőr szervek a két NSZK-ban élő személytől a tartózkodási engedélyt megvonatta, a román állampolgárokat jegyzőkönyvileg figyelmeztették, majd visszairányították magyarországi tartózkodási helyükre. Felmerült B. J-fel szemben a gyanú, hogy embercsempészési céllal áll kapcsolatban az NSZK-beli személyekkel.

Intézkedés:

- a III/II. Osztály tájékoztatta a BM III/II-11. Osztályt, az információt megküldi a Tolna Megyei RFK III/II. Osztályának;

- kapcsolatunkban további feladatokat határoznak meg B. J-fel kapcsolatban.

Jóváhagyom:

dr. Cseszregi József r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Módok Árpád r. alezredes
ért. és táj. tiszt

Hajdú-Bihar megye

1989. április 1.

XIII. 1989. április 1. (15)

AK 12-13

Az „Empirikus” fn. bizalmas nyomozás során „Pragmatikus” fn. aok. „Empirikus L” fn. célszeméllyel együtt 1989. márc. 24-én kiutazott az X-200-as országba „Empirikus” fn. célszemélyhez. Beszámoltatása során megerősítést nyert, hogy a területünkön felderített ellenséges rezidentúrát az X-200-as ország katonai hírszerzése hozta létre és működteti. A rezidentúra tagjaival, azok kiutazásának hiányában a kapcsolatot szüneteltették, mert elmondásuk szerint 1988-ban egy „miniszteri szintű” találkozón a magyar fél felvetette, hogy tudomásuk van arról, hogy magyar katonai egyenruhákat szereznek be. Az operatív helyzet értékelése során megállapították, hogy ilyen feladata csak ennek a rezidentúrának volt, értékelésük szerint a magyar elhárításnak tudomása van erről a vonalról. Az aok.-ot megnyugtatták, hogy ő és „Empirikus L” csoportos úton volt náluk, a csoportban ott volt a magyar elhárítás embere.

Az aok.-ot „Empirikus”-tól továbbfoglalkoztatásra két valószínű hírszerző tiszt vette át, „Empirikus L”-el a kapcsolatot továbbra is „Empirikus” tartja.

A kapcsolattartás a jövőben, csak személyes kiutazásuk alkalmával realizálódik. „Empirikus L” és az aok. feladata is információszerzés a Debrecenben állomásozó szovjet katonai alakulatok, elsősorban a katonai repülőtér irányában.

Kint tartózkodásuk során pénz és természetbeli dotációt kaptak. „Empirikus”-al kapcsolatban, annak főnöke részére elhangzott, hogy nem jöhet Magyarországra, mert a magyar határon listán van.

„Empirikus” utazási korlátozásának indoklása valószínűsíti, hogy a hírszerző szerv az átlépés helyéül szolgáló magyar határállomáson ügynököt foglalkoztat.

Intézkedés:

- az információt a bizalmas nyomozás során használjuk fel, melyről a BM III/II-12. és BM III/II-11. Osztályokat tájékoztattuk;
- javaslatot teszünk a bizalmas nyomozás befejezésére, melynek módját a BM III/1. és BM III/II-12. Osztályokkal közösen dolgozzuk ki.

1989. április 10.

Szám: R-5/28-4/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIII. 1989. április 10. (16)

1. HMB 12-12

A Szabad Demokraták Szövetsége debreceni szervezetének koordinálásával 1989. április 12-re a helyi alternatív szervezetek, pártok (MDK, FIDESZ, TDDSZ, FKGP, [M]SZDP) az MDF kirekesztésével alternatív kerekasztal megbeszélést terveznek.

A megbeszélés célja a választásokon történő egységes fellépés érdekében egy „ellenzési blokk”, illetve amennyiben az elnevezés nem kerül elfogadásra, egy „demokratikus blokk” létrehozása.

Intézkedés:

- az információt ügyeleti rendszerben, illetve a BM III/III-4. Osztálynak jelentettük;
- a megbeszélésen résztvevő hálózati személyt eligazítottuk újabb információszerezésre.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. április 26.

XIII. 1989. április 26. (17)

K/3 12-12

A Szociáldemokrata Ifjúsági Kör képviselőjében Diczházi Bertalan, Gulyás Mihály és Vígh István levélben felhívással fordult három debreceni országgyűlési képviselőhöz. Tájékoztatják a képviselőket, hogy ismereteik szerint az országgyűlés 1989. májusában-júniusában tárgyalja az átalakulási, valamint a szövetkezeti törvényt, ezért felhívják a figyelmüket, hogy az átalakulási törvénytervezet vitája során – első olvasásban – a tulajdonreform tartalmáról rendezzenek tanácskozást.

Közlük, hogy a Szociáldemokrata Ifjúsági Kör egy olyan tulajdonreformot támogat, amelyben az állami tulajdon fölötti végső rendelkezés és haszonélvezet részvények formájában kerül az állampolgárok kezébe. Támogatják Siklaky István és társai elképzelését (mely megtalálható a Magyar Nemzet 1989. március 21-i számában).

Végezetül a Szociáldemokrata Ifjúsági Kör kéri a képviselőket, hogy az átalakulási törvény parlamenti vitájának előkészítése során fontolják meg a kör alternatíváját.

Megjegyzés: a Szociáldemokrata Ifjúsági Kör által küldött „K” anyagon feladóként a Budapest, [...] 1111. cím szerepel.

Intézkedés:

- a fenti információt a BM III/III. csoportfőnökségi információs rendszerbe leadtuk, ill. a BM III/III-2/a. alosztályt szóban tájékoztattuk.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 2.

Szám: R-5/28-4/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIII. 1989. június 2. (18)

ASZA 12-12

Hajdúböszörményi Rendőrkapitányság tájékoztatása alapján jutott tudomásunkra, hogy az „Erdős” fn. bizalmas nyomozás célszemélye, B. Z. Hajdúböszörmény, [...] szám alatti lakos ellen súlyos testi sértés büntett elkövetésének alapos gyanúja miatt eljárást folytatnak. Tájékoztatta szervünket a társrendőri szerv arról is, hogy a sértett meghallgatásakor elmondta, hogy B-nél a lakását géppisztoly lőszer és szovjet katonai pisztoly is látott.

A fentieknek megfelelően az illetékes rendőri szervvel együttműködve 1989. június 1-én B. Z. állandó lakásán házkutatás lett foganatosítva, mely során lefoglalásra került 36 db géppisztoly lőszer, 7 db géppuska lőszer hevederrel, valamint 1 db gépágyú lőszer.

Intézkedés:

- B. Z. ügyében a további eljárás őrizetbe vétel mellett folyik;
- az információról tájékoztattuk a BM III/III-3. Osztályát.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 15.

Szám: R-5/28-4/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIII. 1989. június 15-én (19)

HMB 12-12

Dr. Habsburg Ottó – aki a debreceni alternatív szervezetek meghívására – látogat Debrecenbe, programja a következő:

1989. június 20-án kb. 17.00 órakor érkezik Debrecenbe.

Az MDF és más alternatív szervezetek képviselői fogadják. Ezt követően elfoglalja szállását (Debrecen Aranybika Szálloda, elnöki lakosztály, összesen 3 fő). Kb. 18.00 órakor látogatást tesz a Debreceni Orvostudományi Egyetemen. 19.00 órakor a debreceni szabadtéri színpadon (rossz idő esetén a KLTE díszudvarán) találkozik az érdeklődőkkel. A találkozót követően az alternatív szervezetek képviselőivel folytat megbeszélést. 1989. június 21-én reggel látogatást tesz a Debreceni Református Nagytemplomban, majd 10.00 órakor a Hortobágyra utazik, ahol programot szerveztek számára.

Intézkedés:

- az információt lejelentjük a BM III/III. Csoportfőnökségre.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 23.

XIII. 1989. június 23. (20)

1. HMB 12-13

1989. június 22-én 13 óra 20 perckor Hajdúhadháztégláson a szovjet katonai tábor közvetlen bejáratáig hajtott, majd a bejáratnál megfordult a DT 01-70 forgalmi rendszámú barna színű terepjáró gépkocsi 2 fő – 1 fiatal férfi és 1 fiatal nő – utassal. Mindkét személy sportöltözetben volt, a nő vezette a gépkocsit.

Megjegyzés. Hajdúhadháztéglás vasútállomáson jelenleg folyamatban van egy 6 vagonból álló hadianyag szerelvény kirakodása.

Intézkedés:

- az információt megküldjük a BM III/II-9. és III/II-3. Osztályoknak, valamint az operatív helyzet értékeléséhez használjuk fel.

2. TK 12-13

1989. június 22-én 09 óra 55 perckor Debrecenben a szovjet katonai repülőtér mögött vezető műúton megjelent a WD 11001 forgalmi rendszámú szürke színű Opel típusú személygépkocsi 2 férfi utassal. A repülőtér mellett megállva kb. 5–8 percet figyelték az objektumot, majd Debrecen belvárosa felé elhajtottak.

Megjegyzés: a fenti rendszámú szgk. az Ausztriába akkreditált belga katonai attasé gépkocsija.

Intézkedés:

- az információt megküldjük a BM III/II-9. és BM III/II-3. Osztályoknak, valamint az operatív helyzet értékeléséhez használjuk fel.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 29.

Szám: R-5/28-4/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIII. 1989. június 29. (21)

HMB 12-13

A „Volt Politikai Foglyok Bajtársi Szövetsége Nyugati László Társaság” levélben tájékoztatta a református egyházat programjáról. A program az alábbi lényeges kitételeket tartalmazza.

A „Volt Politikai Foglyok Bajtársi Szövetsége Nyugati László Társaság” önmagát az 1956-ban alakult társaság jogfolytonos utódjának tartja.

Felhívják mindazokat, akik 1956-os szövetségnek tagjai voltak, gyűrjék le félelmüket, mely él bennük és keressék egymást. Felhívják mindazokat, akik 1944 őszétől bármilyen konfliktusba kerültek a kommunista hatalmi terrortal, csatlakozzanak

szövetségükhöz. A kommunisták által irányított hatalom elismerte, hogy voltak törvénytelen bírói eljárások, de ezeket csak 1962-ig bezárólag fogadják el. Követelik, hogy a hivatalos mindenkori hatalom ismerje el, hogy 1962 óta is történtek aljas indítékú, pártterror irányításával igazságtalan perek.

Követelik annak elismerését, hogy a kommunista hatalomátvétel óta valamennyi politikai jellegű, politikai szempontok szerint bünvádi eljárás történt munkahelyen vagy bíróságon, törvénytelen volt. Valamennyi politikai üldözött számára követelik erkölcsi és anyagi elégtétel megadását. Szükségfeladatának érzi, hogy éberrel őrködjön a magyar politikai mozgások felett. A szövetség jogot formál arra, hogy valamennyi felmerülő zavaros ügyet, eljárást, mely a politikába vezető személyeket érint, akár magánéletben, akár közösségi életben, nyilvánosságra hozza.

Politikai pártállásukban nem korlátozzák tagjaikat, de fasiszta vagy kommunista ideológiai pártokban való részvétel a szövetségi tagság elvesztését vonja maga után. Követelik továbbá, hogy a hírhedt kistarcsai internálótábort adják át egyházi gimnázium részére. Pálos rend visszaállítását és más egyházi iskolák, intézmények visszaállítását követelik.

Közlük azt is, járják az országot, felvilágosító és információszerző feladattal. Szívesen tartanának előadást, gyűlést Debrecenben is.

Aláírások: 1. Pankovits Gyula elnök, Bp. XIII. ker. [...]
2. Berényi L. Gábor, Bp. 1162 [...]

Intézkedés:

- a keletkezett anyag másolatát megküldjük a BM III/III-3. Osztálynak.

Benke Gábor r. alezredes
főkapitány áb. helyettes

Durkó Zoltán r. fhdgy.
értékelő tiszt

Heves megye

1989. április 7.

Száma: 22-2-16/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. április 7-én (16)

1. K/3 12-12

Az olaszországi Radikális Párt következő kongresszusát április 22–26. között Budapesten tartja. Ezt megelőzően április 7-én 18.00 órakor a Budapest, Bajcsy-Zs. u. 12. sz. alatti nemzetközi kereskedelmi központban nyilvános nagygyűlést tartanak a párt kezdeményezéséről, a kongresszusi előkészületekről, a kongresszusi vita főbb témaköréről. A nagygyűlésen jelen lesz Sergio Stanzani, a párt titkára, Paolo Vigevano gazdasági felelős és Marco Panella radikális vezető. A nagygyűlésre párbeszéd és eszmecsere céljából Adalaide Aglietta és Veres Péter meghívtak egy 19 éves egri lakost.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

2. K/3 12-12

A volt bencés szerzetesrend tagjai április 13-án ismeretlen helyen tanácskozást tartanak a rend legális működésének kérdéseiről. Tamás utónevű magyarországi főnökük a közelmúltban ez ügyben járt a rend világi főnökénél, a generálisnál. A volt szerzetesek között megoszlanak a vélemények az újbóli szervezetszerű működésről. legfőbb gondnak a szerzetesi utánpótlást tartják, amellett, hogy a rend működéséhez szükséges anyagi feltételek sincsenek meg.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1. Osztályt.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette: Gelencsér Géza r. szds.
ért. táj. ti.

1989. április 14.

Száma: 22-2-17/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. április 14. (17)

1. K/3 12-12

A Magyar Demokrata Fórum gödöllői szervezete nevében Tóth Béla (?) felhívással fordult az MDF egri, gyöngyösi, hatvani csoportjaihoz, hogy csatlakozzanak az április 22-én 12 órára a Pénzügyminisztérium épülete előtt szervezett autópálya használati díj bevezetése ellen tiltakozó tömegdemonstrációhoz. Kéri, hogy az akcióban résztvevők gépkocsival közelítsék meg a József nádor teret, ahol 9 órától 10 és 20 filléreseket gyűjtenek a költségvetés hiányának „csökkentése” érdekében. A szervezők a terv szerint 12 óra után a minisztérium képviselőinek átadják a tiltakozó petícióval együtt az összegyűlt aprópénzt. Pontban a déli harangszókor félperces kürtöléssel fejeznék ki egyet nem értésüket a kormány pénzügyi politikájával szemben.

Az érdeklődők részletesebb információkat Kecskeméti Győző, Gödöllő, [...] telefonszámon kaphatnak.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette: Gelencsér Géza r. szds.
ért. táj. ti.

1989. április 17.

Száma: 22-2-18/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. április 17-én (18)

1. K/3 12-12

A Magyar Tudományos Akadémia Soros Alapítvány Bizottsága (Budapest, Pf. 14. 1525) pályázati felhívást hirdetett meg az alternatív szervezetek között. Tájékoztatójában felhívja a figyelmet arra, hogy a Soros alapítvány azokat a demokratikus szervezeteket kívánja támogatni, akik a helyi és országos közélet demokratikus megújításában részt kívánnak venni. A támogatás formája technikai felszerelések, működési költségek fedezése. A pályázatban pártok nem vehetnek részt. A felhívásból kapott a gyöngyösi Bajza Egyesület is.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

2. K/3 12-12

Az MDF ifjúsági bizottsága értesíti vidéki szervezeteit, hogy a „Kiáltó Szó” c. erdélyi szamizdat folyóirat magyarországi terjesztését az országos gyűlésen kinyilvánított közakartnak megfelelően vállalta. Az újságot Sipkovszky Rozália Budapest, 1146. [...] sz. alatti lakosnál lehet megrendelni.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

3. K/3 12-12

A „Németh László Népfőiskola” meghívókat küldött hallgatóinak, valamint érdeklődő egyetemistáknak, főiskolásoknak, a soproni Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola óvónőképző intézetében április 21–23-ra szervezett találkozóra. A tanácskozás fő célja, hogy megalakítják a „fiatal népfőiskolások társaság”-át. A társaság „integráló szerepet szeretne betölteni a népiskolákkal kapcsolatban álló közép- és felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint a fiatal pályakezdő értelmiségiek között”. A meghívókat Rónai Judit, a Németh László Népfőiskola vezetője és Szemerei Péter, a Bibó István Szakkollégium képviselője írta alá.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

készítette: Gelencsér Géza r. szds.
ért. táj. ti.

1989. április 21.

Száma: 22-2-19/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezéssig)

XIV. 1989. április 21-én (19)

1. K/3 12-14

Az MDF 4. sz. körlevelében értesített vidéki szervezeteit az elnökség országos gyűlés óta tartott két tanácskozásának napirendjeiről, valamint személyi kérdésekben hozott döntéseiről: a központi ügyviteli irodájuk május 1-től fog működni. Vezetője Regős Helga. Az iroda címe: Budapest, 1066. Ó u. 8–10. sz. Az MDF elnöksége április 29-re összehívta az MDF választmányt. A helyi csoportokkal, szervezetekkel való koordinációs kapcsolattartást az elnökség megbízása alapján dr. Furmann Imre miskolci (Borsod, Heves, Nógrád, Szabolcs-Szatmár, Hajdú megyék) Szabó Tamás veszprémi (Baranya, Zala, Somogy, Tolna megyék), dr. Kozma Huba kiskunmajsai (Csongrád, Bács-Kiskun, Szolnok, Békés megyék), Keresztes Sándor győri (Fejér, Komárom, Vas, Győr-Sopron, Veszprém megyék), Kulin Ferenc budakalászi lakost Pest megye és Budapest területén.

A Fórum országos elnöksége, valamint „Infórum” szervezete kéri az MDF csoportokat, hogy küldjék meg április 28-ig a március 15-i ünnepi beszédeket, amelyeket vidéken mondtak el az MDF képviselői. Ezeket könyv alakjában szeretnék megjelentetni. Az országos elnökség meghívókat küldött a helyi szervezeteknek az MDF ideiglenes egészségügyi munkabizottsága szervezésében április 22-én a SOTE elméleti tömb „zöld” előadótermében tartandó „egészségügyi fórum”-ára. Itt megvitatják az MDF egészségügyi programtervezetét és megválasztják az egészségügyi munkabizottságot.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

2. K/3 12-14

A Debrecenben egyesületként megalakult „Magyar Demokrata Klub” elnöke, Albert János [...] Debrecen, [...] sz. alatti lakos felhívással fordult az MDF egri, gyöngyösi, kerecsendi

csoportjaihoz, hogy csatlakozzanak a klubhoz. Az egyesület alapszabályában kinyilvánítja azt az akaratát, hogy jogszabályi lehetőség esetén „Magyar Független Demokrata Párt”-tá alakul. Szórólapokon felhívást intézett az MDF csoportokhoz egy nemzeti alapítvány létrehozására is, melynek célja a „hazánkban létminimum alatt élő családok és állampolgárok segítése a demokratizálódás jegyében”.

A felhíváshoz már csatlakoztak a FIDESZ, a Gandhi, a Táncsics Mihály, az SZDSZ debreceni csoportjai. Nyitó ünnepséget tart az MDK Debrecenben április 30-án.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, valamint a Hajdú megyei III/III. Osztályt.

3. K/3 12-14

A „katonai szolgálatot megtagadók köre” tájékoztatta a körhöz tartozókat, hogy szekcióként csatlakozni kívánnak a WRI-hoz (a Háborúnak Ellenállók Internacionáléjához). Ebből a célból nyilatkozatot kívánnak közzé adni, amelynek elfogadását a kör tagjai aláírásukkal igazolnak.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

4. K/3 12-12

Dr. Nagy Csaba Attila, a Független Kisgazdapárt észak-dunántúli kerületének szervező titkára felhívással fordult az FKGP kerületi szervezeteihez, hogy a következő országos nagyválasztmányi ülés előtt hívják össze a kerületi vagy a megyei választmányokat. Javasolja, hogy a következő napirendként tárgyalják meg: címer, államforma, Bős-Nagymaros, világkiállítás, alkotmánytervezet, helyhatósági és országos választások, semlegesség és a Varsói Szerződést, KGST, magyar-román viszony, pártok állami támogatása, adótörvény, munkásörtség, pártok a munkahelyeken és a fegyveres testületekben, párttörvény, alkalmas-e a jelenlegi parlament az új alkotmány elfogadására stb. A választmányok összehívását azzal indokolja, hogy a párt egységét erősíteni kell, megakadályozni, hogy a március 25-i országos nagyválasztmányi ülésen történtek még egyszer ne fordulhassanak elő.

A felhívásnak eleget téve a közép-magyarországi pártkerület április 22-én Gyöngyösön megtartja választmányi ülését.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

készítette: Gelencsér Géza r. szds.
ért. táj. ti.

1989. április 24.

Száma: 22-2-20/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. április 24-én (20)

1. ATA 12-12

A Szabad Demokraták Szövetsége egeri szervezete meghívása alapján április 20-án 18.00 órától Eger város technikai házában előadást tartott dr. Kőszeg Ferenc, valamint kérdésekre adott választ ifj. Rajk László. A megjelent 150 főnyi, zömében értelmiségi hallgatóság előtt dr. Kőszeg lényegében az SZDSZ – amelyet pártnak nevezett – programtervezetéről beszélt, kitérve alkotmányjogi kérdésekre, tulajdonviszonyokra stb.

Mindezekről erős radikalizmus hangján beszélt. Előadását követően MDF tagok hozzá intézett kérdéseiből kitűnt, hogy több vonatkozásban az MDF nem ért egyet a Kőszeg által képviselt SZDSZ célkitűzésekkel.

A program Rajk Lászlónak feltett kérdések megválaszolásával folytatódott. Rajk kitérően nyilatkozott az apjával, illetve saját ellenzéki múltjával kapcsolatos provokatív kérdésekre. Kijelentette, hogy azért nem kíván részletesebben erről szólni, mivel apja szintén részt vett a koncepciós perekben, magának pedig nincs ellenzéki múltja, mert mindig aláírta a szamizdat anyagokat. Egy Szabó nevező andornaktályai lakatos kisiparos kérdésére, mi szerint vannak-e tapasztalataik a rendőrség levéllenőrzésére és telefonlehallgatására, Kőszegék azt válaszolták, hogy a levéllenőrzésre konkrét bizonyítékaik vannak, a telefonlehallgatásra nincsenek adataik. A rendezvény kb. 20.45 h-kor fejeződött be.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének;
- a kisiparos kilétét megállapítjuk.

2. K/3 12-12

A Magyar[országi] Szociáldemokrata Párt vidéki titkársága nevében Takács Imre országos szervező titkár az alábbi tartalmú tájékoztatót küldte az egri szervezetnek:

Ismereteik szerint néhány „Marosán fióknak” sikerült beépülni a budapesti szervezetbe. Céljuk a párt bomlasztása volt, amit hozzászólásaik alapján lehetett felismerni. Az ügyre az április 7-i budapesti végrehajtó bizottsági választás tett pontot. A testületet 330 küldött 11 ellenszavazattal, 16 tartózkodással választotta meg.

A vidéki pártszervezetek önállóan működnek. Megyei végrehajtó bizottságokat a megyei szervezetek választják meg. Amennyiben a 19 megyei, 7 törvényhatóságú városi szervezetek megalakulnak, összehívják a megyei küldöttgyűléseket. A megyei küldöttek választják meg a vidéki végrehajtó bizottságot. Ez a budapestivel együtt megválasztja az országos pártvezetőséget, amely ez év végén vagy 1990 elején tartandó pártkongresszusig lesz hivatva a párt ügyeit intézni.

A vidéki országos értekezletre előre láthatóan június hónapban kerül sor. A tömegtájékoztatásban tévesen jelent meg az a hír, hogy április 29-én Budapesten MSZDP gyűlés lesz. A hír valótlan.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét.

3. K/3 12-12

A „Biblia-szövetség” 1989. május 1-jén alakuló közgyűlését tartja Budapesten. A szövetség ideiglenes intéző bizottsága meghívókat küldött a lelkeseknek, amelyeken feltüntette a közgyűlés napirendjét, melyet a helyszínen Asztalos Zoltán fog ismertetni. Sipos Ete Álmos az alapszabály tervezetet, Alföldy Boruss Dezső a hitvallást ismerteti, majd a szövetség megalakulását, az alapszabály elfogadását követően vezetőséget, ellenőrző bizottságot, elnököt választanak.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, a BM III/III-1. Osztályt.

4. K/3 12-12

Kovács Félix Gyula egri lakost arról értesítette volt szerzetes társa, hogy a szentszék által kinevezett Takács Nándor Jusztin karmelita szerzetes április 12-re összehívta a betiltott rendek provinciálisát és hivatalosan közölte velük, hogy ismét megkezdhetik működésüket. A karmeliták már bejelentették igényüket az állam felé négy volt zárdájuk visszaadására. Javasolta Kovácsnak, hogy ők is azonnal cselekedjenek, a kériék vissza rendházaikat, mint ami Máriabesnyőn is van.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1. Osztályt.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Óvári István r. fhdgy.
főop. ti.

1989. május 5.

Száma: 22-2-21/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. május 5-én (21)

1. ASZA 12-12

1989. május 4-én 18.00 órakor Gyöngyösön a Fő téren, mintegy 1500–2000 fő részvételével nagyszabású, a Gyöngyösorosziban épülő Használt Akkumulátor Feldolgozó Üzem (HAF) ellenes tiltakozó tömeggyűlésre került sor. A rendezvény szervezésében a városban és környékén működő alternatív szervezetek mellett részt vettek a hivatalos szervek is. A Bajza Egyesület, az FKGP és a FIDESZ tagjai egy órával korábban a Vörös Hadsereg utcában gyülekeztek, s a 250–300 fős csoport HAF ellenes tiltakozó transzparenszekkel innen vonult a gyűlés helyszínére.

A gyűlésen felszólalt alternatív és hivatalos szervek képviselői egyhangúan az akkumulátor feldolgozó üzem építésének leállítása mellett foglaltak állást. Állásfoglalásukat írásban eljuttatták Németh Miklós miniszterelnöknek.

A demonstráció szélsőséges megnyilvánulásoktól mentesen, az építkezés leállítása melletti egységes fellépés jegyében 18.45 órakor ért véget.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Óvári István r. fhdgy.
főop. ti.

1989. május 24.

Száma: 22-2-22/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. május 24-én (22)

1. K/3 12-14

„Önálló, szabad és nagykorú egyházat” jelszóval 84 tarnaörsi és 84 erki római katolikus hívő felhívást intézett a Békés megyei Kétsoprony község rk. plébánosához, valamint az egyházközség híveihez, hogy csatlakozzanak az alábbi követelésekhez:

1. Mielőbb hozzák nyilvánosságra az 1964-es MNK–Vatikán közti részmegállapodás teljes szövegét.

2. Vizsgálják meg miért nem került sor az elmúlt 25 év során a jegyzőkönyvben foglalt vitás kérdések átfogó és kielégítő rendezésére.

3. Helyezzék hatályon kívül a dokumentum mindazon pontjait, amelyek közvetlenül, vagy következményeiben (pl. korábbi, vagy későbbi állami intézkedések legalizálhatósága folytán) hátrányosnak bizonyultak az egyházra nézve.

4. Vizsgálják felül a megállapodás teljes szövegét.

A felhívást aláírók támogatni kívánják a Magyar Katolikus Püspöki Kart az egyház és állam viszonyának rendezésére és a belső egyházi megújulás feltételeinek megteremtésére vonatkozó erőfeszítéseiben.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét, valamint a BM III/III-1. Osztályt.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. május 26.

Száma: 22-2-23/1989.

Szigorúan titkos!

XIV. 1989. május 26-án (23)

1. ER 12-12

A FIDESZ egri csoportja a következőkről értesítette az egri városi rendőrkapitányságot:

„Az 1989. évi III. törvény 6. §-a alapján bejelentjük, hogy 1989. május 31-én délután 3-tól este 19 óráig békés – egy helyben maradó – összejövetelt (ülésztrájkot) tartunk Eger Telekessy út 2. sz. előtt kb. 30 m²-es térségben úgy, hogy rendező szerveink által garantáltan biztosítjuk a rendet, azt, hogy alkotmányellenes cselekmények ne történjenek, továbbá azt, hogy biztosított maradjon a közintézményekbe történő ki- és bejárás. Az utcai személy- és gépjárműforgalom. A rendezvény célja: követelni az elkövetkező választásokon induló pártok anyagi és vagyon esélyegyenlőségének megteremtését, ezen belül követelni az MSZMP és a volt KISZ vagyonának zárolását, illetve a feloszlását. Konkrétan követelni fogjuk a volt Heves megyei KISZ bizottság és a volt KISZ KB között létrejött adás-vételi szerződések megsemmisítését. A rendezvényen várhatóan 20–30 fő vesz részt. A zavartalanságot 5 fő rendező biztosítja.”

A beadványt Csoma Lajos főiskolai hallgató, a csoport szóvivője írta alá.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. május 29.

Száma: 22-2-24/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV., 1989. május 29-én (24)

1. K/3 12-14

A Független Kisgazdapárt ideiglenes intéző bizottsága valamint operatív bizottsága nevében Faludi Sándor pásztói, Fazekas Gyula gyöngyösi lakosok értesítették az FKGP valamennyi helyi szervezetének vezetőségeit, hogy a június 3–4-én Érden tartandó nagyválasztmány előkészítéseként a jelölő bizottsági tagok május 27-én Budapesten, a Kisrablót Étteremben jöjjenek össze és beszéljék meg a feladatokat.

A nagyválasztmány tanácskozása előtt június 1-jén nemzetközi sajtótájékoztatót tart az operatív bizottság. Tagjain kívül részt vesz Vörös Vince pártelnök, továbbá Nagy

Ferenc, Szamosvári György és Dragon Pál intéző bizottsági tagok, valamint az FKGP lapján, a „Kis Újságot” kiadó Press-Art osztrák-magyar vegyes vállalat ügyvezető igazgatója. A sajtótájékoztatón bemutatják az újság első számát.

A nagyválasztmány ülésére külföldről meghívják az osztrák néppárt, valamint a lengyel Szolidaritás Szakszervezet képviselőit, valamint a hazai „Ellenzéki Kerekasztalban” résztvevő szövetségeseket. Az intéző és operatív bizottság határozatot hozott a II. országos nagyválasztmány előkészítésének elveiről és feladatairól.

Intézkedés:

- az információt jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 2.

Száma: 22-2-25/1989.

XIV. 1989. június 2-án (25)

Szigorúan titkos!

1. ASZA 12-12

A 23/1. számú jelentésben szereplő információval kapcsolatosan jelentjük, hogy a FIDESZ egri csoportja a bejelentett időben megtartotta ülősztrájkját a megyei MSZMP székház előtti parkolóban. A megjelent 25–30 FIDESZ-es „mi itt kint ingyen ülünk és ti ott bent?”, „párt és a KISZ romlásba visz”, „ki a munkahelyekről a párttal!” szövegű transzparenssekkel fejezték ki az ülősztrájk célját. A helyszínen megjelentek a városi kábel-TV és a megyei lap, a Népújság tudósítói, akik interjút készítettek a sztrájkolókkal. Az előzetes bejelentésnek megfelelően 19 órakor a helyszínről a FIDESZ-esek eltávoztak, incidens nem történt. Az ülősztrájk különösebb érdeklődést nem váltott ki a járőrelőkben, akik általában gúnyos megjegyzésekkel illették a fiatalokat.

Intézkedés:

- az információt jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 7.

Száma: 22-2-26/1989.

XIV. 1989. június 7-én (26)

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

1. ER 12-13

Az „Egri Diák-Pedagógus Liga” tiltakozást rendez a „megölt kínai diákokért” 1989. VI. 9-én 9 órától 10-én 19 óráig. A rendezvényen résztvevők várható létszáma 20–150 fő. A rendezvényt 6 fő rendező biztosítja. A megadott időpontban az „ülő- és éhségstrájkot” az egri ifjúsági ház előtt kívánják megtartani. A szervezők Szabó László és Szabó Zsolt nevű egri középiskolai diákok. A szervezet a megszűnt KISZ helyébe szerepet vállaló alternatív szervezetek egyike.

Intézkedés:

- az információt jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

2. K/3 12-14

Az MDF szegedi és hódmezővásárhelyi szervezetei, valamint a Petőfi Művelődési Központ „Nagy Imre emlékestet” rendez június 8-án a hódmezővásárhelyi Petőfi Művelődési Központban, valamint június 9-én a szegedi Nemzeti Színházban. Emlékbeszédet mond Tóbiás Áron, rendező Sík Ferenc. A rendezvény bevételét a „Nagy Imre Alapítvány” javára ajánlják fel.

Intézkedés:

- az információt jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 9.

Száma: 22-2-27/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 9-én (27)

1. K/3 12-14

A FIDESZ miskolci szervezete nevében Juga György miskolci lakos arról tájékoztatta a Heves megyei csoportokat, hogy a FIDESZ nagyobb mennyiségű pénzt kap, amelyből több vidéki iroda megnyitását tudnák finanszírozni. Elképzeléseik szerint megoldható lenne egy észak-magyarországi FIDESZ iroda miskolci székhelyű működtetése, amelyben Heves, Nógrád, Szabolcs és Hajdú megyei szervezetek kapcsolódnának. Miskolcon erre a feltételek megvannak, és biztosítani tudnák a helyi csoportok és a központ közötti gyors információcserét. Javaslatukra választ várnak.

Intézkedés:

- az információt ellenőrizzük az érintett megyék III/III. Osztályain.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 12.

Száma: 22-2-28/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 12-én (28)

1. HMB 12-14

HMB 12-4

A június 16-i Nagy Imre temetést megelőzően az MDF gyöngyösi szervezete, valamint a helyi Bajza József Egyesület június 12-re a városi művelődési központba emlékműsort szervezett. (A részletekről nincsenek bővebb információk.)

Az MDF hatvani szervezete június 16-án a város temetőjében megkoszorúzza az 56-os események következtében elhunyt és ott eltemetett személyek sírját. Az említett városi MDF vezetőségek felhívták tagságukat, hogy minél nagyobb számban vegyenek részt Nagy Imre temetésén.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III-7. osztálynak.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 13.

Száma: 22-2-29/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 13-án (29)

1. ASZA 12-12

A HNF Hatvan Városi Bizottsága, az MSZMP reformköre, az MDF és a közművelődési egyesület közös utazást szervez június 16-án Nagy Imre és sorstársai temetésére. Akik csatlakozni kívánnak, azok június 16-án gyülekeznek 5.30 perckor a hatvani MÁV pályaudvaron az 5 óra 55 perckor induló személyvonathoz. Azok, akik más módon utaznak a fővárosba, a Keleti pályaudvaron várják be a fél nyolckor vonattal érkezőket, hogy együtt vonulhassanak a Hősök terére. A szervezők ezt a tájékoztatást leközlítették a Heves megyei Népújsággal.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

2. TA 12-14

Egyházi körökből származó információ szerint – előttünk még nem ismert szervezők – a Nagy Imre temetéssel összefüggően az egri Bazilikában június 17-én 16 órakor tartandó „emlékmisére”, valamint az azt követő temetőbeli koszorúzásra mozgósítják a közvéleményt. Az előzetes elképzelések szerint a misét követően végig vonulnak a város főutcáján, majd a temetőbe érve megkoszorúzzák a hősök emlékművét és gyertyákat gyújtanak. Az eseményről tájékoztatták az Egri Újság szerkesztőségét.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 14.

Száma: 22-2-30/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 14-én (30)

1. ER 12-12

A 29/2. sz. jelentés kiegészítése: június 13-án az MDF egri szervezetének képviselői az alábbi írásos bejelentést tették: 1989. június 16-án Egerben a ciszter templomtól több belvárosi utcát érintve – ezeket konkrétan megjelölték – a hatvani temetőhöz kívánnak vonulni, ahol megemlékeznek és gyertyát gyújtanak az 1956-os áldozatok tiszteletére.

A 20 órától 21.30 óráig tartandó demonstráció résztvevőinek számát -00-400²⁶ főben jelölték meg. A felvonulást 20 fős MDF-es rendezői gárda biztosítja.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III-7. Osztálynak.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 16.

Száma: 22-2-31/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 16-án (31)

1. ER 12-12

Ismeretlen – hangjáról ítélve idősebb korú férfi – június 16-án 10.43 h-kor telefonon bejelentést tett az egri rendőrkapitányság ügyeletére, mi szerint „5 perc múlva a pártbizottság épülete robbanni fog”.

A hívó telefonállomást nem sikerült azonosítani. A városi kapitányság állományából az ilyen esetekre kiképzett rendőrök átvizsgálták az épületet, azonban robbanószerkezetet, vagy robbantásra alkalmas más anyagot nem találtak.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III-7. Osztálynak.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 19.

Száma: 22-2-32/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XIV. 1989. június 19-én (32)

1. ASZA 12-12

Az MDF egri szervezetének szervezésében – a 30/1. számú jelentésben szereplő – demonstráció különösebb esemény nélkül, rendben lezajlott. A rendezvény kb. 100–120 fő részvételével a tervezettől korábban, 21 órakor fejeződött be.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III-7. Osztálynak.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 29.

Száma: 22-2-33/1989.

Szigorúan titkos!

(selejtezéssig)

XIV. 1989. június 29-én (33)

1. K/3 12-14

A Recski Szövetség elnöke, Kéri Kálmán és főtitkára, Zimányi Tibor értesítette a szövetség tagjait, hogy június 30-án 15.00 órától a Jurta Színházban a szövetség közgyűlést tart. Napirenden a recski tábor volt foglyainak rehabilitációja fog szerepelni.

Intézkedés:

- az információt jelentjük a BM III/III-7. Osztálynak.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

1989. június 30.

Száma: 22-2-34/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezéssig)

XIV. 1989. június 30. (34)

1. K/3 12-14

Az MSZDP Budapest IX. kerületi szervezetének vezetőségi tagjai Kiss Sándor arról tájékoztatta az egri szervezet titkárát, dr. Korompai Jánost, hogy július 3-án egy hírneves japán katonai szakértő vezetésével delegáció érkezik Magyarországra, amelynek tagjai tárgyalni kívánnak az MSZDP, az MDF és az SZDSZ vezetőivel.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Jóváhagyom:

Csivincsik János r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Készítette: Gelencsér Géza r. szds.
értékelő tiszt

Komárom megye

1989. április 1.

R-1/22-3/24/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. április 1. (24)

HMB 12-12

HÜ 12-12

Kapcsolatunk információja szerint a BZSBT környezetvédő csoportja és a Duna Kör által 1989. ápr. 3-ra Nagymarosra tervezett környezetvédelmi sétához az esztergomi FIDESZ, az MDF helyi szervezete, valamint az esztergomi kulturális egyesület is csatlakozott.

Esztergom forgalmas helyein plakátok jelentek meg „Esztergom is veszélyben van” felhívással. A három alternatív szervezet nevében felhívják a város lakosságát, hogy minél többen vegyenek részt a nagymarosi békés tüntetésen és követeljék a munkálatok azonnali leállítását, népszavazás elrendelését.

Dragon Pál szentendrei lakos arról nyilatkozott, hogy értesülései szerint Nagymarosra a Budapestről érkező különvonatról a helyi lakosok nem akarják engedni leszállni a tüntetőket. A tüntetést szervezők ezért Verőcemaroson, illetve dömösi átkelés vasúti megállóhelyen szállnak le és innen közelítik meg az építkezés munkagödkrét. Az osztrák építők már csütörtökön hazautaztak, mivel nem akarnak összetűzésbe kerülni a magyar tiltakozókkal.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-ség, Pest Megyei RFK áb. szerve szóban tájékoztatva.

láttam:

Nagy Lajos r. szds.
főkapitány áb. helyettese h.

Lengyel Ferenc. r. szds.

1989. április 5.

R-1/22-3/25/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. április 05. (25)

HÜ 12-13

Kapcsolatunk találkozott Dragon Pál szentendrei lakossal, a Független Kisgazdapárt volt főtitkárhelyettesével. Beszélgetésük során Dragon elmondta, hogy ő kezdeti időszakban anyagilag támogatta a párt újjászervezését. Később a kisgazdapárt régi vezetői, dr. Ravasz Károly és Pártay Tivadar úgy érezték, hogy a fiatalok kiveszik a kezükből a kezdeményezést, ezért az országos vezetőség nevében többek között őt és Bába Ivánt a pártból kizárták.

Kizárásukat az országos nagyválasztmány felülbírálta és visszaállította tagságukat.

Ezek után Dragon kijelentette, hogy csalódott a pártban, és nem kíván a továbbiakban a párt munkájában részt venni. Reális lehetőséget lát azonban arra, hogy egy keresztény szocialista vagy keresztény demokrata párt megalakításában részt vegyen. Ezt arra alapozza, hogy a szavazó jogosultsággal rendelkező lakosság jelentős része vallásos és ez nagy támogató tömeget jelentene.

A pártalapításra az előzetes megbeszélések megindultak, Dragon Pál barátján, dr. Strasser²⁷ Tibor ügyvéden keresztül felvette a kapcsolatot Kovács Tibor esztergomi örkanonokkal azzal, hogy elképzeléseiket támogassa dr. Paskai László esztergomi bíboros felé.

Dragon szerint ez a pártalapítás gondolata az alsó papság körében is népszerű és támogatásra talál.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget és a Pest Megyei RFK áb. szervét tájékoztatjuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. április 10.

R-1/22-3/26/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. április 10. (26)

K/3 12-12

Dr. Lik László nyugdíjas közigazgász, az MDF esztergomi szervezetének tagja, aki küldött volt az országos gyűlésen, az MDF elnökségének írt levelében kifogásolta az elnökség egyes tagjainak demokráciával ellentétes megnyilatkozásait, és intézkedéseit. Többek között:

- a választmányba nem a helyi szervek által ajánlottak közül jelöltek, hanem felülről határozták meg;
- a demokrácia semmibe vevésének csúcspontját Csurka István szavai jelentették: „nem adom a nevem semmiféle pártocskának... akinek más a véleménye, e falakon kívül a helye... a folyosói összeesküvés a bolsevik párt jellemzője, ezt itt nem fogjuk tűrni...”;
- kifogásolja továbbá, hogy többen, akik kértek, köztük az esztergomiak sem kaptak szót;
- az elnökség a párttá alakulást önkényesen vetette el, nem olvasták el a vidékiek jegyzőkönyveit, semmibe veszik a tagság akaratát;
- az elnökség képtelen elszakadni az elmúlt 40 évben másoknál tapasztalt manipulációs módszerektől – vagy kizárólag saját nézeteit tartja egyedül üdvöztetőnek és ennek érvényre juttatásához a legveszélyesebb finom eszközöktől sem riad vissza... stb.;
- az elnökség néhány tagja fennen hangoztatja, hogy többpártrendszer nélkül nincs kiút, de ugyanezen tagok mélyen lebecsülik a pártokat. Hol itt a logika?

Végül javasolja, hogy az elnökség most már dolgozza ki a párttá alakulás szervezeti feltételeit.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József r. alezredes

1989. április 13.

R-1/22-3/27/89.

IV. 1989. április 13. (27)

Szigorúan titkos!

K/3 12-12

Dr. M. K. Székesfehérvár [...] sz. alatti lakos, elmondása szerint nyugalmazott harangozó, [...] kifogásolta dr. Paskai László esztergomi bíborosnak, miszerint a BBC egyik adásában azt hallotta, hogy Paskai még, mint kalocsai koadjutor érsek Mindszentyről nyugaton állítólag azt nyilatkozta, hogy „ezt a súlyos keresztet, amit a magyar katolikus egyház még mindig cipel, tulajdonképpen Mindszenty rakta a magyar katolikus egyház vállára”. Ennek hallatán dr. M. K.-nak első spontán reakciója az volt, hogy így csak egy gyáva, karrierista zsidó nyilatkozhat, vagy Miklós Imre, illetve egy kommunista párttag, bár az utóbbiakról ezt nem tartja elképzelhetőnek, viszont ha egy magyar főpap nyilatkozik így, ezt biztos értékeli.

A továbbiakban elmondja, hogy ő Mindszentyvel egy időben volt politikai fogoly több ezer másokkal együtt, a tábornokoktól a jeltelen kubikosokig, a párttagoktól a zsidókig. Nekik akkor a börtönben Mindszenty erőt adó példakép volt.

Megjegyzés: mivel az anyag alkalmas dr. Paskai László negatív irányú befolyásolására, ezért kobzott.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt és a Fejér Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztattuk.

K/3 12-12

Az MDF ifjúsági bizottsága arról tájékoztatta Kálmán Attilát, az országos választmány tagját, az MDF tatai szervezetének vezetőjét, hogy 1989. április 16-án 09.30–16.00 óráig ifjúsági fórumot tartanak Budapesten a Közgazdasági Egyetem kollégiumának színháztermében, melyre az MDF szervezetektől 5-6 fiatalat várnak.

A fórum célja eljuttatni az MDF szellemiségét a fiatalokhoz. A fórum feladata lesz eldönteni, hogy a létrehozandó ifjúsági bizottságok a helyi MDF-ek csoportjai mellett működjenek-e, vagy pedig önálló szervezetként.

A továbbiakban arról tájékoztatják Kálmán Attilát, hogy a „Kiáltó Szó” című erdélyi szamizdat szerkesztői kinyilvánították, hogy az MDF szellemiségéhez tartozónak tartják magukat.

Intézkedés.

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

K/3 12-12

Ifj. dr. Marx Gyula az MDF zalaegerszegi szervezete vallás- és lelkiismereti szabadság munkacsoportja nevében arra kéri Paskai László bíborost, rajta keresztül a Magyar Katolikus Püspöki Kart, hogy támogassák az MDF március 12-én tartott első országos gyűlésén elhangzott javaslatot, mi szerint minden húsvét utáni hatodik vasárnapon tartsák meg az emlékezés és megbékélés napját.

Az emléknapon istentiszteletek keretében emlékezzenek meg a világháborúk áldozatairól, a haláltáborokban elpusztított zsidókról, elveszejtett cigányokról, a harcmezőn és fogolytáborokban elhunyt honfitársainkról és országunk XX. századi társadalmi katalizmáinak áldozatairól, függetlenül attól, hogy a barikád melyik oldalán veszítették életüket.

Dr. Marx tájékoztatja a bíborost, hogy a fenti kéréssel fordulnak más keresztény felekezetek vezetőihez, valamint az országgyűlés elnökéhez, a miniszterelnökhöz és az Elnöki Tanács elnökéhez azzal, hogy az országgyűlés időszakán valamilyen ünnepélyes gesztussal fogadja vissza a nemzetbe az eddig elhallgatott és kitesztelt áldozatokat.

Intézkedés:

- BM III/III-1. Osztályát, valamint a Zala Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztatjuk.

K/3 12-12

A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szövetsége²⁸ környezetvédő csoport szóvivője, Mangel Gyöngyi biológus elküldte az 1989. április 3-án Nagymaroson tartott tiltakozó tüntetésben elhangzott beszédet Sági József Esztergom, [...] sz. alatti lakosnak. Mangel arra kéri Ságit, hogy amennyiben további információcserére van szükséges és esetleg őket is tudja környezetvédelmi és vízlépcsővel kapcsolatos információkkal segíteni, akkor írjon és cseréljék ki információikat.

Intézkedés:

- BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

láttam:

Nagy Lajos r. szds.
főkapitány áb. helyettese h.

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. április 18.

R-1/22-3/28/89.

IV. 1989. április 18. (28)

Szigorúan titkos!

K/3 12-12

„N. F. Nagymaros” címmel az alábbi szövegű levél lett feladva, melynek aláírójaként „a Dunakanyarért aggódok” van megjelölve:

Te hazaáruló, fanyűvő gazember! A Dunakanyar gyöngyszemének felejthetetlen nyárfa soráért bűnhődnöd kell, rettegj te a természet szépségének gyilkosa. Ki vagy te, semmiházi?

Intézkedés:

- a levelet eredetben elkoboztuk;
- BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. április 24.

IV. 1989. április 24. (29)

K/3 12-12

M. K. nyugdíjas tanár esztergomi lakos „hátborzongató” esetként írja meg Cz. E. győri tanárnak, hogy egy magyar videós csoport (Péterfi András vezetésével) az erdélyi Atyhán – egy házszenelésről – készített felvételét a házigazdák kérése ellenére nagypénteken az MTV-ben „Békesség a háznak” címmel levetítették, amivel életveszélybe sodorták a szereplőket. A múlt héten már megérkezett a jelzés arról, hogy a „Szeku megkezdte tevékenységét Atyhán, segítség[et], mint írja, amit tudunk megtettünk. „Csoóriékon keresztül a német, angol és francia sajtó és rádió nyilvánosságát próbáljuk Atyhára irányítani”.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztattuk.

TK 12-13

Részt vett az 1989. március 27 – április 2. között az NSZK-beli Reichenauban megtartott Pax-Romana (KMÉM) 31. kongresszusán. A kongresszuson a hazai és külföldi előadók és felszólalók a jelenlegi magyarországi helyzettel, az egyház és az emigráció szerepével foglalkoztak.

Horváth Árpád luzerni pszichológus-teológus többek között hangoztatta, hogy a legfontosabb momentum az együttérzés és szolidaritás az otthoni változások iránt. Nagy a felelősség az írók, a szellemi emberek és főleg az egyházak vállán – az egyháznak intézményesen meg kell újulnia, s ez maga után vonja majd a közéletet is. Az emigráció feladat a tárgyilagos tájékozódás, majd a bölcs türelem légkörének hazafelé sugárzása, a tolarencia gyakorlata még az MSZMP-vel is – nem menteni akarja az otthoni levitézlett politikát, de minden erőszak tragédiát jelentene – mondotta.

Kende Péter 1945-től napjainkig terjedő történelmi áttekintésében jellemezte a magyarországi társadalmi folyamatokat – ami után kialakult a gazdasági, ideológiai-morális és politikai-nemzeti válság majd ezekről szól röviden, elemelve az okokat. A politikai nemzeti válság megoldására lehetségesnek tartotta a spanyol mintát – de sok függ a „keleti háttértől”.

Joó Rudolf, az MDF központi vezetőség tagja nemzeti kérdésekről beszélt, kárhoztatta a romániai magyarsággal kapcsolatos kádári politika évtizedeit. A hozzászólásokban ismertették a hazai és külföldi tiltakozásokat – a kintiek hiányolták, hogy a magyar kormány még mindig nem tesz meg mindent az erdélyi magyarok sorsa ügyében.

Lukács László pap – a Vigilia főszerkesztője – „Az egyház útkeresése a magyar válaszüton” címmel tartott előadást – szerinte az egyház 40 év alatt a lezüllesztés útjára

került. Jelenleg van az intézményes egyház és a földalatti egyház. Most folyamatban van lassú összeolvadásuk. Bátrabb, függetlenebb egyházi vezetés kellene. Bízunk abban, hogy az ÁEH megszűnik, a 30 éves állam ne oktassa a kétezer éves egyházat.

Bulkai Tamás, a budapesti Bokor-csoport képviselője hozzászólásában kifejtette „otthon nem az intézményes egyház látja el a hívők nevelését, hanem vallásos civilek nevelnek vallásos civileket”. Az „Új Ember”-nél jobban etikázik már a Népszabadság, stb. Lukács visszautasította a Bokros vádjait.

András Imre Bécsből azzal érvelt, hogy felesleges ütni a kisközösségi mozgalmakat, ez által csak nagyobb publicitást kapnak. A vitát Békés Gellért igyekezett szintézissel zárni.

Nyíri Tamás teológiai professzor „Egyház a mai magyar társadalomban” címmel tartott előadást. A családi élet válságának megoldására sürgős feladatnak tartotta a postmaterialis értékek megőrzését, erkölcs, társadalmi és munkamorál, a szellemi értékek megbecsülésért, növelését. Az egyházban legyen meg a kiengesztelődés a kis csoportok iránt, ami azután kiterjeszhető lenne az egész társadalmi életre is.

Kovács Zoltán (SZER) hozzászólásában kifejtette, legyen az egyház végre felnőtt státusban, érvényesítse társadalmi kiegyensúlyozó szerepét, éljenek a püspökök jogaikkal, ki kell zavarni az ÁEH-t a püspöki rezidenciákból, egyház centrikusak legyenek végre, s akkor a közélet is javulni fog.

Csengey Dénes (MDF) hozzászólása: helyesen tenné az egyház, ha végre bátran kimondaná, hogy nem kell állami gyámkodás, vegye vissza, követelje iskoláit és a szerzetesrendeket, s kérjen együttműködést az alternatív szervezetektől.

Endreffy Zoltán „A környezet válsága és a gondolkodás válsága” címmel tartott előadást, hatásosabb fellépést sürgetve a környezetrombolás ellen, ami ma már politikai feladat és minden népre kötelező. Megemlítette, hogy az új felfedezés a magfúziós energia felhasználás megoldást hozhat, amit nemcsak Amerikában, de Debrecenben is sikerült előállítani.

Egy beszélgetés során Kovács Zoltán (SZER) bemutatta Keresztesi Sándor volt Barankovics párti képviselőt és elmondta, hamarosan megszervezik ismét a Demokrata Néppártot – cél: leépíteni a hatalom monopóliumát. Az MSZMP történelmi veresége fennáll, de politikailag még nem szenvedett vereséget, s ha eszük van a pártban, fokozatos engedményekkel megmaradhatnak a politikai színpadon, mondta Keresztesi.

Dr. Sólyom László államjogász előadása „A szabadságjogok újrakodifikálása – remények és kétségek” címmel hangzott el. Többek között hangoztatta, vannak rejtett bombák, amik irritálják a társadalmat. A párt rengeteg állami vagyonra tette rá a kezét, aztán a népszámlálás, ami politikai fogódzót adhat, stb.

Farkas Beáta szegedi előadó témája a piacgazdaság és közigazdaság volt, amiben a sztálini viszonyokat bírálta, se tervezdálkodás, se piacgazdálkodás nincs ma Magyarországon, meg kell törni a nagyvállalatok monopóliumhelyzetét, átalakítva őket kis- és középvállalatokká.

Csengey Dénes (MDF) előadását „Elég-e csak a párt? A társadalom erkölcsi válsága” címmel tartotta meg. Hangsúlyozta: az írók adják a lelkeknek, a politikusoknak a megfelelő tájékoztatást. Az írók hatásának jellemezte a március 15-i százezres tömegmegmozdulást, amelynek során egyetlen virágágyat sem tapostak le. Erősen bírálta a Rákosi és kádári korszakot, a demokrácia hiányát. Úgy vélekedett, hogy a Nemzeti Kerekasztal nem fog többséget adni a hatalmon lévőknek a parlamenti választásokon. Mint mondotta: egyelőre „népfelkelés” kifejezéssel takarjuk a szovjet felelősséget 56-ért. A magyar tudatnak el kell jutni a felegyenesedéshez

Április 1-jén kerekasztal konferencia volt, ahol több kérdésre válaszoltak: az egyház legyen kiegyensúlyozó a társadalomban, álljon a változást követelők sorába. Csengey hangsúlyozta: otthon viselkedjék mindenki tulajdonosként, ha nem is párttag. A külföldi magyarság segítse elő hazánk Európához való csatlakozását. A párt nem próbáljon az emigráció segítségével regenerálódni.

A kongresszus légkörén érezhető volt, hogy az egyenes témák irritálólag hatottak a résztvevőkre, ennek ellenére az alaphangot a józan, türelmes megoldás keresése jellemezte a magyar kibontakozáshoz.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályát tájékoztattuk.

K/3 12-12

A Magyar Demokrata Fórum Komárom megyei szervezetei (az almásneszmélyi, komáromi, lábatlani, nyergesújfalui, tatai és tatabányai szervezetek) nyílt levélben fordultak a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsához, melyben tiltakoznak az ellen, hogy dr. Antalóczi Albertet tisztázatlan ügyei ellenére erkölcsi feddhetetlenséget kívánó pozícióba, a Központi Népi Ellenőrző Bizottság elnökhelyettesévé kinevezték. Szerintük az MSZMP megyei első titkáráként a neve etikailag kifogásolható ügyekben merült fel. Nem tisztázták a szerepét pl. az esztergomi Bástya Áruház botrányában, a kisbéri áramlopás eltussolásában, az autópálya-építéssel kapcsolatos tatabányai telekügyekben.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

1989. április 28.

R-1/22-3/30/89.

IV. 1989. április 28. (30)

Szigorúan titkos!

HMT 12-14

Beszélggett dr. Söröss Jenő orvossal, az esztergomi MDF vezetőségi tagjával, aki elmondta, hogy 1989. május 20-ra egy környezetvédelmi kiállítást és egy nagygyűlést akarnak tartani a helyi Petőfi Művelődési Központban – a vízlépcsőről szóló parlamenti vita idején.

Kérte kapcsolatunkat, hogy ismerősei körében szerezzen a Dunával kapcsolatos festményeket, grafikákat a kiállításra.

ASZA 12-12

Az MDF Duna menti területi szervezete 1989. május 3-ára a Nyergesújfalu, Viscosa Gyár művelődési házában nyilvános ünnepi közgyűlést hirdet, melynek Für Lajos az MDF országos elnökségének tagja lesz az előadója.

A szórólapon a jelzett szervezet általános programja is fel van tüntetve:

- településfejlesztés (helyi önkormányzat)
- környezetvédelem (BNV)
- oktatás (az egyházi iskolák támogatása, oktatási reform)
- szociálpolitika

További nyilvános rendezvények:

- május 16 Komárom: Csoóri Sándor est
- május 27. Tatabánya: megyei nagygyűlés.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt és az MSZMP megyei bizottságát tájékoztattuk.

ASZA 12-12

Az MDF és a FIDESZ tatabányai csoportja a helyi munkásotthonban külön tartják az alternatív május 1-jét.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József r. alezredes

1989. május 2.

R-1/22-3/31/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. május 2. (31)

TK 12-12

Május 1-jén Tatabányán ún. alternatív ünnepséget tartottak. Dr. Kálmán Attila, a tatai MDF vezetője kb. 30–40 fő előtt mondott beszédében hangsúlyozta, hogy sok még a rendezetlen kérdés, többek között az MDF működési feltételeinek javítása, mivel az MSZMP kezében jelentős értékek vannak – ez a helyzet tarthatatlan, ezen változtatni kell. Az MDF minden progresszív erővel együtt akar működni, így az MSZMP reformszármáyával is. Az ünnepség résztvevői között a „Megújulást, demokráciát, felemelkedést” című MDF szórólapokat osztogattak.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztattuk.

LBE 12-12

K. T. [...] kubikos és B. J. [...] a Kossuth Lajos Katonai Főiskola hallgatója 1989. április 30-án 22 óra 30 körüli időben Tatabánya belterületén kitépték a vörös zászlókat a nemzeti színű zászlók közül. Cselekményüket az ezt észlelő állampolgárok felszólítására, illetve a rendőrrjárőr közbelépésére hagyták abba. (4–6 zászlót téptek ki.)

Intézkedés:

- büntetőeljárásra katonai ügyészségnek átadva;
- BM III/III-3. Osztályt tájékoztattuk.

K/3 12-12

Szalontay Csaba mérnök az MDF tatabányai szervezete nevében egy felhívást küldött meg az American Hungáriás Federation²⁹ washingtoni címre. A felhívás tartalma: a helyi MDF szervezete kezdeményezi a Bős-Nagymaros vízlépcső ügyben népszavazást előkészítő megyei fórum megteremtését Tatabánya és esztergomi székhellyel. Egy mellékelt levélben pedig dr. Kazella Ignáctól, az Am[erikai Magyar] Sz[övetség] megbízottjától – a fenti ügyek intézéséhez való segítségnyújtásként – egy fénymásoló gép lízingdíjának fedezését kéri.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztályt tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József. r. alezredes

1989. május 3.

R-1/22-3/32/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. május 3. (32)

K/3 12-12

Dr. Kálmán Attila, a tatai MDF vezetője szervezete nevében arról tájékoztatja az MDF országos vezetőségét, hogy készítettek egy javaslatot, az igazságosabb nyugdíjrendszer kialakítására.

Javaslatuk az alábbi pontokat tartalmazzák:

1. A nyugdíjazást külön törvény szabályozza, melyet csak az országgyűlés hozhat meg és módosíthat.

2. A minimális nyugdíj összege a társadalmi minimum, maximális nyugdíj összege a társadalmi minimum négyszerese lehessen: a társadalmi minimum összegét a SZOT társadalmpolitikával foglalkozó kutatóintézete határozza meg.

3. Minden kiváltság megszüntetése, beleértve

- a kitüntetések után járó külön nyugdíjösszegeket,
- állami gépkocsi használatot,
- ingyenes, ill. jelképes térítésű üdülést,
- kiváltságos gyógykezeléseket, stb.

4. A magas nyugdíjak csökkentésével, valamint a kiváltságok megszüntetésével felszabadult összegek teljes mértékben az alacsony nyugdíjak emelésére fordítandók.

5. A kormány minisztertanácsi rendeletekkel vezette be az utóbbi évek nyugdíjmódosítását, így nincs akadálya annak, hogy az országgyűlés által meghozandó új nyugdíjtörvény életbelépéséig jelen javaslat szellemében a módosításokat megtegye.

6. Jelen javaslat nem érinti a biztosítótársaságoknál és pénzintézeteknél megköthető nyugdíjbiztosítás intézményrendszerét.

Kálmán Attila szerint ezen nyugdíjrendszer bevezetésére azért lenne szükség, mivel a magyar gazdaság jelenlegi súlyos helyzetében a társadalmi igazságosság érzete ezt megköveteli, az állami nyugdíjak területén igazságosabb és egyre észszerűbb elosztás érvényesüljön a költségvetés külön megterhelése nélkül.

Kálmán Attila a javaslat technikai végrehajtásának megvalósítását úgy képzei el, hogy az MDF országos elnökségén keresztül az anyagot vitára meg kell küldeni az Ellenzéki Kerekasztal minden résztvevőjének, beleértve a független szakszervezeteket is.

Az MDF országos elnöksége a vita alapján készítsen egy végleges javaslatot, mely javaslatot a legközelebbi országgyűlési ülészen interpellációként egy MDF tag, vagy egy szimpatizáns parlamenti képviselő terjessze be.

Az interpelláció esetleges elutasítása esetén az Ellenzéki Kerekasztal szervezetei kezdjék meg a javaslat támogatására az országos aláírásgyűjtési akciót.

Célként legalább félmillió aláírást kell kitűzni, mely aláírásokkal deputáció keresi fel az országgyűlés elnökét.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 4.

R-1/22-3/33/1989.

IV. 1989. május 4. (33)

Szigorúan titkos!

HÜ 12-12

Az MDF Duna menti területi szervezete 1989. május 3-án 18 órától Nyergesújfalun a Viscosa Gyár művelődési házában nyilvános gyűlést tartott, melynek előadója Für Lajos az MDF országos elnökségének tagja volt. A rendezvényen kb. 45–50 fő vett részt. Nagyrészt MDF tagok.

Für Lajos aktuális gazdasági, politikai kérdésekről tartott előadást, melynek során az alábbi főbb kérdésekre tért ki:

Gondjaink megoldásához elengedhetetlen az összefogás a külföldön élő magyarokkal, a többpártrendszer létrehozása, a demokrácia szélesítése.

Hangsúlyozta a szabad választások szükségességét, és hangot adott azon követelésüknek, hogy az MDF kapjon még nagyobb nyilvánosságot.

Éles hangon támadta a jelenlegi vezetőket, véleménye szerint a hibás döntéseket hozó vezetőket erkölcsileg felelősségre kell vonni. A jogi felelősségre vonástól óva intett, mert az újabb koncepciók perekhez vezethetnének.

A GNV-vel kapcsolatban kifejtette, hogy jobb most leállítani az építkezést, mint befejezni. A Független Jogászszövetség szerint a nemzetközi szerződéseket, különösebb hátrány nélkül fel lehet bontani.

Für Lajos 1956-ot egyértelműen forradalomként értékelte, melyet a hatalom a Szovjetunió segítségével fegyverrel nyomott el.

A gyűlésen bejelentették, hogy 1989. május 20-án Esztergomban az MDF szervezésében tiltakozó gyűlés lesz a GNV ellen. A pontos időt és helyet nem jelölték meg.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

ASZA 12-12

Tatán újjáalakult a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt, mely tagtoborzó gyűlését 1989. május 12-én 18.00 órakor tartja a Hazafias Népfront Tata, Görög hősök úti székházában.

Intézkedés:

- BM III/III. Csf.-séget tájékoztatjuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 8.

R-1/22-3/34/1989.

IV. 1989. május 08. (34)

Szigorúan titkos!

ER 12-12

1989. május 8-án 7.30-kor ismeretlen férfi távbeszélőn felhívta a tatabányai rendőrkapitányság ügyeletét a 07-es telefonszámon és az alábbiakat közölte:

Tatabánya II. Sárberki lakótelepen lévő 314. sz. szakmunkásképző iskolában bomba van elhelyezve, a közlést követően a vonal megszakadt.

A bejelentés után a városi rendőrkapitányság a helyszínt átvizsgálta, de robbanószerkezetet nem találtak.

Az iskola igazgatója a tanulók részére tanítási szünetet rendelt el. A kiesett munkanap helyett 1989. május 13-án szombaton lesz tanítás.

Intézkedés:

- a BM III/II. Csf.-séget tájékoztatjuk;

- az ismeretlen személy felderítésére az adatgyűjtést operatív úton végezzük.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 12.

IV. 1989. május 12. (36)³⁰

ASZA 12-12

1989. május 11-én 17 óra körül P. J. r. törzsszázlós, a megyei III/III. Osztály beosztottja postaládájában az OTP-től érkezett boríték mellett talált egy 10,5x5,5 cm-es papírdarabot, melyre grafitceruzával nyomtatott betűkkel az alábbi szöveg volt ráírva: Egy oldalán: „rohant zsarú”, másik oldalán teljesen nem kiolvasható szövegben az alábbi volt írva: „hidegre teszlek... vagy ... a ... bolond gyerekeid ha nem adsz 1.000.000 Ft-ot, P. Máj. 11-én írok egy új levelet hi hi hi hi.”

Megjegyzés: jelenleg még nem tisztázott, de P. J. feltevése szerint, illetve az írásból arra lehet következtetni, hogy esetleg az elkövető gyerek volt, de az sem kizárható, hogy a szöveget esetleg egy olyan személy írta, akivel, mint bűnügyi nyomozó korábban kapcsolatba került.

Intézkedés:

- BM III/III-3. Osztályt tájékoztattuk, a megyei bűnügyi osztály a szükséges intézkedést megteszi.

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 15.

R-1/22-3/36/89.

IV. 1989. május 15. (36)

Szigorúan titkos!

HMB 12-13

1989. május 12-én 35–40 fő részvételével tagtoborzó ülést tartott Tatán a Független Kisgazdapárt.

A helyi szervezet elnöke, Temesi György rövid áttekintést adott az FKP történetéről, hangsúlyozva a gazdaság teljes átalakításának fontosságát, valamint többször aláhúzta a párt jelszavát: „ökölbeszorított kéz helyett, nyitott tenyér”.

Dr. Nagy Csaba, az országos vezetőség tagja röviden ismertette az FKP programját, melyet sokszorosított propagandaanyagokon ki is osztottak.

Néhány főbb követelést kiemelt:

- a koronás régi címer visszaállítása;
- a köztársasági államforma deklarálása;
- a kiemelt nagyberuházások – pl. Bős-Nagymaros – azonnali leállítása;
- a védelmi kiadások radikális csökkentése;
- a HM és a BM pártoktól független politikamentessége,
- a munkásőrség azonnali felszámolása;

- a KGST-n belüli csereárak nyilvánossá tétele: (azt állították, hogy a KGST tagországoknak 1 kg sertéshúst 8 Ft, azaz nyolc forintnak megfelelő összegért adunk el);

- a nyugdíjak 20 ezer Ft-ban történő maximálása: az árak és a bérek közti egyensúly helyreállítása.

Dr. Nagy Csaba közölte még, hogy Győrben az FKP kezdeményezésére létrehozták a Demokratikus Akció Szövetséget, ami lényegében az Ellenzéki Kerekasztal.

Az összejövetelen az MDF helyi és a FIDESZ tatabányai képviselője az FKP-val való együttműködési készségüket fejezték ki.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. osztályt tájékoztattuk.

láttam:
Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József. r. alezredes

1989. május 16.

R-1/22-3/37/89.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. május 16. (37)

K/3 12-12

A kiscsoport megbízásából és nevében Szent Ferenc Budapest II., [...] sz. a[latt]i lakos egy emlékeztetőt küldött dr. Paskai László bíborosnak. Ebben – 32 pontban – különböző követelések vannak felsorolva. Többek között:

„Mint vallási közösség nem vonulunk ki vagy fel senkivel. Nem toljuk tömegeinkkel senkinek kátyúba rekedt politikai vagy gazdasági szekérét sem nemzeti, sem hazafias megmozdulásból.

Kiharcolni a katolikus többség részére minden vásár- és ünnepnap 10–11 közöttre, hogy a Kossuth adó egy órán át közvetítse a katolikus szentmisét.

Sürgősen bevezetni az egész országban a telefonos lelkipásztort.

Felszámolni a békepapi mozgalmat.

Új katolikus lapot indítani az Új ember és a Katolikus szó összevonásával.

Eltörölni az állami esküt, megszüntetni az ÁEH beleszólását az egyház belső ügyeibe.

Legyen kötelező az iskolai hitoktatás 14 éves korig.

Visszakövetelni a Manrézát és néhány szerzetesrendet visszaállítani.

A papnövendékeknek ne kelljen semmiféle – még alternatív – katonai szolgálatot sem teljesíteni, stb., végül a befejezés kérés: szeretnék, ha az emlékeztetőt szélesebb körben is megismerné a püspöki kar és a lelkeskedő papság.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztattuk.

láttam:
Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József r. alezredes

1989. május 17.

IV. 1989. május 17. (38)

HMB 12-14

Kapcsolatunk 1989. május 6-án hivatalos úton Bécsben tartózkodott, ennek során a Neubau kávéházban találkozott L. J. [...] nevű személlyel, aki 1969-ben jogellenesen Ausztriában maradt (BRFK III/II. Osztályán nyt.-ban szerepel.)

L. J. és a vele ott tartózkodó János keresztnévű férfi arra kérte kapcsolatunkat, hogy egy meg nem nevezett budapesti csoport részére géppisztolyok vásárlási lehetőségét mérje fel Magyarország területén.

A kéréstől kapcsolatunk teljes mértékben nem zárkózott el, ígéretet tett arra vonatkozóan, hogy megvizsgálja a fegyvervásárlási lehetőségeket.

1989. május 13-án ismételt találkozás során János ígéretet tett, hogy sikeres fegyvervásárlás esetén kapcsolatba hozza a budapesti csoport egyik tagjával, akivel a részletkérdéseket lerendezheti.

Megjegyzés: kapcsolatunk L. J. nevű személyt Ny. P. [...] üzleti kapcsolatán keresztül ismerte meg. Ny. szerepel a BRFK III/II. Osztály jogellenesen külföldön tartózkodó személyek nyt.-ban.

Intézkedés:

- a BM III/II-5. és a BM III/II-13. Osztályokat tájékoztattuk, s a szükséges intézkedéseket velük egyeztetve hajtjuk végre;
- kapcsolatunk részletes magatartási vonalát határoztuk meg.

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 18.

R-1/22-3/39/1989.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. május 18. (39)

K/3 12

K. L. költő Budapest, [...] sz. alatti lakos megküldte dr. Paskai László bíborosnak a Vallás és Közoktatási Minisztérium visszaállítására készített javaslatának másodpéldányát.

A javaslat szerint K. L. az oktatás és művelődésügy teljes megreformálását egy tiszta szellemű, mély erkölcsi értékrendre épülő Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium visszaállításával tartja megoldhatónak, mellyel együtt meg lehetne szüntetni az Állami Egyházügyi Hivatalt.

Szerinte az ifjúság nevelése az elmúlt évtizedekben nem jó irányban fejlődött, kialakult az erkölcsi nihilizmus, nagymértékben csökkentek a szülések száma, terjed a pornó, a ponyvairadalom, fel kell számolni a huliganizmust és a narkomániát.

Mindehhez tiszta jellemű pedagógusokra, erkölcsös művelődésügyi vezetőkre van szükség, akik a jó oktatásra és a nevelésre helyezik a hangsúlyt, nem pedig a tenyésztésre. Ez pedig csak a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium visszaállításával lehet megoldani.

Megjegyzés: K. L. közli a bíborossal, hogy a javaslat egy-egy példányát megküldte a Minisztertanács elnökének, és az Országgyűlés elnökének.

Intézkedés:

- BM III/III-1. Osztály tájékoztatjuk.

K/3 12-12

Wildmann János [...] arról tájékoztatja dr. Paskai László bíborost, hogy az Egyházfórum 4. számának (87/2.) dokumentációs rovatában több írást közöltek le egy budapesti közösségi ház létrehozására tett kezdeményezésről. A közlést követően jelentős adományok érkeztek svájci, német és osztrák személyektől, ill. báziscsoportoktól. Ezen adományok lehetővé tették, hogy a budapesti Szentlélek plébániához tartozó báziscsoport renoválni tudja a rendelkezésükre bocsátott házat.

Most viszont azt hallotta, hogy egyházi illetékesek el akarják venni a házat, és két kisebb lakást akarnak helyette adni. Wildmann János arra kéri a bíborost, hogy ha a hír igaz, akkor járjon közbe, hogy a döntést módosítsák.

A továbbiakban tájékoztatja a bíborost, hogy magyarországi katolikusokkal aláírási akciót indítottak az 1964-es, Vatikán és a magyar kormány közti megállapodás teljes szövegének nyilvánosságra hozatalára. Nem terveznek országos mozgalmat ezzel kapcsolatban, csak 2500 aláírás gyűjtése a cél, mely szimbolizálja a követelést.

Az aláírási ív egy példányát megküldte a bíborosnak, melyben követelik az 1964-es részmegállapodás teljes szövegének nyilvánosságra hozását, miért nem került sor a

jegyzőkönyvben foglaltak átfogó rendezésére, helyezték hatályon kívül azon részét a megállapodásnak, mely az egyházra nézve hátrányosnak bizonyultak, vizsgálják felül az egész megállapodás teljes szövegét.

Céljuk egy minden tekintetben önálló, szabad és nagykorú magyar katolikus egyház.

Megjegyzés: az aláírási íveket az alábbi címeken gyűjtik össze: Teológiai-pasztorációs Tanulmányok Magyar Központja. Pf. 241. CH-6000 Luzern 6. Rk. plébánia, Kétsoprony, Dózsa Gy. u. 10.

Az eredeti példányokat megküldik a vatikáni államtitkárságnak.

Intézkedés:

- BM III/III-1. osztályt tájékoztatjuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. május 19.

R-1/22-3/40/1989.

IV. 1989. május 19. (40)

Szigorúan titkos!

K/3 12-12

Az MDF debreceni szervezete azzal a kéréssel fordult dr. Paskai László bíboroshoz, hogy Nagy Imre temetését megelőző vasárnap, azaz június 14-én ökumenikus istentiszteleten emlékezzenek a nemezt nagy halottaira. Ezt a felhívást eljuttatták Magyarországon valamennyi tömeges befolyással rendelkező egyházhoz, és egyúttal felszólítják az ország minden gyülekezetét, hogy a temetés napján, annak időpontjában, szólaltassák meg harangjaikat az áldozatok emlékére.

Intézkedés:

- BM III/III-1. Osztályt tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József r. alezredes

1989. június 5.

R-1/22-3/41/1989.

IV. 1989. június 5. (41)

Szigorúan titkos!

HMB 12-12

1989. június 3-án az MDF Tatabányán ún. „munkásfórumot” rendezett. A 10.30-kor kezdődő rendezvényen kb. 150–170 fő volt jelen, többségében az idősebbek, ill. középkorúak köréből.

Az elnökségben dr. Bíró Zoltán, az MDF országos vezetőség ügyvivő elnöke, dr. Lengyel László, az MDF energiabizottságának vezetője, Olajos Csaba, a TIB képviselője, Ádám Róbert, Kálmán Attila, az MDF tatai szervezetének vezetője, az országos választmány tagja, egyben a fórum levezető elnöke foglalt helyet.

Dr. Bíró Zoltán előadásában kiemelte, hogy az MDF számára elengedhetetlen a munkástömegek megnyerése de ez ideig ilyen irányú erőfeszítéseik nem jártak sikerrel – szerinte azért mert félnek az emberek és nem megfelelő a nyilvánosság sem.

Ezt követően kinyilvánította az MDF azon követelését, hogy szeptemberre hozzák előre, illetve írják ki a választásokat, továbbá, hogy a jelenlegi kormány legkésőbb december 1-ig mondjon le és az új kormány az előrehozott választások eredménye szerint alakuljon meg.

Bíró Zoltán méltatta Nagy Imre és társai munkásságát, majd a június 16-i temetés kegyeleti jellegére fegyelmezett viselkedésre, az esetleges provokációk távoltatására hívta fel a figyelmet.

Dr. Lengyel László száraz statisztikai adatokat sorolva bírálta az energiagazdálkodást, előadása nem tudta lekötni a hallgatóság figyelmét, többen elhagyták a helyiséget.

Olajos Csaba a TIB képviselőjében beszélt a történelmi tények feltárásának fontosságáról, az igazságtalanul elítéltek rehabilitációjáról bejelentette, hogy Nagy Imre és társai temetése csak az első lépés ebben a folyamatban.

A tanácskozáson 8 fő hozzászóló fejtette ki álláspontját. Általában bírálták a jelenlegi vezetést, a kormányt – megkérdőjelezve alkalmasságukat, követelték az MSZMP kivonulását a munkahelyekről és a munkásország feloszlását.

Dr. Lik László esztergomi résztvevő a választások megnyerésére, a hatalom megszerzésére hívta fel a figyelmet, úgy, hogy a helyi tanácsokba és a parlamentbe a saját képviselőiket kell bejuttatni.

A felszólalások központi témája volt az, hogy az MDF párttá alakuljon-e? Suha Árpád bírálta az országos vezetőséget, akik nem akarnak részt venni az ország kormányzásában, csupán ellenőrző funkcióban kívánják az MDF-t látni. Kijelentette: „az embereknek az az érzése támad, hogy az egészet az MSZMP irányítja”. Megjegyzését nagy taps követte.

A párttá alakulás kérdésére Bíró Zoltán kifejtette: a vezetőség vizsgálja az egész tagság véleményét, de „mindegy” hogy párt vagy nem párt, az erős szellemi tőkének van realitása, a jövőben fog eldőlni az is, hogy az MDF akar-e kormánykoalícióra lépni. S abban sem biztos, hogy a jelenlegi hatalom ki tudja-e húzni az előrehozott választásokig. Olajos Csaba hozzátette: nem feltétlenül szükséges a párttá alakulás, mozgalomként is lehet kormányozni az országot.

Bejelentették, hogy augusztus 19-én Tatán, a szabadtéri színpadon MDF nagygyűlés lesz.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csf.-séget tájékoztattuk.

HMB 12-12

A megyénkben működő FIDESZ, MDF, FKP, MSZDP, SZDSZ összesen 21 csoportjának képviselői 1989. június 1-jén Tatán megalakították a Komárom megyei Ellenzéki Kerekasztalt.

Címük: Komárom megyei Ellenzéki Kerekasztal: 2893 Tata, Pf. 309.

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Andrási József r. alezredes

1989. június 6.

R-1/22-3/42/1989.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. június 6. (42)

ASZA 12-12

Az MDF és a FIDESZ tatabányai szervezetei 1989. június 15-én 19 órakor a tatabányai közművelődés háza előtti téren megemlékezést tartanak Nagy Imre és az 1956-os „népfelkelésben” áldozatul esettek emlékére. A megemlékezést követően a sötétedés beálltával fáklyás felvonulást terveznek a József Attila Megyei Könyvtár mögött lévő parkig, ahol kopjafát állítanak „1956” felirattal.

Intézkedés:

- BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

ASZA 12-12

Tatabánya városában megalakult az Ellenzéki Kerekasztal az MDF, a FIDESZ és az MSZDP helyi szervezeteinek részvételével. Találkozóikat keddenként a Bányász Művelődési és Oktatási Központban tartják, amelyet „Tatabányai Jurtának” neveztek el.

Intézkedés:

- BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

LBE 12-12

A FIDESZ Tatabánya városi szervezete az országos vezetőség kezdeményezésére 1989. június 8-án 17 és 18 óra között a tatabányai Centrum Áruház előtti téren megemlékezést tart a Pekingben történt zavargások során elpusztultak emlékére.

Intézkedés:

- BM III/III. csoportfőnökséget tájékoztattuk.

Andrási József r. alezredes

1989. június 7.

R-1/22-3/43/1989.

Szigorúan titkos!

IV. 1989. június 7. (43)

LBE 12-12

A FIDESZ tatabányai szervezete 1989. június 15-én 21 órától 30 perces megemlékezést tartanak [sic!] Nagy Imre és az 1956-os népfelkelésben áldozatul esettek emlékére Tatán, a várudvaron. A megemlékezésre kb. 100–150 főt várnak, melyet a FIDESZ 10 fő rendezővel biztosít.

Intézkedés:

- BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

HMB 12-12

1989. június 5-én Esztergomban a művelődési központban az Esztergomi Kulturális Egyesület író-olvasó találkozót szervezett Csoóri Sándorral, melyen kb. 100–150 fő vett részt. Kérdésekre válaszolva Csoóri elmondta, hogy véleménye szerint a külső ellenség nem jelent veszélyt, mivel a politikai helyzet jó és stabilizálódott. A belső ellenség elvesztette egzisztenciáját, erkölcsi alapját arra, hogy bármilyen visszarendeződést provokáljon. (Itt valószínűleg az általuk belső ellenségnek tartottakról beszél.)

Szerinte úgy kell tekinteni a kialakult helyzetet, mint ha háború után állnánk és újból kellene kezdenünk mindent. A bosszút el kell felejtetni, ennek semmi értelme. Az emberek félre voltak vezetve, azért nem hibáztathatók. Le kell tenni a fegyvert, és ésszel

kell harcolni. Nem szabad felülni a provokációknak ez Nagy Imre temetésére is vonatkozik.

Ő maga szeretne kivonulni a politikából és ismét költővé lenni.

Végül kijelentette, hogy őstől az MDF-nek valószínű önálló napilapja lesz.

Intézkedés:

- BM III/III. Csoportfőnökséget tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. június 9.

R-1/22-3/44/1989.

IV. 1989. június 9. (44)

Szigorúan titkos!

ASZA 12-12

Jelentem, hogy 1989. június 8-án 17-19. óra közötti időben a tatabányai Centrum Áruház előtti téren a helyi FIDESZ és MDF valamint a tatabányai MDF szervezet képviselőiben kb. 15 fő engedélyezett tüntetést tartott a kínai események elleni tiltakozásul, illetve a pekingi áldozatok emlékére.

A jelzett téren félkörbe állva kézi hangosítón keresztül 3-4 alkalommal beolvasták annak a szórólapnak a szövegét, amit előzőleg ott kezdtek osztogatni – majd a tatabányai MDF megbízottja egy 4 oldalnyi szöveget (szórólap bővített változata) olvasott fel. E szövegben a kínai események elleni tiltakozásukat, a magyarországi 1956-os, a csehszlovákiai 1968-as és a mostani kínai eseményeket kiemelve párhuzamot vontak a mai magyarországi helyzettel, hangoztatva, félnek attól, hogy a mai politikai csatározások nálunk is ide vezethetnek -, „mert vannak olyan vezetők, akik a hatalmukat minden áron biztosítani akarják”. Hangoztatták azt a március 15-én megfogalmazott követelésüket, mi szerint a kint lévő fegyvereket vonják vissza. A munkásőrséget szüntessék meg, a rendőrséget helyezték demokratikus ellenőrzés alá.

Hasonló tartalmú beszédet mondott a tatabányai MDF megbízottja is, majd felszólították a jelenlevőket, aki egyetért velük jöjjen közelebb, gyújtson gyertyát az áldozatok emlékére (kb. 20-25 fiatal nagyobb részt gyerekkorú személyek mentek oda).

A szórólap kinagyított szövegét elhelyezték az ott lévő zászlórúdon és egy fekete alapú transzparens is látható volt, amelyen vörös csillag, távolba menően sorakoztatott keresztet alatt. „Ez a lenini út?” feliratot. [Sic!]

A betonon gyertyát gyújtottak, ahova egy kínai zászlót jelképező piros papírt tettek le, amelyen három évszám 56-68-85³¹ és a „gyújtsál gyertyát a bolsevizmus újabb áldozatai emlékére” szöveg volt olvasható.

A lejátszódott események alatt a járókelők részéről különböző elítélő megjegyzések – pl. „inkább dolgozzatok” stb. – hangoztak el.

Intézkedés:

- BM III/III. Csf.-séget tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

1989. június 16.

IV. 1989. június 16. (45)

K/3 12-12

Dr. Szendi József veszprémi püspök 1989. június 12-én keltezett kettő darab levelet küldött dr. Paskai László bíboros érsek-prímásnak.

1. Az első levélben valószínűsíthetően a püspökkari konferencián tárgyalt, illetve az egyháztörvénnyel kapcsolatban megfogalmazott kiadandó püspökkari nyilatkozattervezethez fűz javaslatot.

Ami a múltat illeti, csak rövid vezérszavakban kellene felsorolni az egyházat ért veszteségeket és a tönkretételére tett tervszerű korlátozásokat, aminek végső következménye, hogy isten nem hagy magából gúnyt űzni - ....

Ami a jelent illeti, nem tud okosabbat, mint röviden megemlékezni arról, amire „nyílt levélben” javaslatot tett. (Legfőbb dolgunk, hogy egy jó vallási törvény alapján szabadon terjeszthessék az evangéliumot, stb.)

„Aztán adjunk útbaigazítást híveinknek, hogy mit tegyenek a mai sokszor kaotikus helyzetben anélkül, hogy bármelyik politikai pártnak propagálói lennének. Kössük azonban lelkükre, hogy öntudatos ember hittagadás nélkül nem lehet istentagadó ateista párt tagja. ... Szorgalmazzuk vallásos egyesületek és a vallás-erkölcsi alapon álló cserkészlet megszervezését.”

2. A második levél első felében Szendi lényegében szemrehányást tesz Paskainak a miniszterelnökhöz intézett felszólalása ügyében, feléje tett észrevételezéseiért. Tagadja, hogy annak szövegét ő juttatta volna külföldre. Paskai véleményével ellentétben megismétli javaslatát, hogy hivatalosan kérjék Mindszenty rehabilitálását és holttestének hazahozatalát, majd Esztergomba való eltemetését.

Szendi egészen friss élményként hozza fel a kispapok besúgóként való beépítésének témáját, hivatkozva arra, hogy „egyik kispap sírva jött hozzám lelki atyja utasítására elmondani, mivel fenyegették meg és mit ígértek neki”. Közli, hogy az ügyet szóvá tette a veszprémi megyei első párttitkárnak is a tett látogatáskor, majd hozzáteszi: „... a kispapok mindig tudatában voltak katonai szolgálatuk alatt és után – szemináriumban is, hogy vannak köztük beépített téglák”.

Végül közli Paskaival, hogy levelét a püspökkari konferencia minden tagjának megküldi.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztályt tájékoztatjuk.

Andrási József. r. alezredes

1989. június 19.

IV. 1989. június 19. (46)

K/3 12-12

Esztergom város népfrentbizottsága 1989. június 01-jén megtartott értekezletén elhatározta, hogy emléktáblával örökíti meg az 1956. október 26-án sortűz áldozatává vált 17 halott emlékét, akik az esztergomi sötétkapunál estek áldozatul a régi szeminárium épületében elhelyezkedő páncélosok sortüzének.

A Hazafias Népfrent városi bizottságának szándéka az is, hogy az 1956-os városi nemzeti tanács 5–10 évi börtönre ítélt tagjainak a hivatalos rehabilitáción túl a város közvéleménye előtt igazságot szolgáltatasson.

A városi népfrentbizottság felhívta Györffy Miklóst, a Magyar Rádió Vasárnapi Újság c. műsorának munkatársát, hogy közölje le dr. Bádi István visszaemlékezését az eseményekről, aki akkor a nemzeti tanács elnöke volt.

Intézkedés:

- a BM III/III-7. Osztályt tájékoztattuk.

Andrási József. r. alezredes

1989. június 20.

R-1/22-3/47/1989.

IV. 1989. június 20. (47)

Szigorúan titkos!

ASZA 12-12

1989. május 27-én 10–15 fővel megalakult a Szabad Demokraták Szövetsége tatabányai csoportja. A megalakulás tényét 1989. június 19-én jelentette be az SZDSZ képviselője Szalai Gábor tatabányai lakos, a tatabányai városi televízió műsorában. Céljukként megfogalmazta, hogy a Szabad Demokraták Szövetsége tudatosan vállalja az ellenzéki szerepet, követeli a szabad választások kiírását és minél előbbi megtartását. Remélik, hogy a demokrácia kialakulása egy visszafordíthatatlan folyamat és Magyarországon kialakult parlamenti demokrácia. Cél: az országot visszavezetni Európába, mivel nincs harmadik út, a régi sztálinista modell működésképtelen, ezt már visszaállítani nem lehet, tehát a jövő a demokratikus berendezésé lehet. Az SZDSZ ennek a célnak az elérésére tudatosan, a konstruktív ellenzék szerepét kívánja vállalni.

ASZA 12-12

1989. június 18-án a tatai helyőrségi művelődési otthonban tartott diszko [sic!] rendezvényen a műsorvezető felolvasta a FIDESZ helyi csoportjának felhívását, melyben aláírásgyűjtési akciót szerveznek a tatai Öregtő megmentésére. Miután az ügyeletes észlelte a felhívást, megszakította és befejezte a rendezvényt. Az eltávozó fiatalok csoportokba verődve tárgyalták az eseményeket, és többen szidalmazták a művelődési otthonban szórakozó szovjet katonatisztek, „piszkos kommunisták, jobban tennétek, ha hazamennétek!” – kiabálták.

Intézkedés:

- a BM III/III-7. Osztályt tájékoztattuk.

láttam:

Gász Vilmos r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Lengyel Ferenc. r. szds.
elemző-értékelő tiszt

Nógrád megye

1989. május 8.

R-211-13-5/18

XV. 1989. 05. 08. (18)

Szigorúan titkos!

ASZA 12-12

Előzmény: 1989. 02. 14. (5)
1989. 02. 23. (10)

Felderítettük, hogy az autóbuszok kerekeit T. L. [...] sz. alatti lakos szúrta ki. Az elkövető többször állt ideggyógyászati kezelés alatt.

1980-ban a Salgótarjáni Járásbíróság 388. sz. ítéletével nevezettet korlátozó gondnokság alá helyezte. Az eljárásba bevont orvos-szakértő kimondta, hogy T. L. „ügyei viteléhez szükséges belátási képessége nagymértékben csökkent állapotú”.

Nevezett tettének indítékára magyarázatot nem tudott adni.

A személy korábban politikai jellegű bűncselekmény vagy annak gyanúja miatt szervünk látókörébe nem került.

Intézkedés:

- a bevezetett előzetes ellenőrzést lezárjuk;
- az anyag alapján a salgótarjáni rendőrkapitányság nyílt vizsgálat keretében az eljárást tovább végzi.

Kovács István r. alezredes

Róth László r. őrgy.

1989. május 12.

R-211-13-5/19

XV. 1989. 05. 12. (19)

Szigorúan titkos!

ASZA 12-12

1989. május 11-én 14.30 órától 15.30 óráig Salgótarjában 6 rosszindulatú telefonhívás volt, melyből 5 a megyei pártbizottságra, 1 az MTI megyei tudósítójához futott be.

A telefonhívásokat kéz ízben nő, négy ízben férfi hajtotta végre.

A telefonhívások során a következőket közölték:

„Amiért Kádár Jánost halála előtt, súlyos rákbeteg felmentették minden párttiszsége alól, ezért ölni fogunk. Mindenkivel leszámolunk, akinek ebben része volt. Grósszal kezdjük. Mondják meg a kopasz főnöküknek is, hogy ő is sorra kerül. Grósz Károly jobban teszi, ha nem hagyja el Budapestet, mert már a főváros határánál lőni fognak rá. A Központi Bizottság óriási hibát követett el, hogy a döntést nem hagyta a természetre, hiszen Kádár Jánosnak talán már egy hónapja sincs hátra. Ne adja az úristen, hogy Kádár János június 16-a előtt haljon meg, mert akkor vér fog folyni. Pusztulnia kell a „kopasz tizedesnek” is, aki célgömbre kerül, azt mind lelőjük!”

Az MTI tudósítójával közölték még, hogy nincsenek egyedül. Az országban több helyen egy időben fognak jelentkezni hasonló szöveggel.

Megjegyzés: „kopasz tizedes” alatt Devcsics Miklós elvtársat, az MSZMP Nógrád Megyei Bizottság I. titkárát értették.

Intézkedés:

- a megyei pártbizottságon a tettes felderítése érdekében a szükséges intézkedéseket megtettük;
- a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét valamint a BM III/II-13. osztályt tájékoztattuk.

Kovács István r. alezredes

Róth László r. őrgy.

Pest megye

1989. április 17.

212-292/30/89.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

(09) Budapest, 1989. április 17-én (30)

1. ER 12

1989. április 13-ra virradóra ismeretlen tettes(ek) Gyömrőn a tanácsháza előtt lévő hősi emlékműre fekete színű spray festékkel, kb. 15 cm-es nyomtatott betűkkel „elnyomóknak emlékművet soha” feliratot, valamint a kb. 200 méterre lévő strand területén a kabinok falára „eljön a mi időnk is”, „árja szövetség” feliratokat, továbbá akasztófát, mellé MSZMP-t és horogkereszteket rajzolt(ak).

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztály tájékoztatása, operatív adatgyűjtés.

2. TA 12

Az FKGP második országos választmányát április 29–30-án tartja Csepelen. A rendezvényt Nagy Csaba, a győri szervezet vezetője szervezi.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. és a BRFK III/III. Osztály tájékoztatása.

3. K/3 12

Kisgazda néven megjelent az FKGP Dunakanyar és környéke szervezeteinek lapja, A/4 méretben, 8 lapon. Kiadványuk elején leszögezik, hogy lapjukat időszakos tájékoztatónak szánják, melynek nincs állandó szerkesztő bizottsága, azt a tagság szerkeszti, nyomtatja ki és terjeszti. Elképzelésük szerint a lap elsősorban a helyi szervezetekben (Szentendre, Pomáz, Leányfalu, Érd) felvetődött problémákkal foglalkozna, valamint az „országos központ” tájékoztatóit tartalmazná. A kiadványhoz szükséges anyagi alapot a tagság adta össze.

A lap első oldalán Dragon Pál, mint a szentendrei szervezet elnöke röviden ismerteti az FKGP általános célkitűzéseit. Az első cikk, mely Huszár Penge írói álnéven jelent meg „A szocialista demokrácia napról-napra erősödik...?” címmel Szűrös Mátyásnak az országgyűlés elnöki tisztségre történő jelölését kifogásolja. A lap második cikke az FKGP márc. 15-i ünnepségeken való részvételét ismerteti. A további cikkekben a pomázi, leányfalui és az érdi helyi szervezetek mutatkoznak be. Az utolsó cikk négy oldalon az FKGP történetét ismerteti.

Intézkedés:

- a BM III/III-7. Osztályt a lap egy példánynak megküldésével tájékoztatjuk.

4. ER 12

1989. április 14-én 8 óra 25 perckor F. J. Százhalombatta, [...] sz. alatti lakos az érdi I. posta vezető-helyettese telefonon bejelentette az Érdi RK ügyeletére, hogy 8.20-kor a posta 02-es telefonvonalán egy ismeretlen női hang bejelentette: „a posta távírdájában 9.30-kor bomba fog robbanni”. A telefonértesítést B. Gy-né Érd, [...] sz. alatti lakos, a posta távírdásza vette. A posta 02-es vonalán a távíratok felvétele történik.

Az eseményről az Érdi RK ügyelete értesítette a PMRFK központi ügyeletét, ahol intézkedtek a BM FRE tűzszerészeinek a riasztására. A posta épületét a tűzszerészek átvizsgálták, robbanószerkezetet, vagy ahhoz hasonló tárgyat nem találtak.

A fentiekről a PMRFK központi ügyelet a BM Főügyeleti Osztályt értesítette.

Intézkedés:

- az elkövető személyének felderítésére op. adatgyűjtést végzünk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. április 20.

212-292/31/89.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

(09) Budapest, 1989. április 20-án (31)

1. K/3 14

1989. április 21-én 18 órakor a váci Madách Művelődési Központban az SZDSZ Észak-Pest megyei, ill. az ezen belül megalakult váci csoportja rendezésében összekövetelt tart, amelynek keretében Eörsi István, valamint Solt Ottilia vagy Magyar Bálint (attól függően, hogy melyikül vállalja) tart rövid ismertető előadást az SZDSZ programjáról, működéséről. Az összejövétel nyilvános. Harmadik előadóként felkérték Vass István gödi lakost, hogy „Munkások az SZDSZ-ben” címmel tartson előadást, valamint tájékoztassa a hallgatókat a „Szolidaritás” munkásszakszervezet szervezéséről.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. április 24.

212-292/3261989.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. április 24-én

1. TA 12

A Független Kisgazdapárt elhalasztott második nagyválasztmányát 1989. május 27–28-án tervezi megtartani Budapesten. Az összejövételen új szervezeti szabályzatot, pártalkotmányt akarnak létrehozni, valamint új országos vezetőséget kívánnak választani.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. április 26.

212-292/33/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. április 26. (33)

1. TK 12-12

Birtokunkba jutott „az MDF gödöllői szervezetének észrevételei az MSZMP Gödöllői Városi Bizottsága 1989. április 22-i városi pártértekezletére készült anyagához” című 3 oldalas, „az MDF gödöllői szervezete” aláírású anyag. Ez egyrészt elemzést tartalmaz az MSZMP társadalomban betöltött szerepére, a helyi pártszervek és az MSZMP központi szerveinek viszonyára vonatkozóan, másrészt 8 pontban összefoglalja, hogy az MDF gödöllői szervezete szerint az MSZMP gödöllői szervezetének mely kérdésekkel kellene foglalkoznia.

Intézkedés:

- az eredeti példány megküldésével tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

2. ER 12

1989. április 25-én 8 óra 35 perckor L. Gy-né Gödöllő, [...] szám alatti lakos, a gödöllői Erkel Ferenc Ált. Iskola igazgatóhelyettese értesítette a Gödöllői RK ügyeletét, hogy ismeretlen telefonáló felhívta az iskolát, és közölte, hogy 9 órakor az iskolában bomba fog robbanni.

A BM FRE tűzszerészei az épületeket átvizsgálták, robbanószerkezetet, vagy ahhoz hasonló tárgyat nem találtak. A fentiekről a Pest Megyei RFK központi ügyelete a BM főügyeleti osztályt soron kívül tájékoztatta.

Intézkedés:

- információs jelentés készítettünk a BM III/II-11. Osztálynak;
- intézkedéseket teszünk az elkövető személyének felderítésére.

1989. április 26.

212-292/34/89.

(09) Budapest, 1989. április 26. (34)

Szigorúan titkos!

1. K/3 4

Magyar Csaba Dunaújváros, [...] alatti lakos, Takács Imre 2049 Diósd, [...] sz. alatti lakostól, az MSZDP vidéki szervezőtitkárától segítséget kér egy „helyben megtartandó munkásgyűléssel kapcsolatban”.

Kifejti továbbá: céljuk elérni azt, „nyugati szociáldemokrata párt, vagy pártok legyenek jelen a nagygyűlésen”.

Intézkedés:

- a Fejér Megyei RFK III/III. Osztályát tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. április 27.

212-292/35/89.

(09) Budapest, 1989. április 27. (35)

Szigorúan titkos!

Előzmény: 31. sz. információ.

1. HMB 12-13

1989. április 21-én az SZDSZ váci csoportja a helyi művelődési házban 171 fő részvételével összejövotelt tartott. Az elnökségben foglalt helyet az SZDSZ országos választmányának két tagja, Mécs Imre és Vass István. A tanácskozás fő témája a kormány intézkedéseinek bírálata, a május 1-jei helyi ünnepléstől való távolmaradásra történő felhívás volt.

Szó volt továbbá a munkásörtség sükségtelenségéről és a pártfunkcionáriusok fegyverviselésének megszüntetéséről. Vass István – a fentiekén kívül – Nagy Imre rehabilitációjának óhajával foglalkozott. Beszélt az 1956-os események megítéléséről és hangsúlyozta azt, hogy „bármit állít az MSZMP, a nép szívében az forradalom volt”.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatása.

2. HMB 12-13

1989. április 26-án 18 óra 30-kor az MDF ceglédi szervezete nyilvános gyűlést tartott, melyen részt vett Mark Palmer, az USA magyarországi nagykövete. A gyűlésen kb. 250–300 fő vett részt, melyet a ceglédi református nagytemplomban rendeztek meg. A meghívottak között volt a nagyköveten kívül az MDF országos választmányának tagja, dr. Kulin Ferenc is, továbbá Odorics Ferenc, az MDF megyei küldöttségének tagja. A rendezvényt a templom lelkésze, Lizik Zoltán nyitotta meg. Rövid politikai áttekintést adott Magyarország elmúlt 44 évi történelméről. Megfogalmazása szerint 1948 után az ország életére a sztálini diktatúra nyomta rá bélyegét, és ez a mai napig is így van.

Ezt követően Fésűs Ferenc, a városi MDF szervezet egyik vezetője felolvasta a pontokba szedett követeléseiket. Pl. pártoktól mentes rendőrséget, Cegléd környezetvédelmének javítását, többpártrendszert, semlegességet.

Ezután Mark Palmer tartotta meg beszédét, mely politikai-gazdasági helyzetelemzésből kiindulva vázolta az USA politikai álláspontját és a sajátját is Magyarországról. Hangsúlyozta, hogy nem pénzügyi kölcsönökkel, hanem tanácsokkal és egyéb módon – közös vállalatokkal – akarnak az országon segíteni. Pozitívan értékelt a hazai reformfolyamatokat és Gorbacsov politikáját. Ezt követően a hallgatóság kérdéseire válaszolt.

Arra a kérdésre, hogy miért nem segít az USA anyagilag, azt válaszolta, hogy az elszámolásainkat az NSZK és a japánok felé kell elintéznünk, gazdaságilag nem vagyunk az USA számára partner.

Az 1956-os eseményekbe az USA politikai és katonai megfontolások alapján nem avatkozott be, hasonló esetben ma sem tenné meg, hangsúlyozta.

Kulin Ferenc kérdésére elmondta, hogy kulturális kapcsolatainkat is szorosabbra kell fűzni. 1989-ben 9 ceglédi diák utazik nyelvet tanulni Bostonba. 1989. májusában 100 tagú amerikai kórust várnak Ceglédre.

A rendezvény 20 óra 30 perc körül ért véget rendezavarás nélkül.

Intézkedés:

- a BM III/III. és III/II. Csf.-ség tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. április 28.

212-292/36/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. április 28-án (36)

1. HMB 12-12

A gödöllői FIDESZ választási koalícióra lépett az MDF gödöllői szervezetével a megüresedett parlamenti képviselői helyre történő delegálás érdekében.

Az MDF biztosítja a tömegbázist, míg a munkát a két szervezet megosztja egymás között. Ezen belül a FIDESZ segít egy szakértői bizottság létrehozásában, amely a későbbiek során a képviselő munkáját segítené, közvélemény kutatást végez és a propagandát szervezi.

A két szervezet abban is megállapodott, hogy együtt ünneplik meg május 28-án a „hősök napját”, amikor megemlékeznek az I. világháborúban elesett hazafiakról.

Az MDF és a FIDESZ kiállítást szervez a Gödöllői Agrártudományi Egyetem[en] a premontrai szerzetesrenddel kapcsolatban, melynek keretében kérni fogják, hogy az egyetemről a vörös csillag kerüljön le.

Döntött a két szervezet, hogy közös ünneplést szerveznek június 15-én, amikor megemlékeznek Nagy Imréről és társairól. Ez alkalomból közös istentiszteletet is tartanak.

Intézkedés:

- a BM III/III/2. Osztály szóban tájékoztatjuk, a tervezett akciókat hálózati úton ellenőrizzük.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 3.

212-292/37/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. május 3. (37)

Előzmény: 32. sz. információ.

1. TA 4

Az FKGP 1989. május 27-re tervezett nagyválasztmányának napirendi pontjai az alábbiakkal egészülnek ki: elnököt, főtitkárt is szándékoznak választani.

A szóba került személyek:

Elnök: Nagy Ferenc.

Főtitkár: Dragon Pál vagy Prepeliczay István.

Fegyelmi bizottságot is létre kívánnak hozni.

Az FKGP-n belül jelenleg még dúl a vezető posztokért a pártharc. Két csoport harcol az irányításért, ezek: Boross [Imre] és az őt támogatók, valamint a Bejczy [Sándor] és a mögötte állók.

2. TA 4

Május 13-14-én Pilisszentléleken és környékén pünkösdi cserkésztalálkozó és próba lesz. Kb. 8-10 gyermekekből álló cserkészcsapat vesz részt.

A program szombaton tábor felállítása és próba lesz. Vasárnap hajnalban szentmise, utána cserkész őrsvetési próba. Ugyanez idő alatt Pilisszentléleken egy kopjafát akarnak felállítani, rajta a cserkészlilium és szentkorona a 10 évvel ezelőtti „tábortűzbontás” tiszteletére.

Tervezik, hogy adott esetben a nagymarosi építkezés elleni tüntetésre is felvonultatják a cserkészcsapatokat.

Intézkedés:

- az információkat tájékoztató munkánk során hasznosítjuk.

3. HMB 14-13

1989. 04. 26-án Pilisvörösváron volt SS katonák gyűlést tartottak. A rendezvényen környékbeli községekben, az NSZK-ban, illetve Ausztriában élő idős férfiak vettek részt. 13 órakor a pilisvörösvári temetőben német katonai emlékműavatásra került sor, majd a községben lévő Gazdakör nevű étteremben 15 órától 18 óráig ebédet vett részt kb. 100 fő.

A külföldi résztvevők a salzburgi busszal érkeztek.

A találkozó rendkívüli esemény nélkül zajlott le.

Intézkedés:

- az információt tovább pontosítjuk, ellenőrizzük.

dr. Sipos István r. alezredes
fhdgy.
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r.

1989. május 8.

212-292/38/89.

(09) Budapest, 1989. május 8-án (38)

Szigorúan titkos!

1. HK 12-12

A „Jehova Tanúi” szekta 1989. május 13-án a veresegyházi művelődési házban 500 fő részvételével körzetkongresszust tart. Az összejövetel szervezői S. J. váci és S. J. dejtári lakosok.

Intézkedés:

- az ÁEH megyei titkár tájékoztatása;
- Nógrád MRFK III/III. Osztály tájékoztatása;
- a BM III/III-1. Osztály tájékoztatása;
- a rendezvény op. biztosítását megszervezzük.

2. HMB 12-12

1989. május 20-án a nagymarosi rk. templomban országos ifjúsági találkozót tartanak.

Intézkedés:

- a rendezvény op. biztosítását megszervezzük;
- az ÁEH megyei titkárát tájékoztatjuk.

3. HMB 12-12

A „Bulányi féle” bázisközösségi mozgalom 1989. május 20-án Gödöllőn (a máriabesnyői rk. templomban) országos összejövetelt, ún. „bikorünnepet” szervez.

Intézkedés:

- a rendezvényt hálózati úton ellenőrizzük;
- az ÁEH megyei titkárát tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 10.

212-292/39/89.

(09) Budapest, 1989. május 10-én (39)

Szigorúan titkos!

1. ATA 12

1989. május 9-én a Gödöllői Agrártudományi Egyetem rektorának kezdeményezésére a felsőoktatási objektumban látogatást tett Mark Palmer, az USA magyarországi nagykövete. Látogatására elkísérte a mezőgazdasági attasé is. A mintegy 60–80 percig tartó látogatás során az egyetem rektora tájékoztatást adott az egyetemről, ezen belül a vendég érdeklődésére bővebben beszélt a Társadalomtudományi Karról. Megtekintettek két tanszéket, majd nyílt fórum keretében M. Palmer az egyetem tanáraival és diákjaival találkozott. Ennek keretében röviden értékelte az USA álláspontját a kelet-európai szocialista országok, ill. Magyarország tekintetében. Ezzel kapcsolatban az ismert állásfoglalások szellemében beszélt. Hangsúlyozta, hogy az USA elnökének látogatása

értékkitéletüket is kifejezi. Elmondta, hogy további másfél évre Magyarországon marad, ami egyben azt jelzi, hogy munkájával az USA külügyminisztériumában elégedettek.

Intézkedés:

- a BM III/II-1. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 12.

212-292/40/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. május 12-én (40)

1. ASZA 12

1989. május 10-én Táborfalván egy szovjet légvédelmi tüzéralakulat hajtott végre lánctalpas technika vasúti berakodást, a gyakorlótéri iparvágány jobboldali rámpáján.

A berakodás ideje alatt 9 óra 50 perckor az 5-ös úton Budapest irányából megjelent a DT 04-55 frsz.-ú személygépkocsi, benne két férfi ült. A gépkocsi letért Örkénytábor területére a laktanyák közé. Kb. 30–40 km/ó sebességgel haladt el a vasúti berakodás mellett 5-6 méterre, a berakodást figyelve. A haditechnikai intézet után megfordult, majd vissza az 5-ös úton Kecskemét irányába távozott.

Technikai rögzítés (fotózás, filmezés) a gépkocsi utasai részéről nem volt tapasztalható.

Az NSZK budapesti nagykövetség katonai osztálya használatában lévő DT 04-55 frsz.-ú gépkocsi utasainak mozgása egyértelműen a gyakorlótér eseményeinek felderítésére irányult. Az általuk látottakból a fegyvernem alapján egyértelműen eldönthető, hogy nem a hazatérő alakulat berakodása történt.

Intézkedés:

- a BM III/II-2. és a BM III/II-9. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 15.

212-292/41/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. május 15-én (41)

1. ASZA 12

1989. május 13-án Veresegyházán a Jehova Tanúi körzetgyűlést tartottak, melyen mintegy 500 személy vett részt. A gyűlés 9 órakor kezdődött és 16.30-kor fejeződött be. Előadások hangzottak el a szervezetük belső életéről, hitük terjesztésének módszereiről, újabb tagok toborzásának lehetőségeiről, „szolgálatuk kiterjesztéséről”.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztály tájékoztatása.

2. ER 12

1989. május 10-én tudomásunkra jutott információ szerint az Aszódon lévő szovjet katonai objektumban szolgálatot teljesítő katonák a községben lőszert, jelzőrakétákat, ködgyertyákat és egyéb katonai felszereléseket adnak el 12–14 éves gyerekeknek.

1989. május 11-én jutott tudomásunkra, hogy a kartali ált. iskolában a kmb.-s a tanárokkal együtt ellenőrzést tartott, melynek során nagyobb mennyiségű szovjet gyártmányú lőszer, jelzőpatront és vegyvédelmi ellenőrző szondát vettek el a gyerekektől. A megtett intézkedéseink során kb. 23 db géppisztoly lőszer, kb. 220 db vegyvédelmi szonda, 1 db jelzőrakéta, 46 db jelzőpatron került a birtokunkba.

Intézkedés:

- a PMRFK áb. vizsgálati szervének bevonásával további adatgyűjtést, meghallgatásokat, nevelő jellegű elbeszélgetéseket folytatunk;
- a DHDSCS különleges osztályának tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 19.

212-292/42/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. május 19. (42)

1. HMB 12-12

A FIDESZ szövetség, melynek taglétszáma jelenleg megközelíti a 3000 főt, komoly anyagi gondokkal küzd, mivel a tagok 10 százaléka fizette be ez ideig a tagdíjat. A helyzetük azzal fenyeget, hogy működésképtelenné válnak. Az egyes helyi csoportok teljesen elszakadva, saját elképzeléseik szerint próbálnak meg működni. Ez a helyzet a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen is, az 1988 tavaszán megalakult helyi csoportnál. Irányítás hiányában gyakorlatilag formálisan 3-5 fiatal tartja „életben” a helyi FIDESZ csoportot. Ezt látva az egyetem hallgatói nem tartják komolynak a csoportot.

Intézkedés:

- a BM III/III-2. Osztály tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 23.

(09) Budapest, 1989. május 23-án (43)

1. TA 12

1989. május 26-án a Duna-mozgalmak, továbbá a nagymarosi beruházás leállítását támogató szervezetek szimpátiatüntetést kívánnak tartani a kormány mellett, támogatva annak döntését, valamint a kormányt támadó külföldi megnyilvánulások ellen. 26-án 16 órakor lesz a gyülekező a Vörösmarty téren, majd 17 órára a Parlament elé kívánnak vonulni. A rendezvényt előre láthatólag egy órára tervezik.

Május 26-án 19 órai kezdettel hasonló témában Szentendrén a Pest megyei kulturális központban környezetvédelmi fórumot rendeznek, melynek meghívott előadója Vargha János.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatása.

2. HMB 12-14

1989. május 18-án 18 órakor a monori Kossuth MGTSZ irodaházában megalakult a helyi Ellenzéki Kerekasztal, amelyben részt vállaltak a magukat szoc. dem. párt üllői, a kisgazdapárt monori, az MDF monori és az SZDSZ vecsési képviselőinek nevező szervezetek. Az eseményen meghívottként részt vettek az HNF és az MSZMP helyi képviselői is.

A különböző politikai pártok aktivistái röviden beszámoltak programjukról, majd Odorics Ferenc az MDF Pest megyei választmányának tagja ismertette a Független Jogász Fórum felhívását az Ellenzéki Kerekasztal megalakítására.

A koalíció lényege az ellenzéki erők centralizálása a választásokra való felkészülés időszakában.

A megalakult kerekasztal csatlakozott az országos Ellenzéki Kerekasztal közzétett nyilatkozatához, egyéb dokumentum nem született. Az új szerveződést képviselőt választott, akinek személye jelenleg nem ismert számunkra.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-4. Osztályt, további adatpontosítást végzünk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 24.

(09) Budapest, 1989. május 24. (44)

Előzmény: 38/3. sz. információ.

1. HMB 12-4

A „bulányista bázisközösség” 1989. május 20-án Gödöllőn a máriabesnyői katolikus templomban kb. 600 fő részvételével országos találkozót szervezett. A bulányista lelkigyakorlaton szélsőséges politikai tartalmú megnyilvánulásokra is sor került. Bisztrai László rk. pap egy saját fogalmazású levelet olvasott fel, melyet az „M. Ferenc Társaság” írt a „kényszernyugdíjas” Kádár Jánosnak, Miklós Imrének, a békepapoknak és Paskai Lászlónak, akik még aktívak.

A levél ironikus hangnemben a címzetteket további munkára buzdítja.

Máté Tóth András beszédében kijelentette, „nem csak ellenséges hivatalok figyelnek bennünket, hanem a milliószor félrevezetett és hazugságra kényszerített nép. A rendszer arcátlanná tette az embereket és az egyházat.” „Ez kihívást jelent, ha tetszik politikáit is.”

Bíráló hangnemben beszélt azokról, akik „elviselhetetlen terheket rónak a gyerekekre, nyugdíjasokra, akik a termelőeszközöket köztulajdonba vették, akik a tisztességes béreket lehetetlenné teszik, akik ideológiák védelmére hadsereget és munkásőrséget tartanak fenn”.

Az összejövetelen a „Kelet-német teljes szolgálatmegtagadók baráti köre” nyomtatványait osztogatták. A szórólapon szerepel, hogy nem fogadnak el sem fegyver nélküli katonai szolgálatot, sem alternatív civil szolgálatot és elutasítják a szolgálat egyéb megválthatóságát is (pld. katonaadó).

A rendezvényen részt vettek a bulányista vezetők, többek között: Bulányi György, Merza József, Barcza Barna, Kovács Tádé, Kovács László, Dombi Ferenc, Gromon András, Havasy Gyula, Kocsi György, Kaszap István, Bisztrai László. A délutáni szentmisét Halász Endre rk. pap tartotta.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. és a III/III. BRFK Osztályokat a jelentésben szereplő szórólap fénymásolatának megküldésével tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. május 30.

212-292/45/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

(09) Budapest, 1989. május 30. (45)

1. TA 14

1989. május 27-én tartotta az FKGP jelölőbizottsága ülését. Ezen a június 3-4-én sorra kerülő nagyválasztmányi ülésre összeállították az FKGP hivatalos jelölőlistáját. Ezek szerint:

elnöknek jelölik: Vörös Vincét
alelnöknek: Iván Géza
Nagy Ferenc
Prepeliczay István
Balogh György
főtitkárnak: dr. Boross Imre vagy
dr. Pálos György
szervezőtitkárnak: Dragon Pál és
Hardy Péter
főügyésznek: [...] ³² Imre vagy
dr. Fodor László vagy
dr. Szegő István
pártigazgatónak: Bejczy Sándor
helyettesének: Fazekas Gyula
fegyelmi bizottság
tagjainak: dr. Böröcz [István]
dr. Nagy Csaba
dr. Szegő István
dr. Balogh Jenő
dr. Kovács Béla

Bizonyos jelöltek személyével szemben az FKGP egyes tagjainak fenntartásai vannak. Ezek a jelöltek: Boross Imre, Pálos György és Hardy Péter.

Dragon Pál a főtitkári posztra tör, ehhez több ember segítségét várja, akik a nagyválasztmányon ajánlják és megszavaztatják a jelölőlistára kerülését és megválasztását. Amennyiben főtitkár lesz, úgy pl. Iváni Lászlót, Komlós Andort, Balogh Györgyöt látná szívesen a vezetőségben munkatársaként.

Intézkedés:

- szóban tájékoztatjuk a BM III/III-3. Osztályt.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.
értékelő tiszt

1989. június 5.

212-292/46/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 5-én (46)

1. HMT 12-12

Megjelent a „Kisgazda” című kiadvány 1. évfolyamának 3. száma Szentendrén, amely a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Dunakanyar és vidéke szervezeteinek lapja.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt a lap fénymásolatának egyidejű megküldése mellett tájékoztatjuk.

2. ER 12

Monoron megalakult a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt városi szervezete. A választmány elnöke: dr. Zöldi Lajos, a Monori ÁG állatorvosa lett. Alelnöke: Leányfalvi István magángazdálkodó, titkára: Bende Attila a monori Kossuth MGTSZ erdész technikus. A belépési nyilatkozatot az alakuló ülésen 12-én írták alá.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztály tájékoztatása.

3. K/3 4

Az SZDSZ Erdőkertes-Veresegyház községi csoportja június 3-án 14 órától „ellenzéki” juniálist szervezett az Erdőkertes téglagyári grundon. Az eseményről értesítették az MDF aszódi, gyömrői, Fót-gyermekvárosi, gödi, dunakeszi, nagykátai, monori, gyáli, péceli, vári, vecsési szervezeteit. A programban szerepeltek sportlehetőségek, „szellemi tűzijáték” (független ellenzéki szervezetek képviselőinek felszólalásai), a budapesti Tér Színház vendéggjátéka.

A programra várták dr. Kulin Ferencet, az MDF országos választmányának tagját is.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 6.

212-292/47/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 6-án (47)

1. TA 4.

Az 1989. június 16-án sorra kerülő tömegdemonstráció rendezésének menetében a különböző alternatív szervezetek megállapodtak, és e szerint a Hősök terén – a ravatalnál – a rendezőgárdát az MDF adja. A rendezők MDF feliratú karszalagot viselnek. A temető bejáratának és környékének a biztosítása, illetve a politikai foglyok szövetsége tagjainak oda történő bekísérésre az FKGP rendezőgárdájának feladata. Erre az eseményre kb. 300 főt biztosít az FKGP. Karszalagjuk nemzeti színű „301” feliratú.

A temetőben a sírnál az SZDSZ és a FIDESZ adja a rendező gárdát.

Az FKGP nemtetszését fejezte ki az MDF irányában azzal kapcsolatban, hogy az MDF-et kivéve minden más szervezet lényegében ki van zárva a Hősök teréről, hiszen a rendezői gárda csak a temetőben és annak környékén tevékenykedik. Így nem kísérelhetik figyelemmel a ravatalnál elhangzó beszédeket.

Szilágyi Sándor egy kb. 30 fős csúcs-rendezőgárdát kíván létrehozni, melynek tagjai az előző felosztástól eltérően a Hősök terén is és a temetőben is ott lesznek.

Ők azok, akik közvetlenül az előadók környezetében a ravatalnál és a sír közvetlen közelében biztosítják a rendezvényt. 1989. június 16-án a terveik szerint kb. 120 busz viszi a résztvevőket a Hősök teréről a temetőhöz.

A részletek megbeszélésére 1989. június 3-án szombaton 10 órakor került sor a temetőben. Ott minden szervezettől két kulcsembert jelen. Pl. Danics György, Regőczy László, Bejczy László, Szilágyi Sándor. A megbeszélés célja a terület végső bejárása a feladatok elosztása volt.

Intézkedés:

- tájékoztató munkánk során hasznosítjuk az információt.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 8.

212-292/48/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 8-án (48)

1. TA

Az MDF országos vezetőségében – és a területi csoportokban is – zavart keltett Bíró Zoltán nyilatkozata a mozgalom párttá alakulásáról. Erről a vezetőségben a mai napig nem született döntés, várhatóan a július 24-i választmányi ülésen határoznak a kérdésben.

A parlamenti választásokkal kapcsolatban az MDF vezetőségében kialakult vélemény szerint az MDF-en kívüli személyi is szóba kerülhetnek – lehetőleg ne MSZMP tagok –, de támogathatnak az MDF tagok „független” jelöltet is. Az MDF nem megnyerni akarja a választásokat, hanem egy erős parlamenti csoportot akar létrehozni. Az országos vezetőségben kialakult vélemény szerint nem is lehet pillanatnyilag arra gondolni, hogy az MDF megnyerné a választásokat – ez lenne a legnagyobb csapás az MDF-re –, mert úgy járnának, mint a Szolidaritás.

Az MDF működését zavarja a súlyos pénzügy helyzete is, amelyről a tagokat, a tagságot nem kívánják tájékoztatni. Tagdíjakból nagyon kevés pénz folyik be, nem tudják a dokumentumaikat fénymásolni, postázni.

A területi MDF csoportok szervezettsége, rendezvényeik látogatottságának szintje is gondokat vet fel. A Kelet-Pest megyei csoport (Gödöllő) is elégedetlen az országos elnökség munkájával.

A Nagy Imre-temetéssel kapcsolatban elhangzott Csurka István interjú – támadás Méray Tibor ellen – zavart keltett a tagság körében. Csurka nem kérte ki az elnökség véleményét, így nem lehet tudni, hogy az MDF vagy a saját álláspontját közölte a rádióinterjúban.

Intézkedés:

- a BM III/III-4. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 9.

212-292/49/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 9-én (49)

1. HMB 12-12

Az evangélikus lelkészek körében felháborodást keltett a TIB eljárása, amely szerint az egyházi vezetéssel történt egyeztetés nélkül jelentették be, hogy június 16-án minden

templomban megkondulnak a harangok. Kifogásolják, hogy a TIB az egyház tudta nélkül rendelkezett.

A másik probléma, hogy Harmati Béla és Nagy Gyula püspököket meghívták a június 16-i gyászszertartásra, Maléter Pál egyházi temetésére, de a szertartást egy fiatal, Donáth [László] nevű evangélikus lelkész vezetné. A püspökök neki asszisztálnának.

Intézkedés:

- a BM III/III-1. Osztály tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 12.

212-292/50/1989.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 12-én (50)

1. ER 12

1989. június 16-án 19-19.30 h-ig az SZDSZ szervezésében Dunaharaszttiban a Hősök emlékműnél Nagy Imrével kapcsolatos megemlékezést tartanak kb. 50 fő részvételével.

Intézkedés:

- tájékoztató munkánk során hasznosítjuk.

Előzmény: 36. sz. információ

2. HMB 12-13

A Gödöllői Ellenzéki Kör (MDF, SZDSZ, FIDESZ) országgyűlési képviselő jelöltje Roszik Gábor evangélikus lelkész. Roszik a gödöllői Pálma Presszóban megkezdte a korteskedést megválasztása érdekében. A korteskedés vezetője Pál Gábor (szellemi szabadfoglalkozású) gödöllői lakos. Roszik és stábja esténként a presszóban megjelenő fiatalokat igyekszik rábeszélni megválasztására azzal, hogy országgyűlési képviselőként történő megválasztása esetén Gödöllőn új élet kezdődik.

Intézkedés:

- további adatgyűjtés;

- tájékoztató munkánk során hasznosítjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 13.

212-292/51/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 13-án (51)

1. ER 13

Táborfalva községben az MDF plakátokon keresztül mozgósít Nagy Imre és társai temetésén való részvételre. Táborfalváról kb. 5-600 fő utazik Budapestre saját gépkocsival.

Intézkedés:

- az információt munkánk során hasznosítjuk.

2. ER 12

1989. június 12-én a ráckevei kábel-TV-n bemondták, hogy június 15-én 19 órakor az MDF szervezésében Ráckevén a házasságkötő teremben Nagy Imre megemlékezést tartanak.

Intézkedés:

- az információt munkánk során hasznosítjuk.

3. K/3 12

Odorics Ferenc, a Kelet-Pest megyei MDF egyeztető tanács vezetője körlevelet küldött a Kelet-Pest megyei MDF szervezeteknek, ebben stratégiájukat vázolja fel:

- többpártrendszerű politikai struktúra kialakítása,
- nem lehetséges a szocialista diktatúra restaurációja,
- erős parlamenti ellenzék létrehozása,
- megakadályozni az MSZMP-t, hogy hatalmát átmentse,
- az MDF nem léphez koalícióra az MSZMP semmiféle szárnyával, irányzatával,
- közös ellenzéki jelölt állítása a választáskor, amennyiben ilyen nincs, úgy független jelölt támogatása.

Intézkedés:

- az információt tájékoztató munkánk során hasznosítjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 14.

212-292/52/89.

(09) Budapest, 1989. június 14-én (52)

Szigorúan titkos!

1. TA 14

1989. június 16-án a rákoskeresztúri temetőben megtartandó gyászszertartáson a Politikai Foglyok Szövetsége is részt kíván venni.

Tervük az, hogy 13 órakor indulnak a gyűjtőfogháztól. Az élen Bene Kálmán – a POFOSZ és FKGP tag – kb. 20 FKGP-s rendező kíséretében tervezi a menetet és kb. 1/2 2 órára tervezik érkezésüket a temetőbe.

Céljuk, hogy a hozzátartozók előtt a kapun belül legyenek. A temetői gyászszertartáson is tervezik részvételüket. Bene és a felvezető FKGP-sek feltehetően rendezői karszalagot fognak viselni.

Intézkedés:

- a BRFK III/III. Osztály szóbeli tájékoztatása.

2. HK 12-12

Az 1989. június 16-án 6 óra 30 perckor Ceglédre Budapestre induló 2747. számú személyvonat utolsó két kocsiját az MDF ceglédi szervezete 200 fő részére lefoglalta.

Az utazásuk célja Nagy Imre és társai temetésén való megjelenés.

Intézkedés:

- az információt tájékoztató munkánk során hasznosítjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 14.

212-292/53/1989.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 14-én (53)

1. ER 12

Pilisborosjenő térségében nagymennyiségű szovjet katonai egyenruhát találtak arra járó tájfutók az erdőben. Az információ ellenőrzése során megállapítottuk, hogy a nevezett térségben egy bozótos helyen kb. egy teherautónyi fekete és khaki színű egyenruha, tányér- és bundasapka, valamint papucs található. A ruhákon, illetve a sapkákon fekete fegyvernem szín és lokátoros fegyvernemi jelzés található. A ruhákon és sapkák egy részén gépkocsi rendszámok, illetve nevek és egyéb jelzések találhatók.³³

Intézkedés:

- a BM III/II-9. Osztályt soron kívül tájékoztattuk.

2. K/3 4

Lezsák Sándor az MDF országos elnökségének képviselőjében levelet küldött az MDF nagykátai, dabasi, váci szervezetének. Ebben kérte a vezetőiket, hogy a június 16-i temetésen díszőrséget szervezzenek a Hősök terén felállított koporsóknál. Kéri, hogy a szervezetektől 2–3 főt jelöljenek a feladatra. A jelölteket lehetőleg az 1956-os forradalom résztvevői, az azt követő megtorlás szenvedői, ill. a jelenlegi legaktívabb MDF tagok közül válasszák ki. A jelöltek neveit Szalai Róbert 1035 Bp. [...] címre kérik megküldeni.

Intézkedés:

- a BM III/III-3. Osztályt tájékoztatjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 15.

212-292/54/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 15-én (54)

1. HMB 12-4

1989. június 16-ra Nagy Imre és társai temetésén való részvételre Szentendre város és környéke térségéből az alábbi szervezetek mozgósítottak:

Független Kisgazdapárt	kb. 60 fő
MDF	kb. 30 fő
Petőfi Egyesület	kb. 30 fő

Intézkedés:

- az információt munkánk során hasznosítjuk.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 15.

212-292/55/1989.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. június 15-én (55)

1. TA 4

1989. június 15-én 19 órától a Budapest XI. ker. Műgyetem rakpart 3. sz. (BME épülete) alatt a június 16-án gyászszerartás főrendezői rendezvény előtti végső eligazítást tartanak (FIDESZ, SZDSZ, FKGP, stb.) a szervezetek rendezőgárdájának.

1989. június 16-án a Hősök terén a ravatalozást és gyászszerartást követően délután az „Inconnu” és még 10 szervezet (köztük az FKGP szentendrei szervezete) külön gyűlést tart, melyen minden hősről, akik 1956-ban vagy azt követően veszítették [sic!] életüket, megemlékeznek.

Intézkedés:

- a BRFK III/III. Osztály szóbeli tájékoztatása.

dr. Sipos István r. alezredes
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r. fhdgy.

1989. június 21.

212-292/56/89.

Szigorúan titkos!

(09) Budapest, 1989. július [sic!] 21. (56)

1. HK 12-12

1989. május 27-én megalakult a Szolidaritási Szakszervezeti Munkásszövetség. Az OVIT gödi üzemében ugyanebben az időben létrejött az üzemi munkás alapszervezet is, melynek kb. jelenleg 5 tagja van. Vezetőjük Vass István gödi lakos, OVIT dolgozó.

A szolidaritás szervező bizottsága „Szolidaritás” munkás érdekvédelmi lap címmel megjelentette újságját, mely 1. és 2. próbaszáma a hivatalos szakszervezetekről kialakult véleményüket. A miniszterelnöknek címzett – Bős-Nagymaros és autópályadíj elleni – tiltakozó levelüket, az alapítólevelet, az alapszabály-tervezetet és a programtervezetet tartalmazza.

Intézkedés:

- az információban szereplő 1. és 2. próbaszámról készült fénymásolatot a BM III/III-7. Osztálynak megküldjük.

dr. Sipos István r. alezredes
fhdgy.
főkapitány áb. helyettese

Chladekné dr. Bejczy Hedvig r.

Somogy megye

1989. április 19.

R-213-12/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. április 19. (11)

K/3 12-12

Lipien Mihály suspendált „F” dossziés rk. plébános 1066 Budapest, [...] szám alatti lakos, megküldte Kocsi György „F” dossziés iharosi rk. adminisztrátor részére az „Önálló, szabad és nagykorú egyházat” című felhívást, aláírásgyűjtés érdekében. A felhívás az

1964. szeptember 15-én Budapesten aláírt, a Magyar Népköztársaság kormánya és a Vatikán közötti részmegállapodást támadja. A részmegállapodás szövegét a mai napig nem hozták nyilvánosságra, így máig ismeretlen a dokumentum teljes szövege, amely jelenlegi is nagymértékben meghatározza az egyház tevékenységének keretét. A megállapodással kapcsolatban követelik, hogy:

- mielőbb hozzák nyilvánosságra az 1964-es részmegállapodás teljes szövegét,
- vizsgálják meg, miért nem került sor az elmúlt 15 év során a jegyzőkönyvben foglalt vitás kérdések átfogó és kielégítő le rendezésére,
- helyezték hatályon kívül a dokumentum mindazon pontjait, amelyek közvetlenül, vagy következményeiből (pl. korábbi, vagy későbbi állami intézkedések legalizálhatósága folytán) hátrányosnak bizonyultak az egyházra nézve, és
- vizsgálják felül a megállapodás teljes szövegét.

A felhívást megfogalmazók kinyilvánítják, hogy az aláírások gyűjtésével támogatni kívánják a Magyar Katolikus Püspöki Kart az egyház és állam viszonyának rendezésére és az egyház belső megújulása feltételeinek megteremtésére vonatkozó erőfeszítéseiben. Fő célként fogalmazták meg egy minden tekintetben önálló, szabad és nagykorú magyar katolikus egyház megteremtését.

Az aláírt íveket, vagy a teológiai-pasztorációs tanulmányok magyar központja Svájc, 6000 Luzern, Postfach 241. címre, vagy Kárpáti László, rk. plébánia Kétsoprony, Dózsa Gy. u. 10. címre kell megküldeni, ahonnan az eredeti példányokat a Vatikán államtitkárságához kívánják eljuttatni.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-1. Osztályt;
- illetékességből tájékoztatjuk a Békés Megyei RFK III/III. Osztályát, illetve a BRFK III/III. Osztályt.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. április 27.

R-213-13/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. április 27. (12)

HMT 12-13

1989. április 26-án ülést tartott az MDF kaposvári elnöksége, amelyen Lévai József, az MDF országos választmányának tagja tájékoztatót tartott. Beszámolt arról, hogy április 25-én Andrásfalvy Bertalan Pécs, [...] sz. alatti lakos lakásán regionális jellegű MDF megbeszélést tartottak, melyen rajta kívül Lezsák Sándor, Nahimi Péter (Budapest), Szabó Tamás (Veszprém) Kozma Huba, Andrásfalvy Bertalan, dr. Bíró Ferenc (Pécs), Czotterné Iváncsi Zsuzsa (Nagykanizsa), Csizmadia László (Pécsvárad) és egy szekszárdi személy vettek részt.

A megbeszélésen Lezsák Sándor a következőkről tájékoztatta a megjelenteket:

Az MDF elnöksége öt területre osztotta fel az országot, Somogy, Zala, Baranya és Tolna megyék területi felelőse Andrásfalvy Bertalan.

Az MDF párttá alakul, mert szakértőik szerint csak így rendelkezhetnek teljes körű politikai jogosítványokkal (pl. választásokon való indulás), a név változatlan marad, de pártként bejegyeztetik magukat. Ennek érdekében megkezdték az előkészületi munkákat.

Május során minden megyében meg kell alakítani a helyi szervezetek vezetőségéből a megyei egyeztető tanácsokat.

Azokban a helységeken, ahol különböző független szervezetek működnek, meg kell alakítani a helyi Ellenzéki Kerekasztalt.

A helyi szervezetek országos hatáskörű nyilatkozatokat ne tegyenek.
Az MSZMP által kezdeményezett politikai egyeztető tanácsban az MDF szervezetek ne vegyenek részt.

Megyei jogsegélyszolgálat és területi ügyviteli irodák létrehozását tervezik.

A debreceni Magyar Demokrata Klub felhívását az elnökség kalandorságnak minősítette.

A helyi szervezetekben tagrevíziót kell végrehajtani.

Az április 29-i választmányi ülésen az operativitás fokozása érdekében 19 főből álló ún. „kis választmányt” hoznak létre.

Az MDF magára vállalta Nagy Imre temetésének lebonyolítását, ehhez 3000 rendezőre van szükségük.

A lengyel Szolidaritás szakszervezet vezetője, Lech Walesa Magyarországra látogat. A tervek szerint Boglárlellére is el fog menni, ahol a II. vh. alatt lengyel menekülttábor volt.

Fel kell készülni egy magyarországi válsághelyzet kirobbanására, mely alapján a politikai jogok felfüggesztésre is sor kerülhet. Erről a helyi MDF vezetőket előre értesítik. A helyi nyilvántartásokat bizalmasan kell kezelni, nehogy egy adott helyzetben megtorlás alapjául szolgáljanak.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-4. Osztályt;
- tájékoztattuk a Baranya Megyei RFK III/III. Osztályát.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. május 10.

R-213-14/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. május 10. (13)

HMT

HMB

ASZA 12-12

1989. május 9-én a kaposvári Kilián György Művelődési Központban a „Hyde Park”-i rendezvények keretében nyilvános összejövetelt tartottak, amelyen ifj. Rajk László és Kőszeg Ferenc az SZDSZ képviselőként voltak a meghívott vendégek. A beszélgetést Havas Henrik, a Magyar Rádió munkatársa vezette. A meghívott vendégek általános tájékoztatást tartottak az SZDSZ elképzeléseiről, céljairól, párttá alakulása utáni tervekről, majd kérdésekre válaszoltak.

A kérdésekre válaszolva Kőszeg Ferenc kijelentette, hogy az utóbbi időben a rendőrségi atrocitások csökkentek az SZDSZ-el szemben, ami a rendőrség közvetlen pártirányítása megszűnésének az eredménye. Havas Henrik elmondta, hogy az elmúlt napokban a téma kapcsán interjút készített az állambiztonsági szolgálat új vezetőjével³⁴. Szerinte a műsorból kimaradt, ezért tájékoztatásul elmondta, hogy Magyarországon alapjaiban megváltozik az állambiztonsági munka. Alkotmányos alapokon újjászervezik és a rendőrségtől teljesen különválasztják. Az átszervezést követően nemzetvédelmi hivatalként működik tovább. Ezzel összefüggésben azt is elmondta, hogy a BRFK közlekedésrendészeti vezetője arról tájékoztatta, hogy minden reggel, eligazítása során beosztottaival közli, hogy az állambiztonsági szervek utasításait nem szabad végrehajtani.

Az összejövetelen kb. 350 fő vett részt, a hallgatóság legnagyobb tetszésnyilvánítását azok a fejtegetések váltották ki, amelyek a szovjet csapatok azonnali kivonásával, illetve a munkásőrség megszüntetésével foglalkoztak.

Az összejövétel során szórólapokon arról tájékoztatták a résztvevőket, hogy az SZDSZ Somogy megyei szervezete május 16-án alakul Kaposváron.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-4. Osztályt;
- a BM III/III. Csoportfőnökség napi jelentési rendszerébe a mai napon lejelentettük.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. május 15.

R-213-15/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. május 15. (14)

K/3 12-13

Kocsi György ([...] rk. adminisztrátor) figyelő dossziés, Iharos, [...] alatti lakos az „Egyházforum” című, Svájcban megjelenő magyar nyelvű teológiai folyóirat Magyarországra beküldésének akadályozása ügyében a miniszterelnökhöz fordult. Beadványában az akadályozást a helsinki folyamat gátolásának és az alapvető emberi jogokkal ellentétesnek minősíti. Kéri a miniszterelnök intézkedését, és erről tájékoztatást, egyben megjegyzi, hogy levelének másolatát megküldte a folyóirat egyik szerkesztőjének, Wildmann János svájci lakosnak.

Adataink szerint a fenti folyóiratot 1986-ban indították, magyar egyházi emigrációs személyek szerkesztik. Korábban illegálisan juttatták be a példányokat Magyarországra, és személyes kapcsolatokon keresztül terjesztették. A folyóiratban megjelenő írások rendszeresen és módszeresen támadják a magyar állam és az egyház közötti megállapodásokat, a magyar rk. püspököket, püspöki kar munkáját.

Kocsi György állítása szerint 1988-ban – szintén a miniszterelnöknek írt levél eredményeként – a folyóirat terjesztését engedélyezték. A jelenlegi küldemény visszairányítást érthetetlennek tartja.

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III-1. Osztályt.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. június 7.

R-213-16/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. június 7. (15)

HMT 12-13

Nagy Imre Kaposvár, Május 1. u. 77. sz. alatt lévő szülőházára 1985.³⁵ június 15-én emléktáblát kívánnak elhelyezni, illetve felavatni. A ház jelenlegi tulajdonosa az emléktábla felállításához adott hozzájárulását családi okokra hivatkozva, visszavonta. (A tulajdonos örököse Karg Ferenc kaposvári lakos, használt autókereskedő, a ház lebontása után, annak helyén autószalont kíván nyitni.) A hozzájárulás visszavonása lehetetlen

helyzetbe hozta az ünnepséget szervező, a kaposvári Ellenzéki Kerekasztalhoz tartozó szervezeteket, akik válaszlépésekre készülnek.

A június 15-i emléktábla avatásra Király Béla, a nemzetőrség volt parancsnoka a tervek szerint Kaposvárra utazik. Június 19-én a Somogyország című lap és a kaposvári Ellenzéki Kerekasztal szervezésében a Kilián György Művelődési Központban – várhatóan mintegy 600 fő előtt – előadást tart. Június 20-án Kaposváron a megyei könyvtárban a helyi MDF szervezet és a szerveződő politikai folyók szövetsége Somogy megyei csoportja szervezésében – kb. 120 fő részvételével – elsősorban volt barátok, iskola- és elítélttársak körében tart előadást. Beszélgetőtársa a tervek szerint Ilkei Csaba, az MDF választmányi tagja, az MDF televíziós csoportjának vezetője lesz.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-7. Osztályát.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. június 12.

R-213-17/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. június 12. (16)

HMB 12-13

1989. június 5-én a kaposvári plébánián kb. 80 rk. pap részvételével rekollekciót tartottak. Ennek keretén belül dr. Szendi József veszprémi megyéspüspök felolvasta az általa készített memorandumot, melyben követeléseket fogalmazott meg Paskai László bíboros és a püspöki kar felé. Követelései között szerepel, hogy Mindszenty József hercegprímást rehabilitálják és hamvait szállítsák Magyarországra. Felszólítja Paskai László bíborost, tiltakozzék az állami szerveknél az ellen, hogy a BM kispapokat szervezzen be. Figyelmeztette a jelenlévő papságot, hogy beszervezésük esetén annak milyen kánoni következményei lehetnek.

Követeli az egyházi vezetéstől, hogy váltsák le a békepapokat.

Nagy Imre és sorstársai temetésével kapcsolatosan kifejtette, hogy a temetés időpontjában, június 16-án 12.30 h-kor szólaljanak meg a harangok. A harangozás nem Nagy Imre és társaiért, hanem azokért a százakért, vagy ezrekért szóljon, akiket ártatlanul végeztek ki, és akik az egyház hősei. Felszólította a jelenlévő papokat, hogy 16-án este mondjanak misét az elhunytakért.

Dr. Szendi kijelentette, hogy a memorandum átadja a püspöki karnak, és amennyiben érdemben nem reagálnak rá, akkor eljuttatja a nyugati tömegkommunikációs eszközökhöz.

A memorandum felolvasása a jelenlévő papok többségénél – főleg azoknál, akik korábban nem kötelezték el magukat a papi békemozgalom mellett – nagy tetszést aratott, felállva tapsoltak és éljeneztek püspöküket.

Intézkedés:

- tájékoztattuk a BM III/III-1. Osztályt;

- a BM III/III. Csoportfőnökség napi jelentési rendszerébe továbbítottuk.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

1989. június 22.

R-213-18/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVI. 1989. június 22. (17)

ASZA 12-13

Az 1988. július 27-i 20. számú napi jelentésünkben közöltük, hogy a „Barcsi Városi Tanács vezetősége” címzéssel fenyegető tartalmú, névtelen levelek érkeztek, melyben Losonczi Pált NET nyugalmazott elnökét életveszélyesen fenyegették. Az ügyet a BM III/III-A. önálló alosztály koordinálta, országos hatáskörrel kutatta az elkövetőt.

A birtokunkba került kézírásminták, korábbi inkriminált tartalmú postai küldemények operatív elemzése során megállapítottuk, hogy az elkövető nagy valószínűséggel azonos özv. F. F-né sz. K. Zs. [...] sz. alatti lakossal. Ezt alátámasztja a birtokunkban lévő, általa írt anyag tartalmaz és a szembetűnően egyező kézírás.

A Pest Megyei RFK III/III. Osztály tájékoztatása szerint előttük ismert a személy, mint ellenséges tartalmú levélíró, ideggondozás alatt álló elmebeteg.

Intézkedés:

- az információt a BM III/III. Csoportfőnökség napi információs rendszerében továbbítottuk;
- a birtokunkban lévő anyagot írásazonosítás, illetve felhasználásra megküldjük a BM III/III-A. önálló alosztálynak.

dr. Mátyás József r. ezredes
főkapitányság vezető áb. h.

László Lajos r. őrgy.

Szabolcs-Szatmár megye

1989. május 17.

R-214-23/19-1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVII. 1989. május 17. (19)

HKA 12-12

Arról adott tájékoztatást, hogy a nyíregyházi „Hotel Szabolcs” portájára f. hó 15-én délután postai úton egy kb. 20 kg súlyú bőrönd érkezett, melynek címzettje I. Z. „Hotel Szabolcs” Dózsa Gy. u. 3., Budapest, Ungarn. A feladó A. Z. [...] 6103 Griesheim 8000 München 3., 39.544 6100 Darmstadt 23., vámmentes.

Megjegyzés: a címzésen a Budapest feliratot – feltehetően a Magyar Posta – piros tollal kijavította Nyíregyháza feliratra. A szállodában a címzésben szereplő vendég nem lakott, és szoba sincs részére foglalva. A bőröndöt fémkeresővel megvizsgáltuk, a műszer több helyen fénytárgyak³⁶ jelenlétét jelezte. A vámtisztviselő megállapítása szerint a küldeményen található plombák nem vámszervtől származnak. Az összkörülményekből arra lehetett következtetni, hogy a bőrönd robbanóanyagot tartalmaz, ezért intézkedtünk szakemberek által történő átvizsgálására. Megállapítást nyert, hogy veszélyes tárgy, robbanóanyag a küldeményben nincs, ezért egy hét várakozási idő után a szálloda személyzete azt visszaküldi a feladónak.

Intézkedés:

- a BM főügyeleten keresztül a FRE tűzszerészeit kirendeltük;

- az eseményről tájékoztattuk a BM III/II-13. Osztályt;
- a szálloda személyzetét eligazítottuk hasonló események során teendő intézkedésekre.

dr. Koncz András r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Tordai Tibor r. százados
elemző-értékelő főelőadó

1989. május 23.

XVII. 1989. május 23. (20)

ER 12-12

Arról adtak tájékoztatást, hogy a nyíregyházi rendőrkapitányság vezetőjéhez bejelentés érkezett, mely szerint f. hó 27-én 9 óra 30 perc – 12 óra 30 közötti időben a helyi MDF, SZDSZ, FIDESZ valamint a kisgazdapárt szervezésében egy békés felvonulásra kerül sor. Az útvonalat úgy választották meg, hogy érintik a megyei tanács, városi tanács épületeit, valamint az MSZMP megyei székházát. Mindhárom helyszínen beszédet mondanak.

Megjegyzés: a rendezvényt tiltakozásul szánják a folyamatosan bejelentett, illetve be nem jelentett áremelések ellen. A felvonulásra kb. 1000 főt várnak, a zavartalan lebonyolítás érdekében 50 rendezőt állítanak ki, akiket megkülönböztetésül karszalaggal látnak el. Amennyiben a rendezvényt bárki is a céllal össze nem függő cselekedettel megzavarná, akkor kérni fogják a rendőrséget a rendezavarók eltávolítására.

Intézkedés:

- az eseményről soron kívül tájékoztatjuk a megyei pártbizottságot;
- az információról tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletét;
- operatív úton további adatokat gyűjtünk, illetve kapcsolatainkat eligazítjuk a rendezvényen való részvételre, az események figyelemmel kísérésére;
- a felvonulás tervezett útvonalán a beszédek helyszínein megvizsgáljuk technikai rendszabály (video) alkalmazásának lehetőségét;
- az esemény ideje alatt együttműködünk a rendőri szervekkel.

dr. Koncz András r. ezredes

Tordai Tibor r. százados

1989. június 5.

R-214-23/21-1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVII. 1989. június 5. (21)

HK 12-12

A mai napon arról adott tájékoztatást, hogy a Szovjetunió területén a beregszászi egészségügyi komplexum építkezése a tervezetthez képest lassabban halad, ami az építőanyagok nem megfelelő szállításából adódik. A szovjet fél nem tudja tartani a vállalt kötelezettségeit.

Problémát jelent továbbá az építkezés továbbfolytatása szempontjából az ellentételezés. A szerződés szerint az építetők a költségek egy részét rubellel, másik részt ún. barter keretében áruval ellentételezik. Ez utóbbi esetben gondot jelent, hogy a szovjet fél még az elmúlt évre esedékes kötelezettségeit sem teljesítette maradéktalanul, és az áruszállítás jelenleg is akadozik. Ennek kiküszöbölése érdekében a munkavállalók, SZÖVETERV, NIKESZ és SZAÉV vezetői tárgyalásokat folytattak az építető megye vezetőivel. Amennyiben nem történik megnyugtató intézkedés, június végén leállítják az építkezést, az ott dolgozó mintegy 100 építőipari dolgozót hazarendelik.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/II-6. Osztályt;
- a körülmények alakulását folyamatosan figyelemmel kísérjük;
- indokolt esetben tájékoztatjuk az illetékes központi osztályt.

dr. Koncz András r. ezredes
főkapitány áb. helyettese

Tordai Tibor r. százados
elemző-értékelő főelőadó

Szolnok megye

1989. május 31.

R-57-2-2/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

XVIII. 1989. május 31. (2)

1. ASZA 12-12

Operatív akció keretében a Szolnok-alcsiszigeti szovjet katonai objektum közvetlen környezetében 1989. május 19-én 14.30 órakor észleltük az alábbiakban ismertetett, állambiztonsági szempontból figyelmet érdemlő eseményt:

Szolnok város felől megjelent a BBT 0277 frsz.-ú lengyel Polski Fiat 126 típusú személygépkocsi két fő fiatal férfi utassal. A gépkocsi a rejtett figyelőponttól mintegy 250 m távolságra az úton megállt. Mintegy félperces várakozás után a vezető melletti ülésből a gépkocsi utasa kiszállt. A gépkocsi ajtaját nyitva hagyta, kezében hátizsákot vagy valamilyen táskát tartva a kocsi környezetében mintegy 5–6 m sugarú félkörben lehajolva keresgélt, matatott, kb. 2 percen keresztül. A figyelő nem látta, hogy talált-e, betett-e valamit a kezében lévő táskájába, illetve azt sem, hogy abból vett volna ki és helyezett volna el valamilyen tárgyat vagy csomagot a helyszínen. Ezt követően az utas a kocsi baba visszaült, és az úton tovább haladtak a figyelőpont felé. A mikor a rádiós kocsihoz értek – a sorkatona szerint – egyértelműen észlelték őt és a kocsi ablakában lévő teleobjektívet. Útjukat folytatták tovább a Tisza gáton és a 26-os számú vasúti őrháznál a Tisza folyó felé vezető földútra tértek rá, majd a figyelőpontot kikerülve a helyszínről a város felé eltávoztak.

Megjegyzés: operatív akciónk a hírszerző rezidentúrák, diplomaták hírigényének kiszűrésére, az érdeklődők fotózással történő rögzítésére irányult. Ugyanis a kérdéses szovjet objektumot a magyarországi csapatcsökkentések és átcsoportosítások érintették.

Az eseményt észlelő személy sorkatona volt, aki előzetesen általános eligazításban részesült. Operatív ismeretekkel nem rendelkezett, így a történekről három nap elteltével a film előhívása, majd részletes beszámoltatása után szereztünk tudomást.

Intézkedés:

- a helyszínt megtekintettük és megállapítottuk, hogy a lengyel gépkocsi a gát tetején húzódó műúton a 68/O jelzésű vízügyi kővel átellenben a 14-es számú villanykaró közvetlen környezetében – tehát jól azonosítható helyen – állt meg. A környezet illegális szemétkerakó, ahol építési törmelék, háztartási lom, szemét egyaránt található. A jelzett kővel pontosan átellenben találtunk egy kb. 20–25 cm-es betondarabot, amely valaki által elmozdításra, felfordításra került, eredeti helye jól kirajzolódott a fűben;
- az eseményről információs jelentést készítettünk, amelyet megküldtünk a BM III/II-11. Osztálynak, kérve a lengyel állambiztonsági szerv tájékoztatását.

2. HMB 12-12

1989. április 30-án 18.00 h-kor ismerősünk Tisza Szálló nyilvános telefonfülkéjéből lefolytatott furcsa telefonhívásra figyelt fel. Egy 35 év körüli kopaszodó fiatalember egy sötéthajú hölgygel együtt külföldi számot hívott. (A 10 Ft-osok gyors leeséséből következett erre.) A hívott szám jelentkezése után nem beszélgetés következett, hanem a hívó a zsebéből tenyerébe elférő kis fekete készüléket vett elő és ezt elfordulva a telefonhoz tartva „csipogó hangú” adást eszközölt. Rövid időn belül ezt megismételte. Miután végeztek hangosan közölte, hogy nem volt otthon senki.

A történetek után a telefonálók az NK 59-52 frsz.-ú Opel Corsa típusú személygépkocsiba szálltak be.

Intézkedés:

- operatív úton kétséget kizáróan megállapítottuk, hogy az elkövető azonos a személygépkocsi tulajdonosával, K. G. [...] Budapest, 1053 [...] szám alatti lakossal. [...] Ideiglenes lakása 1989. június 9-ig a zagyvaparti sétányon lévő színészlakásban van;
- az eseményről információs jelentés készítettünk, amelyet megküldtünk a BM III/II-11. Osztálynak;
- az információ tisztázására – miután megállapítottuk, hogy hol tölti a nyári szünetet – előzetes ellenőrzést kezdeményeztünk.

Korozs István. r. alezredes
értékelő tiszt

Tolna megye

1989. május 29.

R-19/4-4/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VII. 1989. május 29. (4)

K/3 12-14

Mayer Mihály rk. segédpüspök, Szekszárd, Béla tér 9. szám alatti lakos az alábbi tartalmú levelet kapta Hegedűs László 1121 Budapest, [...] cím alatti lakostól:

A Történelmi Igazságtétel Bizottság az 1956 hősi halottainak és mártírjainak június 16-i temetése alkalmából mint a Magyar Katolikus Püspöki Kar tagját megkéri, hogy hasson oda, az egyház osztozzon a nemzet közös gyászában.

Kéri, hogy katolikus részről a temetési gyászszertartást a Budapest joghatóságú főpásztor végezze Rosdy Pál egykori rabtársuk segédletével. Az ökumenikus szertartás részleteit a református, evangélikus és izraelita lelkészekkel, valamint a szabad egyházak két képviselőjével a bizottság szeretné mielőbb megszervezni.

Június 16-án 12.30 órakor, amikor a gyászszertartás a himnusszal kezdetét veszi, szólaljanak meg hazánk minden templomának harangjai. Saját helyi idejük szerint meg fognak szólalni a külföldi magyarok területének templomharangjai is.

Június 16-án legkorábban 18.30 órakor a budapesti Mátyás templomban és minden megye, város nagyobb templomaiban ünnepélyes requiem[et] mutassák be, ugyanúgy gyászistentiszteletek lesznek a többi felekezet templomaiban is.

A temetést megelőző vasárnapon olyan ökumenikus pásztorlevél olvastassék fel minden templomban, amely megemlékezik 1956 hőseiről és mártírjairól, ismerteti a gyászszertartások helyeit, idejét és a nemzeti gyászhoz méltó magatartása szólítja fel a híveket.

A temetésen és a temetés napján – idejében felhívást tesznek közre – az egész országban tartózkodni kell a zajos megnyilatkozásoktól, tüntetésektől, mert az kívánják, hogy ez a temetés a nemzet és a társadalom kegyeletes főhajtása legyen 1956 hősei és áldozatai előtt.

Meggyőződésünk, hogy nemcsak a halottak eltemetésének természetes egyházi feladatáról van szó, hanem annak kifejezéséről is, hogy hívő és keresztény emberek is részt vettek 1956 nemzeti mozgalmában, továbbá az egyház jelen van és küldetést teljesít a mai magyar társadalomban is.

Kérik a Magyar Püspöki Kar mielőbbi válaszát.

Budapest, 1989. május 22.

Vásárhelyi Miklós³⁷

TIB elnöke

Hegedűs László

TIB megbízott

Mellékelték a temetésre készített előzetes tájékoztatót.³⁸

Intézkedés:

- a BM III/III. Csoportfőnökség tájékoztatása, az előzetes tájékoztatót megküldjük a BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárságnak.

Eigner György r. ezredes
megyei rendőr-főkapitány
állambiztonsági helyettese

Preizinger Lajos r. őrgy.
ért. ti.

1989. május 31.

R-19/4-5/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VII. 1989. május 31. (5)

K/3 12-13

Dr. Szendi József veszprémi püspök megküldte Mayer Mihály szekszárdi segédpüspöknek dr. Paskai László esztergomi érsekprímásnak írt levele másolatát. Ebben 13 pontos javaslatot tesz a következő püspöki kari konferencia napirendjére.

Főbb javaslatok:

Dr. Paskai László által meghirdetett magyar papi egység helyreállításának és megszervezésének egyetlen legfőbb akadálya a párt által létrehívott békepapi mozgalom. Kéri, hogy a püspöki kar hozzon döntést arról, hogy a békepapi mozgalomra nincs szükség, szólítsa fel a papokat, hogy lépjenek ki belőle. Szüntesse meg továbbá az Opus Pacis elnevezésű mozgalom működését is. Lapjukat a Katolikus Szót alakítsák át ifjúsági lappá.

Ne engedjék, hogy a katolikus egyház nevében nem a püspökök által hivatalosan küldött személyek nyilatkozzanak. Ellenkező esetben kapjon büntetést.

A püspöki karnak kérnie kell a magyar kormánytól Mindszenty bíboros ártatlanságának hivatalos elismerését. Kérni kell – Nagy Imre és társai hamvainak exhumálására és ünnepélyes eltemetésére való hivatkozással – hamvainak hazahozatalát, ünnepélyes eltemetését az esztergomi Bazilika altemplomában.

Azon papoknak az egyházkormányzat kulcspozícióból való eltávolítása, akik nem papi érdemeikért vagy rátermettségük miatt, hanem pártérdekből, vagy pártösszeköttetései révén jutottak magas beosztásba. Rehabilitálni kell azokat, akik egyházhűségük és a Rákosi párthatalommal való szembeszegülésük miatt kerültek hátrányos helyzetbe.

Tiltakozik az ellen, hogy már kispapokat próbálnak besúgóként beépíteni.

Tiltsák meg papjaiknak, hogy bármilyen politikai pártban aktív szerepet, vagy bármilyen közigazgatási beosztást vállaljanak.

Milyen szempontok alapján és kinek osztották szét a Máltai Lovagrend nagy értékű kórházi felszereléseit? Miért kapott a budapesti ávos kórház, az ajkai bányász kórház?

Intézkedés:

- tájékoztatjuk a BM III/III. Csoportfőnökséget.

Eigner György r. ezredes
megyei rendőr-főkapitány
állambiztonsági helyettese

Preizinger Lajos r. őrgy.
ért. ti.

Vas megye

1989. április 7.

Szám: R-217-21/16/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VI. 1989. április 7. (16)

HK 12-4

1989. április 6-án 14.40 órakor Hajmáskér MÁV állomással szemközti terepen a vasúti sínek közvetlen közelében észlelték a DT 06-45 frsz.-ú zöld színű Land Rover típusú személygépkocsit 2 férfi utassal.

A személyek az állomáson a Hajmáskérről Munkácsra tartó nehéz harci technikával megrakott szerelvényt nézegették.

A helyszínen megjelenő vasutas láttára a 8. számú főközlekedési útvonal felé távoztak olyan közúti közlekedésre nem használt területen, amely jó helyismeretet feltételez.

Megjegyzés: a fenti rendszámú gépkocsi Olaszország budapesti diplomáciai testületének tulajdona.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/II-3. és 9. Osztályokat.

Készítette: Hajdú Tamás r. fhdgy.
értékelő tiszt

dr. Bódi Ferdinánd r. ezredes
állambiztonsági helyettes

1989. április 19.

Szám: R-217-21/17/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VI. 1989. április 19. (17)

HK 12-4

1989. április 14-én 15.00 órakor Öskű község felől Hajmáskérra érkezett az olasz diplomáciai testület DT 06-45 frsz.-ú, zöld színű Land Rover típusú személygépkocsija, amelyben egy vékony testalkatú férfi utazott. A vasútállomás katonai rakodója előtt lépésben haladt és az ott folyó szovjet nehéz harci technika berakodását figyelte.

A fenti gépkocsit 14.30 órakor Várpalota állomásnál is észlelték, de ott katonai alakulat nem tartózkodott.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/II-3. és 9. Osztályokat.

Készítette: Hajdú Tamás r. fhdgy.
értékelő tiszt

dr. Bódi Ferdinánd r. ezredes
állambiztonsági helyettes

1989. május 17.

Szám: R-217-21/18/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VI. 1989. május 17. (18)

ATA 12

Május 15-én a Szabad Demokraták Szövetsége tagtoborzó gyűlést tartott Szombathelyen. Magyar Bálint szociológus és Pető Iván történész elmondták, hogy a közeljövőben propaganda céllal plakátokat akarnak készíteni az 56-os kivégzettek parcellájáról, Nagy Imre plakát stb. Programjukban a belügy gyökeres átalakítását követelték az alábbiak szerint: „az államvédelmet kivenni a [belügy]minisztérium hatásköréből, ne legyen fegyveres erő, csak nyomozati hatóság. A bűnügyi szerveket is el kell különíteni. A helyi rendőrség – községi, kerületi stb. – tanács felügyelet alá tartozzon. Szűnjön meg a rendőrség politikai irányítása. A munkásőrséget fel kell oszlatni. Hitelét veszítette az egyik leggyűlöletesebb intézmény, még a rendőrségnél is rosszabb.”

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Készítette: Hajdú Tamás r. fhdgy.
értékelő tiszt

dr. Bódi Ferdinánd r. ezredes
állambiztonsági helyettes

1989. május 31.

Szám: R-217-21/19/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VI. 1989. május 31.

HMB 12-13

Ausztriában élő 1956-os magyar disszidensek egy kisebb csoportjánál az a vélemény alakult ki, hogy Nagy Imréék temetésére jobb, ha nem utaznak be.

Félnek az erőszakos szervezetek radikalizálódásától, attól, hogy 56-os elítélésük alapján letartóztatják őket, mivel még nem következett be jogi és erkölcsi rehabilitációjuk.

Attól is tartanak, hogy „brazil mintára” ún. halálbrigádok alakulnak a rendőrtisztekből és az MSZMP apparátusából kikerülő, valamint a BM állományában elhelyezkedő volt funkcionáriusokból. A „halálbrigádok” csíráit látják a Szovjetunióban alakuló rendőrszövetkezetekben is.

Intézkedés:

- az információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Készítette: Hajdú Tamás r. fhdgy.
értékelő tiszt

dr. Bódi Ferdinánd r. ezredes
állambiztonsági helyettes

1989. június 21.

Szám: R-217-21/20/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

VI. 1989. június 21. (20)

TE 12

TA 12

1989. június 23–24–25-én az osztrák zöldek szervezésében Grazban Alpok-Adria szimpózium kerül megrendezésre, amely egy „nagyszabású Kelet–Nyugat nyitás” első rendezvénye.

A szimpóziumra meghívást kapott: a Duna Kör – teljes szakértő stábbal –, az SZDSZ, valamint az ellenzéki pártok is. Az MDF szombathelyi szervezete 1 fővel képviselteti magát.

Intézkedés:

- a részletes információról tájékoztatjuk a BM III/III-7. Osztályt.

Készítette: Hajdú Tamás r. fhdgy.
értékelő tiszt

dr. Bódi Ferdinánd r. ezredes
állambiztonsági helyettes

Veszprém megye

1989. április 7.

Ikt.sz: R-218/176/5/12/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

III. 1989. április 7. (12)

K/3 12-13

Pártay Tivadar az „ideiglenes politikai bizottság” nevében Havrilla Istvánt, az FKGP közép-dunántúli kerület vezetőjét tájékoztatta:

A „Független Földmunkás- és Polgári Párt országos választmányát” többségi határozat alapján összehívták.

A P[olitikai] B[izottság] 3 fős szervező bizottságra tett javaslatot:

Bejczy Sándor pártigazgató budapesti,
Bereczki Vilmos belső kapcsolatok, sajtótitkár budapesti,
dr. Mizsei Béla alelnök, szolnoki lakos személyében.

Kéri a helyi szervezeteket a közgyűlések megtartására, vezetőségi tagok megválasztására. A jegyzőkönyvek másolatát Bejczy Sándor Budapest XIV., [...] címre kell megküldeni.

Tervezett napirendi pontok:

1. Beszámoló a párt újjáalakulása óta eltelt időről, jelenlegi helyzetről, további feladatok meghatározása.
2. Vezetőségválasztás, hiányzó bizottságok létrehozása.

Intézkedés:

- operatív ellenőrzés.

láttam:

dr. Szegvári Ferenc r. ezredes
főkapitány (áb.) helyettese

dr. Simon Ferenc r. alezredes

1989. április 26.

III. 1989. április 26. (13)

1. LBE 12-14

1989. április 26-án 17.30 órakor a Balatonalmádi MDF csoport a Balatonalmádi I. sz. általános iskolában nyilvános tagtoborzó gyűlést tart. A minél nagyobb számú megjelenés érdekében postaládába való bedobás módszerével meghívókat terjesztettek. Előadónak Für Lajos történészt, az országos elnökség tagját hívták meg.

Intézkedés:

- helyi III/III. osztály tájékoztatása.

2. HÜ 12-12

1989. április 1-jén Devecserben a kastély könyvtárban „Somló környéki regionális szervezet” néven a Független Kisgazdapárt és a Magyar Demokrata Fórum tagtoborzót tartott. Az FKGP részéről Havrilla István, a közép-dunántúli szervezet vezetője, az MDF részéről Kozma György a devecseri csoport vezetője vett részt.

- III/III. Osztály tájékoztatása.

3. HMT 12-12

Tapolcán az MDF tapolcai munkáscsoport 1989. április 20-án a Batsányi Műv. Házban tagtoborzót tartott, melyen 40 személy jelent meg. Nyílt levelet fogalmaztak meg az Iza III. és Deáki III. aknák bezárása miatt, melyet megküldtek az MNK miniszterelnökének. Ugyanezt a levelet megküldték még:

- MTI sajtószolgálat
- MDF országos elnöksége
- Bakonyi Bauxitbánya Vállalat igazgatója
- MAT vezérigazgatója
- hévízi tanács elnöke
- MDF keszthelyi szervezete
- tapolcai városi tanács
- veszprémi MDF megyei szervezete.

Intézkedés:

- III/III. Osztály tájékoztatása.

4. AK 12-12

A Bakonyi Bauxitbánya Vállalat Tapolcán 1989. május 2-án a Deáki III. és Iza III. aknák bezárása miatt figyelmeztető munkabeszüntetést szervez. A szervezéssel a vállalat vezetése, az MSZMP és szakszervezeti bizottsága mellett egyetértenek a különböző Tapolca környéki alternatív szervezetek is, többek között az MDF tapolcai munkáscsoportja. Amennyiben a figyelmeztető munkabeszüntetés eredménnyel nem járna, 1989. május 9-re sztrájkot szerveznek a BBV egész területére.

Intézkedés:

- MSZMP Veszprém Megyei Bizottságának első titkára és a
- helyi III/III. Osztály tájékoztatása.

5. HMB 12-12

1989. április 20-án az MDF tapolcai munkáscsoportja ülésén levelet fogalmaztak meg Sebők János országgyűlési képviselőhöz. Ebben kérték az alábbiakhoz a közreműködését:

- az országgyűlés kötelezze az MSZMP-t, hogy lemond az erőszakról és a megfélemlítés minden megnyilvánulásáról, a fegyveres szervezeteket távol tartja a politikájától;
- az országgyűlés utasítsa a kormányt, hogy azonnali hatállyal oszlassa fel a munkásőrséget, fegyvertelen alakulatként helyezze a BM felügyelete alá;
- utasítsa a kormányt, hogy a kiváltságok alapján magánkézben levő fegyverek beszolgáltatását rendelje el;
- az országgyűlés rendelje el, hogy a munkásőrség vagyona kerüljön az országgyűlés rendelkezése alá, gondoskodjon annak felhasználásáról.

Intézkedés:

- helyi III/III. Osztály tájékoztatása.

Horváth Béla r. őrgy.

1989. május 25.

Ikt.sz: R-218-176/5/14/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

III. 1989. május 25. (14)

K/3 12-14

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége 1989. május 26-án, 27-én közgyűlést tart, melynek helye: Adalbertinum Evangélikációs Központ, Budapest, Előpatak u. 35.

Napirend:

- elnöki beszámoló,
- püspöki karnak küldendő szándéknyilatkozat szövegének vitája,
- az országgyűlés elnökének címzett nyilatkozat szövegének vitája,
- tájékoztató folyóirat és gyermekújság indításáról,
- új munkacsoportok pontos időrend szerinti programjának ismertetése,
- tagdíjfizetéssel kapcsolatos tájékoztató,
- hozzászólások, javaslatok.

Intézkedés:

- a közgyűlés utóhatásának figyelemmel való kísérése.

láttam:

dr. Szegvári Ferenc r. ezredes
főkapitány (áb.) helyettese

dr. Simon Ferenc r. alezredes

Zala megye

1989. április 27.

R-5/8-8/20/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

V. 1989. április 27. (20)

TA 12-14

Czotter Józsefné, az MDF nagykanizsai vezetőségének és szervezési csoportjának tagja 1989. április 26-án számolt be az előző napi pécsi útból ismerősének. Jelenlegi

helyzetüket úgy ítélik meg, hogy amíg párttá nem alakulnak, addig fel kell készülniük „szükségállapotokra” is. A birtokukban levő névsorokat, s minden, a munkájukkal kapcsolatos okmányt olyan helyen kell tartaniuk, hogy azok ne legyenek könnyen hozzáférhetőek. 5–6 napon belül a mostani MSZMP pártcentrum részéről (Grósz vonal) egy párt-rendszerátalakítás várható. A balosnak kikiáltott Münnich vonalat, a jobbosnak kikiáltott reform kommunista vonalat a centrum teljesen le akarja kapcsolni. A fentiekből következtetnek arra, hogy esetleg az MDF-t is támadás érheti.

Czotterné elmondotta, hogy kiszivárgott már az országos sajtóban Lech Walesa esetleges hosszabb idejű magyarországi látogatása, mely során az MDF vendége lenne. Amennyiben a magyarországi látogatás létrejönne, úgy az MDF nagykanizsai szervezete meghívna Walesát egy megyei szintű munkásfórumra, és felkérnék, hogy ott tartson egy beszédét.

Intézkedés:

- a keletkezett információt telefonon jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletére;
- a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság áb. szerv III/III. Osztálya az ellenőrzést tovább folytatja.

Simon Ferenc r. ezredes
állambiztonsági helyettes

Horváth Miklós r. őrnagy
értékelő tiszt

1989. május 17.

V. 1989. május 17. (21)

K/3 12-14

A mai napon jutott tudomásunkra K/3 útján, hogy a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsági szerve III/III-as Osztálya által „F” dossziés rendszer keretében ellenőrzött Tar Ferenc keszthelyi lakos 1989. április 30-án Párizsban interjút készített Kemény Istvánnal, a Párizsi Magyar Füzetek szerkesztőjével. Az interjú címe: „Meg kell tanulni demokráciát játszani! – párizsi beszélgetés Kemény Istvánnal.”

Az interjú során Kemény István értékeli a jelenlegi magyarországi politikai helyzetet. Jelzi, hogy 12 év után haza kíván látogatni. Az interjú címével kapcsolatosan kifejti, hogy meg kell tanulni a demokratikus lehetőségekkel demokratikus módon élni. Véleménye szerint ez nem olyan könnyű egy olyan országban, amelyben soha nem volt demokrácia.

Tar Ferenc a Kemény Istvánnal készített interjú írásos anyagát megküldte Tóth Dániel Miskolc-Lillafüred, Herman Ottó Emlékház, Erzsébet sétány 33. számú címre. Jelezte, hogy a Miskolci Fórum c. újságban szeretné megjelentetni az anyagot. Kéri Tóth Dánielt, hogy amennyiben biztosat tud írása sorsáról, értesítse őt.

Intézkedés:

- a keletkezett információt soron kívül távbeszélőn jelentettük a BM III/III. Csoportfőnökség ügyeletének;
- a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsági szerve III/III. Osztálya Tar Ferenc tevékenységéről tájékoztatta a B[orsod]-A[baúj]-Zemplén Megyei RFK áb. szerv III/III. Osztályt és információt kér Tóth Dánielről.

Simon Ferenc r. ezredes
állambiztonsági helyettes

Horváth Miklós r. őrnagy
értékelő tiszt

1989. június 19.

R-5/8-8/22/1989.

Szigorúan titkos!
(selejtezésig)

V. 1989. június 19. (22)

ASZA 12-13

1989. június 17-én 17.20 órakor a Zalaegerszeg-olai vasúti rakodó HM ipari vágánya mellett a DF 21-23 frsz.-ú személygépkocsi utasai az MN 8931 sz. alakulat gl. dd. harckocsi zj-nak berakodását figyelték, s a harckocsik toronyszámait feljegyezték.

A fenti alakulat éves kiképzési tervben szereplő zászlóalj gyakorlatra vonult el.

A személygépkocsi tulajdonosa P. I. [...] Zalaegerszeg, [...] sz. alatti lakos.

Megjegyzés: az észlelt gépkocsiban egy felnőtt férfi, egy nő és egy kisgyermek tartózkodott.

Intézkedés:

- a keletkezett információról jelentés tájékoztatjuk a BM III/II-11. és a BM III/II-9. Osztályokat;
- az információ pontosítása érdekében a ZMRFK áb. szerv III/II. Osztály előzetes ellenőrzést kezdeményez.

Simon Ferenc r. ezredes
állambiztonsági helyettes

¹ Lásd a *Betekintő* 2009. 1. számában: Müller Rolf – Takács Tibor: 1989 – vidék – állambiztonság I.

<http://www.betekinto.hu/Default.aspx?cikkId=106>

² Lásd uo.

³ Helyesen: kétsopronyi.

⁴ Helyesen: Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz.

⁵ Helyesen: 27.

⁶ Az információ forrását jelölő kód az eredetiben is hiányzik.

⁷ Lásd a *Betekintő* 2009. 1. számában: Müller – Takács: 1989...

⁸ Anonimizálva.

⁹ Az eredeti dokumentumon nincs megadva az intézkedés.

¹⁰ A jelentésben kézzel írt feljegyzés: „20-án is megküldtük még egyszer!” Lásd a következő jelentést.

¹¹ Lásd a *Betekintő* 2009. 1. számában: Müller – Takács: 1989...

¹² Helyesbítése: Hann Endre. Lásd az 1989. május 5-i napi jelentés 3. pontját.

¹³ Olvashatatlan szövegrész.

¹⁴ Anonimizálva.

¹⁵ A mellékelt dokumentumot nem közöljük.

¹⁶ Az eredeti dokumentumon törölt szövegrész.

¹⁷ Helyesbítve: Ducsai Imre. Lásd az 1989. június 8-i napi jelentés 2. pontját.

¹⁸ Rövidítés az eredeti iraton.

¹⁹ Helyesen 69.

²⁰ Helyesen: 79.

²¹ Helyesen: 80.

²² Anonimizálva.

²³ Vásárhelyi Miklós.

²⁴ Az eredetiben: O. Molnár Miklós.

²⁵ Elírás lehet, helyesen: III/III.

²⁶ Feltehetően 300–400 főről van szó.

²⁷ Eredetiben: Storsszer.

²⁸ Helyesen: Szakszervezete.

²⁹ Helyesen: American Hungarian Federation.

³⁰ Helyesen: 35.

³¹ Helyesen: 89.

³² Olvashatatlan név.

³³ A jelentés hátoldalán található, kézzel írt későbbi megjegyzés szerint a ruhaneműeket egy visszavonuló egységnek a piliscsabai szovjet laktanyába kellett volna beszállítani, ott azonban nem kérték, ezért kiöntötték az erdőben. Június 15-én a szovjetek összeszedték és elégették a kidobott dolgokat.

³⁴ Pallagi Ferencről van szó, aki 1989. május 1-én lett kinevezve a belügyminiszter állambiztonsági helyettesének, III. főcsoportfőnöknek. Életrajzát lásd: www.abtl.hu/html/hu/_13_2_all_bizt_vez_elet.html#pallagi

³⁵ Helyesen: 1989.

³⁶ Helyesen: fémtárgyak.

³⁷ Eredetiben: Vásárhelyi Pál.

³⁸ A mellékletet, a Hegedűs László által készített tájékoztatót, nem közöljük.